

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**GEORGIASTA UKRAINAAN – VENÄJÄN SOTATAITO JA
TAISTELUPOTENTIAALI ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA**

Yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö

Kapteeni
Jarkko Koistinen

Yleisesikuntaupseerikurssi 58
Maasotalinja

Heinäkuu 2017

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi 58. Yleisesikuntaupseerikurssi	Linja Maasotalinja
Tekijä Kapteeni Jarkko Koistinen	
Tutkielman nimi GEORGIASTA UKRAINAAN – VENÄJÄN SOTATAITO JA TAISTELUPOTENTIAALI ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA	
Oppiaine, johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Heinäkuu 2017	Tekstisivuja 159 Liitesivuja 77
TIIVISTELMÄ <p>Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa Venäjän sotapotentiaalin ja sen asevoimien taistelupotentiaalin puolustajalle muodostama uhka aseellisen – sotaa alempiasteisen – konfliktin tilanteessa, tarkastelemalla Venäjän operatiivis-taktisen tason sotataidollisia toimia Georgian ja Ukrainan konflikteissa. Tutkimusaineisto jakautui kolmeen pääryhmään. Tutkimuksen teoria muodostettiin analysoimalla aseellisia konflikteja käsitteleviä venäläisiä artikkeleita. Varsinaiseen tutkimusongelmaan vastattiin tarkastelemalla Georgian ja Ukrainan tutkimustapauksia kuvailevaa aineistoa muodostettua teoriaa vasten.</p> <p>Venäjän sotataidon ja taistelupotentiaalin keskeisimpiä ominaisuuksia aseellisissa konflikteissa ovat voimaryhmän muodostaminen yhden johtoportaan alaisuuteen, pitkäaikaisen konfliktialueen muodostaminen sekä oppositioryhmien tukeminen, operatiivinen ketteryys ja joustava hyökkäystaktiikka, voiman näyttö, infrastruktuurin ja alueiden valtaaminen sekä määräaikainen pitäminen, vihollisen joukkojen sitominen ja tuhoaminen pysyvän valmiuden sekä erikois- ja maahanlaskujoukot, voiman projisoinnin ja tukeutumisen joukot sekä infrastruktuuri, informaatio- ja psykologiset operaatiota sekä strategista harhautus, kybersodankäynti ja sijaistoimijoiden käyttö.</p> <p>Aseellisissa konflikteissa Venäjä pyrkii horjuttamaan puolustajaa voimaryhmän monipuolisella taistelupotentiaalilla useissa maantieteellisissä suunnissa ja taistelutilan ulottuvuuksissa samanaikaisesti puolustaja heikkouden tunnistamiseksi tai virheeseen pakottamiseksi. Kyse on oikean asetelman etsimisestä ennen lamauttavan iskun antamista.</p>	
AVAINSANAT Aseellinen konflikti, taktiikka, operaatiotaito, sotapotentiaali, taistelupotentiaali, uhkapotentiaali, Venäjä, Georgia, Ukraina, Georgian konflikti, Ukrainan konflikti	

GEORGIASTA UKRAINAAN – VENÄJÄN SOTATAITO JA TAISTELUPOTENTIAALI ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA

SISÄLLYS

KUVALUETTELO.....	3
1 JOHDANTO.....	1
1.1 AIHEEN ESITTELY	1
1.2 AIKAISEMPI TUTKIMUS.....	5
1.3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	10
1.4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSASETELMA	11
1.5 TUTKIMUKSEN RAJAUKSET.....	14
1.6 LÄHDEMATERIAALI	15
2 KÄSITEANALYYSI.....	18
2.1 SODAN JA TAISTELUN KUVA	18
2.2 VENÄLÄINEN SOTATAITO JA VENÄLÄISET KÄSITTEET	19
3 ASEELLISET KONFLIKTIT VENÄLÄISESSÄ SOTATAIDOSSA	30
3.1 ASEELLISTEN KONFLIKTIEN RAJAUTUMINEN JA OSAPUOLET.....	31
3.2 ASEELLISTEN KONFLIKTIEN SYYT JA KEHITYS	33
3.3 OPERAATIOIDEN TAVOITTEET JA VALMISTELU	38
3.4 TAISTELUPOTENTIAALI ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA.....	39
3.5 TAKTIikka JA OPERAATIOTAITO ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA	45
3.6 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
4 GEORGIAN KONFLIKTI.....	56
4.1 KONFLIKTIN LÄHTÖKOHDAT JA OPERAATIOYMPÄRISTÖ	56
4.1.1 GEORGIAN MAANTIEDE JA VÄESTÖ	56
4.1.2 GEORGIAN POLIITTINEN ASETELMA JA SUHDE VENÄJÄÄN	57
4.1.3 GEORGIAN ASEVOIMAT	63
4.2 HYÖKKÄYSVALMISTELUT	67
4.3 VENÄJÄN JOUKOT JA TAISTELUPOTENTIAALI.....	76
4.4 VENÄJÄN OPERAATIO GEORGIASSA	79
4.5 JOHTOPÄÄTÖKSET	98
5 UKRAINAN KONFLIKTI.....	101
5.1 KONFLIKTIN LÄHTÖKOHDAT	101
5.1.1 UKRAINAN MAANTIEDE JA VÄESTÖ	101
5.1.2 UKRAINAN POLIITTINEN ASETELMA JA SUHDE VENÄJÄÄN	102
5.1.3 UKRAINAN ASEVOIMAT	105
5.2 VENÄJÄN OPERAATIO KRIMILLÄ	108

5.2.1	KRIMIN OPERAATIOYMPÄRISTÖ	108
5.2.2	SEPARATISMIN AKTIVOIMINEN KRIMILLÄ.....	110
5.2.3	KOhteiden VALTAAMINEN JA ERISTÄMINEN SOTILAALLISESTI	115
5.3	VENÄJÄN OPERAATIO ITÄ-UKRAINASSA.....	125
5.3.1	ITÄ-UKRAINAN OPERAATIOYMPÄRISTÖ.....	125
5.3.2	SOTILAALLINEN PAINOSTUS JA SEPARATISMI	127
5.3.3	MATERIAALI, TAISTELUTUKI JA TAISTELUTOIMET	140
5.4	JOHTOPÄÄTÖKSET	148
6	POHDINTA.....	154
6.1	VENÄJÄN UHKAPOTENTIAALI PUOLUSTAJALLE ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA – JOHTOPÄÄTÖKSET	154
6.2	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	158
	LÄHTEET.....	160
	LIITELUETTELO	175
	ESIMERKKI ASEELLISIA KONFLIKTEJA KÄSITTELEVÄN AINEISTON KLUSTEROINTITAUUKOSTA.....	176
	ESIMERKKI TUTKIMUSTAPAUKSEN JA SIIHEN LIITTYVIEN OPERATIIVIS-TAKTISTEN ILMIÖIDEN TEEMOITTELUTAUKOSTA (KRIM).....	193
	TUTKIMUSASETELMA.....	246
	GEORGIAN JA UKRAINAN TUTKIMUSTAPAUSTEN PÄÄLÄHTEIDEN LÄHDEKRITIIKKI.....	247
	VENÄJÄN JOUKOT GEORGIAN OPERAATIOSSA	250
	VENÄJÄN JOUKOT JA VOIMAN KASVU KRIMIN OPERAATIOSSA.....	251
	VENÄJÄN JOUKOT ITÄ-UKRAINAN OPERAATION ALUSSA	252

KUVALUETTELO

- Kuva 1 Moderni sodan kuva (s. 19)
- Kuva 2 Käsitteellinen viitekehys (s. 21)
- Kuva 3 Aseellisten konfliktien tyypillisimmät piirteet (s.55)

GEORGIASTA UKRAINAAN – VENÄJÄN SOTATAITO JA TAISTELUPOTENTIAALI ASEELLISISSA KONFLIKTEISSA

1 JOHDANTO

*“Studying local wars and armed conflicts fought in recent decades makes a significant contribution to the advance of military theory and practice and gives a powerful push to the development of arms and military hardware”.*¹

1.1 Aiheen esittely

Kylmän sodan päättyminen ja Neuvostoliiton hajoaminen muuttivat maailmanjärjestystä merkittävästi samalla, kun maailmanlaajuisen suursodan uhkan nähtiin alenevan oleellisesti. Eri-tyisesti länsimaissa muutoksen tulkittiin merkitsevän sotilaallisen liikkumavapauden kasvua. Aseellisiin konflikteihin² koettiin voitavan puuttua eri puolilla maailmaa suoran sotilaallisen väliintulon keinoin. Oma voimankäyttö nähtiin konfliktia rajoittavana tekijänä tai jopa ratkaisuna siihen, sen sijaan että intervention olisi kylmän sodan ajattelun tapaan pelätty johtavan kriisin hallitsemattomaan laajentumiseen suursodaksi. Laajamittaisia sotia alempiasteiset konfliktit saivat aiempaa enemmän huomiota sekä poliittisten päättäjien, asevoimien, tutkijoiden että median ja sen yleisön keskuudessa.³ Sotaa alempiasteiset konfliktit siirtyivät sodankäynnin sivuilmiön asemasta lähelle keskiötä.

Vaikka Neuvostoliiton asevoimien oli doktriininsa mukaan oltava valmiina sodankäynnin kaikkiin muotoihin, oltiin Neuvostoliitossa sotataidon tutkimuksessa ja asevoimien kehittämi-

¹ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

² Tässä tutkimuksessa sodista ja konflikteista käytetään venäläisiä määritelmiä. Tällöin eriateisten aseellisten vastakkainasetteluiden yläkäsite on sotilaallinen konflikti, joka kattaa suppeimmasta laajimpaan 1) aseelliset konfliktit, 2) paikalliset sodat, 3) alueelliset sodat ja 4) suursodat. Nämä käsitteet on määritetty lähdeviitteineen alaluvussa 2.2. Aseellisen konfliktin olemusta ja ominaispiirteitä on analysoitu lähdeviitteineen pääluvussa 3.

³ Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas: Näkökulma sotaan, *Sota – teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*, toimittanut Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: strategian tutkimuksia, No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s.3 ja 6.

sessä kylmän sodan ajan keskittytty globaalin suursodan sotänäyttämö-operaatioihin.⁴ Ajatus ”suuriin” sotiin valmistautuneiden asevoimien itsestään selvästä valmiudesta ”pieniin” sotiin osoittautui virheelliseksi tultaessa 1990-luvulle.⁵ Sotataidollinen mielenkiinto aseellisia konflikteja kohtaan kasvoi myös Venäjällä, missä seurattiin mielenkiinnolla vuosituhannen vaihteessa länsimaiden toimeenpanemia operaatiota eriasteisissa sotilaallisissa konflikteissa. Kosovon ilmaoperaatio vuonna 1999, Afganistanin operaation alkuvaihe vuosina 2001–2002 sekä vuoden 2003 Irakin operaatio kiinnostivat Venäjää merkittävästi sen arvioidessa sodan kuvan muutosta ja yleistä sotataidollista kehitystä.⁶ Venäläisissä ohjesäännöissä toiminta aseellisissa konflikteissa huomioitiin vasta vuoden 2004 pataljoonan ja komppanian taisteluohjesäännössä.⁷ Suurvaltakamppailun voittajana pidetty länsi näytti ottavan Yhdysvaltain suve-reeneilla toimilla johtoaseman myös sotataidon ja sodankäynnin suunnannäyttäjänä.

Sodan kuvan ja geopoliittisen aseman muututtua Venäjän Federaation Neuvostoliitolta perimä mittava sotapotentiaali⁸ näyttäytyi vanhenevana ja tehottomana. Ensimmäiset Neuvostoliiton jälkeiset suunnitelmat asevoimien kehittämiseksi tehtiin jo vuonna 1992, jonka jälkeen on toimeenpantu useita sotilasreformoja. Kehitystyön kautta Venäjä pyrki ennen kaikkea sopeuttamaan asevoimansa muuttunutta turvallisuuspoliittista tilannetta ja maailmapoliittista asemaansa vastaaviksi. Tulosten on kuitenkin arvioitu jääneen vähäisiksi. Georgian konflikti vuonna 2008 paljasti Venäjän asevoimien taistelupotentiaalissa⁹ edelleen olleet puutteet konk-

⁴ Rekkedal, Nils, Marius, et al: *Operaatiotaito, Operaatiotaidon kehittyminen neljässä Suurvallassa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 1/2013, Edita Prima Oy, Helsinki 2013, s. 14 ja 62, ks. myös Ohra-Aho, Harri: Venäläinen näkemys sodan kuvasta, *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, toimittanut Jorma Saarelainen, Georgij Alafuzoff, Paavo Heiskanen, Vesa Tynkkynen, Mika Hyytiäinen, Tapani Hämäläinen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2: Taktiikan asiatietoa, n:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999, s.39.

⁵ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought, No. 1, 1995*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>.

⁶ Mäkelä, Juha: Venäläinen sodan kuva muutoksessa, *Sota – teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*, toimittanut Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: strategian tutkimuksia, No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s.252, ks. myös Lalu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää?*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 3/2014, Väitöskirja, Juvenes Print, Tampere 2014, s.308, ks. esim. Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought, No. 8, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁷ Lalu (2014), s. 317.

⁸ Käsite sotapotentiaali määritellään toisessa pääluvussa.

⁹ Käsite taistelupotentiaali määritellään toisessa pääluvussa.

reettisellä tavalla, ja samana syksynä käynnistettiin uusi reformi, jonka on nähty vauhdittuneen vuodesta 2012 lähtien.¹⁰

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kaikki sotilaalliset konfliktit¹¹, joissa Venäjän Federaatio on ollut osallisena, ovat olleet luokiteltavissa laajamittaista sotaa alempiasteisiksi. Venäläisen luokittelun mukaan ne ovat olleet joko aseellisia konflikteja tai korkeintaan paikallisia sotia. Näin ollen Venäjän omatkin sotakokemukset, joiden voidaan olettaa vaikuttaneen asevoimien kehittämiseen, ovat nousseet suhteellisen alhaisen tason sodankäynnistä. Keskeisimpiä konflikteja ovat olleet Tšetšenian sodat vuosina 1994–1997 ja 1999–2009, Georgian sota vuonna 2008, Ukrainan konflikti vuodesta 2014 alkaen sekä Syyrian konflikti vuodesta 2015 alkaen.

Georgian sota oli lyhyt konflikti, jossa Venäjän asevoimat löivät Georgian joukot nopealla ja päättävällä sotatoimella. Merkittävä osa Georgian asevoimien suorituskyvystä tuhottiin, ja Venäjä saavutti kontrollin separatistisissa Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa. Georgian pyrkimys Pohjois-Atlantin puolustusliitto, Naton¹² jäseneksi vaikeutui merkittävästi.¹³

Ukrainan konflikti muodostuu Krimin Venäjään liittämiseksi alkuvuodesta 2014 toteutetusta sotilasoperaatiosta sekä keväällä 2014 alkaneesta ja tätä tutkimusta tehtäessä edelleen jatkuvista Itä-Ukrainan separatistisia liikkeitä tukevista toimista. Näkökulmasta riippuen kyseessä on joko Ukrainan sisäinen aseellinen konflikti tai kahden valtion välinen aseellinen konflikti. Useiden länsimaisten lähteiden esittämistä eriävistä näkemyksistä huolimatta, Venäjä on kiistänyt osallisuutensa järjestelmällisesti, mikä on osaltaan vaikeuttanut tutkittavan vastakainasettelun luokittelua. Lisäksi määrittelyä on vaikeuttanut sodankäynnin epätavanomaisten ja tavanomaisten muotojen kokonaisvaltainen yhdistyminen samassa konfliktissa. Joka tapauksessa Ukrainan tapahtumat ilmentävät Venäjän taistelupotentiaalin nykytilaa maasotapainotteisissa sotilaallisissa konflikteissa. Siten nämä havainnot heijastavat osaltaan myös Venäjän sotilasreformin tulosta.

¹⁰ Rautala, Ari: *Venäjän sotilasreformi, asevoimien uusi ilme*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: työpapereita, No 51, Juvenes Print, Tampere 2014, s.2, ks. myös Rentz, Bettina: *Russian Military Capabilities after 20 Years of Reform, Global Politics and Strategy, Volume 56, Issue 3, Putin's World*, Routledge, <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.920145>, 19.8.2015, s.61–62.

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_wars_involving_Russia, 9.2.2016

¹² North Atlantic Treaty Organization, jatkossa Nato

¹³ Donovan, George, T: *Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008*, U.S. Army War College, Carlisle, 2009, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a500627.pdf>, 9.12.2015, s. 1

Tässä tutkimuksessa kuvataan Venäjän asevoimien taistelupotentiaalin ja venäläisen sotataidon kehitystä aseellisissa konflikteissa puolustajaan kohdistuvan uhkan näkökulmasta. Kehitystä arvioidaan analysoimalla ”venäläisiä” operaatioita Georgian ja Ukrainan konflikteissa. Kyseisiä konflikteja tarkastellaan itsenäisinä mutta keskenään verrannollisina tutkimustapauksina, joista saatavat havainnot täydentävät toisiaan. Tällä pyritään ensinnäkin historiallisen kehitysjatkumon suunnan tunnistamiseen. Toisena pyrkimyksenä on ymmärtää Venäjän asevoimien nykyisen taistelupotentiaali mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja välttää liian pitkälle vietyjen johtopäätösten tekeminen vain yhtä operaatiota tarkastelemalla. Tätä kautta tavoitteena on ymmärtää Venäjän Federaation ja sen asevoimien kyky toimeenpanna operaatioita aseellisten konfliktien toiminataympäristöissä sekä kuvailla tästä puolustajalle aiheutuvaa uhkapotentiaalia.

Yleisesti mielenkiinto Venäjän sotapotentialia ja sen osia kohtaan on suomalaisen sotilaan näkökulmasta luonnollista, ja tähän liittyvä tutkimus on aina ajankohtaista, onhan Venäjä naapurimaamme ja lähialueemme suurin sotilaallinen voimatekijä. Venäläiseen sotataidolliseen ajattelun ja sodankäynnin ilmenemismuotojen muutoksiin sekä Venäjän Federaation asevoimien kehitykseen kohdistuu myös useiden muiden tahojen mielenkiinto. Sekä lähivaltioissa, laajemmin Euroopassa että maailmanlaajuisestikin esiintyvä kiinnostus on perusteltua jo pelkästään Venäjän valtiollisen sotapotentialin suuri määrä huomioiden. Ydinasetriadi antaa alueellisen euraasialaisen suurvallan voimalle ja vaikutusvallalle maailmanlaajuisen sotilaallisen ulottuvuuden, lisäten sen vapautta toimia yksipuolisesti päämääriensä edistämiseksi. Venäjän Federaation toiminnan ja olemuksen kokonaisvaltainen ymmärtäminen edellyttääkin sen sotapotentialin huomioimista osana valtiollista vaikutusvaltaa.

Ukrainan konfliktin myötä kiinnostus Venäjän sotapotentialia ja sotataitoa kohtaan on lisääntynyt samalla, kun venäläistä sodankäyntiä koskevia keskusteluita on sävyttänyt yllättyneisyys monella tasolla. Missä olosuhteissa Venäjä on valmis käyttämään aseellista voimaa lähialueillaan? Miten aseellisia konflikteja voi ylipäätään tapahtua Euroopassa vielä 2010-luvulla? Voidaanko Venäjän toimia Ukrainassa kutsua sodankäynniksi ja jos voidaan, niin millaisesta sodankäynnistä on kyse? Onko kylmän sodan päättyessä sotataidollisen kehityksen seuraajaksi jäänyt Venäjä onnistunut kirimään kehityksessä länsimaiden rinnalle tai jopa ohi? Onko sotilaallinen aloite siirtynyt Venäjälle?

Venäjän sodankäyntitavan kuvaaminen vallankumoukselliseksi tai sen määrittely uusilla termeillä tai käsitteillä, kuten hybridisodankäynti, ilmentävät osaltaan haastetta sijoittaa viimeaikaisia tapahtumia sekä venäläisen sota- ja taistelupotentiaalin kehitystä osaksi länsimaissa

vallitsevaa maailman- ja sodankuvaa. Ukrainan konfliktia käsittelevän suomenkielisen perustutkimuksen puuttuminen on osaltaan jättänyt tilaa mielikuvapohjaiselle ja sotataidon vakiintuneista määritelmistä irralliselle keskustelulle myös Suomessa.

Tutkimushypoteesin mukaan Venäjän sodankäynnin muutosta ei tule kuvata vallankumouksena vaan evoluutiona ja kehitysjatkumona, jossa viime vuosina ja vuosikymmeninä on korostunut paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien näkökulma. Hypoteesin ja edellä kuvatun keskustelun luonteen ristiriidasta johtuen Ukrainan konfliktin laajempaan venäläisen sotataidon kontekstiin liittymisen selvittäminen vaikuttaa tarpeelliselta ja perustelulta. Tämän tutkimuksen tiedonintressinä voidaankin pitää ymmärrystä Venäjän nykyisestä taistelupotentiaalista, sotataidosta aseellisiin konflikteihin liittyvissä operaatioissa sekä tästä puolustajalle aiheutuvasta uhkapotentiaalista. Tarkasteltaessa Georgian ja Ukrainan konflikteja osana historiallista jatkumoa voidaan myös ymmärtää aiempaa paremmin Venäjän asevoimien kyky kehittää toimintatapojaan saatujen sotakokemusten perusteella.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Eritasoisia neuvostoliittolais-venäläistä sotataittoa ja sen kehitystä käsitteleviä tutkimuksia on tehty Maanpuolustuskorkeakoulussa suhteellisen paljon. Laajin viimeaikaisista tutkimuksista on Petteri Lalun väitöstutkimus *Syvää vai pelkästään tiheää?*¹⁴ vuodelta 2014. Lulu käsittelee yhden alaluvun verran paikallisiksi sodiksi ja aseellisiksi konflikteiksi luokiteltavia Afganistanin, Tšetšenian ja Georgian sotia.

Lalun tutkimustulosten mukaan: ”*Paikallisissa sodissa ja aseellisissa konflikteissa tarvittavan operaatiotaidon ja taktiikan kehittämiseen ei Neuvostoliitossa kiinnitetty tarvittavaa huomiota kahdesta syystä: Asevoimien tehtävänä oli varautua ensisijaisesti pahimpaan vaihtoehtoon, eli laajamittaiseen sotaan Yhdysvaltain ja sen liittolaisten kanssa joko ydin- tai tavanomaisin asein – – Neuvostoliitolle aseelliset konfliktit, kuten Afganistanin sota, olivat ideologisesti vaikeita, eikä niitä siksi haluttu mieltää tappioita aiheuttaviksi sodiksi vaan sosialistiseksi veljesavuksi... Koska aseellisissa konflikteissa saaduilla kokemuksilla ei ollut virallista ja tunnustettua asemaa, eivät ne kerryttäneet asevoimille organisaationa kokemusta ja osaamista, joita olisi voitu hyödyntää tulevissa konflikteissa – – Uuden Venäjän sotilaallisessa doktriinissa sotilaallisiksi vaaroiksi ja uhkiksi nousivat valtioiden välisten sotien lisäksi Venä-*

¹⁴ Lulu (2014).

*jän alueelliseen eheyden vaarantava separatismi sekä lähialueiden paikalliset sodat ja aseelliset konfliktit. Paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien varalle päätettiin kehittää liikkuvat voimat. Niiden kehittämistyötä 1990-luvulla haittasivat Tšetšenian sota ja heikko taloudellinen tilanne”.*¹⁵

Georgian sotaa on käsitelty eri näkökulmista ja erilaisin rajauksin joissakin Maanpuolustuskorkeakoulun opinnäytetöissä. Kattavin on Janne Tähtisen diplomityö *Georgian sodan tarkastelu strategisen iskun toteutusperiaatteiden ja torjunnan näkökulmasta*¹⁶. Tähtisen kenties keskeisimpänä tutkimustuloksena hyökkääjän sota- ja taistelupotentiaalin puolustajalle muodostaman uhkan kokonaisuudesta voidaan pitää seuraavaa: ” – – *strategisen iskun tai ”välittömästi alkavan ajallisesti synkronoidun operaation” keskeisiksi menestystekijöiksi voidaan nostaa: (1) tukialueen infrastruktuurin kehittäminen, (2) sotaharjoitukset, joukkojen koulutustason ja valmiuden kehittäminen, (3) tukitoimien ja logistiikan järjestelyt, (4) tilannekuvan muodostaminen ja keskeisten kohteiden maalittaminen, (5) kyberulottuvuuden hyödyntäminen operaatioihin kaikissa vaiheissa, (6) ilmapuolustuksen lamauttaminen, ajallinen ja alueellinen ilmanherruus, (7) kokonaistulenkäyttö ja sen järjestelyt, (8) taistelualueen eristäminen, (9) kahden operaatio-suunnan hyökkäys sekä (10) keskeisten alueiden valtaaminen ja vastustajan lyöminen – – Operaatiotaidollisia menestystekijöitä ovat joukkojen korkea valmius, voiman nopea kasvattaminen taistelutilassa sekä operatiivinen nopeus. Operaatiotempolla kyetään hyökkäämään puolustajan suunnitelmia vastaan. Taktisella tason menestystekijöitä ovat hyökkäyksellisyys, voimien vaikutuksen keskittäminen sekä nopeus”.*¹⁷

Timo Hyttisen esiuupseerikurssin tutkielmassa *Venäjän maahanlaskujoukkojen taktiikka Georgian konfliktissa 2008*¹⁸ vuodelta 2011 tarkastellaan 76. Ilmarynnäkködivisioonan joukkojen taktiikkaa Georgian konfliktissa. Hyttisen keskeisimpien operatiivis-taktisten tutkimustulosten mukaan 1) maahanlaskujoukkojen taisteluosastoja käytettiin hyökkäyksen kärjessä etujoukkona moottoroidun jalkaväen tapaan ja tavoitteessaan alueen suojaamiseen ja vartiointiin, 2) yhtymien joukot oli koottu samoista rykmenteistä yhteistoiminnan helpottamiseksi, 3) maahanlaskujoukkojen liikkuvuus ja toimeenpanovalmius osoittautuivat vaatimuksen mukai-

¹⁵ Lalu (2014), s. 367.

¹⁶ Tähtinen, Janne: Georgian sodan tarkastelu strategisen iskun toteutusperiaatteiden ja torjunnan näkökulmasta, Suomalaisen uhkamallin analysointi Georgian sodan ja siitä saatavien oppien perusteella, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Diplomityö Y2681, Helsinki 2013.

¹⁷ Sama, s. 137.

¹⁸ Hyttinen, Timo: Venäjän maahanlaskujoukkojen taktiikka Georgian konfliktissa 2008, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Tutkielma, Helsinki 2011.

sesti hyviksi, mutta tulivoima oli puutteellista 4) 76. Ilmarynnäkködivisioona kykeni saamaan taisteluosastot liikkeelle 14 tunnissa, mutta varsin puutteellisella henkilöstö- ja kalustovahvuudella ja 5) maahanlaskujoukkojen kalusto ja materiaali eivät ole kehittyneet samaan tahtiin taktiikan kanssa.¹⁹

Jere Vettenrannan esiapseerikurssin tutkielmassa *Venäjän Maavoimien taisteluosastotaktiikan kehittyminen Georgian sodan jälkeen*²⁰ venäläisen taisteluosastotaktiikan kehittymistä ja kehittämissuuntia on analysoitu taktisten tehtävien, resurssien, keinojen sekä henkilöstön suoritus- ja toimintakyvyn näkökulmista. Vettenrannan keskeisimpien tutkimustulosten ja johtopäätösten mukaan Venäjän varusteluohjelma kehittää taktisia resursseja tavalla, joka mahdollistaa taisteluosastolle ylemmän johtoportaan tilannekuvan hyödyntämisen sekä sen vaikuttamisresurssien käytön verkostokeskeisen sodankäynnin periaatteiden mukaisesti. Tulevaisuudessa kaukotaistelun arvioidaan korostuvan erityisesti samalla, kun asevoimien henkilöstötilanne muodostaa suurimman haasteen uusien taktisten resurssien ja keinojen soveltamiselle. Taisteluosastotaktiikkaa tullaan kehittämään tulevaisuudessa kehittämisen painopisteenä olevan prikaatitaktiikan rinnalla. Taisteluosastoilla on keskeinen merkitys kehitettäessä kykyä joukkojen nopeaan keskittämiseen konfliktialueille sotilaspiirien sisällä tai niiden välillä.²¹

Maanpuolustuskorkeakoulussa ei ole vielä laadittu Ukrainan konfliktista kokonaisvaltaista perustutkimusta. Sitä käsitellään kuitenkin Maanpuolustuskorkeakoulun viimeisimmässä Venäjän asevoimia ja sotataittoa koskevassa julkaisussa, joka on Pasi Kesselin toimittama artikkelikokoelma *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*²² kesältä 2016. Se sisältää useamman Georgian sotaa ja Ukrainan konfliktia käsittelevän artikkelin, ja se muodostaa kokonaisuuden samankaltaisen, vuonna 1999 julkaistun artikkelikokoelman *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*²³, kanssa. Kummassakin artikkelikokoelmassa käsitellään muiden muassa

¹⁹ Hyttinen (2011), s. 33–38.

²⁰ Vettenranta, Jere: *Venäjän Maavoimien taisteluosastotaktiikan kehittyminen Georgian sodan jälkeen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Tutkielma, E4244, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2012.

²¹ Sama, s. 22, 25–26 ja 36–40.

²² Kesseli, Pasi (toim.) *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016.

²³ Maanpuolustuskorkeakoulu (julk.): *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiantietoa, N:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.

sotilasreformin etenemistä, sotakokemuksia, maahanlasku- ja erikoisjoukkojen kehitystä sekä paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien malleja osana sodan kuvaa.

Janne Tähtisen artikkeli *Venäjän asevoimien kokemukset viimeaikaisista sodista* tiivistää hänen diplomityönsä havainnot ja johtopäätökset. Tähtisen mukaan Georgian operaatioissa käytettiin niin maa-, meri- kuin ilmakomponentteja keskenään yhteen sovitetusti maahanlaskujoukkojen roolin korostuessa. Operaation menestystekijöitä olivat joukkojen korkea valmius ja huolelliset valmistelutoimet, jotka mahdollistivat nopean operaatiotempon ylläpitämisen ja voiman projisoimisen. Operaatiota tuettiin kybervaikuttamisella. Haasteeksi operaatioissa muodostui tiedustelun, valvonnan ja maalittamisen kokonaisuus.²⁴

Tähtisen mukaan Ukrainan operaatio heijastaa Venäjän kykyä toimeenpanna strategisen tason suunnitelmia sotilaallisten ja valtiollisten keinojen yhdistelmänä. Operaatio oli nelivaiheinen ja se alkoi Krimin valtaamisella, jatkui voiman uhkaavana kasvattamisena Ukrainan rajalla, eteni separatistien tukemiseen ja edeten lopulta joukkojen tavanomaiseen käyttöön Ukrainan alueella. Keskeisessä asemassa operaatioissa olivat erikoisjoukot sekä harhautus- ja peitetoinimet. Itä-Ukrainan tapahtumien perusteella tiedustelun, valvonnan ja maalittamisen kokonaisuus vaikuttaa kehittyneen merkittävästi erityisesti lennokkien tulenjohtokyvyn kehittymisen myötä.²⁵

Aku Antikaisen yleisesikuntaupseerikurssin diplomityössä *Strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko – haasteet ukrainan kriisin ennakoinnissa*²⁶ tulkitaan kriisin ennakointia Ukrainan, Venäjän ja länsimaiden näkökulmasta. Antikaisen mukaan Ukrainan kykyä arvioida Venäjän toimintalinjaa heikensi turvallisuusviranomaisiin kohdistuneet pitkäaikaiset säästöt, organisaatiomuutokset, viranomaisten korruptio ja keskittyminen maan sisäiseen tilanteeseen sekä avainhenkilöstön venäläismielisyys. Antikainen kuvaa Venäjän yllättyneen Maidanin mielenosoitusten laajuudesta ja jatkumisesta. Venäjällä oli kuitenkin ollut läheinen suhde Ukrainan hallitukseen ja sen myötä selkeä kuva asevoimien heikosta tilasta ja valmiudesta. Tämä antoi Venäjälle edun sen suunnitellessa omia toimenpiteitään. Sen sijaan lännen yhtenäisyydestä mahdollisten vastatoimien toimeenpanossa Venäjällä ei ollut käsitystä, minkä takia se

²⁴ Tähtinen, Janne: Venäjän asevoimien kokemukset viimeaikaisista sodista, teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016, s. 12–17.

²⁵ Tähtinen (2016), s. 19–27.

²⁶ Antikainen, Aku: *Strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko – haasteet ukrainan kriisin ennakoinnissa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Diplomityö, Helsinki 2015.

varautui yhtenäisyyden horjuttamiseen monipuolisella informaatio-operaatiolla. Ukrainan ja Venäjän välinen suhde ei todennäköisesti ole ollut länsimaiden tiedustelun painopiste, mikä heikensi länsimaiden ennakkovaroituskykyä. Lisäksi Venäjän uskottiin sitoutuneen läntisiin arvoihin ja siten pitäytyvän poliittisissa ja diplomaattisissa toimissa Ukrainan hallinnon vaihtuessa. Länsimaiden kulttuurinen ymmärrys Ukrainan ja Venäjän poliittisista järjestelmistä ja keskinäisestä suhteesta vaikuttaa myös olleen puutteellinen.²⁷

Simo Haaksialan juuri valmistuneessa Pro gradu -tutkielman *Venäläisen epäsuoran tulen taktiikan kehitysnäkymät Georgian ja Ukrainan sotien oppien perusteella*²⁸ tutkimusasetelmassa on yhtäläisyyksiä tähän tutkimukseen. Tutkimuskohteena on venäläinen taktiikka ja sen kehitys Georgian ja Ukrainan konfliktien perusteella, mutta tästä työstä poiketen Haaksiala on rajannut aiheensa tykistötaktiikkaan. Georgian operaation osalta Haaksiala esittää keskeisimpinä johtopäätöksinään tykistön ja ilmasta maahan tulenkäytön olleen venäläisten merkittävin menestystekijä siitä huolimatta, että tykistöllä oli merkittäviä kalustopuutteita erityisesti rykmenttitykistön puuttuessa. Tulenkäytön haasteena oli tiedustelun puutteellinen kyky maali-tiedusteluun. Tuliaseματοiminnasta saadut havainnot osoittavat, että vastatykistötoimintaan ei ollut valmistauduttu. Yksiköt toimivat kootussa ryhmityksessä, asemanvaihtoja ei juuri tehty ja naamiointi oli jätetty tekemättä.²⁹

Johtopäätöksenä Ukrainan konfliktista Haaksiala esittää tiedustelun kehittyneen eniten edellisen konfliktin jälkeen. Todennäköisesti käytössä on ollut kehittynyt tiedustelu- ja johtamisjärjestelmä, joka on mahdollistanut tykistö-, taktisen ja operatiivisen tiedustelun tietojen kokoamisen yhdeksi tilannekuvaksi. Tykistön johtosuhteista ei ole selvyyttä, mutta todennäköisesti johtaminen on toteutettu keskitetysti riippumatta ampuvien yksiköiden sijainnista Ukrainan tai Venäjän alueella. Tulenkäyttö perustui erikoisjoukoilla ja satelliittikuvauksella tehtyyn huolelliseen ennakkotiedusteluun, separatistien ilmoittamiin täydentäviin tietoihin ja lennokkitiedusteluun. Lentotiedustelua ei sen sijaan tehty. Tiedustelujärjestelmän ansiosta venäläisten vastatykistötoiminta oli myös menestyksekkästä. Lennokkitulenjohtoon järjestelyt eivät ole tarkasti tiedossa, mutta taisteluosastojen tulenjohtotoiminnassa ei kuitenkaan ole havaittavissa puutteita. Tuliasemissa toimittiin kootusti, mutta tulitoiminnan jälkeen yksiköt väistivät lähei-

²⁷ Antikainen (2015), s. 79–85.

²⁸ Haaksiala, Simo: *Venäläisen epäsuoran tulen taktiikan kehitysnäkymät Georgian ja Ukrainan sotien oppien perusteella*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Pro gradu -tutkielma, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2017.

²⁹ Haaksiala (2017), s. 32–34.

siin tukikohtiin huollettavaksi. Tästä syystä tuliyksiköt pyrittiin pitämään mahdollisimman pitkään Venäjän puolella rajaa. Parantuneesta tiedustelukyvystä huolimatta tulenkäyttö on ollut venäläisten perinteiden mukaisesti aluevaikutteista. Raketinheittimistöön käyttö on ollut korostunut, mutta täsmäaseita tai ilmasta maahan vaikuttamista ei ole käytetty.³⁰

1.3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa keskitytään venäläisen sotataidon ja sodankäynnin operatiivis-taktiseen kehitykseen, jolloin tutkimuksen pääkysymykset ovat: *Mitkä ovat Venäjän sotataidon ja -potentiaalin keskeisimmät piirteet Georgian ja Ukrainan konfliktien perusteella sekä minkälaisen uhkapotentiaalin nämä muodostavat puolustajalle aseellisissa konflikteissa?*

Tutkimuksen alakysymykset ovat:

1. Millainen on venäläinen sotataidon peruskäsitteistö ja miten aseellisten konfliktien käsite asemoituu osaksi tätä kokonaisuutta?
2. Mitkä ovat aseellisten konfliktien tyypilliset piirteet venäläisestä näkökulmasta ja miten ne ovat ilmenneet venäläisessä sotataidossa ennen Georgian konfliktia?
3. Miten Venäjä valmisteli ja toimeenpani Georgian operaation ja mitä aseellisten konfliktien piirteitä siitä on tunnistettavissa?
4. Miten Venäjä valmisteli ja toimeenpani Ukrainan operaation ja mitä aseellisten konfliktien piirteitä siitä on tunnistettavissa?
5. Minkälaisen uhkapotentiaalin Venäjän sotataito ja -potentiaali muodostavat puolustajalle aseellisissa konflikteissa?

Ensimmäisen alatutkimuskysymykseen vastataan pääluvussa kaksi, joka toimii samalla tutkimuksen keskeisimpien käsitteiden analyysinä. Toiseen alatutkimuskysymykseen vastataan pääluvussa kolme samalla, kun tutkimuksen teoriaperusta muodostetaan induktiivisesti, analysoimalla venäläisiä sotataidollisia artikkeleita. Kolmanteen ja neljänteen alatutkimuskysymykseen vastataan pääluvuissa neljä ja viisi. Samalla esitetään kuvaus Georgian ja Ukrainan tutkimustapauksista. Viidenteen alatutkimuskysymykseen ja päätutkimuskysymykseen vastataan pääluvussa kuusi.

³⁰ Haaksiala (2017), s. 32–34.

1.4 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusasetelma

Tämä tutkimus toteutettiin noudattaen hermeneuttista³¹ tieteellistä lähestymistapaa laadullisen tutkimustavan³² mukaisesti. Ymmärrystä venäläisen sodankäynnin ja sotataidon olemuksesta aseellisissa konflikteissa on pyritty lisäämään tulkitsemalla sotataidollista keskustelua sekä Georgian ja Ukrainan konflikteja käsittelevää dokumentaatiota kirjallisena kommunikaationa. Tutkimustapauksista tehtyjen johtopäätösten avulla tulkinta on ulotettu Venäjän asevoimien puolustajalle muodostamaan uhkapotentiaaliin.

Tutkimusmenetelminä käytettiin induktiivista ja abduktiivista menetelmää sekä vertailevaa tapaustutkimusta. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kirjallisen dokumentaation hankintaa. Aineiston analysointimenetelminä käytettiin lähdekritiikkiä sekä aineistolähtöistä ja teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tutkimusraportti kirjoitettiin Sotataidonlaitoksen määrittämään muotoon.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tutkija valitsi työn aiheen ja orientoitui siihen laajentamisen esiyymmärrystään lukemalla satunnaisia aiheeseen liittyviä dokumentteja ilman suunnitelmallista analyysiä tai tulkintaa. Riittävän esiyymmärryksen saavuttamisen jälkeen laadittiin tutkimussuunnitelma, jossa määritettiin esiyymmärryksen perusteella venäläisen operatiivis-taktisen sotataidon keskeisimmiksi tunnistetut käsitteet. Samalla laadittiin käsitteellinen viitekehys, jonka avulla havainnollistettiin määritettyjen käsitteiden väliset suhteet. Viitekehys käsitteineen muodosti ensimmäisen, väljän teoreettisen lähtökohdan tutkimukselle.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa toteutettiin aineistolähtöinen induktiivinen analyysi,³³ eli määritettiin tutkimuksen keskeisimmän käsitteen ja ilmiön – aseellisen konfliktin – tyypilliset piirteet ja ominaisuudet. Tutkimuksessa käytettävä teoreettinen kehys johdettiin rajatusta tapausjoukosta vaiheistetun päättelyn avulla. Ensin tutkija hankki aseellisia konflikteja käsitteleviä venäläisiä sotataidollisia artikkeleita *East View Russian Military* -tietokannasta³⁴ asiasanahaun avulla. Alustavan tarkastelun perusteella luettavaksi valittiin kuusitoista artikke-

³¹ Hetemäki, Ilari (toim.): *Filosofian sanakirja*, Porvoo – Helsinki – Juva 1999, s.79.

³² Metteri, Jussi: *Laadullinen tutkimus, Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s.34.

³³ Metteri (2008), s.44 ja 51 sekä Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, 10. uudistettu laitos*, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hansaprint Oy, Vantaa 2003, s. 108–113.

³⁴ <https://dlib.eastview.com/browse>, 16.1.2016.

lia, joista puolet osoittautui sisältönsä perusteella käyttökelpoisiksi, ja ne valittiin teorianmuodostuksen lähteiksi. Ensimmäisellä lukukerralla aineisto merkittiin alleviivauksilla, ja tutkimusongelman kannalta epäoleellinen materiaali karsittiin analysoitavasta aineistosta. Samalla artikkeleissa toistuvasti esiintyneistä ja tutkijan esiyttämisensä perusteella relevanteista aiheista muodostettiin yhdeksän teemaryhmää³⁵ seuraavaa työvaihetta varten. Toisella lukukerralla jäljelle jäänyt aineisto ryhmiteltiin taulukkoon aiemmin määritettyjen teemaryhmien mukaisesti. Lopuksi järjestetty aineisto analysoitiin, ja sen perusteella muotoiltiin tutkimusraporttiin kirjattava materiaali. Näin tunnistettiin aseellisten konfliktien tyypillisimmät piirteet³⁶, jotka muodostavat vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymyksen ja tutkimuksen kolmannessa vaiheessa käytettävän teoriaperustan yhdessä käsitteellisen viitekehysten³⁷ kanssa. Esimerkki aineiston ryhmittelyssä käytetystä taulukosta on tutkimuksen **liitteenä 1**.

Tutkimuksen kolmannessa vaiheessa tutkimustapauksia käsittelevä aineisto analysoitiin teoriasidonnaisen abduktiivisen³⁸ analyysin avulla. Toisin sanoen kumpaakin tutkimustapausta analysoitiin ja tulkittiin toisessa vaiheessa muodostettua teoriaa vasten. Vaiheen aluksi kerättiin varsinaisia tutkimustapauksia käsittelevät lähteet. Samalla toteutettiin lähdekritiikki³⁹ eli arvioitiin lähteiden käyttökelpoisuutta ja selvitettiin niiden syntyä, tarkoitusperiä ja tekijöitä suhteessa tutkimustapauksiin ja -kysymyksiin. Lähteet luokiteltiin pää- ja täydentäviksi lähteiksi tai ne hylättiin. Lähdekritiikin yhteydessä aineisto koodattiin⁴⁰ eli merkittiin alleviivauksin ja muistiinpanoin seuraavan työvaiheen edistämiseksi.

Varsinainen analyysi tehtiin teemoittelemalla⁴¹ eli ryhmittämällä lähteissä ilmennyt operatiivis-taktisen tason sotataitoa ja sodankäyntiä koskeva relevantti aineisto taulukkoon yhtenäisiksi tapahtuma- tai aihekokonaisuuksiksi. Kun yksittäisen kokonaisuuden osalta ei enää löytynyt uutta tietoa, määritettiin mihin aseellisten konfliktien tyypillisistä piirteistä johdetuista

³⁵ Ryhmät olivat: 1) Konfliktin synty ja syyt, 2) Konfliktin osapuolten tavoitteet ja päämäärät, 3) Konfliktin kehitys ja laajentuminen, 4) Konfliktin määrittely ja rajautuminen, 5) Operaatioiden päämäärät ja valmistelu, 6) Operaatioiden johtaminen, 7) Operaatiotaito ja taktiikka konflikteissa, 8) Konfliktien vaatimukset joukoille ja suorituskyvyille sekä 9) Konfliktien historiasta saadut opit ja vaikutteet.

³⁶ Aseellisten konfliktien tyypillisimmät piirteet ovat esitetty kuvana kolmannen pääluvun lopussa.

³⁷ Viitekehys on esitetty toisessa pääluvussa.

³⁸ Metteri (2008), s.52 ja 55 ja Tuomi ja Sarajärvi (2003), s. 97.

³⁹ Kesseli, Pasi: Lähdekritiikki operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008a, s.66.

⁴⁰ Metteri (2008), s.54–55.

⁴¹ Sama, s.54.

teemoista⁴² se liittyy. Tämän jälkeen tutkija tulkitsi aihekokonaisuutta aiempaa tietoaan ja muita lähteitä vasten, ja teki kokonaisuudesta johtopäätöksiä. Lopuksi lähteiden aineisto ja johtopäätökset tiivistettiin tutkimusraporttiin kirjattavaksi viitteistetyksi leipätekstiksi, joka viimeisteltiin tutkimustapauksia kuvaileviksi ja selittäviksi⁴³ luvuiksi – tutkimuksen neljänneksi ja viidenneksi pääluvuksi. Esimerkki aineiston ryhmittelyssä käytetystä taulukosta on tutkimuksen **liitteenä 2**.

Tutkimuksen neljännessä vaiheessa tunnistettiin tutkimustapausten välisiä suhteita ja eroavuuksia vertailemalla tutkimustapauksia toisiinsa. Tämän perusteella esitettiin johtopäätökset Venäjän operatiivis-taktisen sotataidon keskeisimmistä muutoksista aseellisissa konflikteissa. Tapahtuneen sotataidollisen kehityksen tunnistaminen toimi samalla hypoteesin testaamisen toisena vaiheena. Tutkimustapausten vertailua ja johtopäätöksiä koskeva kuudes luku kirjoitettiin neljännen vaiheen päätteeksi. Neljännessä vaiheessa arvioitiin myös muodostetuista teemoista poikkeaviksi, mutta tutkimusongelman kannalta tärkeiksi tunnistettujen ilmiöiden käytettävyyttä yleistettävänä ja kokonaisuutta täydentävänä havaintoina. Lopuksi kuvailtiin edellä esitetystä kokonaisuudesta puolustajalle aiheutuvaa uhkapotentiaalia.

Metterin mukaan tutkimustulokset syntyvät tutkijan mielessä kehkeytyvään tulkintaan, ei yksityiskohtaiseen menetelmään. Tulkintaan on varattava riittävästi aikaa ja johtopäätökset on perusteltava. Myös vaihtoehtoisten tulkintojen mahdollisuus on tiedostettava.⁴⁴ Tässä tutkimuksessa tulkinta muodostui, ja johtopäätökset koostettiin tutkimuksen toisen, kolmannen ja neljännen vaiheen lopuksi. Hermeneuttisen filosofian mukaisesti johtopäätökset syntyvät ja

⁴² Teemoittelussa käytetyt teemat liittyivät joko taistelupotentiaaliin (T) tai operatiivis-taktisiin ratkaisuihin ja toimenpiteisiin (O) ja ne olivat: T1) Pysyvän valmiuden joukot, T2) Erikoisjoukot ja maahanlaskujoukot, T3) Ilmasta maahan vaikuttaminen, miehittämättömät ilma-alukset sekä täsmä- ja kaukovaikutteiset asejärjestelmät, T4) Elektronisen sodankäynnin joukot ja järjestelmät, T5) Informaatiovaikuttaminen, T6) Voimaministeriöiden ja viranomaisten joukot ja potentiaali, T7) Johtamisjärjestelmä, T8) Ei-vakinaiset aseelliset ryhmittymät ja yksityiset sotilasyhtiöt, O1) Oppositio- ja rikollisryhmittymien sekä joukkojen tukeminen, terroriteot ja pitkäaikaisen konfliktialueen muodostaminen, O2) Voimaryhmän muodostaminen tehtäväorganisaatioperiaatteella yhden johtoportaan alaisuuteen, O3) Voiman näyttö ja muut ei-aseelliset sotilaalliset toimet, O4) Operaatioalueen eristäminen ja hallinta tulella ml. ilman ja merenherruus, O5) Lamauttava tuli-isku ja valikoiva tulenkäyttö operaatioalueen koko syvyydessä, O6) Alueiden valtaaminen ja määräaikainen pitäminen, O7) Vihollisen joukkojen sitominen ja tuhoaminen, O8) Ilmarynnäkö ja laskuvarjopudotukset sekä maihinnousut, O9) Joustava hyökkäystaktiikka sekä O10) Oman toiminnan ja kriittisen taistelukyvyyn suojaaminen.

⁴³ Metteri (2008), s.44.

⁴⁴ Sama, s.56.

kehittyvät kuitenkin läpi koko tutkimusprosessin esiyymmärryksestä alkaen, mikä on ilmennyt tässäkin tutkimuksessa tarpeena palata jo valmistuneisiin työvaiheisiin aika ajoin.

Tutkijan venäjänkielen taidon huomattava rajallisuus ei ole mahdollistanut venäjänkielisten lähteiden laajaa käyttöä. Tästä johtuen venäjänkielisten käsitteiden määrittelyssä on ensisijaisesti tukeuduttu muiden suomalaistutkijoiden omissa töissään tekemiin käännöksiin. Käännöslainat on merkitty normaalin viittauskäytännön mukaisesti. Hyvin lyhyitä dokumentteja tai yksittäisiä sanoja tutkija on kääntänyt itse. Tällöinkin käännös on pääsääntöisesti tehty *Google Translator* -ohjelmistolla englanniksi, josta edelleen suomeksi vapaana käännöksenä. Tämän jälkeen epä johdonmukaisiksi tai puutteellisiksi tunnistetut kohdat on tarkastettu venäjänkielisestä lähteestä sanakirjan avulla sana kerrallaan. Venäjänkielisten sanojen translitterointi latinalaisille aakkosille on tehty Suomessa yleisesti käytetyn *Suomen Standardoimisliiton SFS 4 900* -standardin⁴⁵ mukaisesti, *IP-käännöspalvelu* -yrityksen internetissä olevan ilmaisen translitteraatio-ohjelmiston⁴⁶ avulla. Englanninkielisten tai englanninkielisinä käännöksinä käyttöön saatujen lähteiden viitemerkinnöissä on käytetty lähteen alkuperäistä translitteraatiota lähteen jäljitettävyyden helpottamiseksi, mutta suomalainen translitteraatio on lisätty sulkeisiin.⁴⁷

Tutkimusasetelma muodostuu tutkimustavasta ja tieteellisestä lähestymistavasta, tutkimusmenetelmistä ja -kysymyksistä sekä tutkimuksen vaiheista. Tutkimusasetelma on esitetty kuvana **liitteessä 3**.

1.5 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuksen merkittävin sisällöllinen rajaus oli Georgian ja Ukrainan konfliktien valitseminen tutkimustapauksiksi. Ratkaisulle oli useita perusteita. Kyseessä ovat Syyrian konfliktin ohella viimeisimmät sotilaalliset konfliktit, joissa Venäjä ja sen asevoimat ovat olleet osallisina. Näin ollen valituista konflikteista saatavien havaintojen voitiin olettaa ilmentävän Venäjän nykyistä sota- ja taistelupotentiaalia vanhempia ja jo perusteellisesti analysoituja konflikteja, kuten Tšetšenian sotia paremmin. Tutkimalla kahta tapausta yhden sijaan haluttiin lisätä työn

⁴⁵ Suomen Standardoimisliitto, *Kyrillisten kirjainten translitterointi. Slaavilaiset kielet*. SFS 4900 -standardi, 2. painos, vahvistettu 17. elokuuta 1998.

⁴⁶ <http://www.ip-kaannos.fi/tools/translitterointi-SFS4900.php>, 17.12.2015.

⁴⁷ Esimerkiksi Garejev (Garejev).

historiallista syvyyttä ja välttää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä Venäjän potentiaalinen olemuksesta, mihin yhden tapauksen analysointi olisi saattanut johtaa. Syyrian konfliktin analysointi kolmantena tutkimustapauksena olisi todennäköisesti lisännyt työn arvoa syventämällä ja laentamalla Venäjän sotapotentiaalista muodostuvaa kuvaa vielä enemmän. Tähän ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta Syyrian konfliktin alkamisajankohdasta, sen ajallisesta päällekkäisyydestä Ukrainan konfliktin kanssa ja tutkijan käytössä olleesta, rajallisesta ajasta johtuen. Vaikka tarkastelun painopiste on Venäjän asevoimissa, ei tämän suhteen ole voitu tehdä ehdotonta rajausta, koska erityisesti Ukrainan konfliktissa sotilaallisten operaatioiden tavoitteiden saavuttamiseksi käytettiin myös ei-sotilaallisia menetelmiä.

Merkittävin käsitteellinen raja on pitäytyminen aseellisten konfliktien ja niille tyypillisten ilmiöiden tarkastelussa. Tutkimuksessa ei tarkastella mittakaavaltaan aseellisia konflikteja suurempia tai laajempia sotilaallisia konflikteja. Rajaukseen ohjasi tutkijan esiyymmärrys tutkimustapauksiksi valittujen Georgian ja Ukrainan konfliktien luonteesta suhteellisen alhaisen intensiteettitasoin sotilaallisina konflikteina.

Ajallisesti tutkimus on rajattu Georgian ja Ukrainan konfliktin väliselle ajanjaksolle, painopisteen ollessa viimeksi mainitussa. Pitkittyneen Ukrainan konfliktin seuranta jatkettiin tutkimuksen edetessä kevääseen 2017 asti. Tutkimusongelman kannalta hyödyllisen lähdeaineiston saatavuus johti kuitenkin rajoittamaan Ukrainan konfliktin analyysin ajallisesti vuoden 2015 alkuun, tuolloin tapahtuneet taisteluoperaatiot ja toinen Minskin sopimus mukaan lukien.

1.6 Lähdemateriaali

Tutkimuksen toisen vaiheen induktiivisen analyysin ja samalla pääluvun kolme sotilasdoktriinia täydentävänä lähdeaineistona on käytetty aseellisia konflikteja käsitteleviä sotatieteellisiä artikkeleita, koska doktriini poliittis-strategisena asiakirjana pitäytyy sotilaallisten konfliktien luonteen kuvauksissa varsin yleisellä tasolla ja jättää konflikteissa sovellettavan operatiivis-taktisen sotataidon tarkastelun ulkopuolelle. Tutkija löysi asiasanahauulla yli kolmekymmentä artikkelia, joista kuusitoista valikoitui luettavaksi, ja lopulta lähteiksi osoittautui kahdeksan artikkelia. Valituilla artikkeleilla on yhteensä yhdeksän kirjoittajaa, joista artikkelien kirjoitushetkellä kuusi oli kenraaleita, kaksi everstejä ja yksi everstiluutnantti. Kuudella kirjoittajista oli joko sotatieteiden tohtorin tai kandidaatin oppiarvo ja lisäksi kahdella kirjoittajista oli keskeinen asema Venäjän Federaation tai sen asevoimien akateemisissa yhteisöissä. Tunne-

tuin kirjoittajista on armeijankenraali ja sotatieteiden akatemian presidentti Mahmut Garejev. Artikkelien kokonaissivumäärä oli 60 sivua yksittäisen artikkelin pituuden vaihdellessa kolmesta yhteentoista sivuun. Puolet artikkeleista on viitteistetty. Artikkelit ajoittuvat vuosille 1992–2013, kolmen ollessa vuodelta 1994 ja ainoastaan kahden 2000-luvulta.

Kirjoitusajankohtien perusteella vaikuttaa, että tarve luokitella alemmat sotilaalliset konfliktit venäläisessä sotatieteellisessä keskustelussa hienojakoisemmin ajoittuu pääasiassa 1990-luvulle. Tämä selittyy Afganistanin, Persianlahden ja Kosovon sodista saatujen kokemusten ja havaintojen sopimattomuudella aiempaan teoriaan. Vastaavasti uudempien lähteiden puuttuminen johtuu todennäköisesti siitä, että aseelliset konfliktit ovat ilmiönä vakiinnuttaneet asemansa osana venäläistä sotataidollista ajattelua. Tosin on myös huomioitava, että tutkijan kyky seurata venäläistä sotatieteellistä keskustelua on hyvin rajallinen, eikä tämän aineiston hankkimisessa käytetty englanninkielinen asiasanahaku *East View Russian Military* -tietokannasta varmastikaan tarjoa täysin kattavaa otosta viimevuosien ja vuosikymmenten aikana Venäjällä käydystä aseellisia konflikteja koskeneesta keskustelusta.

Merkittävin Georgian konfliktia käsittelevä lähde on Anton Lavrovin artikkeli *Timeline of Russian–Georgian Hostilities in August 2008*⁴⁸. Ruslan Puhovin⁴⁹ toimittamassa raportissa *The Tanks of August*. Kyseessä on Venäjän asevoimiin erikoistuneen CAST⁵⁰-asiantuntijaorganisaation viitteistetty, pääosin venäjänkielisiin lähteisiin perustuva ja hyvin yksityiskohtainen lähde Georgian konfliktia koskien. Toinen keskeinen lähde Georgian konfliktin osalta on Harjeet Singh *A War of Intervention, The Russo–Georgia War 2008*⁵¹, joka on suhteellisen uusi kokonaistarkastelu Georgian konfliktin taustoihin ja tapahtumiin.

Tärkein Ukrainan konfliktia koskeva lähde oli Colby Howardin ja Ruslan Puhovin toimittama *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*. Kyseessä on Georgian konfliktin lähteistössä mainitun *The Tanks of August* -tutkimusraportin tapaan CAST-asiantuntijaorganisaation viitteistetty ja pääosin venäjänkielisiin lähteisiin perustuva artikkelikokoelma, joka on laajin Ukrainan konfliktia sotilaallisesta näkökulmasta lähestyvä

⁴⁸ Lavrov, Anton: *Timeline of Russian–Georgian Hostilities in August 2008*, julkaisussa Pukhov, Ruslan (toim.): *The Tanks of August*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow 2010, <http://www.cast.ru/eng/?id=386>, 21.10.2015.

⁴⁹ Lähdeviitteissä käytetään lähteen kanssa samaa kirjoitusasua Pukhov, joka perustuu englanninkielessä sovellettuun translitteraatio käytäntöön.

⁵⁰ The Center for Analysis of Strategies and Technology

⁵¹ Singh, Harjeet: *A War of Intervention, The Russo–Georgia War 2008*, Pentagon Press, New Delhi 2016.

julkaisu. Kirjassa esitetyt tiedot vastaavat oleellisilta osin muista lähteistä saatuja tietoja. Toinen merkittävä Ukrainan konfliktia käsittelevä lähde oli Andrew Wilsonin *Ukraine Crisis, What it means for the West*. Wilson on vanhempi politiikan tutkija *European Council on Foreign Relations* -ajatushautomossa. Hän on erikoistunut opinnoissaan slaavilaisiin ja itäeurooppalaisiin tieteisiin ja erityisesti Ukrainaan. Kirjana julkaistu tutkimus on hyvin perusteellisesti viitteistetty ja sen lähdepohja on laaja perustuen myös venäläisiin ja ukrainalaisiin lähteisiin.

Kolmannen arvokkaan Ukrainan konfliktia käsittelevän lähdekokonaisuuden muodostavat Yhdysvaltain asevoimissa tuotetut raportit ja artikkelit. Keskeisimpinä mainittakoon *Army War College Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Response, and the Implications for U.S. Land power*,⁵² Roger McDermottin *Foreign Military Studies Office* laatinut *Brothers Disunited: Russia's Use of Military Power in Ukraine*⁵³ sekä *Army Special Operations Commandin "Little Green Men": a primer on Modern Russian Unconventional Warfare, Ukraine 2013–2014*⁵⁴. Raportit ovat viitteistettyjä ja niissä on käytetty myös venäläisiä lähteitä. Työt ovat julkisia ja niissä esitetyt tiedot on kerätty avoimista lähteistä.

⁵² Mastriano, Douglas ja O'Malley, Derek (toim.): *Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Response, and the Implications for U.S. Land power*, A U.S. Army War College, 2015, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots783=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=190578>, 22.10.2015.

⁵³ McDermott, Robert, N.: *Brothers Disunited: Russia's Use of Military Power in Ukraine*, Foreign Military Studies Office, 2015, http://fmso.leavenworth.army.mil/Collaboration/international/McDermott/Brotherhood_McDermott_2015.pdf, 8.12.2015.

⁵⁴ Leonhard, Robert, R. ja Phillips, Stephen, P.: *"Little Green Men": a primer on Modern Russian Unconventional Warfare, Ukraine 2013–2014*, The United States Army Special Operations Command, June 2015, <https://info.publicintelligence.net/USASOC-LittleGreenMen.pdf>, 9.8.2016.

2 KÄSITEANALYYSI

”Vaikka dialektinen materialismi on valtiollisena ideologiana väistynyt, on se yhä käytössä sotatieteen teoriassa ja sen käyttämissä menetelmissä. Kansallista teoriapohjaa voi hyvällä syyllä pitää venäläisen sotataidon vahvuutena. Vaikka Venäjällä, kuten muuallakin, jäljitellään Yhdysvaltain asevoimien toimintatapoja, tarkastellaan niitä terveen tieteellisen epäilyn näkökulmasta.”⁵⁵

2.1 Sodan ja taistelun kuva

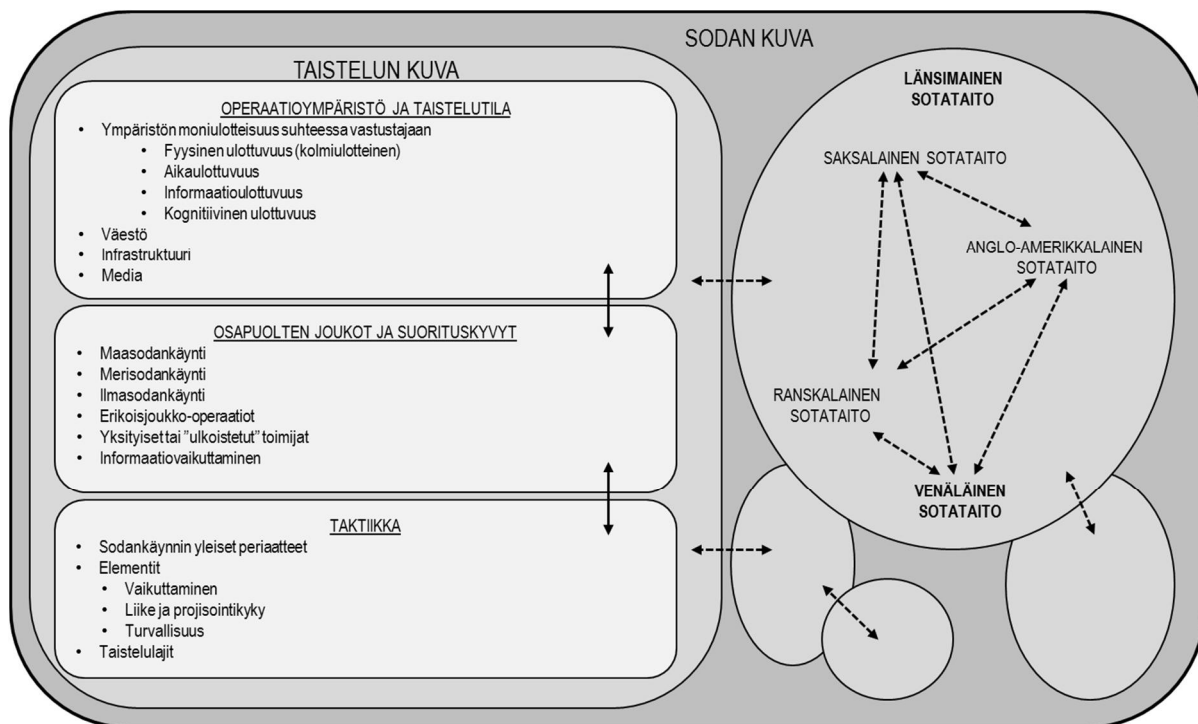
Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet asemoidaan kokonaisuudeksi tutkimuksen käsitteellisessä viitekehyksessä, jonka osat ovat osaltaan vuorovaikutussuhteessa toisiinsa ja toisaalta toisensa rakenteellisia osatekijöitä. Viitekehysten yleiset yläkäsitteet ja keskeisimmät käsitteet on määritetty tässä pääluvussa. Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys on esitetty **kuvassa kaksi** alaluvussa 2.2.

Tutkimuksen käsitteellisen kehyksen uloimman kerroksen muodostaa moderni sodankuva. Tämän tutkimuksen kannalta modernin sodankuvan keskeisimmät elementit ovat taistelunkuva ja länsimainen sotataito, joskaan ne eivät tässä määritellyllä tavalla riitä kattamaan sodan modernia kokonaiskuvaa kaikissa muissa tapauksissa.

Antamatta taistelulle kaiken kattavaa määritelmää, sen voidaan todeta olevan vähintään kahden osapuolen poliittisesti motivoitunutta ja tavoitteellista aseellista kamppailua. Taistelun kuva muodostuu fyysisesti kolmiulotteisesta taistelutilasta, osapuolten taistelu- ja tukijoukoista sekä joukkojen soveltamasta taktiikasta. Fyysisen ulottuvuuden lisäksi taistelutilan voidaan katsoa käsittävän aika-, informaatio- ja kognitiivisen ulottuvuuden. Useampia taisteluita tai vaiheita käsittävien operaatioiden suunnitteluun ja toimeenpanoon liittyen osapuolet arvioivat taistelutilaa laajemmalla alueella esiintyviä ja taisteluun mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä toiminta- tai operaatioympäristönä. Tällöin tarkastelun kohteeksi tulevat muiden muassa yhteiskunnallinen infrastruktuuri, väestö sekä media ja muut toimijat. Taistelun elementeiksi määritellään yleisesti vaikuttaminen, liike ja suoja. Suhteellisen vakiintuneita taktiikan ilme-

⁵⁵ Lahu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää?*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 3/2014, Väitöskirja, Juvenes Print, Tampere 2014, s. 368.

nemismuotoja ja menetelmiä kutsutaan yleisiksi taktisiksi periaatteiksi ja taistelulajeiksi. Perinteisesti taisteluita on käyty maa-, meri- ja ilmasodankäynnin keinoin asevoimien puolustushaarojen ja aselajien joukoilla sekä erikoisjoukoilla.⁵⁶ Sodankuvan muutos on johtanut uusien toimijoiden, kuten erilaisia palveluita asevoimille tuottavien yritysten, suoraan tai epäsuoraan taisteluun osallistumiseen.⁵⁷

Kuva 1: Moderni sodan kuva⁵⁸

2.2 Venäläinen sotataito ja venäläiset käsitteet

Venäläinen⁵⁹ sotataito on kehittynyt vuosisatojen kuluessa osana niin sanottua länsimaista sotataittoa, kun Venäjällä on seurattu muissa maissa ilmenevää sotataidollista ajattelua sekä ha-

⁵⁶ Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 2/2010, Väitöskirja, Edita Prima Oy, Helsinki 2010, s. 44–89, ks. myös Rekkedal, et al (2013), s. 14–15 ja Huttunen, Mika (toim.): *Taistelun kuva muutoksessa – taistelukentästä taistelutilaan*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 4, Nro 2/2009, Edita Prima Oy, Helsinki 2009, s. 93–103.

⁵⁷ Ks. esim. Raitasalo ja Sipilä (2008).

⁵⁸ Kuva on muodostettu useiden lähteiden ja tutkijan esiymmärryksen perusteella. Keskeisimmät lähteet ovat Huttunen (2010), s. 44–89, Huttunen (2009), s. 93–103 sekä Rekkedal (2013) kokonaisuudessaan.

vainnoitu muiden maiden sotilaallista toimintaa ja sotakokemuksia. Edelleen Venäjä on ollut osapuolena samoissa sodissa länsimaiden kanssa saaden oppia kanssasotijoiltaan tai vastustajiltaan. Venäläinen ja muun eurooppalaisen sekä myöhemmin yhdysvaltalaisen sotataidollisen ajattelun välinen suhde on siis ollut vuorovaikutuksellinen. Pietari I Suuren uudistuksissa armeija uudistettiin läntisen mallin mukaiseksi. Napoleonin sodat mullistivat sodankäynnin luonteen ja olivat jaettu kokemus Venäjän ja muun Euroopan kanssa. Operaation käsite omakuttiin Venäjälle 1800-luvulla brittiläiseltä Lloydilta ja preussilaiselta von Bülowilta. Sen sijaan operaatiotaidon käsite otettiin tiettävästi käyttöön ensimmäisen kerran Svetšinin toimesta 1920-luvulla Neuvostoliitossa, josta se välittyi länteen. Brittiläisten Fullerin ja Liddell Hartin teoriat liikesodankäynnistä vietiin käytäntöön Neuvostoliitossa, jonka sotataidosta Yhdysvallat otti puolestaan mallia 1970-luvun lopulla kehittäessään omaa operaatiotaitoaan ja liikesodan konseptiaan.⁶⁰

Myös nykyaikaiseen venäläiseen sodankäyntiin on tutkijan esiyymmärryksen mukaisesti välitynyt joitakin vaikutteita Yhdysvaltain ja sen liittolaisten viime vuosikymmenten sodankäynnistä. Näin ollen venäläinen sotataito voidaan tutkijan käsityksen mukaan asemoida osaksi länsimaista sotataitoa, yhdeksi sen keskeisimmistä suuntauksista saksalaisen ja angloamerikkalaisen perinteen rinnalla ja niiden kanssa käsitteellisesti osittain yhteen kietoutuen, mutta monelta osin myös niistä poiketen.

Venäläinen sodankäynnin käsitteistö periytyy Neuvostoliitosta ja sen tieteellisen sosialismin perinteestä. Teorialla on keskeinen asema venäläisen sodankäynnin kokonaisuudessa ja erilaisia käsitteitä on varsin paljon. Venäläiset ja käsitteet eroavat osin muualla käytetyistä, mutta myös venäläisten lähteiden välillä on eroja saman käsitteen määrittelyn osalta. Venäläisten käsitteiden kautta voidaan kuitenkin ymmärtää paremmin venäläistä sotatieteellistä ja -taidollista ajattelua.⁶¹

Venäläisen käsitteistön tärkeydestä huolimatta tässä tutkimuksessa ei voida kolmesta syystä täysin välttää länsieurooppalais-amerikkalaisten käsitteiden käyttöä. Tämä tutkimus laaditaan suomen kielellä, jolloin suomalaiselle lukijalle vieraat venäläiset käsitteet joudutaan vähintään

⁵⁹ Venäläiseen sotataidon luetaan tässä sekä keisarillisen Venäjän, Neuvostoliiton että nykyisen Venäjän Federaation aikakausien sotataito.

⁶⁰ Ks. esim. Lalu, s. 13–19 ja 38–40 sekä Rekkedal (2013), s. 11–13, 20–23, 53–54 ja 62–65.

⁶¹ Tarvainen, Kari: *Venäjän merivoimien alusilmatorjunnan taistelupotentiaali Itämerellä vuonna 2025*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Diplomityö Y2680, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2013, s. 6.

Venäläisen käsitteistön kehyskäsite on **sotatieteen** (военная наука) **teoria**. Sotatieteen teorian katsotaan koostuvan joukosta teorioita, jotka ovat 1) sotataito, 2) sotilaallinen rakentaminen, 3) joukkojen koulutus ja kasvatus, 4) sotatalous ja huolto sekä 5) sotahistoria. Uusimmista lähteissä mainitaan myös sotatieteen yleinen teoria, jolla on korvattu viittaukset marxismin leninismiin sekä aselajien teoria ja aseistuksen teoria. Sotatieteellinen tutkimus muodostaa perustan sotilaalliselle doktriinille.⁶³ Tämän tutkimuksen kannalta keskeisimpiä osateorioita ovat sotataito ja sotilaallinen rakentaminen. Muiden alateorioiden mukaisia asioita käsitellään siltä osin kuin ne liittyvät tutkimustapauksiin sekä sotataitoon ja sotilaalliseen rakentamiseen.

Sotilasdoktriini (Военная доктрина⁶⁴) on määrättyä aikana valtiossa (valtioliitossa) hyväksytty virallisten näkemysten järjestelmä, sotilaallisen voiman käytöstä poliittisten päämäärien saavuttamiseksi, sotilaallisten tehtävien luonteesta ja niiden ratkaisutavoista, sotien ja sotilaallisten konfliktien luonteesta sekä sotilaallisen kehittämistoiminnan (rakennustoiminnan) suuntaviivoista.⁶⁵ Alafuzoffin mukaan julistuksellisen doktriinin lisäksi on olemassa salainen operatiivinen doktriini. Hän myös varoittaa korostamasta doktriinien roolia liikaa operatiivis-strategisen suunnittelujärjestelmän kustannuksella, koska olosuhteet muuttuvat jatkuvasti.⁶⁶ Tähän doktriinia täydentävään salaiseen puolustus suunnitelmaan presidentti Vladimir Putininkin väitetään viittanneen puheessaan⁶⁷ puolustusministeriön henkilöstölle vuonna 2013.⁶⁸

⁶³ Käännös on lainattu Lalulta, ks. Lalu (2014) s. 1–2, ks. edelleen *Советская военная энциклопедия, том 2*, Военное издательство министерства обороны СССР, Москва 1976, suom. Neuvostoliittolainen sotilastietosanakirja, osa 2, ss. 183–188, (jatkossa lyh. SVE), Рогозин, Д.О. (ред.): Война и мир в терминах и определениях, издательский дом ПоРог, Москва, 2004, suom. Rogozin, D. O. (toim.): Sota ja rauha termeissä ja määritelmissä, ss. 87–88 ja *Военный энциклопедический словарь*, Военное издательство, Москва, 2007, suom. Sotilastietosanakirja, ss. 135–136, (jatkossa lyh. VES), *Военная энциклопедия*, в восьми томах, Военное издательство, Москва, 1993–2004, suom. Sotilastietosanakirja, osa 2, ss. 133–134, (jatkossa lyh. VE).

⁶⁴ Translitteraatio: Vojennaja doktrina.

⁶⁵ Käännös on lainattu Alafuzoffilta, ks. Alafuzoff, Georgij: Venäjän sotilasdoktriinin ja sen kehittyminen, *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiantietoa, N:o 1/1999, Накарaino Oy, Helsinki 1999, s.3, ks. edelleen военная энциклопедия, том 3, Военное издательство, s. 101.

⁶⁶ Alafuzoff (1999) s. 3.

⁶⁷ Путин, Владимир: *Расширенное заседание коллегии Министерства обороны*, 27 февраля 2013 года, suom. Putin, Vladimir: Puolustusministeriön laajennettu istunto, 27.2.2013, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/17588>, 2.2.2017.

⁶⁸ McDermott, Robert: *Gerasimov Links Russian Military Modernization to the Arab Spring*, The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor Volume: 10 Issue: 41, March 5, 2013, <https://jamestown.org/program/gerasimov-links-russian-military-modernization-to-the-arab-spring/>, 2.2.2017, s. 2.

Toisaalta doktriini on kirjoitettu varsin yleiseksi, millä on todennäköisesti pyritty turvaamaan sen monikäyttöisyys sekä antamaan tarvittava perusta suunnittelujärjestelmän tuottamille muutoksille. Viimeisin julkinen doktriini on julkaistu vuonna 2014⁶⁹ ja siinä on esitetty vain vähäisiä tarkennuksia vuoden 2010⁷⁰ doktriiniin.

Sotilaallinen rakentaminen (военное строительство⁷¹) on taloudellisten, sosiaalipoliittisten, sotilaallisyhteiskunnallisten ja muiden toimenpiteiden yhtenäinen järjestelmä valtion sotilaallisen organisaation uudistamiseksi. Sotilaallisen rakentamisen prosessissa luodaan ja uudistetaan kaikkia sotilaallisen organisaation komponentteja, jotta organisaatio vastaa muuttuneita sisäisiä ja ulkoisia sotilaallisen rakentamisen olosuhteita. Pää tavoitteet, tehtävät ja ohjelmat riippuvat politiikan suuntautumisesta, sotilasdoktriinin ominaispiirteistä ja yleisestä maailman sotilaspoliittisesta tilanteesta. Määrävinä tekijöinä ovat tuotantovoimien, taloudellisen tilanteen, väestön ja sotilasgeopoliittisten erityispiirteiden kehitys sekä mahdollisten sotien ja konfliktien luonteet siten kuin sotilaspoliittinen johto niitä arvioi ja tekee niiden suhteen rationaalisia ratkaisuja. Sotilaallisen rakentamisen pääosan muodostavat 1) asevoimien rakentaminen, 2) valtion talouden sotilasteollisen sektorin kehitys ja toiminta sekä 3) puolustukseen liittyvien materiaali- ja henkilöstöresurssien jako. Muita tärkeitä osa-alueita ovat sotatieteen kehitys, maan alueiden puolustusvalmistelut, johtamisrakenteiden luominen, liikennejärjestelmän luominen, siviilipuolustus ja kansalaisten sotilaallinen koulutus. Sotilaallista rakentamista toteutetaan sekä rauhan että sodan aikana ja se muuttuu poliittisten tavoitteiden ja sotilaspoliittisen tilanteen muuttuessa. Sotilaallisen rakentamisen periaatteet määrittävät sotilaallisen rakentamisen tai sotilasreformin konseptissa.⁷²

⁶⁹ *Военная доктрина Российской Федерации (2014)*,

<http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>, suom. *Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014)*, suomennos Martti J. Kari, s.2, <http://erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2014.pdf>, 5.1.2016

⁷⁰ *Военная доктрина Российской Федерации (2010)*, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/6799>.,

suom. *Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2010)*, suomennos Martti J. Kari, s. 2,

<http://erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2010.pdf>, 5.1.2016

⁷¹ Translitteraatio: vojennoje stroitelstvo.

⁷² Käännös on lainattu Hyttiseltä, ks. Hyttinen, Timo: *Viimeaikaisten konfliktien maasodalliset opit Venäjän maahanlaskujoukkojen kehittämisessä*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Diplomityö Y2623, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2013, s. 4, ks. edelleen Рогозин, Д.О. (ред.): *Война и мир в терминах и определениях*, издательский дом вече, Москва, 2011, suom. Rogozin, D. O. (toim.): *Sota ja rauha termeissä ja määritelmässä*, ss. 377–378.

Asevoimien rakentaminen (строительства ВС⁷³) on osa sotilaallista rakentamista. Sillä tarkoitetaan valtion asevoimien luomiseen, kehittämiseen, täydentämiseen, tekniseen varustamiseen, kouluttamiseen ja vahvistamiseen tähtäävien toisiinsa liittyvien toimenpiteiden kokonaisuutta ja puolustusrakentamisen tärkeintä osaa. Asevoimien rakentamisen ensisijaiset toimenpiteet ovat 1) asevoimien rauhan ajan ja sodan ajan kokoonpanon asettaminen, 2) organisaatorakenteen, puolustushaarojen, aselajien, erikoisjoukkojen ja palvelujen kokoonpanon ja suhteiden sekä niiden lukumääräisen suhteen muokkaaminen ja uudistaminen, 3) armeijan ja laivaston tekninen varustaminen tarvittavilla ase- ja kalustotyypeillä, asevoimien täydentäminen, joukkojen kokonaisvaltainen tukeminen materiaalisilla keinoilla sekä 4) joukkojen ja henkilöstön koulutus. Uuden aseistuksen ja kaluston saamisella asevoimien käyttöön on merkittävä vaikutus etenkin joukkojen organisaatorakenteeseen, niiden johtamisjärjestelmiin ja -elimiin ja ne muuttavat puolustushaarojen ja aselajien välisiä riippuvuussuhteita ja rooleja.⁷⁴ Asevoimien ja muiden joukkojen ja elinten rakentamisen ja kehittämisen tärkein tehtävä on saattaa niiden rakenne, kokoonpano, vahvuus ja niiden varustamisaste nykyaikaisilla (tulevaisuuden) asejärjestelmillä ja sotilas- ja erikoiskalustolla vastaamaan ennustettavissa olevia sotilaallisia uhkia, sotilaallisten konfliktien sisältöä ja luonnetta, rauhan ajan tehtäviä, hyökkäyksen välittömän uhan ajan ja sodan ajan tehtäviä ja lisäksi vastaamaan Venäjän Federaation poliittisia, sosiaalistaloudellisia, demografisia ja sotilasteknisiä olosuhteita ja mahdollisuuksia.⁷⁵

Suomalaisessa käsitteistössä asevoimien rakentamista vastaavat parhaiten käsitteet suorituskyvyn suunnittelu ja kehittäminen sekä suorituskyvyn rakentaminen ja ylläpito.⁷⁶ Kyse on asevoimien taistelupotentiaalin tai suorituskyvyn kehittämisestä annettujen tehtävien ja resurssien edellyttämällä tavalla uudistamalla organisaatioita, joukkorakenteita ja kokonpanoja, hankkimalla, ylläpitämällä ja täydentämällä puolustusmateriaalia sekä hankkimalla ja kouluttamalla henkilöstöä.

Sotilasreformi (военная реформа⁷⁷) ymmärretään laajaksi, maan koko sotilaallisen rakenteen käsittäväksi uudistamiseksi. Se sisältää kaikkien aseellisten voimien uudistamisen lisäksi muiden muassa sotilaallisen johtamisjärjestelmän, aseellisten voimien rahoituksen (puolus-

⁷³ Translitteraatio: stroitelstva VS.

⁷⁴ Käännös on lainattu Hyttiseltä, ks. Hyttinen (2013), s. 4–5, ks. edelleen Rogozin (2011), ss. 378.

⁷⁵ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s. 10

⁷⁶ Pääesikunta (2014), s. 20.

⁷⁷ Translitteraatio: vojennaja reforma.

tusbudjetin), sotilaallisen tutkimus- ja kehittämisjärjestelmän, sotilaallisen kasvatus- ja koulutusjärjestelmän sekä sotateollisuuden uudistamisen. Asevoimien reformi on siten vain yksi, joskin keskeinen osa, sotilasreformia.⁷⁸ Venäjän historiassa on tapahtunut lukuisia sotilasreformia, joista osa ei ole saavuttanut tavoitettaan uuden jo alkaessa. Viimeisimmän ja edelleen käynnissä olevan reformin katsotaan kattavan vuodet 2008–2020. Sotilasreformia ohjaa joukko lakeja sekä eritasoisia suunnitelmia ja päätöksiä. ”Suunnitelma asevoimien uudelleenorganisoinnista” vuodelta 2009 käsittelee todennäköisesti nykyisen reformin tavoitteet ja toteutuksen kokonaisvaltaisesti, mutta sitä ei ole julkaistu yleisölle.⁷⁹ Sotilasreformia voidaan luonnehtia sotilaallisen rakentamisen suunnitelmaksi ja konkreettiseksi toimeenpano-ohjelmaksi.

Tutkimuksen keskeisin käsittekokonaisuus muodostuu hierarkiasta sotapotentiaali – taistelupotentiaali – taistelumahdollisuudet – taistelukyky. **Valtion sotapotentiaali** (военные потенциал государства⁸⁰) on yläkäsite. Sen merkittävän osan muodostaa **asevoimien taistelupotentiaali** (боевой потенциал Вооружённые Силы⁸¹), joka pitää sisällään välittömästi käyttöön otettavia armeijan, laivaston ja muiden valtion sotilaallisten yksiköiden materiaalisia ja henkisiä voimia sekä kalustoa, joita voidaan käyttää aseellisessa taistelussa maksimaalisella tavalla.⁸² Asevoimien taistelupotentiaalin pääelementit ovat 1) asevoimien kokoonpano ja sen täydentäminen, 2) tekninen varustetaso (koostuu nykyaikaisista aseista ja kalustosta sekä kyvystä näiden käyttöön), 3) operatiivinen taistelu- ja liikekannallepanovalmiuden taso, 4) sotataito, 5) henkilöstön moraalinen henki, 6) henkilöstön ja joukkojen koulutustaso sekä 7) saatavissa oleva reservi ja materiaalivarastot.⁸³

Operatiivisella ja taktisella tasolla taistelupotentiaalin sijaan käytetään usein käsitteitä taistelumahdollisuudet ja taistelukyky. **Taistelumahdollisuudet** (боевые возможности⁸⁴) ovat kokonaisuus laadullisia ja määrällisiä osoittajia, jotka luonnehtivat yksiköiden, joukkojen, alusten ja yhtymien mahdollisuuksia suorittaa taistelutehtävä määritetyssä ajassa ja konkreettisissa

⁷⁸ Iivonen, Antti: Venäjän sotilasreformi ja sen toteutumisen näkymät, *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiantieto, N:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999, s. 18.

⁷⁹ Rautala (2014), s. 1–4 ja 28, ks. myös Rentz (2014).

⁸⁰ Translitteraatio: vojennyje potentsial gosudarstva.

⁸¹ Translitteraatio: bojevoi potentsial Vooružonnyje Síly.

⁸² Tarvainen (2013), s. 6–7.

⁸³ Käännös on lainattu Tarvaiselta, ks. Tarvainen (2013), s. 7, ks. edelleen Rogozin, (2011), s. 383–384.

⁸⁴ Translitteraatio: bojevije vozmožnosti.

olosuhteissa. Taistelumahdollisuudet määritellään matemaattisten mallien avulla (tietokoneella) graafisilla, grafoanalyttisillä ja muilla metodeilla taulukoiden, graafisten kuvaajien, nomogrammien ynnä muiden avulla. Taistelumahdollisuuksien täydellinen ja objektiivinen arviointi voidaan tehdä taistelun mallintamisen avulla.⁸⁵

Taistelukyky (боевая способность⁸⁶) on taistelumahdollisuuksien alakäsite. Se on joukkojen (voimien) tila, joka luonnehtii niiden mahdollisuuksia menestyksekkääseen taistelutoimintaan tilanteen ja olosuhteiden määrittämällä tavalla toteuttamalla taistelumahdollisuuksiaan. Joukkojen taistelukykyä arvioidaan sen mukaan, kuinka paljon niillä on käytössä orgaanisesta rakenteestaan eli aseistuksesta, kalustosta ja henkilöstöstä. Arviointi tapahtuu neliportaisella asteikolla seuraavasti:

- taistelukykyiset (боеспособные⁸⁷) vähintään 75 %
- rajoitetusti taistelukykyiset (ограниченно боеспособные⁸⁸) 50–75 %
- osittain taistelukykyiset (частично боеспособные⁸⁹) 30–50 %
- taistelukyvyttömät (небоеспособные⁹⁰) alle 30 % orgaanisesta rakenteesta.⁹¹

Sota- ja taistelupotentiaalin yhdessä niiden alakäsitteiden kanssa muodostamaa kokonaisuutta suomenkielisessä käsitteistössä vastaa lähinnä käsite suorituskyky⁹², jota käytetään venäläisestä hierarkkisesta käsitteidenrakennelmasta poiketen laajemmin toiminnan eri tasoilla. Kummankin käsittekokonaisuuden tapauksessa haluttu kyky saavutetaan kaluston, osaavan ja motivoituneen henkilöstön, valmiuden ja sotataidon yhteensovittamisen kautta.⁹³

Sotataidon (военная искусство⁹⁴) **teoria** tutkii aseellisen taistelun lakeja ja piirteitä. Siihen sisältyvät strategian, operaatiotaidon ja taktiikan teoriat. Venäläisten määritelmien mukaan so-

⁸⁵ Käännös on lainattu Tarvaiselta, ks. Tarvainen (2013), s. 7, ks. edelleen VES, ss. 91.

⁸⁶ Translitteraatio: bojevaja sbosobnost.

⁸⁷ Translitteraatio: bojesposovnyje.

⁸⁸ Translitteraatio: ogranitšenko bojesposovnyje.

⁸⁹ Translitteraatio: tšastitšno bojesposovnyje.

⁹⁰ Translitteraatio: nebojesposovnyje.

⁹¹ VES, ss. 91 käännös on lainattu Tarvaiselta, s. 7–8.

⁹² Suorituskyky muodostuu järjestelmän ja / tai joukon toiminnan mahdollistavista suunnitelmista ja eri tehtäviin harjoitelluista käyttö- ja toimintaperiaatteista, riittävästä ja osaavasta henkilöstöstä, tehtävään tarvittavasta materiaalista, toimintaan tarvittavasta infrastruktuurista ja puolustusvoimien omasta tai yhteiskunnan tarjoamista tukeutumismahdollisuuksista, ks. Pääesikunta (2014), s. 55.

⁹³ Tarvainen, s. 8.

⁹⁴ Translitteraatio: vojennaja iskusstvo.

tataitoon kuuluu tieteellis-teoreettisen osan lisäksi myös käytäntö, jolla ymmärretään sotataidon soveltamista käytäntöön.⁹⁵ Samalla strategia, operaatiotaito ja taktiikka muodostavat sotataidon kolme perusosaa.⁹⁶ Perinteisesti neuvostoliittolaisessa ja sittemmin venäläisessä sotataidossa sodankäynnin tasojen on nähty olevan suorassa yhteydessä sotataidollisiin perusosiin, strategian liittyessä strategiseen tasoon, operaatiotaidon liittyessä operatiiviseen tasoon ja taktiikan taktiseen tasoon.⁹⁷ **Strategia** (стратегия⁹⁸) on sotataidon korkein osa-alue, ja se tutkii sodan suunnittelun, valmistelun, käymisen ja strategisen operaation perusteita. **Operaatiotaito** (оперативное искусство⁹⁹) tutkii periaatteita sekä keinoja yhteis- ja erillisoperaatioiden toteuttamiseksi asevoimien operatiivisilla yhtymillä. **Taktiikka** (тактика¹⁰⁰) tutkii yhtymien, joukkojen ja yksiköiden taistelun ja siihen valmistautumisen kysymyksiä. Keskeinen osa teoriaa on asevoimien hallinnon ja joukkojen johtamisen keinojen kehittäminen. Sotataidon teorian puitteissa käsitellään myös joukkojen taistelutoiminnan tukemista huollolla.¹⁰¹ Tässä tutkimuksessa keskitytään painopisteisesti sodankäynnin operatiivis-taktiseen tasoon.

Venäläinen operaatiotaidon professori, kenraalimajuri Vasili Kirillovitš Kopytko on esittänyt operaatiotaidon käsitteen laajentamista koskemaan erityyppisten aseellisten joukkojen yhteistoiminnan. Hänen mukaansa **moderni operaatiotaito** (современное оперативное искусство¹⁰²) on teoreettisen tiedon ja käytännöllisten suositusten järjestelmä, erityyppisten sodankäynnin muotojen valmistelusta ja toteutuksesta operatiivis-strategisella, operatiivisella ja taktisella tasolla.¹⁰³ Kopytkon modernin operaatiotaidon määritelmä sisällytettiin tutkimuksen käsitteistöön, koska se huomioi asevoimien ja muiden aseellisten joukkojen yhteistoiminnan eikä rajoita operaatiotaitoa ainoastaan sodankäynnin operatiiviselle tasolle. Tutkijan esi-

⁹⁵ Käännös on lainattu Lalulta, ks. Lalu (2014) s. 2, ks. edelleen SVE, ss. 183–188, Rogozin (2004), ss. 87–88, VES (2007), ss. 135–136 ja VE (1993–2004), ss. 133–134.

⁹⁶ Huttunen (2010), s. 49.

⁹⁷ Department of Army (publ.): *Soviet Army Operations*, United States Army Intelligence and Security Command, Arlington 1978, s. 1–3.

⁹⁸ Translitteraatio: strategija.

⁹⁹ Translitteraatio: operativnoje iskusstvo.

¹⁰⁰ Translitteraatio: taktika.

¹⁰¹ Käännös on lainattu Lalulta, ks. Lalu (2014) s. 2, ks. edelleen SVE, ss. 183–188, Rogozin (2004), ss. 87–88, VES, ss. 135–136 ja VE, ss. 133–134.

¹⁰² Translitteraatio: sovremennoje operativnoje iskusstvo.

¹⁰³ Копытко, Василий Кириллович: Эволюция оперативного искусства, *Военная мысль*, № 12 / 2007, suom. Kopytko, Vasili, Kirilovitš: Operaatiotaidon kehitys, *Vojennaja mysl*, No. 12 / 2007, s.64, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/13264062>, 15.10.2015, käännös on kirjoittajan ja sen on tarkastanut Kai Känä.

ymmärryksen mukaan operaatiotaidon perinteistä laajempi määrittely oli valittujen tutkimustapausten kannalta tarkoituksenmukainen.

Kopytkon mukaan operaatiotaidolla on kaksi toisiinsa sitoutunutta ja keskenään erottamatonta osaa: teoria ja käytäntö. **Operaatiotaidon teoria** (теория оперативного искусства¹⁰⁴) on tieteellisen tiedon järjestelmä, operaatioiden ja muiden sotilaallisten erikoistoimien valmistelun ja toimeenpanon säännönmukaisuuksista, periaatteista, luonteesta, sisällöstä ja koulutusmenetelmistä operatiivis-strategisella, operatiivisella ja operatiivis-taktisella tasolla asevoimien eri aselajien yhtymien, puolustushaarojen ja erikoisjoukkojen sekä Venäjän Federaation muiden joukkomuodostelmien määrätyillä voimilla. **Operaatiotaidon käytäntö** (практика оперативного искусства¹⁰⁵) on käytännöllisten suositusten perusta ja komentajien, esikuntien, muiden johtoelimien ja yhtymän joukkojen luovaa toimintaa teoreettisten väittämien täysimääräiseksi täytäntöönpanoksi koulutuksessa sekä erityyppisissä sotilaallisissa toimissa.¹⁰⁶

Vuoden 2014 doktriinin mukaan Venäjän sotilaallista turvallisuutta horjuttavat tai heikentävät tilanteet ja asetelmat kansainvälisissä suhteissa on luokiteltu hierarkkisesti sotilaallisiksi vaaroiksi, sotilaallisiksi uhkiksi ja sotilaallisiksi konflikteiksi. **Sotilaallinen konflikti** (военный конфликт¹⁰⁷) on valtioiden välisten tai valtion sisäisten ristiriitojen ratkaisemista käyttämällä aseellista voimaa. Sotilaalliset konfliktit on edelleen jaettu neljään luokkaan, jotka ovat 1) aseelliset konfliktit, 2) paikalliset sodat, 3) alueelliset sodat ja 4) suursodat. Sotilaallinen konflikti on siis yläkäsite, joka kokoaa yhteen valtiollisen aseellisen vastakkainasettelun eriasteiset ilmenemismuodot.¹⁰⁸ Tässä tutkimuksessa tarkasteltava sotilaallisten konfliktien alaluokka on **aseelliset konfliktit**. Kuvaus aseellisten konfliktien tyypillisistä piirteistä on esitetty tutkimuksen kolmannessa pääluvussa tutkimuksen toisessa vaiheessa tehdyn analyysin perusteella.

Tutkimuksen viitekehys perustuu sotataidon evoluutionomaisen luonteen¹⁰⁹ kautta muodostettuun hypoteesiin venäläisen sotataidon kehityksestä ajallisessa jatkumossa. Sotakokemukset

¹⁰⁴ Translitteraatio: teorija operativnogo iskusstva.

¹⁰⁵ Translitteraatio: praktika operativnogo iskusstva.

¹⁰⁶ Kopytko, s.64, käännös on kirjoittajan ja sen on tarkastanut Kai Känä.

¹⁰⁷ Translitteraatio: vojennyi konflikt.

¹⁰⁸ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014).

¹⁰⁹ Kesseli, Pasi: Operaatiotaito ja taktiikka tieteenalana, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008b, s. 17.

ja jatkuvasti kehittyvä kuva modernista sodankäynnistä muuttavat käsitystä sotilaallisten konfliktien luonteesta ja antavat sotatieteellisen tutkimuksen ja teorian kautta perusteita poliittiselle ohjaukselle sekä sotilasdoktriinin päivittämiseksi. Ohjauksen kautta annetaan suuntaviivat asevoimien rakentamiselle, joka pannaan toimeen sotilasreformina, joka puolestaan tuottaa taistelupotentiaalia asevoimille. Taistelupotentiaalia käytetään poliittisen ohjauksen ja sotataidon periaatteiden mukaisesti erilaisissa sotilaallisissa konflikteissa. Georgian ja Ukrainan konfliktit muodostavat kaksi aseellisina konflikteina tarkasteltavaa tutkimustapausta, jotka sotilasreformi liittävät yhteen taistelupotentiaalin kehittymisen kautta. Sotataitoa lähestytään aseellisten konfliktien näkökulmasta.

3 ASEELLISET KONFLIKTIT VENÄLÄISESSÄ SOTATAIDOSSA

“Spectrum of Military Conflicts. It follows from Marxist-Leninist methodology that any war is always an armed social conflict. But at the same time, in our view, not every armed conflict can be called a war.”¹¹⁰

Aseellisten konfliktien tyypillisten piirteiden määrittelyn kannalta on syytä huomata, että joissain lähteissä¹¹¹ aseellisia konflikteja ja paikallisia sotia käytetään niiden eriävistä määrittelystä huolimatta käsiteparina samalla, kun niissä sovellettavaa taktiikkaa käsitellään yhtenä kokonaisuutena. Tämä selittyy sillä, että nykyisin aseellisiksi konflikteiksi ja paikallisiksi sodiksi eriteltävistä aseellisista vastakkainasetteluista on aiemmin käytetty ainoastaan nimitystä paikallinen sota. Vorobjevin mukaan tämä johtuu venäläisen ja neuvostoliittolaisen sotataidon pitkäaikaisesta keskittymisestä laajamittaisiin sotiin samalla, kun alempiasteisia konflikteja on pidetty merkitykseltään toissijaisina.¹¹² Joissain lähteissä on myös käytetty doktriinille vieraita käsitteitä kuten paikallinen aseellinen konflikti ja laajamittainen aseellinen konflikti¹¹³, mikä osaltaan ilmentää käsitteiden määrittelyn vaikeutta sodankuvan jatkuvasti muuttuessa. Lähteissä ilmenevät aseellisen konfliktin käsitteeseen liittyvät ristiriidat sekä vaihtoehtoiset käsitteet ovat edellyttäneet tutkijalta tulkintaa.

Määriteltäessä aseellisten konfliktien tyypillisimpiä piirteitä on huomioitu joitakin paikallisia sotia koskevia kuvauksia, koska lähteessä ei ole selkeästi eroteltu aseellisia konflikteja ja paikallisia sotia toisistaan, tai asiayhteys on selkeästi viitannut aseellisiin konflikteihin paikallisten sotien termistä huolimatta. Ratkaisu yksittäisen kuvauksen tai luonnehdinnan relevanssista on tehty klusteroitaessa lähteiden sisältöä. Käyttämällä vuoden 2000 doktriinia ja sotataidollisia artikkeleita täydentävinä lähteinä, on pyritty ymmärtämään termi aseelliset konfliktit mahdollisimman kattavasti ja kokonaisvaltaisesti sekä hahmottamaan, mitä venäläiset sotilaat ja sotatieteilijät ovat tarkoittaneet tai tarkoittavat käyttäessään käsitettä.

¹¹⁰ Klimenko, A.F: For the Question on the Theory of Military Conflicts, *Military Thought*, No 10, 1992, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400601>, 14.1.2016.

¹¹¹ Ks. esim. Barynkin (Barunkin), V.B: Local Wars at the Present Stage (Character, contents, classification), *Military Thought*, No. 6, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400834>, 14.1.2016.

¹¹² Ks. esim. Vorobyev (Vorobjev), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>.

¹¹³ Ks. esim. Vakhrushev (Vahrušev) V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016.

3.1 Aseellisten konfliktien rajautuminen ja osapuolet

Sotilasdoktriinin mukaan aseellinen konflikti on rajoitetun mittakaavan kansainvälinen aseellinen yhteenotto valtioiden välillä tai sisäinen aseellinen konflikti yhden valtion sisällä olevien osapuolten välillä.¹¹⁴ Vuoden 2000 doktriinissa nimetään lisäksi raja-alueella tapahtuva konflikti aseellisen konfliktin erityisenä muotona. Lisäksi aseellisille konflikteille luonteenomaiseksi todetaan siviiliväestön laaja osallisuus ja haavoittuvuus, ei-vakinaisten aseellisten ryhmittymien käyttö, tuholais- ja terroristitoiminnan runsas käyttö, joukoille moraalisesti vaikeat olosuhteet, voimien sitominen oman toiminnan suojaamiseen sekä sisäisen tai ulkoisen eskalaation vaara.¹¹⁵

Barunkin määrittelee aseellisen konfliktin lyhyesti todeten sillä ymmärrettävän vastakkainasettelun muotoa, jossa käytetään vakinaisia ja ei-vakinaisia aseellisia muodostelmia ja joka ei kärjisty sodaksi.¹¹⁶ Vahruševin määritelmä on monitahoisempi. Hänen mukaansa moderni paikallinen sota eli aseellinen konflikti on kansallis-etnisten, uskonnollisten, poliittisten, alueellisten sekä muiden elintärkeitä alempien erimielisyyksien selvittämismuoto aseellista voimaa käyttäen valtion sisäisesti tai naapurimaan kanssa ilman, että kehittyy sodan olosuhteet. Osallisena voi olla aseellisten yksilöiden muodostamia ryhmiä, rajavartiojoukkoja, asevoimien taktisia joukkoja sekä operatiivis-taktisia tai operatiivisia joukkoja sekä myös epä säännöllisiä muodostelmia. Aseelliset konfliktit voivat ilmentyä rajakonflikteina, sotilaallisena toimintana, aseellisina välikohtauksina ja sisäisinä aseellisina konflikteina. Konfliktin rajoittuneesta luonteesta huolimatta vaarana on iskujen laajentaminen vastustajan alueelle operatioalueen ulkopuolelle.¹¹⁷

Sotien ja aseellisten konfliktien eroja määritettäessä Garejev korostaa vastakkainasettelun tason ja laajuuden lisäksi valtion sitoutumisen astetta ja sen määrittävää voimakäytön säädösperustaa. Esimerkiksi Tšetšenian sotilasoperaation aikana 1994–1996 hätätilaa ei julistettu tai sotatilalakia ei otettu käyttöön, joten sotilaalliset toimet toteutettiin rauhan ajan lakien ja sää-

¹¹⁴ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s.2, ks. myös Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2010) ja *Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000)*, julkaistu suomennos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Strategian asiantietoa Julkaisusarja 3, N:o 3, Helsinki 2000, s. 10.

¹¹⁵ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000), s.10.

¹¹⁶ Barynkin (1994).

¹¹⁷ Vakhrušev (1999).

dösten perusteella.¹¹⁸ Myös Vahrušev tuo esille rauhan ajan resurssien käytön aseellisissa konflikteissa todeten, että pääsääntöisesti siihen osallistuu asevoimien taktisia, operatiivis-taktisia, operatiivisia sekä joskus operatiivis-strategisia joukkoja ilman yleistä liikekannallepanoa.¹¹⁹ Rajoittamalla käytettävät resurssit ja toimivaltuudet rauhan aikaisiin pyritään estämään konfliktin hallitsematon eskalaatio. Toisaalta koulutuksellisen, valmiudellisen ja teknologisen kehityksen turvin rauhan aikaista taistelupotentiaalia voidaan kasvattaa ja siten lisätä omaa kykyä suhteessa mahdollisiin vastustajiin.

Klimenko lähestyy konfliktien määrittelyä ja rajaamista teoreettisemmin. Hänen mukaansa valtiomekanismeja pitää uudistaa sitä vähemmän, mitä vähäisempiä sodan rasitus ja intensiteetti ovat. Näin ollen laadullisen vastarinnan tietyssä vaiheessa sitä ei enää voida luokitella sodaksi, koska se ei kosketa suurinta osaa yhteiskunnasta eikä siihen tarvitse sitoa merkittäviä voimia tai resursseja. Tällöin vastarinta luokitellaan yleensä sotilaalliseksi konfliktiksi. Klimenkon mukaan on luonnollista, että konfliktin rasitus ja intensiteetti sekä mittakaava määräytyvät ennen kaikkea asetettujen tavoitteiden mukaisesti.¹²⁰ Pelkistetysti voidaan todeta aseellisten konfliktien olevan venäläisestä näkökulmasta sotaa alempiasteisia vastakkainasetteluita, joihin liittyvät sotilaalliset toimet Venäjä kykenee toimeenpanemaan rauhan ajan resursseilla ja toimivaltuuksilla.

Vahrušev suhteuttaa konfliktin luokittelun sen laajuuden lisäksi osapuolten ja niiden resurssien kokoon todeten paikallisten aseellisten konfliktien tärkeimmiksi ominaisuuksiksi tavoitteiden mittakaavan ja osallistuvien joukkojen rajallisuuden. Hänen mukaansa yksittäisen konfliktin mittakaavaa arvioitaessa on huomioitava osallistuvien valtioiden sotilaallistaloudelliset voimavarat. Pientä osaa valtion alueesta ja asevoimista koskettava konflikti on yhdelle valtiolle paikallinen, mutta toiselta osapuolelta se voi vaatia asevoimien laajaa käyttöä ollen sille laajamittainen sota. Venäjän näkökulmasta aseellista konfliktia voidaan pitää paikallisena, jos vihollisuudet rajoittuvat yhdelle strategiselle toimintasuunnalle,¹²¹ joka tarkoittaa yhden sotilaspiirin tai vastaavan johtoportaan vastuulla olevaa maantieteellistä aluetta tai ilmansuuntaa.

¹¹⁸ Gareyev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016.

¹¹⁹ Vakhrušev (1999).

¹²⁰ Klimenko, (1992).

¹²¹ Vakhrušev (1999).

Myös Klimenkon mukaan sotilaallinen toimi on konseptina varsin suhteellinen. Esimerkiksi se, mikä oli Yhdysvalloille suurena valtiona sotilaallinen toimi, oli jotain suurempaa sen kanssa kaikilla määreillä erimitallisille Grenadalle tai Panamalle. Hänen mukaansa tutkittaessa ja luokiteltaessa aseellisia konflikteja on tärkeää vastata kysymyksiin:

- Miten, ketä vastaan, mistä syystä ja millä tavoitteella sota käydään?
- Mitä mahdollisuuksia konfliktin kontrolloimiseksi on?
- Miten sota tai konflikti vastaa maan kansallisiin intresseihin?¹²²

Klimenko toteaa edelleen, että systemoitaessa sotilaallisia konflikteja vaikuttaa suositeltavalta luokitella sotilaalliset konfliktit sosio-poliittisilla, juridisilla ja strategisilla perusteilla. Tämän arvion on oltava kokonaisvaltainen ja huomioitava mahdollisten seurausten koko kirjo sekä osapuolten että kansainvälisen yhteisön kannalta poliittisesta, yhteiskunnallisesta, taloudellisesta, ekologisesta, demografisesta ja muista näkökulmista.¹²³ Klimenkon näkemys aseellisten konfliktien moniulotteisuudesta enteilee muiden vaikuttamisen välineiden ja menetelmien käyttötarvetta sotilaallisen voiman lisäksi ja on siten kirjoitusajankohta huomioiden hyvin edistysellinen. Toisaalta yhteiskunnallis-taloudellinen näkökulma voi selittyä neuvostoliittolaisen perinteen ja teorian vaikutuksella Klimenkon ajatteluun.

3.2 Aseellisten konfliktien syyt ja kehitys

Vuoden 2000 sotilasdoktriinin mukaan aseellinen konflikti voi syntyä aseellisen välikohtauksen, toiminnan ja muiden rajoitettujen mittasuhteen selkkausten muodossa ja kehittyä yritettäessä ratkaista kansallisia, etnisiä, uskonnollisia ja muita vastakohtaisuuksia aseellisin menetelmin.¹²⁴ Manžurin näkee kasvavan alueellisen, kansallisen ja etnisen vastakkainasettelun, sosio-poliittisen eriarvoisuuden, raaka-aine- ja energiariippuvuuden sekä syvenevät taloudelliset ristiriidat kansainvälistä tilannetta epävakauttavina ja mahdollisesti konfliktiin johtavina tekijöinä.¹²⁵ Barunkinin mukaan aseellisten konfliktien pääsyyt ovat muiden muassa valtioiden valtapyrkimykset, radikaalien poliitikkojen ja liikkeiden provokaatiot tai aluevaatimukset,

¹²² Klimenko (1992).

¹²³ Sama.

¹²⁴ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000), s. 10.

¹²⁵ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016, ks. myös Klimenko (1992).

etnisestä tai muusta eroavuudesta johtuva juurtunut yhteiskunnallinen kerrostuneisuus, ihmis-oikeuksien loukkaaminen ja laajeneva kansainvälinen terrorismi.¹²⁶

Konfliktien taustalla voi siis olla hyvin erilaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä, mutta yhteistä niille vaikuttaisi olevan konfliktia edeltävä satunnainen aseellinen yhteenotto tai sen mahdollisuutta lisäävä provokaatio tai vastakkainasettelu. Mahdollisuus tunnistaa kaikki konfliktin taustalla olevista moninaisista syistä tarjoaa lähtökohtaisesti hyvät edellytykset konfliktin rauhanomaiselle ratkaisulle. Toisaalta useat vaihtoehtoiset selitykset voivat tarjota eri osapuolille uskottavan oikeutuksen aseellisen toiminnan jatkamiselle tai konfliktin eskaloimiselle. Esimerkiksi Ukrainassa kumpikin osapuoli syytti toisiaan Maidanin mielenosoitusten kehitymisestä väkivaltaisuuksiin.

Vahruševin mukaan paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien puhkeamiseen johtavien sekä lopputulokseen vaikuttavien syiden laajasta joukosta korostuvat suoranaisten vihollisuuksien ulkopuolella pysyttäytyvien kehittyneiden valtioiden intressit. Vastakkainasettelu kehittyneiden valtioiden välillä pahentaa muiden valtioiden ja sosiaalisten ryhmien välisiä ristiriitoja provosoiden siten uusia sotia. Samalla suurvaltojen tuki vihollisuuksille tai suoranainen osallistuminen niihin vaikuttaa paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien suuntaan ja lopputulokseen.¹²⁷ Vahruševin maininta kehittyneiden valtioiden vaikutuksesta konflikteihin voidaan tulkita varoituksena muille alueellisille tai globaaleille suurvalloille olla puuttumatta Venäjän lähialueen ristiriitoihin sen intressien vastaisesti. Venäjän toimia sekä Georgian että Ukrainan konflikteissa on selitetty Yhdysvaltain, Naton ja Euroopan unionin johtaman läntisen yhteisön ei-toivotun Keski-Aasiaan ja Itä-Eurooppaan laajentumisen rajoittamisella.¹²⁸

Tarkastellessaan mahdollisuuksia Venäjää koskevien konfliktien syntyyn Vakkaus pitää lähtökohtanaan Neuvostoliiton hajoamisen jälkeistä asetelmaa. Hän toteaa, että rajakiistat, entisten neuvostotasavaltojen dis-integraatio yhdessä taloudellisen ja poliittisen epävakauden kanssa sekä entisten neuvostotasavaltojen väliset konfliktit ja kyvyttömyys ratkaista venäjänkielisen väestönsosan ongelmia luovat todellisen uhkan Venäjän vetämisestä mukaan sotilaal-

¹²⁶ Barynkin (1994).

¹²⁷ Vakhrušev (1999).

¹²⁸ Ks. esim. Cornell, Svante, E.: War in Georgia, Jitters All Around, *Current History*, October 2008, <http://georgica.tsu.edu/ge/files/05-Security/Cornell-2008.pdf>, 27.6.2017, s. 312–313 ja Freedman, Lawrence: Ukraine and the Art of Crisis Management, Routledge, *Survival*, vol. 56, no. 3, June–July 2014, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=a58d3dc7-0ef1-43e3-bbf0-2fdb3b6e466f%40sessionmgr115&vid=5&hid=104>, 19.1.2016, s. 11–21.

liseen konfliktiin.¹²⁹ Vakkauksen ja Vahruševin määritelmät ovat hyvin samankaltaisia. Vakkaus korostaa kuitenkin Venäjän oikeutta ja pyrkimystä hallita intressialueekseen katsomaansa maantieteellistä lähialuettaan Neuvostoliiton hajoamisesta huolimatta kansallisesta lähtökohdasta. Vahrušev puolestaan lähestyy asiaa yleisemmin ja toisen nimeämättömän suurvaltan oikeudettoman tai väärän toiminnan näkökulmasta.

Barunkinin mukaan aseellinen konflikti tai paikallinen sota muodostuu pyrkimyksestä ratkaista aseellisesti – kohdattu tai teennäisesti kehitetty – ristiriita valtioiden (liittoumien) tai etnisten, poliittisten, uskonnollisten tai kansallisten elitististen ryhmien välillä valtion sisällä.¹³⁰ Maininta teennäisesti kehitetyistä ristiriidoista on huomionarvoinen ja osoittaa, että osapuolten välille voidaan tarkoitushakuisesti kehittää ristiriita aseellisen toiminnan oikeuttamiseksi. Esimerkiksi Georgian konfliktin alkamisesta yleisesti uskotun väitteen¹³¹ mukaan Venäjä onnistui provosoimaan Georgian aloittamaan aseellisen voimankäytön valmistauduttuaan itse ensin sotatoimiin.

Manzhurinin mukaan perinteisistä operaatioista poiketen hyökkäyksen päämäärä sotilaallisissa konflikteissa voi olla läheisemmässä vuorovaikutuksessa tai suoranaudessa alisteisessa suhteessa osapuolten poliittisiin ja taloudellisiin päämääriin. Samalla sotilaallisten konfliktien päämäärät ovat luonteeltaan todennäköisesti rajoitettuja. Kyseessä voi olla kiistellyn sekä taloudellisesti tai strategisesti arvokkaan alueen yllätyksellinen kaappaaminen ja pitäminen liittolaisten avustuksella, maailman yleisöä harhaan johtaen. Se voi myös käsittää sotilaallisen avun tarjoamista oppositiovoimille erityisesti kansallisissa tai kansainvälisissä muodostelmissa ja olla laajamittaisen sodan edellytysten luomista. Koska joukkojen tuhoaminen ei tarkoita sotilaallisen konfliktin ratkaisua, joukkojen käyttöä on ylläpidettävä poliittisten, taloudellisten, uskonnollisten ja etnisten keskusten hallintaan saamiseksi.¹³²

Manzhurinin määritelmässä korostuvat strategisesti tärkeiden alueiden hallinta omaa sotilaallista voimaa taloudellisesti käyttäen ja muita osapuolia hyödyntäen. Näkemykset saattavat heijastua ainakin osin, vain kaksi vuotta ennen kirjoitusajankohtaa käydystä, Transnistrian konfliktista saaduista kokemuksista. Vuonna 1990 alkaneet etniset jännitteet kärjistyivät alku-

¹²⁹ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016.

¹³⁰ Barynkin (1994).

¹³¹ Ks. esim. Lalu (2014), s. 322.

¹³² Manzhurin (1994).

vuodesta 1992 aseelliseksi konfliktiksi, jossa 14. Kaartin armeija pitäytyi tukevassa roolissa, jättäen taistelemisen muiden muassa kasakkajoukkojen vastuulle. Lopputuloksena oli jäänyt konflikti sekä Neuvostoliiton ja sittemmin Venäjän mahdollisuus hallita aluetta sotilaallisesti niin halutessaan.¹³³ Tapa jolla Venäjä on sittemmin toiminut Georgian separatistisissa maakunnissa Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa sekä erityisesti Krimillä ja Itä-Ukrainassa muistuttaa monelta osin Transnistriassa käytettyjä menetelmiä.

Vakkauksen mukaan asevoimien ja muiden joukkojen käytön päätarkoitus aseellisissa konflikteissa on rajoittaa kriisipesäke paikalliseksi ja lopettaa sodankäynti mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Aseellisissa konflikteissa asetetaan rajoitetut poliittiset tavoitteet riittämättömien sotilaallisten suorituskykyjen, kasvavien tappioiden uhan tai muiden käytössä olevien keinojen takia. Tällöin sen asevoimien strategiset tavoitteet ovat

- vihollisen joukkojen tuhoaminen ja kestävämpien tappioiden tuottaminen niille
- valtiollisen ja sotilaallisen johtamisjärjestelmän häiritseminen
- taloudellisen ja sotilaallisen potentiaalin heikentäminen
- tilapäisen hallinnan saavuttaminen ja pitäminen strategisesti tärkeillä alueilla.¹³⁴

Manzhurinin tapaan Vakkaus korostaa strategisten alueiden hallintaa mutta painottaa sotilaallisen voiman taloudellisen käytön sijaan päättäväistä ja vihollisen voimia tuhoavaa iskua. Keskeisin havainto on kuitenkin maininta strategisesta tavoitteesta, joka luo aseellisista konflikteista mielikuvan valittuina ja tavoitteellisina ratkaisuina. Niihin päädytään Vakkauksen mukaan ennemmin aloitteellisesti kuin oman tahdon vastaisesti ajautuen.

Vakhrushevin mukaan paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien rakenteesta on tunnistettavissa alkuvaihe, yksi tai useampia jatkovaiheita sekä lopullinen vaihe. Usein alkuvaiheella on ratkaiseva vaikutus konfliktin myöhemmälle kehitykselle ja lopputulokselle. Edellytykset menestykselle luodaan rauhan aikana, jolloin kehitetään joukkojen, järjestelmien ja teknologian ylivoima suhteessa vastustajaan, toimeenpannaan erikoisoperaatioita, käytetään opposition joukkoja luomaan epävakautta vastustajan sisäiseen poliittiseen tilanteeseen, muodostetaan liittoumia ja hankitaan tukea erilaisilta kansainvälisiltä toimijoilta sekä toteutetaan voiman näyttöä. Tässä kaikkein tehokkain vaihtoehto on suuren laivastovoiman keskittäminen mah-

¹³³ Leonhard ja Phillips (2015), s. 10.

¹³⁴ Vakkaus (1994), lähteessä on lainattu Krasnaja zvezda -lehdessä Venäjän Federaation sotilasdoktriinia käsittelevää artikkelia vuodelta 1993. Alkuperäinen artikkeli ei ole tutkijan saatavilla.

dollisen vastustajan rannikon läheisyyteen. Viimeiseksi sodan syttymistä edeltävän uhkan aikana osapuolet otetaan intensiivisen informaatio-sodankäynnin kohteiksi.¹³⁵

Kuvaus konfliktin valmistelevasta alkuvaiheesta vahvistaa edellä muodostunutta käsitystä aseellisen ratkaisun hakemisesta aloitteellisesti. Esimerkiksi Georgian konfliktin valmisteluvaihe¹³⁶ ja siihen muiden muassa kuuluneet rautatien parantaminen ja joukkojen keskittäminen alueelle sotaharjoituksen turvin tunnetaan varsin hyvin.

Vakhrushev toteaa myös, että sotien ja aseellisten konfliktien ajallinen kesto viimevuosikymmeninä on vaihdellut vuorokausista useisiin vuosiin riippuen siitä, onko toinen osapuoli saavuttanut tavoitteensa vai ovatko molemmat osapuolet käyttäneet voimansa. Nopeasti liikkuvassa sodassa voittaja on yleensä se, jolla on ammattiasevoimat, kun taas pitkittyneissä sodissa asevelvollisuusarmeijoilla on etu, koska ne pystyvät lopulta osallistamaan koko väestön sotilaalliseen toimintaan.¹³⁷ Georgian konfliktin ja Krimin operaation nopeaa päättymistä voidaan pitää osoituksena Venäjän sotilaallisten ja poliittisten tavoitteiden saavuttamisesta. Sen sijaan konfliktin pitkittymistä Itä-Ukrainassa voidaan pitää virhe-arviota seuranneena ajautumisena asetelmaan, joka ei mahdollista tavoitteiden saavuttamista halutuilla keinoilla eikä toisaalta tilanteesta irrottautumista hyväksyttävillä seurauksilla.

Vakhrushevin mukaan moderneissa paikallisissa sodissa toinen osapuoli näyttää tyypillisesti hyökkääjänä, mikä kärjistää aseellisen voiman käytöstä aiheutuneita ristiriitoja. Tämä ja lopputuloksen riippuvuus kansan kokemuksesta sodan ja siitä aiheutuvien oikeutukselle voivat johtaa epätoivoisenkin sotilaallisen asetelman kääntymiseen vahvemman osapuolen tappioksi. Lisäksi Vakhrusev toteaa ystävällismielisten valtioiden taloudellisen, poliittisen ja sotilaallisen tuen tai vastustajaan kohdistuvat pakotteet merkittäviksi aseellisten konfliktien kehityksen ja lopputuloksen kannalta ja siten suorana osallistumisena konfliktiin.¹³⁸

Myös Klimenko tuo esille liittolaissuhteet ja keskinäisriippuvuuden käsitellessään konfliktien mahdollisia kehityssuuntia. Vakhrusevistä poiketen hän ei kuitenkaan korosta konfliktin pitkittymistä vaan laajenemista. Hän toteaa, että valtioiden ja alueiden välille muodostuneiden vuorovaikutteisten ja keskinäisriippuvaisten olosuhteiden sekä asevoimien korkean liikku-

¹³⁵ Vakhrushev (1999).

¹³⁶ Ks. luku 4.2.

¹³⁷ Vakhrushev (1999).

¹³⁸ Sama.

vuuden vallitessa mikä tahansa aseellinen konflikti voi nopeasti eskaloitua ja muuttua laajamittaiseksi sodaksi kaikkine traagisine seurauksineen¹³⁹. Samaa korostaa Vakkaus todetessaan ytimekkäästi, että aseelliset konfliktit voivat kehittyä paikallisiksi sodiksi¹⁴⁰.

Konfliktin alkuvaiheessa toteutetuilla operaatioilla ja toimilla vaikuttaisi olevan korostunut merkitys konfliktin kehityksen ja lopputuloksen kannalta ainakin kolmesta syystä.

1. Alkuvaiheen suunnitelmallinen toteutus mahdollistaa aloitteellisen osapuolen omien tavoitteiden saavuttamisen nopeasti ennen toisen osapuolen vastatoimia.
2. Nopealla menestyksellä vältetään ajautuminen pitkittyneeseen ja voimavaroja kuluttavaan konfliktiin, jonka myötä saatetaan menettää oman kansan tuki aseellisille toimille samalla, kun vastapuolen liittolaiset kääntävät voimasuhteet itselle epäedullisiksi.
3. Tavoittelemalla nopeaa ratkaisua, pyritään välttämään konfliktin laajenemista, jotta omien sotilaallisten toimien kielteiset seuraukset eivät kasvaisi alkuperäisiin tavoitteisiin ja päämääriin suhteutettuna liian suuriksi.

3.3 Operaatioiden tavoitteet ja valmistelu

Informaatiovaikuttamisella on Vakhrushevinkin mukaan keskeinen asema luotaessa onnistumisen edellytyksiä aseelliseen konfliktiin liittyville sotilasoperaatioille. Hän toteaa, että kokemus osoittaa joukkojen käytön modernissa paikallisessa sodassa edellyttävän ennakoivaa ja tehokasta informaatiotukea. On keskeistä todistaa, että valtion sotilaallis-poliittiset tavoitteet lähestyvässä konfliktissa ovat oikeudenmukaiset, mahdollisen vastustajan vihamielinen luonne, koska sen toiminta vahingoittaa valtion elintärkeitä intressejä ja viimeiseksi hankkia kansainvälisen ja kotimaisen yleisön tuki sotilaallisen voiman käytölle.¹⁴¹ Vaikka onnistuneella informaatiovalmistelulla luodaan edellytyksiä nopealle sotilaalliselle menestykselle, kuvattuja kohdeyleisön asennemuutoksia ei todennäköisesti saada aikaan lyhyessä ajassa. Tällöin tunnistettu informaatiovaikuttaminen voi olla toiselle osapuolelle ensimmäinen viite lähestyvästä tai eskaloituvasta konfliktista ja siirtymisestä aseellisiin toimiin.

Vakhrushev esittää myös, että jos operaatio on tarkoitus ratkaista rauhanomaisesti, sotilasjoukoilla toteutetaan ainoastaan voimannäyttöä. Joukkojen on kuitenkin oltava valmiina taistelu-

¹³⁹ Klimenko (1992)

¹⁴⁰ Vakkaus (1994)

¹⁴¹ Vakhrushev (1999)

toimiin konfliktin eskaloitumisen varalta. Oikea-aikainen päätöksenteko joukkojen käytöstä taisteluoperaatioon on erityisen tärkeä ja siksi valtion sotilaspoliittisen johdon on ylläpidettävä sotilaallista vaihtoehtoa muiden rinnalla.¹⁴² Toisin sanoen suunniteltaessa ja valmisteltaessa sotilaalliseksi voimannäytöksi tarkoitettua toimea, tulee alusta asti ottaa huomioon mahdollisuus siirtyä sotilaalliseen voimankäyttöön kesken operaation. Vakhrushev in artikkeli on vuodelta 1999 ja siinä esitetyt ajatukset heijastavat mahdollisesti havaintoja Persianlahden ja Kosovon sotien valmisteluvaiheista, joiden aikana vastustajalle esitettiin uhkavaatimuksia vetäytymisestä samalla, kun omaa voimaa kasvatettiin näyttävästi.

Vakkaus edellyttää perusteellista valmistautumista sotilaallisen voiman käyttöön. Hänen mukaansa paikallisen sodan strategisten tavoitteiden luonteesta johtuen operaation tärkeimmän operatiivisten tehtävien voidaan nähdä olevan 1) ilman ja merenherruuden sekä tuliylivoiman saavuttaminen, 2) vihollisen infrastruktuurin häiritseminen ja taistelualueen eristäminen 3), vihollisen joukkojen tuhoaminen, 4) operatiivisten ja strategisten reservien ryhmittymisen ja keskittämisen häiritseminen sekä niiden lyöminen, 5) vallata eräät alueet (asemat), tärkeät taloudelliset laitokset ja välialueet, 6) palauttaa konfliktia edeltänyt tila ja vallata syvyydessä olevat asemat ja 7) taistella sabotaasijoukkoja ja -ryhmittymiä vastaan. Johtopäätöksensä Vakkaus esittää, että operatiivisten tehtävien laaja kirjo johtaa ilmeiseen tarpeeseen toteuttaa aselajien yhteisoperaatiot, yhteisoperaatiot ja itsenäiset operaatiot osana ylemmän tason aselajien yhteisoperaatiota, jossa operatiiviset (operatiivis-taktiset) tehtävät täytetään operatiivis-strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi paikallisen sodan ongelmia ratkaistaessa.¹⁴³ Aseellisten konfliktien suhteellisen pienestä mittakaavasta huolimatta konfliktin strateginen luonne edellyttää siis useiden aselajien ja puolustushaarojen yhteistoimintaa vaihtelevissa toimintaympäristöissä. Tällöin joukkojen tehtävät voivat vaihdella säännöllisten joukkojen symmetrisestä tuhoamisesta vastakumouksellisiin toimiin.

3.4 Taistelupotentiaali aseellisissa konflikteissa

Venäläisten asiantuntijoiden näkemykset operaatioiden edellyttämistä joukoista, taistelu- ja sotapotentialin muista elementeistä, niiden organisoimisesta ja käyttöperiaatteista ovat muuttuneet merkittävästi reilun kahden vuosikymmenen aikana, kun sotataidollinen mielenkiinto

¹⁴² Vakhrushev (1999)

¹⁴³ Vakkaus (1994).

on painottunut suursotia alempiasteisiin konflikteihin. Toisaalta joitakin hyvin pysyviksi osoittautuneita joukkoihin kohdistuvia vaatimuksia voidaan tunnistaa.

Manžurin mukaan sotatoimet toteutetaan todennäköisesti sekä taisteluvalmiilla joukoilla että ei-vakinaisilla muodostelmilla, armeijan yleisjoukko-operaationa tai puolustushaarojen ja aselajien suurten joukkomuodostelmien taisteluina.¹⁴⁴ Vakkaus puolestaan toteaa, että operaatioita varten muodostetaan aselajien ja liikkuvien joukkojen operatiivis-taktisia muodostelmia sekä asevoimien operatiivis-strategisia muodostelmia ilma- ja maavoimien roolin ollessa ratkaiseva. Operaatiot ovat yhteisen suunnitelman mukaisia yhteisoperaatioita, itsenäisiä aselajien yhteisoperaatioita ja taistelutoimia, jotka koordinoidaan ja liitetään yhteen tavoitteiden, tilan ja ajan avulla.¹⁴⁵

Vahrušev viittaa muiden maiden konflikteista saatuihin havaintoihin todeten operaatioiden edellyttävän eri joukoista ja aselajeista muodostuvien suurten strategisten muodostelmien tai itsenäisten operaatioryhmien perustamista, yhteistä suunnittelua sekä nopeutettua valmistelua. Venäjällä pysyvästi sotilaspiirien alueille ryhmitettyjen taisteluvalmiiden joukkojen vähäisyys edellyttää hänen mukaansa lisäjoukkojen ja -suorituskykyjen keskittämistä uhkasuuntaan muiden sotilaspiirien alueilta. Lisäksi operaatioissa tarvitaan muiden voimaministeriöiden ja puhtaasti siviiliministeriöidenkin joukkoja ja potentiaaleja.¹⁴⁶ Vuoden 2000 sotilasdoktriinin mukaan sisäisessä aseellisessa konfliktissa voidaan muodostaa yhdistettyjä hallinnonvälisiä voimaryhmittymiä ja niiden johtoelimet. Paikallista sotaa voidaan käydä voimaryhmittymillä, jotka on keskitetty konfliktialueelle ja tarvittaessa vahvennettu muista suunnista alueelle siirrettävillä joukoilla, voimilla ja välineillä.¹⁴⁷

Manžurinin, Vakkauksen ja Vahruševin näkemykset tukevat toisiaan ja vastaavat vuoden 2000 sotilasdoktriinin linjauksia. Lähteiden perusteella perusratkaisuna aseellisten konfliktien ratkaisemiseksi on suuren yhteisoperaatioita toteuttavan tehtäväorganisaation perustaminen erityyppisistä ja eri alueilta kootuista joukoista yhden johtoportaan alaisuuteen. Liittouman vuonna 1991 Persianlahden sotaan muodostama viiden armeijakunnan joukkokokoonpano ja sillä toteutettu yhteisoperaatio¹⁴⁸ on todennäköisesti ohjannut venäläisiä näkemyksiä edellä

¹⁴⁴ Manzhurin (1994).

¹⁴⁵ Vakkaus (1994).

¹⁴⁶ Vakhrushev (1999).

¹⁴⁷ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000), s. 11.

¹⁴⁸ Ks. esim. Franks, Fred ja Fontenot, Gregory: *The First Gulf War, Decisive U.S. Response Was Both End of an Era, Birth of a New One, Army, Vol. 65, Issue 7, July 2015,*

kuvattuun suuntaan. Maininnat muistakin kuin asevoimien joukoista ja hallinnon välisestä yhteistyöstä vaikuttavat edistyksellisiltä mutta ovat Venäjän Tšetšenian sodista saamien kokemusten¹⁴⁹ perusteella johdonmukaisia.

Vuoden 2014 sotilasdoktriinin mukaan konflikteissa käytetään erilaisia liikkuvia joukkoryhmittymiä, erikoisjoukkoja, asevoimiin kuulumattomia aseellisia ryhmittymiä sekä yksityisiä sotilasyhtiöitä. Samalla taistelutoimiin tarvittavan valmisteluajan todetaan lyhentyneen.¹⁵⁰ Vaikka doktriinissa ei mainita joukkojen kokoa, sen perusteella muodostuu mielikuva edellä kuvattuja huomattavasti pienemmistä ja joustavammista joukoista. Tätä selittävät niin muiden kuin Venäjänkin sotakokemukset. Suurimman osan 2000-lukua Venäjä on seurannut länsimaiden Yhdysvaltain johdolla Irakissa ja Afganistanissa erikoisjoukoilla ja muilla pienillä, jopa taisteluteknisillä elementeillä toteuttamia operaatioita. Vuonna 2008 Venäjä itse löi Georgian joukot hyökkäyksellä, jossa käytettiin vain noin neljännessä¹⁵¹ siitä määrästä joukkoja jota toisessa Tšetšenian sodassa¹⁵² oli käytetty. Lisäksi maininnat erikoisjoukoista ja sijaistoimijoiden käytöstä viittaavat Krimin operaatioon¹⁵³ keväällä 2014.

Barunkinin mukaan paikalliselle sodalle on luonteenomaista osallistuvien joukkojen laaja kirjo monipuolisia metodeja ja toimintamuotoja käyttävistä epäsäännöllisistä joukoista kattavinta mahdollista asevalikoimaa käyttävään vastustajaan.¹⁵⁴ Myös Vorobjov kiinnittää huomion osapuolten väliseen epäsymmetriaan sekä sotilasorganisaatioiden, -koulutuksen ja -teknologisen varustuksen eritasoisuuteen. Samassa konfliktissa hyvin varustettujen ja koulutettujen joukkojen taistelumahdollisuuksien arvo on 1, kun huonommin koulutetuilla joukoilla se on 0,4–0,5 sekä hätäisesti kootuilla ja vanhentuneilla aseilla varustetuilla paikallisilla puolustusjoukoilla tai kouluttamattomilla muodostelmilla vain 0,1–0,2. Joukkojen heikko varus-

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=493c4d9d-3127-41a4-a55b-978fed4cb181%40sessionmgr101&hid=126>, 2.2.2017.

¹⁴⁹ Ks. esim. Huttunen (2009), s. 69–73 ja Leonhard ja Phillips (2015), s.13.

¹⁵⁰ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s.5.

¹⁵¹ Venäjällä oli taistelualueella noin 25 000–30 000 sotilasta, ks. esim. Tähtinen (2013), s. 36.

¹⁵² Asevoimien joukkojen vahvuus oli noin 90 000 sotilasta. Niiden ja muiden ministeriöiden joukkojen kokonaisvahvuus ylsi reilusti yli 100 000, ks. esim. Gayday, Aleksey (Gaidai, Aleksei): Reform of the Russian Army, teoksessa *Russia's New Army*, toimittanut Barabanov, Mikhail, Center for Analysis of Strategies and Technologies, Moscow 2011, <http://www.cast.ru/eng/book/>, 21.10.2015 s.15 ja Huttunen (2009), s. 70.

¹⁵³ Krimin operaatio käsitellään tutkimuksen viidennessä pääluvussa osana Ukrainan tutkimustapauksen analyysia.

¹⁵⁴ Barynkin (1994).

tus ei kuitenkaan automaattisesti merkitse niiden soveltavan yksinkertaista taktiikkaa.¹⁵⁵ Huomiot joukkojen eritasoisuudesta kumpuavat mahdollisesti länsimaiden ja Irakin joukkojen vertailusta Persianlahden sodassa¹⁵⁶ sekä Neuvostoliiton sotakokemuksista Afganistanissa¹⁵⁷. Tähän todennäköisesti viitataan myös maininnoilla monipuolisista menetelmistä ja taktiikasta.

Vuoden 2014 sotilasdoktriini edellyttää asevoimien ja erikoisjoukkojen toiminnan yhteensovittamista poliittisten, taloudellisten, informaatio- ja muiden ei-sotilaallisten toimien kanssa väestön protestimielialan hyödyntämiseksi. Lisäksi konflikteille on ominaista epäsuorien ja asymmetristen keinojen, ulkopuolelta rahoitettujen ja ohjattujen poliittisten voimien sekä yhteiskunnallisten liikkeiden käyttö.¹⁵⁸ Siinä, missä Barunkin ja Vorobjov liittävät epäsäännölliset muodostelmat ja asymmetrisen taktiikan vastustajan toimintaan, esittää sotilasdoktriini ne yleisesti konfliktin piirteinä ja siten toimintavaihtoehtona kummallekin osapuolelle. On syytä huomata, että asevoimien taistelupotentiaali ei määritelmänsä mukaisesti kata doktriinin nimeämiä ei-sotilaallisia vaikuttamisen menetelmiä tai välineitä. Voidaankin päätellä, että aseellisiin konflikteihin etsitään 2000-luvun tulevaisuudessa kokonaisvaltaisempia ratkaisuja kuin ne, joihin asevoimien suurilla voimaryhmillä kyettäisiin. Asevoimien taistelupotentiaalin sijaan konfliktien ratkaisemiseksi käytössä on siis vähintäänkin valtion sotapotentiaaliin luettavat toimijat ja vaikuttamismenetelmät.

Edellä esitetystä huolimatta sijaistoimijoiden, poliittisen opposition hyödyntäminen ja muiden epätavanomaisten menetelmien käyttö eivät ole venäläisessä sodankäynnissä uusia ilmiötä. Esimerkiksi Transnistrian konfliktissa 1990–1992, molemmissa Tšetšenian konflikteissa sekä Georgian konfliktissa on sovellettu tämänkaltaisia menetelmiä¹⁵⁹. Uutta on kuitenkin laajan vaikuttamisvalikoiman esittäminen hyvin tasavertaisena asevoimien joukkojen kanssa julkisessa sotilasdoktriinissa. Joka tapauksessa on selvää, että koostuivatpa aseellisiin konflikteihin koottavat muodostelmat asevoimien joukoista tai muista toimijoista, niiden on kyettävä toimimaan koulutuksensa, varustuksensa ja muiden ominaisuuksiensa puolesta sekä symmetrisen ja epäsymmetrisen sodankäynnin että rauhanomaisen yhteiskunnan toimintaympäristöissä.

¹⁵⁵ Vorobyev (1995).

¹⁵⁶ Ks. esim. Huttunen (2009), s. 17–20.

¹⁵⁷ Ks. esim. Jalali, Ahmad, Ali ja Grau, Lester, W.: *The Other Side of the Mountain: Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, Kansas, <http://www.tribalanalysiscenter.com/TAUDOC/Other%20Side%20of%20Mountain.pdf>, 21.3.2017, s. 399–406.

¹⁵⁸ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s.5.

¹⁵⁹ Leonhard ja Phillips (2015), s.10–14.

Vakhrusevin mukaan periaatteet kaikkia aselajeja sisältävien strategisten yhtymien muodostamisesta rauhan aikana ja muiden voima- ja siviiliministeriöiden alaisten toimijoiden osallistumisesta sotilasoperaatioihin ovat luoneet Venäjälle välttämättömän tarpeen ylimmästä kansallisesta johdosta alkavalle sotilaallisen johtamisjärjestelmän kehittämiseksi. Eri hallinnonalojen toimien koordinoimiseksi joukkojen johtovastuu on luovutettava sotilaspiirin esikunnalle. Venäjän alueen ulkopuolella toimivien joukkojen johtamisen on erityisen haastavaa ja tätä varten on perustettava vastuullinen sotilasjohtoelin. Yleisesikunnan tehtävänä on valvoa taistelutoimia ja niiden tukemista.¹⁶⁰

Sotilasreformi vauhdittui Georgian konfliktissa vuonna 2008 kohdattujen johtamisen- ja muiden haasteiden myötä.¹⁶¹ Vuoden 2010 lopussa vanhat kuusi sotilaspiiriä korvattiin neljällä ja sittemmin viidellä¹⁶² operatiivisstrategisella johtoportaalla eli sotilaspiirillä, jotka vastaavat rauhana aikana puolustussuunnittelusta ja koulutuksesta sekä eriasteisissa konflikteissa kaikkien joukkojen sotatoimien johtamisesta alueellaan.¹⁶³ Vuoden 2014 lopussa toimintansa aloitti Moskovaan perustettu valtakunnallinen rauhan- ja sodanajan tilanne- ja johtokeskus.¹⁶⁴ Puolustushaaraesikunnat, sotilaspiirit ja asevoimien yhtymät kattavan johtokeskusten perustamishankkeen on tarkoitus valmistua vuoden 2017 loppuun mennessä.¹⁶⁵ Vakhrusevin vaatimuksiin on vastattu noin viidentoista vuoden jälkeen.

Manžurin toteaa ilmavoiman yhdessä suuren iskuvoiman ja liikkuvuuden kanssa tulleen kenties merkittävimmäksi keinoksi tuhota vihollinen ratkaisevasti.¹⁶⁶ Vahrušev toteaa teknisesti kehittyneiden valtioiden kykenevän tuhoamaan valikoidut sotilastaloudellisen potentiaalin avainkohteet ilmasta puolustajan koko alueen syvyydessä ja saavuttamaan tavoitteensa ilman

¹⁶⁰ Vakhrushev (1999).

¹⁶¹ Gayday (2011), s. 19–22.

¹⁶² Arpiainen, Antti: Venäjän sotilasreformi, teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016, s. 95–96.

¹⁶³ Gayday (2011), s. 19–22 ja 26–27 ks. myös Rautala (2014), s.4–5.

¹⁶⁴ Uotinen, Marko et. al.: Venäläisestä sotilasjohtamisesta – johtosuhteet ja organisaatiomuutokset 2000-luvulla, teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016, s. 114.

¹⁶⁵ Министерство обороны Российской Федерации: План деятельности минобороны России 2013–2020 гг., suom. Venäjän Federaation puolustusministeriö: Venäjän puolustusministeriön toimintasuunnitelma vuosille 2013–2020, näyttöesitys, http://mil.ru/mod_activity_plan/doc.htm, 3.2.2017, kohta 4.

¹⁶⁶ Manzhurin (1994).

perinteistä ilma-aseen massoittamista. Tästä johtuen konflikteille on ominaista taistelu ilman herruudesta sekä ilma-aseen ja ilmatorjunnan välinen kamppailu.¹⁶⁷ Vahrušev antaa ilma-avaruus ulottuvuudelle myös kokonaisvaltaisemman merkityksen todetessaan, että strategisten muodostelmien informaatiotuen ongelmat konflikteissa ratkaistaan avaruuteen sijoitetuilla tiedustelu-, navigointi- ja kommunikointijärjestelmillä.¹⁶⁸ Vuoden 2014 sotilasdoktriinissa ilma-avaruustila nähdään yhtenä samanaikaisen vaikuttamisen ulottuvuutena maa- ja merialueen sekä globaalin informaatiotilan rinnalla. Lisäksi miehittämättömät ilma-alukset esitetään konfliktien ominaispiirteinä.¹⁶⁹

Ilmasta maahan vaikuttaminen korostuu vanhemmissa lähteissä todennäköisesti Persianlahden ja Kosovon sodista saatujen havaintojen takia. Doktriini sen sijaan esittää ilmaulottuvuuden muiden taistelutilan ulottuvuuksien rinnalla tasapainoisemmin. Maalta ja mereltä laukaistavien asejärjestelmien kantaman ja osumatarkkuuden parantuminen sekä toisaalta Georgian ja Ukrainan konflikteista saadut kokemukset harhauttavasta ja operaatioympäristöä muokkaavasta informaatiovaikuttamisesta ovat todennäköisesti tasapainottaneet näkemyksiä eri vaikutusmenetelmien merkityksestä. Ilmakomponentti on kuitenkin säilyttänyt asemansa yhtenä taistelupotentiaalin elementeistä aseellisissa konflikteissa.

Vahrušev toteaa täsmäaseita käytettävän konflikteissa laajasti sekä hyvän osumatarkkuuden kohdistamiseksi vihollisen joukkoihin että siviilitappioiden välttämiseksi¹⁷⁰. Vakkaus puolestaan esittää kohdennetun vaikuttamisen täsmäaseilla massamaista tulenkäyttöä täydentävänä menetelmänä, joka yhdessä elektronisen sodankäynnin kanssa lisää tavanomaisten aseiden tuhovoimaa merkittävästi. Hänen mukaansa täsmäaseita on käytettävä puolustajan tärkeitä kohteita ja joukkoryhmittymiä vastaan koko syvyydessä tuhon viimeistelemiseksi.¹⁷¹ Huomattava näkemysero täsmäaseiden käyttöperiaatteessa Vahruševin ja Vakkauksen välillä selittyy ainakin osin artikkeleiden kirjoitusajankohdalla. Vuonna 1999 kirjoittanut Vahrušev on kyennyt huomioimaan näkemyksissään havainnot vuoden 1995 Bosnian sodan ilma- ja risteilyohjusuksista, toisin kuin artikkelinsa viisi vuotta aiemmin kirjoittanut Vakkaus. Tämä ilmentää hyvin sotataidon kehittymistä teorian ja käytännön vuorotteluna.

¹⁶⁷ Vakhrušev (1999).

¹⁶⁸ Sama.

¹⁶⁹ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s.5.

¹⁷⁰ Vakhrušev (1999).

¹⁷¹ Vakkaus (1994).

Vuoden 2014 sotilasdoktriinissa nykyaikaisten konfliktien ominaispiirteeksi nimetään muiden muassa yllämainittujen täsmäaseiden käyttö ja maalien selektiivisyys, elektronisen sodankäynnin välineet, teholtaan ydinasetta vastaavat uudet aseet sekä miehittämättömien ilma- ja merialusten ja robotisoitujen asejärjestelmien laajamittainen käyttö.¹⁷² Teknologinen kehitys on lisännyt täsmäaseiden käyttömahdollisuuksia Vahruševin ja Vakkauksen kirjoitusten jälkeen merkittävästi, mutta silti sotilasdoktriini on tässä kohtaa osin tulevaisuutta ennakoiva, sillä kaikki nimetyt järjestelmät eivät ole vielä operatiivisessa käytössä erityisen laajasti. Joka tapauksessa kohdennetun ja valikoivan vaikuttamisen mahdollistavien järjestelmien voidaan ennakoida säilyttävän asemansa osana Venäjän taistelupotentiaalia jatkossakin.

Bujanovskin ja Tanenjan mukaan maahanlaskujoukkoja on käytetty konflikteissa, kun toisella osapuolista on ollut merkittävä ase- ja materiaaliylikko, jonka turvin on voitu käyttää joukkoja valitulla tavalla, laskuvarjopudotukset ja ilmarynnäkököt mukaan lukien.¹⁷³ Manžurin puolestaan tuo esille ilma- ja merirynnäköjoukkojen sekä kohdemaan alueelle tunkeutuneiden järjestyneiden rikollisjoukkojen kanssa yhteistyötä tekevien selustaan laskettujen kumouksellisten ja tiedustelujoukkojen tärkeyden konflikteissa.¹⁷⁴ Hyttisen mukaan maahanlaskujoukot ovat tulevaisuudessakin Venäjän asevoimien kehityksen kärjessä niiden merkityksen perusteessa korkeaan valmiuteen sekä mahdollisuuteen keskittää ja käyttää niitä joustavasti.¹⁷⁵ Ilma- ja merikuljetuksiin soveltuvan kaluston sekä joukkojen merkitys ei vaikuta ainakaan vähentyneen. Lisäksi on huomionarvoista, että Venäjällä spetsnaz-joukkojen käytöstä kumouksellisuuden tukemisessa on kirjoitettu ainakin jo 20 vuotta ennen Ukrainan konfliktia ja toiminnan kuvaamista osaksi hybridisodankäyntiä.

3.5 Taktiikka ja operaatiotaito aseellisissa konflikteissa

Manžurinin mukaan konfliktien alkua leimaavat raskaat taistelut avainkohteiden ja -alueiden hallinnasta sekä ilmanherruudesta. Tuliylivoimalla temmataan aloite sekä häiritään vihollisen johto ja valvontajärjestelmiä. Iskuryhmien nopealla ja tuli-iskun kanssa yhdenaikaisella kes-

¹⁷² Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s.5.

¹⁷³ Buyanovsky ja Tanenya (2013).

¹⁷⁴ Manzhurin (1994).

¹⁷⁵ Hyttinen, Timo: Venäjän maahanlaskujoukot ja niiden kehitysnäkymät, teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016, s.292–293.

kittämisellä estetään vihollisen vetäytyminen, sissisodankäyntiin ja terroriin siirtyminen sekä uusien liittolaisten etsiminen. Läpimurtohyökkäyksestä poiketen joukoille tulee antaa vain ensimmäinen tuhoamis- tai valtaustehtävä ja käskää jatkotehtävä tilanteen mukaisena lisätehtävänä vasta ensimmäisen tehtävän tultua täytettyä.¹⁷⁶

Vakkaus korostaa sotatoimien aloittamista ilmaoperaatioilla samalla, kun maajoukot voidaan pitää irti taisteluista jopa viikkoja. Tavoitteet saavutetaan kuitenkin aselajien yhteisoperaatiolla, jonka ensimmäisessä vaiheessa hankitaan ilman- ja merenherruus sekä tuliylivoima, häiritään vihollisen infrastruktuuria ja eristetään taistelualue. Toisessa vaiheessa tuhotaan vihollisen joukot ja otetaan strategisesti merkittävät alueet tilapäisesti hallintaan muiden sotilaspoliittisen johdon käskemien tehtävien toteuttamiseksi. Muut tehtävät voivat olla erilaisten liikuvien muodostelmien rynnäkköoperaatioita tai sabotaasijoukkojen eliminoimisoperaatioita. Vaihtelevat olosuhteet ja tilanteet edellyttävät joukoilta hyvää operatiivista ja taktista liikkuvuutta, yhdenaikaista suuntaamista useasta suunnasta sekä järjestämistä yhteen portaaseen.¹⁷⁷ Perinteisesti toisen portaan voimien vähäisyys on venäläisessä taktiikassa korvattu voimakkaalla yleisreservillä. Näin ollen yksiportaisen hyökkäysrakenteen käytön voidaan arvioida korostavan vaatimusta riittävän yleisreservin varaamisesta.

Vorobjovin mukaan aseiden tehokkuuden kasvaessa linnoitetun syvän puolustuksen ja läpimurron vastakkainasettelu taktiikassa poistuu. Sen sijaan joukkojen rajallisesta määrästä johtuen taistelukentän muutosta leimaavat moniulotteisuus ja avaruudellisuus, taistelu erillisissä klustereissa ilman etulinjaa, kosketusta naapurijoukkoon tai viholliseen. Tällöin tavoitteen saavuttaminen edellyttää aktiivisia menetelmiä, kuten vihollisen ryhmitymisen tuhoamista paloissa, saarrosta, ”vasara ja alasin” -taisteluliikkeitä, tiedusteluhyökkäyksiä sekä iskuja.¹⁷⁸

Garejevkin tunnistaa taistelutilan hajaantumisen todetessaan, ettei vihollisen tuhoamista toteuteta suuntaamalla etujoukot taistelukosketukseen vaan voimakkaamman taistelukosketuksen ja ilmaiskujen avulla ilmatorjunnan vaikutusalueen ulkopuolelta. Taistelu tulee saamaan hajautetumman, laajemman ja erittäin liikkuvan luonteen, joka kattaa sotilasoperaatioiden kaikki alat.¹⁷⁹ Garejevin näkemys tehokkaammasta taistelukosketuksesta ilman etujoukkoja muistuttaa Vakkauksen esitystä yksiportaisesta hyökkäyksestä.

¹⁷⁶ Manzhurin (1994).

¹⁷⁷ Vakkaus (1994).

¹⁷⁸ Vorobyev (1995)

¹⁷⁹ Garejev (2000).

Vahrušev perustelee taistelutilan hajanaisuutta infrastruktuurilla tai paremminkin sen puutteella. Hänen mukaansa modernissa sodankäynnissä taistelutoimet ja taisteluoperaatiot toimeenpannaan erillisissä suunnissa operatiivisen ryhmytyksen sisältäessä suuria välejä. Tämä johtuu siitä, että hyvin liikkuvaa sotilaskalustoa sisältävät suuret joukkokeskittymät kykenevät toteuttamaan operaatioita ainoastaan sellaisessa ympäristössä, jossa on tiestöä, infrastruktuuria ja riittävästi kunnossapitopalveluita.¹⁸⁰ Pitkien matkojen hyökkääminen maastoitse ei tämän mukaan ole enää perustaktiikka, jos se sitä on koskaan ollutkaan. Toisaalta joukkojen määrän väheneminen antaa lähtökohtaisesti paremmat edellytykset suunnata alueille, joiden infrastruktuuri tukee hyökkäyksen toteuttamista.

Vahrušev tuo esille joukkojen liikkeen ketteryyden todetessaan päävoimien nopean uudelleen suuntaamisen olevan modernille sodankäynnille ominaista. Tehokkailla aseilla varustetut joukot etsivät vihollisen heikkoja kohtia tai kiertävän sen puolustuksen murtamisen sijaan. Panssarivaunuja ja panssaroituja ajoneuvoja käytetään aloitteen tai toimintavapauden riistämiseen vastustajalta, nopeisiin taisteluliikkeisiin ja jalkaväen tukemiseen taistelussa.¹⁸¹ Garejev sen sijaan edellyttää edelleen kykyä ottaa kosketus ja murtaa vihollisen puolustus, koska rintama voi nykyäänkin vakiintua joksikin aikaa. Tästä syystä omat sivustat ja infrastruktuuri pitää suojata vihollisen iskujen estämiseksi selustaan ja logistiikan tukialueille, lentokentille ja viestiyhteyksiä vastaan.¹⁸²

Manžurinin mukaan sodankäynnin muodot ovat konflikteissa perinteistä laajempia, mikä edellyttää uudentyyppisen reservin käyttöä operatiivisissa joukkomuodostelmissa. Osastoihin voi kuulua erilaisia erittäin liikkuvia joukkoja ja tehokkaita asejärjestelmiä, kuten panssari- ja moottoroituja jalkaväkimuodostelmia, ilmarynnäkö- ja -kuljetusmuodostelmia, ilmataistelujoukkoja ja helikopterilaivueita sekä ilmatorjuntayksiköitä.¹⁸³ Myös Vorobjov näkee tarpeen nopeasti suunnattaville, tulivoimaisille ja itsenäiseen toimintaan kykeneville osastoille, koska aseellisen konfliktin epäselvissä oloissa joukkojen on samanaikaisesti etsittävä vihollista ja iskettävä sitä vastaan välittömästi. Perustettaviin osastoihin tulisi kuulua sekä tiedustelu- että taistelu- joukkoja, kuten moottoroitua jalkaväkeä, taistelupanssarivaunuja ja tykistöä sekä niitä tukevia taisteluhelikoptereita. Laajoille alueille hajaantunutta vihollista vastaan voidaan muodostaa

¹⁸⁰ Vakhrušev (1999).

¹⁸¹ Sama.

¹⁸² Garejev (2000).

¹⁸³ Manžurin (1994).

rynnäkköryhmiä, esimerkiksi komentopaikkojen tai selustan huoltotukikohtien tuhoamiseksi. Joukot voivat siirtyä ajoneuvoissa, helikoptereilla tai joskus jalan.¹⁸⁴

Edellä esitetyissä näkemyksissä heijastuvat Neuvostoliiton kokemukset Afganistanista¹⁸⁵ sekä Persianlahden sodasta saadut havainnot. Hyökkäyksessä keskeistä vaikuttaa olevan joukkojen liikkeen nopeus ja joustava suuntaaminen suhteellisen tyhjässä taistelutilassa. Päämääränä vaikuttaa olevan vihollisen päätöksenteko- ja johtamiskyvyn lamauttaminen nopealla tilannekehityksellä. Joustavuutta ja ketteryyttä tavoitellaan yksiportaisella hyökkäysrakenteella, suunnan nopeat muutokset mahdollistavilla tehtävänannoilla sekä monipuolisella taktiikalla ja kokoonpanoilla. Myös tulenkäyttöä korostetaan, mutta ajatukset joukkojen ja tulenkäytön ajallisesta yhteensovittamisesta jakautuvat. Keskitetyllä vaikutuksella pyritään ratkaisuun vihollisen joukot tuhoamalla varsin perinteisen venäläisen ajattelun mukaisesti. Sen sijaan tuliskun ja maahyökkäyksen selkeällä porrastuksella pyritään saamaan strategisesti merkittävät alueet hallintaan mahdollisimman edullisesti. Joka tapauksessa kuvattu taktis-operatiivinen kehitys edellyttää määrällisesti vähäisemmiltä mutta paremmin varustetuilta joukoilta ja niiden komentajilta korkeampaa koulutustasoa, parempaa yhteistoimintakykyä muiden joukkojen kanssa, hyvää tilannetietoisuutta, suhteellisen suurta toiminnanvapautta sekä korkeaa riskinottoa.

Vuoden 2014 sotilasdoktriinissa konfliktien ominaispiirteenä mainitaan joukkojen ja tulen nopea liike sekä erilaisten liikkuvien joukkoryhmittymien käyttö.¹⁸⁶ Tämä vahvistaa edellä muodostunutta käsitystä venäläisen hyökkäystaktiikan perusolemuksen muutoksesta. Vaikka valmisteltua ja rakenteeltaan portaitaista läpimurtohyökkäystä ei voida sivuuttaa käsiteltäessä venäläistä hyökkäystaktiikka, se ei kuitenkaan viimeisten vuosikymmenten sotataidollisten ajatusten ja sotakokemusten perusteella ole ensisijainen.

Bujanovskin ja Tanenjan mukaan aseellisten konfliktien sotilasoperaatiot tarjoavat mahdollisuuden testata uusia aseita ja materiaalia sekä sotatieteen teorian toimivuutta käytännön taistelulosuhteissa. Heidän mukaansa tämä koskee myös maahanlaskujoukkoja, jotka ovat olleet viime vuosina ensisijainen aseellinen voima iskettäessä selustaan. Kokemukset ovat osoitta-

¹⁸⁴ Vorobyev (1995).

¹⁸⁵ Grau, Lester, W.: Restructuring the Tactical Russian Army for Unconventional Warfare, Red Diamond, Volume 5, Issue 2, FEB 2014, Fort Leavenworth, KS, <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/restructuring-for-unconventional-warfare.pdf>, 8.12.2015.

¹⁸⁶ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014), s.5.

neet, että maahanlaskujoukkojen osallistumisella saavutetaan tehokkain vaikutus, kun niitä käytetään ensisijaisen tarkoituksensa mukaisesti.¹⁸⁷ Suositus joukkojen käyttöperiaatteiden noudattamiseen viittaa todennäköisesti Georgian konfliktiin, jossa maahanlaskujoukkojen käyttö moottoroidun jalkaväen etujoukkona, yhdessä puutteellisten viestiyhteyksien kanssa, johti oman ilmatulen aiheuttamiin tappioihin.¹⁸⁸ Maahanlaskujoukkojen käyttö uusien aseiden ja toimintatapojen testijoukkona olisi kuitenkin johdonmukaista niiden osallistuessa operaatioihin laajasti korkean koulutustasonsa ja valmiutensa johdosta.

Vahrušev tuo esille liikkeen suuntaamisen mereltä ja ilmasta korostaen maihinnousujoukkojen käyttöä rintaman avaamiseksi vihollisen selustaan ja reservien sitomiseksi. Yleisesti maahanlasku- ja ilmarynnäkö- sekä merijalkaväki- ja maihinnousujoukkojen laajasta käytöstä on tullut välttämätön edellytys onnistuneille taisteluoperaatioille, erityisesti konflikteissa. Samalla kuljetettavien joukkojen suojaaminen ilmassa tai merikuljetusten aikana tekee ilmanherruuden saavuttamisesta ensisijaisen tehtävän.¹⁸⁹

Maahanlasku- ja ilmarynnäköjoukkojen käyttömahdollisuuksia operatiivisella tasolla kuvaessaan Bujanovski ja Tanenja toteavat, että ilmakuljetteisia joukkoja voidaan käyttää erittäin vaikuttavasti rynnäköaltoina vertikaalisessa selustaiskussa taistelualueen eristämiseksi, vihollisen operatiivisten reservien sitomiseksi sekä ystävällismielisten joukkojen etenemisen tukemiseksi vihollista kohti ja puolustajan joukkojen lyömiseksi. Monitoimihelikoptereilla varustetut ilmarynnäköjoukot voivat ottaa viholliseen taistelukosketuksen menestyksekkäästi laskuvarjopudotettavan joukon maahanlaskualueelle etenemisen tai siellä taistelemisen tukemiseksi. Lisäksi edullisten asemien ja linjojen valtaaminen ja pitäminen syvällä vihollisen selustassa sekä maajoukkojen elementtien ja tulenkäytön johtamisjärjestelmien tuhoaminen ovat edelleen maahanlaskujoukkojen tunnusmerkkejä.¹⁹⁰ Maahanlaskujoukkojen roolin Venäjän asevoimissa voidaan arvioida kasvavan. Joukkojen korkea koulutustaso ja sopimussotilaiden rekrytointiaste, nopea keskitettävyyys, moderni kalusto sekä kokemukset viimeaikaisista konflikteista ja suurista harjoituksista puoltavat niiden aktiivista käyttöä jatkossakin.¹⁹¹

¹⁸⁷ Buyanovsky ja Tanenya (2013).

¹⁸⁸ Hyttinen (2013), s. 56 ja Tähtinen (2013), s. 73–75 ja 85.

¹⁸⁹ Vakhrušev (1999).

¹⁹⁰ Buyanovsky ja Tanenya (2013).

¹⁹¹ Foreign Military Studies Office: 1) A Glimpse of the Russian Rapid Reaction Force in Crimea?, 2) Russian Airborne Troops Descend ja 3) Growing Role of Russian Airborne Forces, *OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014*, s. 4–5, 10–11 ja 20, <http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015 sekä Hyttinen (2016), s.285–293.

Manžurinin mukaan vakinaisten joukkojen suorittamat operaatiot voivat konflikteissa yhdistyä erilaisten sisällissotien, sissisotien ja vastaavien menetelmien käyttöön kykenevien ei-vakinaisten muodostelmien taktisiin operaatioihin. Selustaan laskettujen kumouksellisten joukkojen ja tiedustelujoukkojen yhdessä alueellisten aseellisten ryhmien kanssa tehtäviä ovat iskut erilaisilla aseilla lentokentille ja selustan laitoksiin, kommunikaatiolinjojen kaappaaminen, avainalueiden ja -laitosten pitäminen pääjoukkojen tuloon saakka. Myös panttivankien ottamisesta on tullut aseellisten konfliktien menetelmä.¹⁹² Vuoden 2014 sotilasdoktriinin mukaan konflikteille on ominaista asevoimiin kuulumattomien aseellisten ryhmittymien osallistuminen sotatoimiin sekä epäsuorien ja asymmetristen keinojen käyttö. Lisäksi doktriinissa on tähän liittyen mainittu pysyvien sotatoimialueiden muodostaminen sotivien osapuolten alueille.¹⁹³ Vaikka asymmetrisen menetelmät eivät ole pääasiallinen sodankäynnin muoto aseellisissa konflikteissa, niiden esiintymistä voidaan pitää ennemminkin sääntönä kuin poikkeuksena. Pysyvät sotatoimialueet tai konfliktin niin sanottu jäädyttäminen samalla, kun vastuuta sotatoimista siirretään ulkoistetuille toimijoille, voidaan nähdä toimintavaihtoehtona, jos operaation tavoitteita ei saavuteta tai muuten hyväksyttävää ulospääsyä siitä ei ole näkyvissä.

Manžurin toteaa menestyksen kuuluvan osapuolelle, joka kykenee ennakoivaan toimintaan suhteessa vastustajaan ja omaa paremman johtamisjärjestelmän. Ennakointi käsittää myös johtamispaikkojen, selustayhteyksien ja moottoroitujen kuljetusten suojaamisen, vastakumoukselliset toimet sekä iskujen ja väijytyksien torjunnan.¹⁹⁴ Oman toiminnan suojaamiseen viittaa myös Vahrušev, jonka mukaan operatiivisen tehokkuuden ja henkilötappioiden minimoimiseksi pitkäkantaman täsmäaseita vastaan on elintärkeää hajauttaa joukot samalla, kun omat voimat keskitetään päähyökkäykseen, mikä voidaan tehdä joukkojen ja tulenkäytön ajallisella ohjaamisella sekä suunnanvaihdolla.¹⁹⁵ Näkemykset perustuvat todennäköisesti kokemuksiin Afganistanin sodasta, jossa huomattava määrä joukkoja sitoutui oman toiminnan suojaamiseen sekä havaintoihin Persianlahden sodan kasvaneesta tulentehosta. Oman toiminnan suojaaminen joukoista tyhjemmäksi käyneessä taistelutilassa, joka tarjoaa vastustajallekin mahdollisuudet aktiiviseen taktiikkaan, edellyttää myös aiempaa parempaa tilannetietoisuutta.

¹⁹² Manzhurin (1994).

¹⁹³ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014).

¹⁹⁴ Vorobyev (1995).

¹⁹⁵ Vakhrushev (1999).

Manžurinin mukaan vihollisen tuhoaminen sekä rintamassa että syvyydessä varmistetaan ilma-, ohjus- ja tykistöiskuun, joihin yhdistyy elektroninen vaikuttaminen. Hän toteaa myös, että ilmaoperaation toteuttaminen perinteisesti on tuskin mahdollista. Sotilaalliset toimet tuleen sijaan toimeenpanna uudella tavalla, yleisjoukko muodostelmien ja laajempien aselaji- ja puolustushaarajoukkojen liikkuvina yhteisoperaatioina, joissa johtava rooli on ilma-aseen, ohjusten ja tykistön rynnäkö- ja tulenantosuorituskyvyillä.¹⁹⁶ Vahruševin näkemykset tukevat tätä hänen tuodessa esille johtamis-, tiedustelu- ja elektronisen sodankäynnin järjestelmien kasvaneen kyvyn ja merkityksen. Hänen mukaansa nämä joukot ja järjestelmät voivat olla jatkossa operatiivisten muodostelmien erikoiselementti. Tämä tekee vihollisen vastaavista järjestelmistä tärkeän vaikuttamiskohteen samalla, kun merkittävää vaikutusta voidaan saada aikaan tuhoamalla tätä ja muuta ilmaoperaatioita tukevaa infrastruktuuria.¹⁹⁷ Vuoden 2014 sotilasdoktriini vahvistaa edellä kuvatun monipuolista ja syvää vaikuttamista korostavan kehityksen jatkuneen mainitessaan asejärjestelmien, täsmäaseiden, elektronisen sodankäynnin järjestelmien, digitaalisten johtamisjärjestelmien, miehittämättömien ja autonomisten järjestelmien massamaisen käytön sekä vaikuttamisen viholliseen koko syvyydessä konfliktien ominaispiirteiksi.¹⁹⁸

Vahruševin mukaan paikallisten sotien analyysi osoittaa, että maavoimajoukkojen organisaatioon on sijoitettava maavoimien ilmailujoukkoja niiden ensimmäisen portaan tulivoiman kasvattamiseksi ja lähitulitukitehtävistä ilmavoimiin kohdistuvan kuormituksen siirtämiseksi taisteluhelikoptereille. Tämä lisää tulenkäyttömahdollisuuksia vihollisen syvyydessä eristämällä taistelualueen ja rajoittaa merkittävästi evakuointi- ja ulosmurtautumismahdollisuuksia. Eristämistehtävässä merkittävä rooli on myös laivastolla, joka kykenee vaikuttamaan vihollisen syvyyteen mereltä.¹⁹⁹

3.6 Johtopäätökset

Lähteissä aseellinen konflikti esitetään teoreettisesti kahden osapuolen välisenä aseellisena vastakkainasetteluna. Todellisuudessa konflikteissa voi kuitenkin olla useampiakin osapuolia. Asetelman pelkistetyllä esittämisellä pyritään kuvaamaan aseellisten konfliktien rajoittu-

¹⁹⁶ Manzhurin (1994).

¹⁹⁷ Vakhrušev (1999).

¹⁹⁸ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014).

¹⁹⁹ Vakhrušev (1999).

nutta luonnetta muihin laajempiin sotilaallisiin konflikteihin verrattuna. Samalla muodostetaan perusta poliittis-strategisen tason dialogille, kun lisäosapuolien mukaan tulo voidaan esittää eskaloivana tekijänä, joka johtaa paikalliseen sotaan. Tämän kaltaiset kielelliset määritelmät eivät kuitenkaan ole absoluuttisia. Esimerkiksi Ukrainan konfliktissa on tunnistettavissa ainakin kolme osapuolta, jotka ovat Ukrainan valtio, Itä-Ukrainan separatistit ja sekä kapinalisia tukeva Venäjän Federaatio, joka kuitenkin kiistää virallisesti osallisuutensa. Ukrainaa ainakin rajoitetusti tukeva läntinen yhteisö voidaan myös tulkita konfliktin osapuoleksi. Lukuisista osapuolista huolimatta Ukrainan tapauksessa kyseessä on kuitenkin aseelliseksi konfliktiksi luokiteltava vastakkainasettelu.

Konfliktien määrittelyä vaikeuttaa mahdollisten osapuolten moninaisuus. Konflikti voi saada alkunsa kahden valtion välisestä aidosta tai tarkoitushakuisesti muodostetusta ristiriidasta, jolloin asetelma on jossain määrin symmetrinen – valtioiden voimavarojen mahdollinen erimittaisuus kuitenkin huomioiden. Epäsymmetrisemmäksi asetelma muodostuu, jos konflikti syntyy valtion ja yksittäisen aseellisen ryhmittymän välille. Kyseessä voi olla valtion sisällä, naapurimaassa tai näiden molempien alueella toimiva aseellinen ja mahdollisesti radikalisoitunut ryhmittymä, joka oikeuttaa toimintansa etnisen, uskonnollisen, sosiaalisen tai muun eriarvoisuuden kokemuksella. Valtioiden välisten konfliktien syyt löytyvät sen sijaan useimmiten toisen valtion hegemonistisista valtapyrkimyksistä ja etupiirijattelusta tai strategisesti arvokkaiden alueiden ja resurssien hallitsemispyrkimyksistä.

Aseellisen konfliktin olemukseen kuuluu keskeisesti pyrkimys ristiriidan ratkaisemiseen rajoitetulla aseellisella toiminnalla. Venäläisestä näkökulmasta konflikti säilyy rajoitettuna, kun se ei alueellisesti laajene yhden strategisen suunnan ulkopuolelle tai ulotu valtion strategiseen syvyyteen. Toinen aseellisen konfliktin rajoitettua luonnetta osoittava tekijä on pyrkimys ratkaisuun rauhanajan toimivaltuuksilla ja resursseilla ilman sodanjulistusta tai liikekannallepanoa. Aseellisen konfliktin suhteellisen vähäisestä mittakaavasta ja rajoittavista tekijöistä huolimatta on merkille pantavaa, että sen ratkaisemiseksi harjoitettavat sotilaalliset ja aseelliset toimet ovat aina alisteisia poliittisille ja strategisille tavoitteille, kuten asevoimien käyttö yleensäkin.

Riippuen konfliktin ratkaisemiseksi asetetusta poliittis-strategisesta tavoitteesta, aseellisen konfliktien sisäisestä tai ulkoisesta luonteesta sekä vastassa olevan osapuolen sotilaallisesta suoristuskyvystä ja toimintatavoista, Venäjän Federaation asevoimien ja muiden valtiollisten toimijoiden potentiaali ja menetelmät konfliktin ratkaisemiseksi vaihtelevat suuresti. Tästä johtuen kunkin konfliktin ratkaisemiseksi muodostetaan erillinen tehtäväorganisaatio, jossa

voi olla sekä asevoimien että muiden viranomaisten joukkoja. Asevoimien joukoista keskeinen rooli on ilmavoimilla, maavoimien pysyvän valmiuden joukoilla sekä erikois- ja maahanlaskujoukoilla. Kaikki joukot, mukaan lukien muiden voimaministeriöiden joukot, asetetaan pääsääntöisesti yhden johtoportaan alaisuuteen. Venäjän tapauksessa operaatioon koottavien joukkojen voidaan arvioida toimivan lähtökohtaisesti sen strategisen suunnan sotilaspiirin esikunnan alaisuudessa, jonka alueella tai läheisyydessä operaatiot toimeenpannaan. Vaihtoehtoisena ratkaisuna olisi erillisen operaatioesikunnan muodostaminen esimerkiksi tietyn operaatioon joukoillaan osallistuvan yhtymän esikunnan rungolle.

Taistelutoimiin tarvittavan valmisteluajan lyhentyminen merkitsee ennen kaikkea rauhanajan resursseilla ja joukoilla toimimista. Tämä on näkynyt rauhanajan valmiuden kehittämisenä, muiden voimaministeriöiden ja ulkoistettujen toimijoiden käyttönä sotatoimissa samalla, kun oma osallisuus konfliktissa kiistetään. Tällä tavoin oma vaikuttamisaste voidaan säilyttää tai sitä voidaan parantaa omia tavoitteita palvelevalla tavalla samalla, kun konfliktien eskalaation riskiä pyritään kontrolloimaan esittämällä sen mittasuhteet vähäisinä. Toisin sanoen rauhanajan resursseja kehitetään, jotta niillä kyetään saavuttamaan mittavampia tavoitteita tai tehokkaampaa vaikutusta.

Aseellisissa konflikteissa käytettävien joukkojen koulutuksen, toimintatapojen ja varustuksen on mahdollistettava monipuolinen yhteistoiminta niin muiden voimaministeriöiden joukkojen kuin erilaisten ei-valtiollisten aseellisten ryhmittymien kanssa. Joukkojen tulisi olla korkeassa valmiudessa jo rauhanaikana sekä keskitettävissä konfliktialueelle suhteellisen nopeasti. Muiden sotilaspiirien alueilta keskitettävien joukkojen tulisi olla vaivattomasti alistettavissa operaatiosta vastaavalle sotilaspiirille. Pian keskittämisen ja alistusten jälkeen joukkojen olisi kyettävä aloittamaan taistelutehtävät joko symmetrisesti tai asymmetrisesti taistelevaa vastustajaa vastaan. Joukoilta edellytetään myös kykyä toimia yhdessä ilmavoimien ja lentojoukkojen kanssa kuljetuksiin ja ilmasta maahan vaikuttamiseen liittyen. Asevoimien joukkoja voidaan käyttää myös voimannäyttöön ilman aseellisia toimia. Voimannäyttö voi olla painostavaa ja siten poliittista dialogia tukevaa tai harhauttavaa sotilaallisten toimintaedellytysten luomiseksi.

Vaikuttaminen aloitetaan todennäköisesti informaatio-operaatioilla, jotka voivat alkaa hyvinkin paljon ennen aseellista vaikuttamista. Kohdeyleisöinä voivat olla sekä vastapuolen että kotimaan väestö ja joukot kuin myös kansainvälinen yhteisö ja osapuolet. Poliittisten ja taloudellisten vaikutusten yhdistäminen sotilaallisiin vaikutuksiin aseellisissa konflikteissa sulaut-

taa sodankäynnin tasoja osin yhteen. Lisäksi tämä edellyttää asevoimilta merkittävästi parempaa yhteistoimintakykyä ja koulutustasoa kuin perinteisesti on ajateltu.

Hyökkäyksellisen sotilasoperaation alussa korostuu eristävä ja lamauttava tulenkäyttö ilmasta maahan, mahdollisesti mereltä maalle sekä kaukovaikutteisesti vastapuolen asejärjestelmien kantaman ulkopuolelta. Tuli-iskuun liittyy elektroninen vaikuttaminen. Maahyökkäys saattaa valitusta toimintalinjasta riippuen alkaa lähes samanaikaisesti tuli-iskun kanssa, mutta se voi myös alkaa vasta viikkoja tuli-iskun jälkeen.

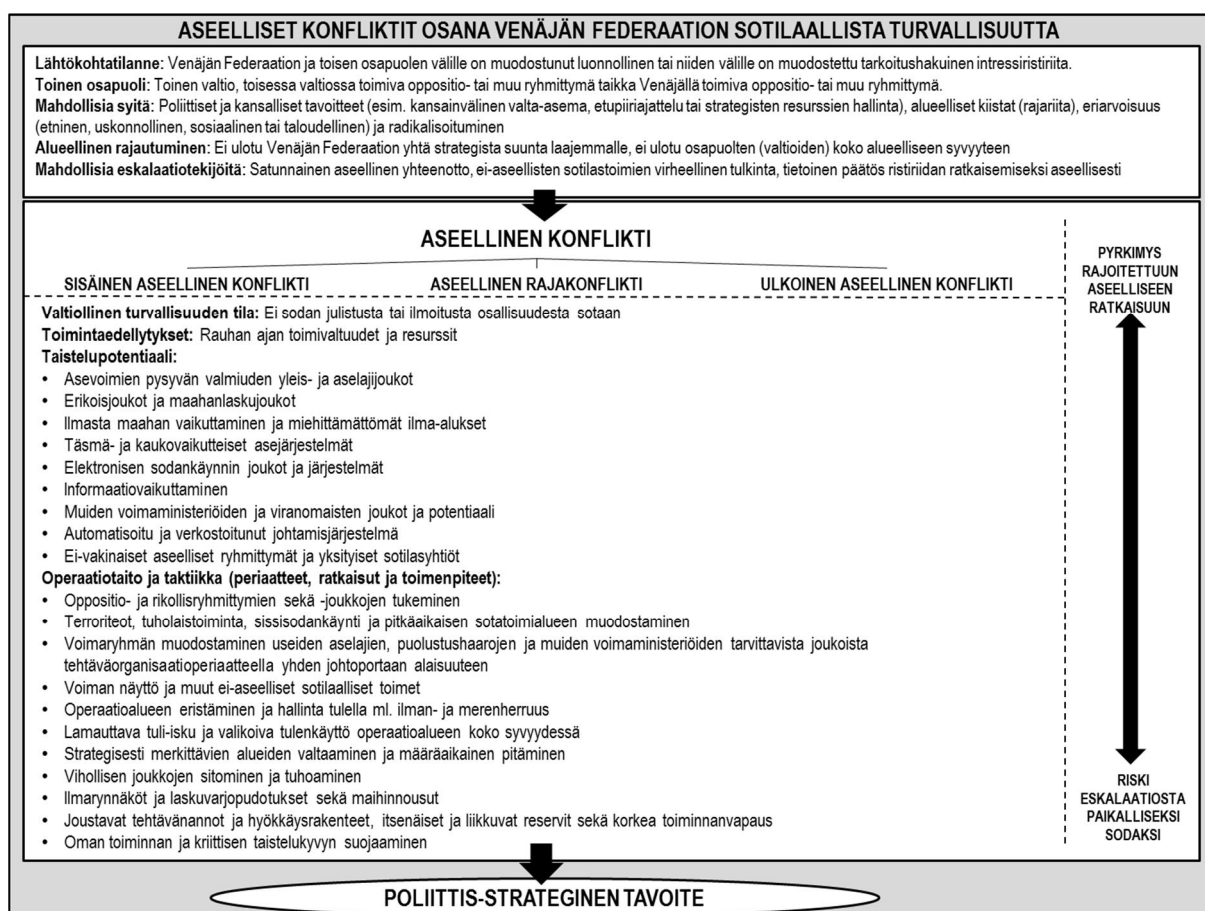
Hyökkäys toteutetaan suhteellisen pienillä mutta liikkuvilla ja tulivoimaisilla joukoilla, joita tuetaan ilmatulenkäytöllä ja epäsuoralla tulella. Hyökkäyksen osastot etenevät todennäköisesti useissa suunnissa yhtä aikaa ja mahdollisesti kokoonsa nähden suhteellisen syvälle vihollisen alueelle vallaten strategisesti merkittäviä alueita ja pitäen niitä hallussaan ainakin määrääjän. Kohteiden valtaamiseksi voidaan tehdä myös joukkojen ilmarynnäköitä, laskuvarjopudotuksia tai mairinnoituksia. Hyökkäykset voivat myös suuntautua suoraviivaisemmin vastustajan joukkoja vastaan sitoen ja tuhoten niitä estäen siten järjestelmälliset vastatoimet. Tilanteen kehityksessä hyökkäyksen osastot voidaan käskä irtautumaan tai hyökkäämään uusiin suuntiin tai kohteisiin nopeasti. Hyökkäyksen käynnistyttyä ja joukkojen edettyä vastustajan alueen syvyyteen korostuu omien johtamis- ja huoltopaikkojen sekä -yhteyksien ja muiden kriittisten kohteiden suojaaminen, mikä sitoo merkittävän osan omien joukkojen kokonaisvoimasta.

Sotilasteknologian kehitys on lisännyt asevoimien toimintamahdollisuuksia aseellisissa konflikteissa. Moniulotteisessa taistelutilassa taistelu- ja sotapotentiaalin keskeisimpiä vaikuttamisen välineitä ja menetelmiä ovat ilmasta maahan vaikuttaminen mukaan lukien miehittämättömät ilma-alukset, täsmä- ja kaukovaikutteiset asejärjestelmät, elektronisen sodankäynnin järjestelmät sekä informaatiovaikuttaminen. Oikea-aikaisen, lamauttavan ja valikoivan tulenkäytön mahdollistaa automatisoitu ja verkostoitunut johtamisjärjestelmä.

Pysyvän sotatoimialueen muodostaminen sotivien osapuolten alueille merkitsee konfliktin pitkittämistä, normalisointia tai ”jäädymistä” eli toiselle osapuolelle epäedullisen asetelman ylläpitämistä rajoitetulla sotilaallisella voimalla pitkään, ilman poliittisen tai sotilaallisen ratkaisun etsimistä ja edistämistä. Tällöin sotilaallisina menetelminä voivat esimerkiksi olla strategisesti merkittävien alueiden valtaaminen ja määrääjien pitäminen, operaatioalueen eristäminen ja hallinta tulella sekä oppositio- ja rikollisjoukkojen tukeminen. Pitkäaikaisen konfliktialueen muodostamisella yhdessä asymmetristen menetelmien kanssa, pyritään epävakautta ja heikkoa turvallisuustilannetta ylläpitävään tavoitteelliseen toimintaan rajoitetulla

alueella. Aseellisissa konflikteissa muutoinkin mutta erityisesti pysyvien konfliktien alueiden muodostamisessa toiminta saatetaan ulkoistaa ei-valtiollisille aseellisille ryhmittymille, kuten oppositiojoukoille, rikollisryhmille tai yksityisille sotilasyhtiöille.

Lähteiden perusteella syntyy käsitys, että venäläinen sotataito aseellisissa konflikteissa on kehitetty reilun kahden vuosikymmen aikana analysoimalla länsimaiden yhteisoperaatioita ja muita toimia sekä omia kokemuksia eri konflikteissa ja edelleen sovittamalla ne aiempaan venäläiseen sotataitoon sekä aseteknologiseen kehitykseen. Venäläisen sotataidon määritelmän mukaan kehitys on ollut teorian ja käytännön vuoropuhelua, jossa länsimaissa omaksuttuja ajatuksia ja oppeja on sovellettu rohkeasti käytännön sotatoimiin ainakin toisesta Tšetšenian sodasta alkaen. Vaikka yhtäläisyyksiä läntiseen sotataidolliseen ajatteluun löytyy kenties yleisesti uskottua enemmän, venäläistä sotataitoa ei voida edelleenkään samaistaa länsimaiseen.

Kuva 3: Aseellisten konfliktien tyypillisimmät piirteet²⁰⁰

²⁰⁰ Kuvaan on koottu tutkimuksen toisen vaiheen induktiivisen analyysin keskeisimmät tulokset, jotka on esitetty laajemmin kolmannen pääluvun johtopäätöksinä.

4 GEORGIAN KONFLIKTI

“Russia’s aggression against Georgia sent a strong message to the West: that the South Caucasus and the entire former Soviet Union are parts of Moscow’s exclusive sphere of influence, and the West should stay out.”²⁰¹

“The Russian military campaign in Georgia was a skillful blend of classical Russian operational art melded with new Russian ideas and lessons learned from observing Western armies at war.”²⁰²

4.1 Konfliktin lähtökohdat ja operaatioympäristö

4.1.1 Georgian maantiede ja väestö

Georgia sijaitsee Kaukasiassa Itä-Euroopan, Keski-Aasian ja Lähi-idän rajalla. Georgia rajautuu pohjoisessa Venäjään ja tarkemmin ottaen sen tasavaltoihin Tšetšeniaan, Ingušiaan sekä Pohjois-Ossetiaan. Kaakossa Georgiaa rajaa Azerbaidžan, etelässä Armenia, Lounaassa Turkki ja lännessä Mustanmeri. Maarajan pituus on 1817 kilometriä ja rantaviivaa on 310 kilometriä. Maan kokonaispinta-ala on 69 700 neliökilometriä, eli se on hieman Itä-Suomen lääniä suurempi. Erityisesti maan pohjois- ja eteläosien maastoa hallitsevat Kaukasus-vuoret, muodostaen samalla luonnolliset rajat valtiolle. Suur- ja Vähä-Kaukasuksen väliin muodostunut keskuslaakso ulottuu Mustanmeren rannikon alangoilta idän viljavalle jokialueelle. Ilmasto on subtrooppinen ja välimerellinen, mutta muuttuu Kaukasuksen pohjois- ja itäpuolella mantereiseksi. Maanjäristykset ja -vyörymät ovat alueella yleisiä.²⁰³

Hallinnollisesti Georgia jakautuu yhdeksään alueeseen. Lisäksi erillisasema on pääkaupungilla Tbilisillä ja kahdella autonomisella tasavallalla, jotka ovat Abhasia maan koilliskulmassa ja Adžaria lounaassa Trukin vastaisella rajalla.²⁰⁴ Aiemmin autonomisena alueen aseman omanut Etelä-Ossetia käsittää osia useammasta hallinnollisesta alueesta Keski-Georgiassa Venä-

²⁰¹ Cornell (2008), s. 313.

²⁰² Donovan (2009), s. 8.

²⁰³ Central Intelligence Agency: Middle-East: Georgia, The World Fact Book, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>, 21.6.2017 ja Singh (2016), s. 5–9.

²⁰⁴ Central Intelligence Agency: Middle-East: Georgia, The World Fact Book.

jän vastaisella rajalla.²⁰⁵ Venäjän suunnasta Etelä-Ossetiaan pääsee maitse ainoastaan Kaukasusvuoret läpäisevän Rokin-tunnelin kautta. Vastaavasti Abhasiaa on Venäjän kannalta helppoin lähestyä mereltä tai rautateitse.²⁰⁶

Vuonna 2016 Georgian väkiluku oli noin 4,9 miljoonaa. Etnisesti merkittävin ryhmä olivat georgialaiset, joiden osuus väestöstä oli 86,8 %. Merkittävimmät vähemmistöt ovat azerit 6,3 % ja armenialaiset 4,5 % osuuksilla. Muiden pienempien vähemmistön, mukaan lukien venäläiset ja osseetit, kokonaisuus oli 2,3 %. Äidinkielenään georgiaa puhui 87,6 %, azeria 6,2 %, armeniaa 3,9 %, venäjää 1,2 % ja muita kieliä 1 % väestöstä. Georgialaisista 83,4 % tunnustaa ortodoksista uskoa, merkittävimmän uskonnollisen vähemmistön ollessa muslimit 10,7 % osuudella. Armenian apostolisten gregoriaanien ja muiden uskontojen yhteisösuus on 4,1 %.²⁰⁷

4.1.2 Georgian poliittinen asetelma ja suhde Venäjään

Keisarillisesta Venäjästä vuonna 1918 itsenäistynyt Georgia liitettiin osaksi Neuvostoliittoa vuonna 1922 georgialaisia bolševikkeja tukeneen Puna-armeijan valloitettua sen edellisenä vuonna.²⁰⁸ Georgia itsenäistyi uudelleen 9. huhtikuuta 1991 annetulla julistuksella, jota edeltäneessä kansanäänestyksessä 98,9 % äänestäjistä kannatti itsenäistymistä.²⁰⁹ Itsenäistymisprosessia johtanut Zviad Gamksakhurdia omaksui presidenttinä itsevaltaisen johtamistavan, ja vastakkainasettelu opposition kanssa sai pian aseellisia ilmenemismuotoja. Valtataistelu Tšetšeniaan paenneen ja sinne parlamentin muodostaneen presidentin sekä Georgiassa vallan ottaneen valtioneuvoston puhemiehistön välillä jatkui vuoden 1994 alkuun saakka.²¹⁰

Itsenäisen Georgian kansallisen yhtenäisyyden ovat haastaneet myös Etelä-Ossetian ja Abhasian separatistiset liikkeet.²¹¹ Venäjän suhdetta Georgiaan on pidetty huonoimpana entisten

²⁰⁵ Central Intelligence Agency: Middle-East: Georgia, *The World Fact Book* ja Singh (2016), s. 30–32.

²⁰⁶ Cohen, Ariel ja Hamilton, Robert, E.: *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*, United States Army War College, Strategic Studies Institute (SSI), June 2011, Carlisle, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1069.pdf>, 9.12.2015, s. 13.

²⁰⁷ Central Intelligence Agency: Middle-East: Georgia, *The World Fact Book*..

²⁰⁸ Singh (2016), s. 23 ja 41.

²⁰⁹ Sama, s. 28–29 ja 41–42.

²¹⁰ Sama, s. 27–30 ja 33.

²¹¹ Sama, s. 30–33.

neuvostotasavaltojen kesken ja Venäjä pyrki heikentämään Georgian asemaa itsenäisenä valtiona tukemalla separatismia Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa jo 1990-luvun alussa.²¹² Georgia oli evännyt itsenäisyyttä jo neuvostoaikana tavoitelleelta Etelä-Ossetialta autonomisen aseman joulukuussa 1990 sen pyrittä muodostamaan liiton Venäjään kuuluvan ja myös etnisten osseettien asuttaman Pohjois-Ossetian kanssa. Georgian joukot miehittivät Etelä-Ossetian konfliktissa, joka jatkui vuoden 1991 yli. Tulitauko saavutettiin kesällä 1992 Venäjän sovittelmana samalla, kun Venäjä lähetti alueelle kuusi asevoimiensa pataljoonaa.²¹³ Sotšin sopimuksen nojalla muodostettiin turvallisuusvyöhyke, jolta sekä Georgian että Etelä-Ossetian tuli vetää joukkonsa. Sopimuksen noudattamista valvomaan perustettiin monikansallinen komissio²¹⁴ ja monikansallisten rauhanturvajoukkojen²¹⁵ tehtäväksi tuli turvallisuuden luominen käytännössä.²¹⁶

Niin ikään Georgian valtaväestöstä etnisesti poikkeavat abhaasit pelkäsivät autonomiansa menettämisen puolesta. Kun Abhasian korkein neuvosto oli äänestänyt heinäkuussa 1992 vuoden 1925 perustuslain – ja sen myötä Georgiasta erillisen aseman – palautuksesta, Georgian kansalliskaarti lähetettiin maahan turvaamaan rautateitä ja Venäjän vastaista rajaa. Jännitteet johtivat huomattavasti Etelä-Ossetian tapahtumia laajamittaisempaan sodankäyntiin. Abhasian vedottua Venäjään konfliktin rauhoittamiseksi, Venäjä lähetti asevoimiensa sotilaita ja vapaaehtoisia taistelemaan abhaasien puolelle. Lopulta Georgian hallituksen keskittyessä syrjäytetyn presidentin Gamksakhurdianin vastaiseen taisteluun, abhaasit pakottivat Georgian joukot vetäytymään alueelta syyskuussa 1993.²¹⁷

Venäjän tuen saamiseksi Gamksakhurdiania vastaan Georgia suostui liittymään Itsenäisten valtioiden yhteisöön vuonna 1993 ja seuraavana vuonna Kollektiivisen turvallisuuden sopimusjärjestöön. Jälkimmäisen sopimuksen myötä Venäjän neljä neuvostoaikaista sotilastuki-kohtaa säilyivät Georgiassa samalla, kun sen joukot ryhtyivät vartioimaan Georgian merirajaa

²¹² Cohen ja Hamilton (2011), s. 4.

²¹³ Singh (2016), s. 30–32.

²¹⁴ Joint Control Commission – JCC.

²¹⁵ Joint Peacekeeping Forces – JPKF.

²¹⁶ Thomas, Timothy, L.: *Recasting the Red Star*, Russia Forges Tradition and Technology Through Toughness, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, 2011, http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/RecastingRedStar_2015.pdf, 8.12.2015, s. 237.

²¹⁷ Singh (2016), s. 32–33

ja Turkin vastaista maarajaa. Lisäksi Venäjä toi rauhanturvajoukkojaan Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan.²¹⁸

Vuoden 1995 ja 2000 presidentinvaaleissa Georgian presidentiksi valittiin Eduard Shevardnadze, joka oli toiminut aiemmin Georgian kommunistisen puolueen pääsihteerinä, Neuvostoliiton ulkoministerinä ja itsenäisen Georgian Valtioneuvoston puhemiehistön jäsenenä. Väitteet jälkimmäisten vaalien vilpillisyydestä johtivat kuitenkin vuonna 2003 ruusuvallankumouksena tunnettuun poliittiseen liikehdintään, jonka myötä vuoden 2004 presidentinvaalit voitti Mikheil Saakašvili.²¹⁹ Ruusuvallankumous oli rauhanomaisesti toteutettu poliittinen siirtymä, jonka kaltaista ei ollut kyetty toteuttamaan muissa entisissä neuvostotasavalloissa Baltian maita lukuun ottamatta.²²⁰ Samalla kyseessä oli ensimmäinen niin sanottu värivallankumous Venäjän lähialueilla, joita se ryhtyi pitämään lännen ohjaamina ja itselleen vihamielisinä.²²¹ Venäjän presidentti Vladimir Putin näki värivallankumoukset seurauksena Venäjän 1990-luvun heikkoudesta ja pelkäsi ilmiön leviävän myös Venäjälle.²²²

Presidenttinä Saakašvili ryhtyi harjoittamaan kansallismielistä politiikka, jonka keskeisiä sisältöjä olivat asevoimien vahvistaminen ja keskusvallan otteen palauttaminen autonomisilla alueilla. Keväällä 2004 Adžarian autonomisen hallinnon vallan kaventaminen ja paikallisten miliisijoukkojen hajottaminen sujuivat rauhanomaisesti, vaikka alueella ollut Venäjän sotilas-tukikohta ja kansalaiset olisivat voineet tarjota Venäjälle syyn tilanteen eskaloimiseen konfliktin asteelle.²²³ Etelä-Ossetiassa keväällä 2004 aloitettu salakuljetuksen vastainen operaatio ja lupaus autonomisen aseman palautuksesta näyttäytyivät uhkana Venäjän politiikalle, jonka mukaan sen piti kontrolloida entisiä neuvostotasavaltoja lähialueellaan.²²⁴

Venäjän asettui tukemaan Etelä-Ossetian aluehallintoa. Vastakkainasettelu keskushallinnon ja Etelä-Ossetian välillä kehittyi aseellisten yhteenottojen asteelle, ja heinäkuussa 2004 presidentti Saakašvili käski asevoimien valmistautua puolustamaan valtakunnan aluetta kaikin resurssein. Samalla Etelä-Ossetiaan saapui vapaaehtoisia taistelijoita Venäjän Pohjois-Kaukasukselta ja Transnistriasta. Konflikti vältettiin Georgian vetäytyessä viime hetkellä. Tä-

²¹⁸ Singh (2016), s. 41–42.

²¹⁹ Sama, s. 24–26 ja 33–34.

²²⁰ Cornell (2008), s. 307–308.

²²¹ Singh (2016), s. 46.

²²² Cornell (2008), s. 308–309 ja Freedman (2014), s. 16.

²²³ Singh (2016), s. 33–34 ja 46

²²⁴ Cornell (2008), s. 309.

tä ennen Georgia oli vaatinut Venäjän rauhanturvaajien korvaamista kansainvälisillä joukoilla Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa, uhannut sen aluetta luvattomasti lähestyvien alusten ampumisella sekä käyttänyt tykistötulta Etelä-Ossetiaan. Poliittisen ratkaisun löytäminen Abhasian ja Etelä-Ossetian kanssa oli Georgialle tästä eteenpäin erittäin vaikeaa, vaikka Tbilisi pyrkiin harjoittamaan yhtenäisyys- ja lähentymispolitiikkaa.²²⁵ Vuoden 2006 aluevaalit johtivat jälleen Etelä-Ossetian julistukseen itsenäisyydestä, jota Georgia ei tunnustanut.²²⁶

Saakašvilin kaudella Georgia korosti Venäjän vaikutusvallan vähentämisestä alueillaan ja ilmaisi toiveensa kansainvälisestä väliintulosta. Lähentyminen länteen oli kuitenkin alkanut jo 1990-luvun lopulla. Vuonna 1999 Georgia liittyi Euroopan neuvostoon ja erosi Kollektiivisen turvallisuuden sopimusjärjestöstä. Samana vuonna Venäjän kaikki rajajoukot vedettiin Georgiasta maiden solmiman sopimuksen perusteella. Venäjän neljästä sotilastukikohdasta kaksi vedettiin Georgiasta vuonna 2001 ja toiset kaksi vuonna 2007. Vuonna 2004 Georgia ilmaisi myös halunsa liittyä Euroopan unioniin ja vuotta myöhemmin Natoon. Venäjä puolestaan käytti vaikutusvaltaansa Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa muun muassa tukemalla niiden asukkaita taloudellisesti sekä myöntämällä näille Venäjän kansalaisuuksia.²²⁷ Lisäksi Venäjä asetti upseereitaan Abhasian ja Etelä-Ossetian hallinnon ja turvallisuusviranomaisten johtotehtäviin. Vuonna 2006 Venäjä myös rajoitti maakaasun- ja sähkönjakelua Georgiaan.²²⁸

Yhteistyöhakuisen alun jälkeen Saakašvilin hallinnon suhde Venäjään eteni kielteisellä uralla. Erimielisyyksiä aiheuttivat muun muassa Venäjän haluttomuus vähentää sotilaallista läsnäoloaan, Georgian lähentyminen länteen ja Nato-jäsenyyden tavoittelu, Yhdysvaltain sotilaallinen tuki Georgialle, Georgian osallisuus Baku–Tbilisi–Ceyhan öljyputkihankkeessa sekä lopulta Georgian Etelä-Ossetiaan kohdistamat sotilaalliset toimet. Suhde heikkeni edelleen syksyllä 2006, kun Georgia syytti venäläisupseereita vakoilusta. Tämän johdosta Venäjä veti suurlähettiläänsä pois Tbilisistä ja kohdisti Georgiaan taloudellisia pakotteita. Samaan aikaan Georgia syytti Venäjää sen 58. Armeijan mobilisoinnista Georgian vastaisella rajalla. Vuoden 2006 alusta Venäjän virallisessa politiikassa Abhasia ja Etelä-Ossetia rinnastettiin Kosovoon ja sen itsenäistymisprosessiin.²²⁹

²²⁵ Singh (2016), s. 47–49.

²²⁶ Sama, s. 34.

²²⁷ Cohen ja Hamilton (2011), s. 5, ks. myös Singh (2016), s. 34, 43 ja 50–51 sekä Cornell (2008), s. 308–309.

²²⁸ Cornell (2008), s. 309–310.

²²⁹ Singh (2016), s. 34–35, 44 ja 52–55 .

Vuonna 2007 Venäjän politiikka kärjistyi sotilaallisen provokaation asteelle. Maaliskuussa Mi-24 Venäjän taisteluhelikopterit tulittivat Georgian hallintorakennuksia Kodorin solassa, ainoalla Georgian hallituksen hallinnassa olleella alueella Abhasiassa. Elokuussa venäläinen lentokone hyökkäsi georgialaista ilmapuolustuksen tutka-asemaa vastaan Etelä-Ossetiassa ohjuksen jäädessä kuitenkin räjähtämättä.²³⁰

Saakašvilin uudelleenvalinnan jälkeen alkuvuodesta 2008 Georgian ja Venäjän suhteet näyttivät hetkellisesti lämpenevän sovittelevan retoriikan ja Venäjän ulkoministerin Sergei Lavrovin valtiovierailun myötä.²³¹ Huhtikuussa presidentti Putin velvoitti hallintonsa palauttamaan normaalit poliittiset, kauppa- ja liikennesuhteet Georgian kanssa.²³² Keväällä suhteet kiristyivät uudelleen Abhasian tilanteen kärjistymisen ja Venäjän sotilaallisen aktiivisuuden myötä. Kesään tultaessa konflikti oli kuumentunut puolestaan Etelä-Ossetiassa.²³³

Cohenin ja Hamiltonin mukaan Venäjä valmisteli vuoden 2008 hyökkäystä Georgiaan kauaskantoisten tavoitteidensa mukaisesti yli kahden ja puolen vuoden ajan tai jopa pidempään.²³⁴ Venäjän vuosina 2004–2007 harjoittama poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus on jälkikäteen helppo määritellä hyökkäysoperaation valmisteluksi. On myös totta, että tämän Kaukasuksen geopoliittisen toimintaympäristön muokkauksen vaikutukset hyödynsivät Venäjän sotilasoperaatiota vuosia myöhemmin. Sen sijaan on hyvin epätodennäköistä, että näitä toimia olisi tehty juuri hyökkäyksen valmistelemiseksi. On kuvaavampaa puhua suurvallan normaalista intressien edistämisestä ja varautumisesta konfliktiin lähialueellaan.

Venäjän Georgian-politiikka ja Abhasian sekä Etelä-Ossetian konfliktien eskaloiminen heijastivat osaltaan Venäjän laajoja strategisia energia- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita. Etelä-Kaukasus yhdistää Kaspian- ja Mustanmeren toimien Venäjän ohittavana Kaspian öljyn kuljetusreitteinä länteen.²³⁵ Venäjän tavoitteena on kontrolloida Kaukasuksen energiaväyliä yksipuolisesti.²³⁶ Ylläpitämällä ja lisäämällä alueen epävakautta Venäjä on kyennyt kasvattamaan

²³⁰ Cohen ja Hamilton (2011), s. 20 ja Cornell (2008), s. 310.

²³¹ Singh (2016), s. 57.

²³² Cornell (2008), s. 310.

²³³ Singh (2016), s. 57–58 ja Cornell (2008), s. 310.

²³⁴ Cohen ja Hamilton (2011), s. 1.

²³⁵ Cornell (2008), s. 312.

²³⁶ Asmus, Ronald, D: *A little War that shook the World, Georgia, Russia and the Future of the West*, Palgrave Macmillan, New York 2010, s. 23 sekä Cohen ja Hamilton (2011), s. 2.

poliittista riskiä ryhtyä rakentamaan uusia sen alueen ohi kiertäviä energiansiirtoreittejä.²³⁷ Toisena strategisena päämääränä oli Georgian Nato-jäsenyyden ja muihin euroatlanttisiin rakenteisiin integroitumisen estäminen.²³⁸ Samalla Venäjä lähetti Ukrainalle ja muille entisille neuvostotasavalloille viestin, jonka mukaan entisen Neuvostoliiton alue kuuluu Venäjän vaikutuspiiriin ja Naton laajeneminen tälle alueelle on riskialtista. Lisäksi Venäjä osoitti lähialueensa valtioille olevansa valmis käyttämään etnisiä venäläisiä naapurimaissaan vaikutusvaltansa laajentamiseksi.²³⁹ Venäjä lähetti viestin myös Natolle, Yhdysvalloille ja lännelle yleisesti. Viestin mukaan Etelä-Kaukasia ja koko entinen Neuvostoliitto ovat yksinomaan Venäjän vaikutuspiiriä, josta lännen on pysyttävä ulkona.²⁴⁰

Venäjä pyrki saavuttamaan strategiset tavoitteensa kiistämällä Georgian suvereniteetin Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa pysyvästi. Samalla se pyrki heikentämään tai jopa syrjäyttämään Saakašvilin hallinnon ja alistamaan Georgian itselleen lojaaliksi satelliittivaltioksi.²⁴¹ Venäjä liitti separatistisia alueita osaksi itseään vähän kerallaan, kuten Venäjän kansalaisuuden myöntäminen enemmistölle alueen asukkaita ja talouden ja hallinnon suhteiden vahvistaminen venäläisen henkilöstön kautta osoittavat.²⁴² Lisäksi Venäjä käytti alueille sijoitettuja rauhanturvaajiaan Venäjälle lojaalien turvallisuusjoukkojen rakentamisessa Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan.²⁴³

Käytännössä Georgian pohjoisrajalle oli Venäjän myötävaikutuksella muodostunut pysyvä konfliktialue, jota Venäjä pystyi kontrolloimaan sijaistoimijoidensa avulla. Yli kolme vuotta kestänyt poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus eivät kuitenkaan saaneet Georgian hallitusta alistumaan. Kesällä 2008 Georgian hallitus oli valmis jatkamaan taistelua kahden separatistisen alueensa hallinnasta sotilaallisesti, koska se halusi edelleen säilyttää valtiosuvereniteettinsa. Venäjä oli kuitenkin valmis eskaloimaan sen tähän asti tukemat, mutta Georgian sisäisinä säilyneet konfliktit kahden valtion väliseksi aseelliseksi konfliktiksi ja hyökkäämään naapurimaahansa.

²³⁷ Cornell (2008), s. 312.

²³⁸ Cohen ja Hamilton (2011), s. 1–2 ja 13–14 sekä Cornell (2008), s. 312.

²³⁹ Donovan (2009), s. 6, Cohen ja Hamilton (2011), s. 1–2 ja 13–14 sekä Cornell (2008), s. 312

²⁴⁰ Cornell (2008), s. 312–313, Asmus (2010), s. 21 ja Donovan (2009), s. 6.

²⁴¹ Cohen ja Hamilton (2011), s. 1–2 ja 13–14 ja Cornell (2008), s. 312.

²⁴² Cohen ja Hamilton (2011), s. 5 ja Singh (2016), s. 50–51.

²⁴³ Donovan, George, T: *Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008*, U.S. Army War College, Carlisle, 2009, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a500627.pdf>, 9.12.2015, s. 9.

4.1.3 Georgian asevoimat

Georgian asevoimien historia ulottuu neuvostoaikaan ja joulukuussa 1990 perustettuun kansalliskaartiin, jonka vapaaehtoisista pääosin muodostuneen henkilöstön koulutustaso oli puutteellinen.²⁴⁴ Itsenäistyneeseen Georgiaan perustettiin vuonna 1992 puolustusministeriö ja päätettiin 20 000 ammattisotilaan vahvuisten asevoimien muodostamisesta.²⁴⁵ Kuitenkin vuosien 1992–1993 Abhasian konfliktissa Georgian joukot koostuivat edelleen kansalliskaartista sekä muista puolisolitaallisista ryhmistä, joita olivat ”Mkhedrioni” eli ratsumiehet sekä maanpaossa olleelle presidentille uskolliset Zviadi-lojalistit.²⁴⁶ Puolisotilaalliset ryhmät olivat politisoituneita ja kamppailivat keskenään yhteiskunnallisesta vaikutusvallasta, eikä niiden taistelupotentiaali ja kurinalaisuus vaikuttaneet valtion näkökulmasta riittävältä.²⁴⁷

Abhasiassa koetun tappion jälkeen kansalliskaarti integroitiin asevoimiin ja muut ryhmät hajotettiin tai saatettiin voimakkaammin valtion kontrolliin. Sotilasreformi kohtasi kuitenkin useita haasteita puutteellisen rahoituksen ja korruption ollessa merkittävimpiä taistelupotentiaalain parantamista haittaavia tekijöitä. Selkeä suunnanmuutos tapahtui vuosina 2002–2004, kun ennen kaikkea Yhdysvaltain, mutta myös muiden ulkomaiden rahoitus-, koulutus ja kalustotuen myötä kyettiin varustamaan ja kouluttamaan noin neljän pataljoonan joukot.²⁴⁸ Vaikka puolustussuunnittelussa varauduttiin ensisijaisesti oman maan puolustukseen, Georgia päätti kuitenkin kehittää asevoimistaan Nato-yhteensopivat ja osallistua liittouman operaatioihin oman maansa ulkopuolella. Tehty ratkaisu edellytti joukkojen kehittämistä ammattimaisemmiksi, liikkuvammiksi ja suhteellisen kevyesti aseistetuiksi. Kansalliset uhkakuvat edellyttivät kuitenkin määrällisesti ja reserviltään suurempien sekä raskaampaa kalustoa omaavien asevoimien kehittämistä.²⁴⁹

Saakašvilin kauden uudistuksissa puolustusministeriö miehitettiin länsimaisen käytännön mukaan siviileillä. Yleisesikunta muutettiin yhteisesikunnaksi, jonka johdossa olivat maa-, meri-

²⁴⁴ Tseluiko, Vyacheslav: Georgian Army Reform under Saakashvili Prior to the 2008 Five Day War, julkaisussa Pukhov, Ruslan (toim.): *The Tanks of August*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow 2010, <http://www.cast.ru/eng/?id=386>, 21.10.2015, s.9.

²⁴⁵ Sama ja Singh (2016), s. 61–62.

²⁴⁶ Tseluiko (2010), s. 9–10.

²⁴⁷ Singh (2016), s. 61–62.

²⁴⁸ Tseluiko (2010), s. 10–11.

²⁴⁹ Tseluiko (2010) s. 13–14.

ja ilmavoimat, kansalliskaarti, logistiikka-, koulutus-, tiedustelu- ja sotilaspoliisitoimialat sekä erikoisoperaatioryhmä. Vuoden 2004 Etelä-Ossetian konfliktista saatujen huonojen kokemusten myötä Georgian sisäisen turvallisuuden joukot siirrettiin puolustusministeriön alaisuuteen maavoimien 4. Prikaatiksi eri turvallisuustoimijoiden koordinaation parantamiseksi. Samalla uudistettiin maavoimien muidenkin prikaatien rakenne.²⁵⁰

Vuoden 2007 alusta alkaen Georgian maavoimien organisaation kuuluivat esikunta, neljä jalkaväkiprikaatia, yksi tykistörikaati sekä erillisinä pataljoonina kaksi kevyttä jalkaväkipataljoonaa, panssaripataljoona, pioneeripataljoona, ilmatorjuntapatteristo, viestipataljoona, signaalitiedustelupataljoona ja vajaavahvuinen lääkintäpataljoona. Maavoimien vahvuus oli noin 17 000 sotilasta.²⁵¹ Vuonna 2007 suunniteltiin myös aktiivisen reservin kouluttamista lisäpataljoonien liittämiseksi maavoimien prikaateihin myöhemmässä vaiheessa.²⁵² Reservin kouluttamiseen ja liikekannallepanoon, alueelliseen puolustukseen sekä muiden viranomaisten tukemiseen ensisijaisesti keskittyneen kansalliskaartin organisaatiot käsitti pikakoulutettua 27 vapaaehtoispataljoona.²⁵³

Maavoimien kalusto oli pääasiassa neuvostovalmisteista.²⁵⁴ Vuosien 2004–2008 aikana lahjoituksina oli saatu muiden muassa pyöräajoneuvoja Yhdysvalloista, yhteensä telahaupitseja Bulgariasta ja Ukrainasta, miehistönkuljetusajoneuvoja Unkarista sekä panssarivaunuja Tšekin tasavallasta. Lisäksi useat maat lahjoittivat suuria määriä ampumatarvikkeita sekä rynnäkö- ja konekivääreitä.²⁵⁵ Vuoden 2008 konfliktin alkaessa Maavoimilla oli noin 130–250 panssarivaunua, joista suurin osa oli mallia T-72. Rynnäkövaunuja oli noin 90–165 kappaletta, ja ne olivat pääasiassa malleja BMP-1 tai BMP-2. Panssaroituja miehistönkuljetusajoneuvoja oli noin 90–150 kappaletta, mallien ollessa joko BTR-60, BTR-70, BTR-80 tai MT-LB. Erityyppisiä 122–203 millimetrin tykistöaseita oli noin 150–180 ja 122 millimetrin raketinheittämiä 20–45 kappaletta. Raskaita 120 millimetrin kranaatinheittämiä oli noin 65–80 ja kevyempiä kranaatinheittämiä yli 300 kappaletta. Panssarintorjuntatykkejä oli noin 40–55. Ka-

²⁵⁰ Tseluiko (2010), s. 16.

²⁵¹ Ministry of Defence of Georgia: Strategic Defence Review, Final Report 2007, http://gfsis.org/media/download/GSAC/resources/The_Strategic_Defence_Review.pdf, 29.6.2017, s. 86, ks. myös Tseluiko (2010), s. 17.

²⁵² Tseluiko (2010), s. 20.

²⁵³ Sama, s. 19–20.

²⁵⁴ Routledge (julk.): Europe, julkaisussa *The Military Balance 2008*, Taylor and Francis Group, February 2008, <http://dx.doi.org/10.1080/04597220801912762>, 27.6.2017, s. 176–177.

²⁵⁵ Singh (2016), s. 80.

liiperiltään 57 tai 23 millimetrin ammusilmatorjuntajärjestelmiä oli yhteensä noin 60 kappaletta.²⁵⁶

Tosiasiallisesti maavoimien operatiiviseen käyttöön saatavana olleen kaluston määrää on vaikea arvioida, ja todennäköisesti se oli jotain edellä ilmoitettujen ääriarvojen väliltä. Eri lähteiden toisistaan poikkeavat arviot johtuvat ennen kaikkea tavasta laskea lahjoituksena saatua kalustoa. On todennäköistä, että ulkomailta lahjoitettua vanhaa neuvostokalustoa on jouduttu purkamaan osiksi ja yhdistämään usean kalustoyksikön osia yhden toimivan välineen tai laitteen käyttöön saamiseksi.

Georgian Maavoimien harjoitusjärjestelmä oli vaikuttava ja käsitti useita suuria sotaharjoituksia. Harjoitusten tilannekehitykset olivat usein hyökkäyksellisiä ja niissä käytettiin merkittäviä määriä taistelupanssarivaunuja ja tykistöä. Lisäksi harjoiteltiin vastakumouksellista toimintaa, johon arvioitiin jouduttava, kun separatististen alueiden tavanomaiset joukot olisi lyöty. Yhdysvaltain Georgialle tarjoama koulutustuki keskittyi juuri vastakumoukselliseen toimintaan georgialaisjoukkojen kouluttamiseksi Irakin operaatiota varten.²⁵⁷

Merivoimien organisaatio muodostui esikunnasta, aluslaivueesta sekä Potin ja Batumin laivastotukikohdista.²⁵⁸ Aluskanta käsitti kaksi ohjusvenettä, neljä vartiovenettä ja kaksi maihinousulauttaa.²⁵⁹ Maavoimien erilliset kevyet jalkaväkipataljoonat oli muodostettu aiemmista merijalkaväkipataljoonista²⁶⁰ ja ne oli sijoitettu laivastotukikohtiin.²⁶¹ Käytännössä kevyet jalkaväkipataljoonat olivat joukkotyypiltään edelleen rannikkojoukkoja, mutta niiden nimenmuutos viittaa myös muun tyyppisiin tehtäviin valmistautumiseen. Aluksia Georgialle olivat lahjoittaneet Kreikka ja Ranska.²⁶² Merivoimien henkilövahvuus oli 686 henkilöä.²⁶³

Ilmavoimien kokoonpanoon kuului Ilmaoperaatiokeskus, Marneulin lentotukikohta ja Aleksejevkan helikopteritukikohta Tbilisin kansainvälisen lentokentän läheisyydessä, lennokkilaivue, kuusi tutka-asemaa, elektronisen tiedustelun yksikkö, kaksi ilmatorjuntatukikohtaa se-

²⁵⁶ Routledge (2008), s. 176–177, Tseluiko (2010), s. 18–19 ja Singh (2016), s. 79.

²⁵⁷ Lavrov (2010), s. 40.

²⁵⁸ Ministry of Defence of Georgia (2007), s. 86.

²⁵⁹ Routledge (2008), s. 176–177.

²⁶⁰ Ks. esim. Routledge (2008), s. 176–177 ja Lavrov (2010), s. 47.

²⁶¹ Ministry of Defence of Georgia (2007), s. 86.

²⁶² Singh (2016), s. 80.

²⁶³ Ministry of Defence of Georgia (2007), s. 86.

kä koulutuskeskus.²⁶⁴ Elokuussa 2008 Ilmavoimilla oli noin kymmenen Su-25 -rynnäkkökoneetta, noin 20 erityyppistä koulutuskonetta, kuusi kevyttä An-2 -kuljetuskonetta, noin kahdeksan Mi-24 -taisteluhelikopteria sekä 20–30 erityyppistä yleis- ja kuljetushelikopteria, suurimman osan ollessa tyyppiä Mi-8.²⁶⁵ Ilmatorjuntajoukot olivat osa ilmavoimia, ja niiden käytössä oli erityyppisiä neuvostovalmisteista ohjusjärjestelmiä yhteensä 75 kappaletta.²⁶⁶

Georgian asevoimat oli asettanut sekä Abhasiaan että Etelä-Ossetiaan 500 sotilaan vahvuisen ja kevyesti aseistetun rauhanturvapataljoonan aivan kuten Venäjänkin.²⁶⁷ Georgia kierrätti rauhanturvatehtävissä maavoimiensa normaalivahvuuteen kuuluvia pataljoonia. Rotaatiokierto oli usein sovittua kuutta kuukautta nopeampaa, koska Georgian asevoimat halusivat mahdollisimman usean joukon pääsevän tutustumaan mahdollisille tulevaisuuden taistelualueille.²⁶⁸

Syyskuussa 2007 Georgian parlamentti hyväksyi Asevoimien kokonaisvahvuuden kasvattamisen 28 000 sotilaasta 32 000 sotilaaseen. Maavoimiin päätettiin perustaa 5. Prikaati, jolla pyrittiin osaltaan täydentämään Irakiin keskitettyjen 2 000 sotilaan vajetta kotimaassa. Vuoden 2008 heinäkuussa Asevoimien vahvuutta päätettiin jälleen nostaa 37 000 sotilaaseen. Suunniteltuja 6. Prikaatin perustamista sekä Meri- ja Ilmavoimien vahventamista ei kuitenkaan ehditty toimeenpanna ennen elokuussa Venäjän kanssa alkanutta konfliktia.²⁶⁹ Asevoimien kokonaisvahvuudesta noin 4 000 sotilasta olivat asevelvollisia.²⁷⁰

Konfliktin alkaessa Maavoimien joukoista Gorin 1. Prikaatin pääosat olivat Irakissa. Niin ikään Irakista 1. Prikaatin vapauttamana palannut 2. Prikaati oli tukikohdassaan Senakissa Abhasian rajan läheisyydessä. Kutaisiin sijoitettu 3. Prikaati osallistui yhdessä Tbilisin läheisyyteen Vazianiin sijoitetun 4. Prikaatin kanssa Irakin operaation valmistavaan koulutukseen.²⁷¹ On huomionarvoista, että 4. Prikaatin asevelvollisen henkilöstön korvaaminen ammattisotilailta saatiin valmiiksi vasta kesän 2008 aikana.²⁷² Khonin 5. Prikaatin henkilöstöä

²⁶⁴ Tseluiko (2010), s. 20.

²⁶⁵ Routledge (2008), s. 177, Tseluiko (2010), s. 20–21 ja Singh (2016), s. 79–80.

²⁶⁶ Routledge (2008), s. 176–177.

²⁶⁷ Singh (2016), s. 82.

²⁶⁸ Lavrov (2010), s. 39.

²⁶⁹ Tseluiko (2010), s. 17–18.

²⁷⁰ Routledge (2008), s. 176–177.

²⁷¹ Asmus (2010), s. 187 ja Tseluiko (2010), s. 17–18.

²⁷² Tseluiko (2010), s. 17.

oli alettu rekrytoida vasta syyskuussa 2007, ja sen ensimmäinen pataljoona oli läpäissyt peruskoulutuksen maaliskuussa 2008. Näin olen 5. Prikaati oli edelleen koulutuskokoonpanossa.²⁷³ Lisäksi sekä Abhasiassa että Etelä-Ossetiassa oli noin 500 venäläisen ja 500 georgialaisen kevyesti aseistetut rauhanturvapataljoonat.²⁷⁴

4.2 Hyökkäysvalmistelut

Maaliskuussa erään Baltian maan tiedustelupalvelu antoi varoituksen, jonka mukaan Venäjä suunnitteli Georgian vastaista sotatoimea myöhemmin samana vuonna 58. Armeijan ja 76. Ilmerynnäködivisioonan voimin.²⁷⁵ Venäjän asevoimiin läheiset suhteet omaava venäläinen sotilasanalyttikko Pavel Felgengauer sanoi puolestaan kesäkuussa 2008, että Venäjä oli tehnyt päätöksen Georgiaan hyökkäämisestä saman vuoden huhtikuussa.²⁷⁶ Heinäkuun 10. päivänä Venäjän viranomaiset ilmoittivat Venäjän asevoimien olevan valmiita auttamaan rauhanturvaajiaan Etelä-Ossetiassa.²⁷⁷ Venäläisen sotilastietotoimiston Agentstvo Vojennyh Novostein 15. heinäkuuta antaman lausunnon mukaan Venäjä tulee toimeenpanemaan rauhaan pakottamisen erikoisoperaation.²⁷⁸ Vaikuttaa kiistattomalta, että Venäjän päätös käyttää sotilaallista voimaa Georgian suunnalla syntyi kevään 2008 aikana. Tämän perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, että Venäjä oli päättänyt ennalta ulottaa hyökkäyksensä separatistisia alueita etäämmäs Georgian alueelle. Joka tapauksessa Venäjän on sotilasoperaatiotaan suunnitellesaan täytynyt vähintäänkin huomioida riski aseellisen konfliktin muodostumisesta sen ja Georgian välille.

Venäjä valmisteli sotilasoperaatiotaan käyttäen hyväksi erityisasemaansa. Se oli jäsenenä kummankin alueen konfliktinratkaisuelimissä samalla, kun se oli ainoa Abhasiaan ja merkittävin Etelä-Ossetiaan rauhanturvajoukkoja asettanut maa. Vuoden 2008 alusta toteutettujen toimien sarjan tarkoituksena oli luoda epävarmuutta Georgian hallinnon keskuuteen sekä testata lännen mahdollisten vastatoimien kynnystä ja luonnetta. Myös Georgian puolustusta tunnusteltiin tuomalla alueelle joukkoja ja korjaamalla hyökkäyksen edellyttämää infrastruktuuria.

²⁷³ Asmus (2010), s. 187 ja Tseluiko (2010), s. 17–18.

²⁷⁴ Singh (2016), s. 82.

²⁷⁵ Cohen ja Hamilton (2011), s. 16.

²⁷⁶ Cornell (2008), s. 310–311.

²⁷⁷ Thomas (2011), s. 233.

²⁷⁸ Sama, s. 233.

ria samalla, kun pyrittiin saavuttamaan suotuisat olosuhteet aloitettavalle sotatoimelle.²⁷⁹ Maaliskuun 6. päivänä presidentti Putin ilmoitti Venäjän vetäytyvän yksipuolisesti IVY:n ase-rajoitussopimuksesta, joka kielsi sotilastarvikkeiden viemisen Abhasiaan.²⁸⁰ Huhtikuun 16. päivänä Venäjä ilmoitti muodostavansa kahdenvälisen valtiosuhteen Abhasian ja Etelä-Ossetian epävirallisiin hallituksiin.²⁸¹

Keväällä 2008 sotilaallinen lentotoiminta lisääntyi Abhasian suunnalla. Sekä Venäjän hävittäjät että Georgian tiedustelulennokit ylittivät tulitaukolinjan oikeudettomasti useita kertoja. Georgia väitti käyttävänsä lennokkeja venäjän tuomion lisäjoukkojen valvontaan, kun taas Abhasia näki ne sotilasoperaation valmisteluna.²⁸² Todellisuudessa Georgia käytti lennokkeja alueen yleisvalvontaan, separatistijoukkojen sekä sotilaallisen ja muun infrastruktuurin tiedustelemiseen, mutta myös Venäjän rauhanturvajoukkojen valvontaan.²⁸³ YK:n UNOMIG -tarkkailuoperaation²⁸⁴ mukaan kummankin osapuolen toimet rikkoivat tulitaukosopimusta. Abhasian paikallishallinto väitti joukkojensa pudottaneen viisi georgialaista tiedustelulennokkia alueellaan.²⁸⁵ Huhtikuun 20. päivänä venäläinen ilma-alus pudotti miehittämättömän georgialaisen lennokin Abhasiassa ja tapaus nousi myös YK:n turvallisuusneuvoston asialistalle.²⁸⁶ Kumpikaan osapuoli ei tunnustanut Kodorin laaksossa havaittuja tunnistamattomia lennokkeja omikseen.²⁸⁷

Myöhemmin huhtikuussa Venäjä keskitti alueelle siellä jo olleiden ja 15. sekä 131. Erillisestä moottoroidusta jalkaväkiprikaatista irrotettujen kolmen moottoroidun jalkaväkipataljoonan lisäksi 500 sotilaan vahvuisen pataljoonan taktisen ryhmän. Joukko oli irrotettu 7. Ilmarynnäkködivisioonan 108. Ilmarynnäkkörykmentistä ja sitä oli vahvennettu kahdella spetsnaz-komppaniolla.²⁸⁸ Joukko siirrettiin alueelle Abhasiaan rauhanturvaamissopimuksen nojalla, mutta tehtävään valitun joukon joukkotyyppi nähtiin Georgian johdossa jännitettä lisäävänä toimena.²⁸⁹ Toukokuussa Venäjä toi lisää maahanlaskujoukkoja Abhasiaan ja kasvatti näin joukkojensa määrää alueella 2 500 sotilaaseen. Joukkojen kalusto käsitti muun muassa pans-

²⁷⁹ Cohen ja Hamilton (2011), s. 14 ja 17.

²⁸⁰ Sama, s. 15.

²⁸¹ Sama.

²⁸² Singh (2016), s. 58 ja 82.

²⁸³ Lavrov (2010), s. 38–39.

²⁸⁴ United Nations Observer Mission in Georgia.

²⁸⁵ Singh (2016), s. 58 ja 82.

²⁸⁶ Cohen ja Hamilton (2011), s. 17, Cornell (2008) ja Singh (2016), s. 84.

²⁸⁷ Singh (2016), s. 85–86.

²⁸⁸ Lavrov (2010), s. 41 ja Cohen ja Hamilton (2011), s. 17.

²⁸⁹ Cohen ja Hamilton (2011), s. 17.

sarivaunuja, tykkejä ja ilmatorjuntajärjestelmiä, mikä viittaa niiden varautuneen rauhanturva-tehtävän sijaan taistelutehtäviin.²⁹⁰ Samaan aikaan Venäjän media välitti sisältöä, jonka mukaan sota Abhasiassa on väistämätön, koska Georgia valmistele hyökkäystä sinne.²⁹¹

Toukokuun lopussa Georgia ilmoitti lopettavansa tiedustelulennokkien käytön Abhasiassa purkaakseen jännitteitä.²⁹² Vain vuorokautta myöhemmin Venäjä kuitenkin ilmoitti keskittävänsä pataljoonan rautatiejoukkoja korjaamaan käyttämätöntä rataa Suhumin ja Otšamtširen välillä. Georgian protestoitu toimea laittomaksi rauhanturvaamissopimuksen nojalla, Venäjä väitti niiden olevan humanitaarisessa tehtävässä.²⁹³ Georgialaisten lähteiden mukaan kevään 2008 Abhasiaan saapui 26 konttia sotilaskalustoa mukaan lukien venäläisiä D30 -haupitseja, SA-11 ja ZSU 23–4 -ilmatorjuntajärjestelmiä sekä BM-21 -raketinheitinjärjestelmiä.²⁹⁴ Sekä Yhdysvallat että Nato arvostelivat Venäjän voiman kasvattamista Abhasiassa. Euroopan unioni vaati Venäjän rauhanturvamandaatin purkamista, koska se ei ollut enää neutraali osapuoli. Myös Georgia nimitti Venäjää konfliktin osapuoleksi ja siten sopimattomaksi sovittelijaksi tai rauhanturvaajaksi.²⁹⁵

Vastatakseen Venäjän sotilaallisiin valmistelutoimiin Abhasian suunnalla, Georgia siirsi sotilasjohtoaan perustamaansa komentopaikkaan Länsi-Georgiassa. Samaan suuntaan siirrettiin myös keskeisiä suorituskykyjä, ennen kaikkea ilmavoimaa. Myös Maavoimien valmiutta nostettiin. Välttääkseen Venäjän provosoimista Georgia ei kuitenkaan ryhtynyt voimakkaampiin vastatoimiin.²⁹⁶ Kesäkuussa UNOMIG -operaation tarkkailuraportissa todettiin, että Georgia on lisännyt asevoimiensa ja muiden turvallisuusviranomaisten harjoitusjoukkojen ja -alueiden määrää turvallisuus- ja asekieltovyöhykkeiden lähellä. Samalla harjoituksia pidettiin aiempaa useammin.²⁹⁷ Heinäkuun 15. päivänä Yhdysvaltain, Georgian, Armenian, Azerbaidžanin ja Ukrainan joukot aloittivat yhteisen harjoituksen ”Immediate Response 2008”. Vuosittaisen kahdenvälisen harjoituksen päämääränä oli vahvistaa ystävyyttä ja yhteistyötä sekä jakaa kokemuksia osallistujien kesken.²⁹⁸ Harjoitukseen osallistui noin 2 000 sotilasta.²⁹⁹

²⁹⁰ Donovan (2009), s. 9–10 ja Singh (2016), s. 57–58 ja 86.

²⁹¹ Asmus (2010), s. 99–100.

²⁹² Sama, s. 165.

²⁹³ Cohen ja Hamilton (2011), s. 17–18, Donovan (2009), s. 10 ja Singh (2016), s. 57–58 ja 86.

²⁹⁴ Cohen ja Hamilton (2011), s. 18.

²⁹⁵ Singh (2016), s. 87–88.

²⁹⁶ Cohen ja Hamilton (2011), s. 18.

²⁹⁷ Singh (2016), s. 88.

²⁹⁸ Thomas (2011), s. 233–234.

Kesä- ja heinäkuun aikana Abhasian puolella tulitaukolinjaa tapahtui useita pommiräjähdyksiä. Vastaavasti Georgian puolella räjähti useita tienvarsipommeja. Henkilövahingoilta ei enää säästyty, kun räjähdyksissä kuoli neljä ja haavoittui 18 ihmistä. Heinäkuun 9. päivänä Abhasian ja Georgian joukkojen välillä käytiin tulitaistelu Kodorin laaksossa sillä seurauksella, että molemmille osapuolille aiheutui useita haavoittuneita.³⁰⁰

Heinäkuussa Abhasian konfliktin sovittelu aloitettiin Saksan johdolla, mutta ratkaisua ei saavutettu, kun Abhasian paikallishallinto ei kuitenkaan hyväksynyt esitettyä sovitteluohjelmaa. Tässä vaiheessa osapuolten huomio kiinnittyi kuitenkin kesän myötä kuumenneeseen Etelä-Ossetian konfliktiin.³⁰¹ Kevään ja alkukesän ajan lisääntyvien jännitteiden näyttämönä oli kuitenkin esiintynyt Abhasia.³⁰² Venäjän poliittinen ja diplomaattinen painostus oli koordinoitu huolellisesti sotilaallisten toimien kanssa kevään aikana.³⁰³ Venäjän ja Abhasian johdon retoriikka Georgian hallitsemaa Kodorin solaa koskien muutti sotaisammaksi ja sen valtaamisesta esitettiin verhottuja uhkauksia. Pitkään vaikutti siltä, että Venäjä aloittaa sodan juuri Abhasiassa.³⁰⁴ Abhasian sotilaallisen voimannäytön tarkoitus ei ole täysin selvä. Kyseessä saattoi olla harhautus, jolla Venäjä pyrki vetämään Georgian joukot sivuun hyökkäyksensä painopisteestä. Toisaalta pyrkimyksenä saattoi olla Georgian provosoiminen voimakkaisiin sotilaallisiin vastatoimiin – kuten Etelä-Ossetiassa myöhemmin tapahtui – joiden perusteella Venäjän hyökkäys olisi näyttänyt oikeutetummalta. On myös täysin mahdollista, että Venäjän suunnitelma ei ollut loppuun asti lukittu. Sen sijaan suunnitelma saattoi koostua useista vaihtoehdoista toimintalinjoista, joita oli tarkoitus edetä joustavasti, kunnes menestystä saavutettaisiin.

Abhasian konflikti ei kiristyneestä tilanteesta huolimatta eskaloitunut kriisiksi. Kesäkuun puoleen väliin tultaessa Venäjän huomio ja jännitteiden painopiste siirtyivät Etelä-Ossetian konfliktiin.³⁰⁵ Georgian hallitsemien kylien ja Etelä-Ossetian joukkojen tukikohdan läheisyydessä tapahtui kumoukselliselle sodankäynnille ominaisia räjähdeiskuja ja miinaonnettomuuksia. Samaan aikaan alkoi tulenkäyttö kranaatinheittimillä ja tykistöillä georgialais- ja ossetialaisky-

²⁹⁹ Singh (2016), s. 92.

³⁰⁰ Sama, s. 88–89.

³⁰¹ Sama, s. 57–58 ja Cornell (2008), s. 310.

³⁰² Cornell (2008), s. 310.

³⁰³ Cohen ja Hamilton (2011), s. 17.

³⁰⁴ Cornell (2008), s. 310.

³⁰⁵ Cohen ja Hamilton (2011), s. 19 ja Singh (2016), s. 89.

lien välillä sekä Tskhinvalissa. Toistuva tulenkäyttö kummankin osapuolen toimesta oli selkeä tulitaukorikkomus ja johti kuolemiin, haavoittumisiin ja materiaaliin vahinkoihin.³⁰⁶

Heinäkuun alussa tilanne kärjistyi edelleen. Ossetialaisessa kylässä heinäkuun 3. tapahtuneet räjähdykset tappoivat Etelä-Ossetian miliisijoukkojen johtajan. Vain muutamaa tuntia myöhemmin Etelä-Ossetian väliaikaishallinnon georgialaismielistä johtajaa vastaan suunnatussa iskussa kuoli kolme georgialaista poliisia. Iskujen tekijöistä tai niiden mahdollisesta liittymisestä toisiinsa ei ole tietoa, mutta ne vaikuttavat kuitenkin eskaloineen konfliktia, kun Tskhinvalin alueella alkoi voimakas käsiase- ja kranaatinheitintuli 4. heinäkuuta vastaisena yönä. Osseetit ja georgialaiset syyttivät toisiaan tulenkäytön aloittamisesta ja ampuminen laajeni alueen eristyneessä asemassa olleisiin georgialaiskyläin sekä Georgian ja Ossetian rauhanturva-asemien välille.³⁰⁷ Samaan aikaan Venäjän ilmavoimat jatkoivat lentämistä Etelä-Ossetian yllä, mutta aiemmasta poiketen tätä ei enää kiistetty julkisuudessa.³⁰⁸ Lentojen tarkoituksena oli ilmeisesti voimannäyttö, mutta myös alueen tiedustelu.³⁰⁹

Heinäkuun 8. vastaisena yönä Etelä-Ossetian viranomaiset pidättivät neljä georgialaissotilasta, jotka kuitenkin vapautettiin ETYJ:n avustuksella saman vuorokauden aikana.³¹⁰ Niin ikään heinäkuun 8. päivän aikana neljä venäläistä Su-24 rynnäkkökoneetta tunkeutui luvatta Georgian ilmatilaan ja viipyivät Etelä-Ossetian yllä noin 40 minuutin ajan. Venäläiset lentokoneet olivat jatkaneet Georgian ilmatilan loukkaamista jo yli vuoden ajan.³¹¹ Tällä kertaa tapahtuma sai erityistä huomiota, koska se tapahtui ETYJ:n edustajien vieraillessa maassa ja ennen kaikkea Yhdysvaltain ulkoministerin lennon saapuessa Georgiaan.³¹² Näin ollen kyse oli voimannäytöstä Venäjän ja määrätietoisuuden osoituksesta samalla, kun Georgian ja Yhdysvaltain mahdollisia reaktioita haluttiin testata.³¹³ Venäjän ulkoministeriön lausunnon mukaan kyseessä oli kuitenkin välttämättömyys, jolla estettiin Georgian aseellinen hyökkäys Etelä-Ossetiaan vielä tuolloin vangittuina olleiden sotilaidensa vapauttamiseksi.³¹⁴

³⁰⁶ Singh (2016), s. 89.

³⁰⁷ Cornell (2008), s. 311 ja Singh (2016), s. 89–90.

³⁰⁸ Cornell (2008), s. 311.

³⁰⁹ Tähtinen, Janne: *Ilma-aseen käyttö ja ilmapuolustuksen toiminta Georgian sodassa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Tutkielma E4142, Helsinki 2011, s.57.

³¹⁰ Singh (2016), s. 90.

³¹¹ Cohen ja Hamilton (2011), s. 19–20.

³¹² Singh (2016), s. 177.

³¹³ Cohen ja Hamilton (2011), s. 19–20.

³¹⁴ Singh (2016), s. 90.

Venäläiset toteuttivat 15.7.–2.8. välisenä aikana suuren Kaukasus 2008 -sotaharjoituksen Pohjois-Kaukasuksen sotilaspiirin alueella. Harjoituksen myötä Venäjä kasvatti sotilaallista voimaansa Etelä-Ossetian vastaisella rajallaan ja lisäsi merellistä toimintaa Mustallamerellä. Harjoitukseen osallistui maahanlaskumuodostelmia Ivanovon, Pihkovan ja Novorossijskin etäisistä tukikohdista. Harjoituksen tilannekehys liittyi venäläisten rauhanturvaajien tukemiseen ja eskaloituneesta tilanteesta vapauttamiseen hyökkäämällä kuvitteelliseen naapurivaltioon.³¹⁵ Virallisen ilmoituksen mukaan harjoitukseen osallistui 8 000 venäläistä sotilasta, mutta joidenkin analyytikkojen mukaan joukkojen vahvuus oli ilmoitettu tarkoituksellisesti todellista vähäisemmäksi.³¹⁶ Vaikka Kaukasus 2008 -harjoitukseen osallistui hieman enemmän joukkoja kuin aiempina vuosina, se toteutettiin muilta osin varsin samanlaisena kuin aiemmin. Poikkeuksen muodostivat kuitenkin mairinnousun harjoittelu lähellä Abhasian rajaa sekä Su-24M -pommikoneiden harjoittelu Sotšin lentokentältä käsin. Aiemmistä vuosista poiketen alueella toteutettiin myös useita pienempiä harjoituksia.³¹⁷

Harjoitusskenaariosta poiketen harjoitusjoukoille jaettiin tunnistuskortteja, joissa oli tietoa Georgian asevoimien kalustosta ja avainhenkilöstöstä,³¹⁸ mikä viittaa suoraan tulevan hyökkäysoperaation valmisteluun. Joka tapauksessa harjoitus antoi Venäjälle mahdollisuuden etäältäkin tuotavien joukkojensa keskittämiseen ja järjestämiseen, kaluston valmisteluun sekä tehtävän harjoitteluun Georgian operaatioalueen välittömässä läheisyydessä.³¹⁹ Harjoituksen päättyessä pääosa joukoista näytti aloittavan siirtymisen kotitukikohtiin, mutta Etelä-Ossetian rajalle jäi ainakin kaksi Pataljoonan taktista ryhmää 135. ja 693. Moottoroidusta jalkaväkirykmentistä noin 1 500 sotilaan vahvuudella. Tämän joukon kalusto käsitti muiden muassa 14 T-72B -taistelupanssarivaunua, 16 2S2 -panssarihaupitsia sekä yhdeksän BM-21 raketinheitintä.³²⁰

Etelä-Ossetian turvallisuustilanteen heikkeneminen jatkui Kaukasus 2008 -harjoituksen ollessa käynnissä. Tskhinvalissa ja alueen georgialaiskylissä tapahtui uusi räjähdysiskujen sarja heinäkuun 24.–28. välisenä aikana.³²¹ Etelä-Ossetian joukot aloittivat epäsuoran tulen ampu-

³¹⁵ Donovan (2009), s. 10 ja Singh (2016), s. 92–93 ja Cohen ja Hamilton (2011), s. 19.

³¹⁶ Singh (2016), s. 92–93.

³¹⁷ Lavrov (2010), s. 42.

³¹⁸ Cohen ja Hamilton (2011), s. 19.

³¹⁹ Donovan (2009), s. 10.

³²⁰ Lavrov (2010), s. 44.

³²¹ Singh (2016), s. 92.

misen Georgian rauhanturvaajia ja georgialaiskyliä vastaan jälleen 29.7.³²² Tulenkäytön lisääntyttyä sekä etelä-ossetialaiset että georgialaiset aloittivat linnoitustyöt Etelä-Ossetian keskeisten kylien ja solien alueella. Samaan aikaan venäläinen yhtiö sai valmiiksi rakenteilla olleen sotilastukikohdan Ugardantassa Etelä-Ossetian keskiosassa ja taistelukyvyn palauttamiseen tarkoitetun huoltokeskuksen Tskhinvalissa.³²³ Osseettien ja georgialaisten aloittamista linnoitustoimista on vaikea päätellä valmistautuivatko osapuolet ainoastaan keskinäisiin yhteenottoihin vai kykenivätkö ne jo ennakoimaan Venäjän sotilaallisen operaation. Sen sijaan Venäjän jo aiemmin aloittamat ja urakoitsijalla teettämät rakennushankkeet viittaavat vähintään suunnitelmalliseen varautumiseen sotilaallisiin toimiin Georgian suunnalla.

Elokuun 1. päivästä muodostui Etelä-Ossetian verisin vuoden 2004 jälkeen, kun tienvarsi-pommi-iskussa ja ammuskeluissa eri osapuolilta kuoli yhteensä 15 henkilöä ja noin 30 haavoittuessa. Tämän seurauksena Etelä-Ossetian hallitus alkoi evakuoida siviilejä Tskhinvalin alueelta Venäjälle ja Etelä-Ossetian muihin osiin.³²⁴ Tulenkäyttö georgialaisten ja ossetialaisten kylien sekä osseettien miliisijoukkojen, georgialaisten poliisien sekä molempien osapuolien rauhanturvajoukkojen välillä jatkui. Henkilötappioiden määrät kasvoivat elokuun ensimmäisinä ja ETYJ raportoi tulituksen olleen kiivainta, mitä siihen mennessä oli havaittu.³²⁵ Abhasiassa paikalliset joukot pudottivat ainakin kolme Georgian miehittämätöntä tiedustelulenokkia elokuun alun aikana.³²⁶ Venäjä reagoi tilannekehitykseen kohottamalla Etelä-Ossetiaan sijoitettujen rauhanturvajoukkojen valmiutta.³²⁷

Elokuun 6. iltapäivästä alkaen tulta käytettiin koko Georgian ja Etelä-Ossetian välisen linjan leveydeltä. Avnevi–Nuli–Khetagurovi -alue Tskhinvalin länsipuolella sekä Dmanisi–Prisi -alue Tskhinvalin itäpuolella muodostuivat osapuolten toiminnan painopisteiksi.³²⁸ Vuorokauden aikana Tskhinvalin alueella ja lähistöllä haavoittui noin 20 ihmistä, joista suurin osa oli siviilejä.³²⁹ Levottomuuksien kiihdyttyä Georgian hallitus päätti elokuun 6. päivän aikana lähettää Etelä-Ossetian suunnalle lisäjoukkoja.³³⁰ Georgia kykeni keskittämään Etelä-Ossetian

³²² Asmus (2010), s. 181.

³²³ Singh (2016), s. 92.

³²⁴ Lavrov (2010), s. 44 ja Singh (2016), s. 82 ja 93.

³²⁵ Singh (2016), s. 92–93.

³²⁶ Sama, s. 82.

³²⁷ Lavrov (2010), s. 45.

³²⁸ Singh (2016), s. 93.

³²⁹ Lavrov (2010), s. 45.

³³⁰ Cornell (2008), s. 310 ja Lavrov (2010), s. 45.

suuntaan 3. ja 4. Prikaatin sekä erikoisjoukkojen taisteluosaston, joiden käskettiin siirtyä elokuun 7. vastaisena yönä.³³¹ Saman yönä useita Georgian tiedustelulennokkeja havaittiin Etelä-Ossetian alueella.³³² Joukkojen mukana Georgia keskitti alueelle noin puolet taistelupanssarivaunuistaan ja panssaroiduista miehistönkuljetusajoneuvoistaan sekä suurimman osan tykistöään Gorista Tskhinvalin suuntaan.³³³

Georgian keskittäessä joukkojaan kohti Etelä-Ossetiaa Venäjä siirsi viisi pataljoonaa 19. Moottoroidusta jalkaväkidivisioonasta lähemmäs Rokin tunnelin sisäänkäyntiä Venäjän puolella.³³⁴ Jo saman vuoden maaliskuussa 58. Armeijan yksiköiden oli nähty perustavan joukkojen kokoamisalueita saman Vladikavkazin varuskunnasta Rokin tunnelille johtavan maantien varteen. Nämä järjestelyt ovat saattaneet liittyä heinäkuisen Kaukasus 2008 -harjoituksen valmisteluihin, mutta toisaalta harjoitus itsessään on nähty hyökkäysvalmisteluna Georgiaan.³³⁵ Elokuussa Venäjä kohotti myös 58. Armeijan muiden joukkojen sekä eräiden maahanlaskuyhtymien valmiutta. Noin puolet Abhasian rannikolla joitakin päiviä aiemmin harjoitteleesta Mustanmeren laivastosta jäi alueelle vain muutaman tunnin päähän Georgian rannikosta. Lisäksi kahden tšetšeenipataljoonan havaittiin aktivoituneen. Etelä-Ossetian viranomaiset kohottivat Georgian ja Venäjän tapaan omien joukkojensa taisteluvalmiutta. Myös Abhasiassa paikalliset sotilaalliset joukot aktivoitiin, mutta muihin konfliktin eskaloitumiseen viittaaviin toimiin ei ryhdytty.³³⁶

Elokuun 7. päivän aikana Georgia aloitti reserviensä liikekannallepanon ja ryhtyi myös evakuoimaan siviiliväestöä Etelä-Ossetian rajalta. Sen rauhanturva- ja poliisijoukot valtasivat hallitsevia maastonkohtia kiistanalaisilta alueilla. Taistelut jatkuivat päivän aikana ja iltapäivällä Georgian asevoimat tuki hyökkäystään myös panssarihaupitseilla ja taistelupanssarivaunuilla.³³⁷ Neuvottelut Georgian yhtenäisyyspolitiikan ministerin, Venäjän erityislähettilään ja monikansallisten rauhanturvajoukkojen komentajan kesken eivät johtaneet tuloksiin elokuun 7. päivän aikana.³³⁸ Venäjä kieltäytyi Georgian tarjouksista. Tämän on tulkittu merkitsevän, että Venäjän operaatio oli jo käynnistynyt, eikä sen pysäyttämistä pidetty tarkoituksenmukai-

³³¹ Asmus (2010), s. 187, Cohen ja Hamilton (2011), s. 12 ja Lavrov (2010), s. 45.

³³² Lavrov (2010), s. 45.

³³³ Singh (2016), s. 82

³³⁴ Sama.

³³⁵ Cohen ja Hamilton (2011), s. 19.

³³⁶ Singh (2016), s. 82 ja 93.

³³⁷ Lavrov (2010), s. 45–46.

³³⁸ Singh (2016), s. 93.

senä.³³⁹ Vielä saman illan aikana – Georgian keskistys siirtojen pääosin jo päätyttyä – presidentti Mikheil Saakašvili ilmoitti käskeneensä Georgian joukot yksipuoliseen aselepoon ja vetosi Etelä-Ossetiaan sekä Venäjään veren vuodatuksen lopettamiseksi ja neuvotteluiden aloittamiseksi. Etelä-Ossetia vastasi tulittamalla georgialaisia kyllä ja tulitauko päättyi kello 22.00 kestätyään vain muutaman tunnin.³⁴⁰ Tämän jälkeen Georgian joukot puolestaan etenivät vastatoimena Tskhinvaliin, mitä Etelä-Ossetian presidentti Eduard Kokoity puolestaan kutsui provokaatioksi.³⁴¹

Venäjä liioitteli Georgian Etelä-Ossetiaan suuntautuneen hyökkäyksen vaikutuksia ja väitti 2 000 siviilin kuolleen. Tosiasiallisesti noin 100 ihmisen kuolema kyettiin varmentamaan,³⁴² eikä heidänkään kuoleman aiheuttajasta ole varmuutta. Lisäksi venäläisessä lehdistössä esitetyn väitteen mukaan Georgian joukot tappoivat elokuun 2008 alussa noin 50 venäläistä rauhanturvaaja.³⁴³ Sodissa ja aseellisissa konflikteissa ilmoitettaviin tappiolukuihin liittyy usein epätarkkuuksia. Venäjän nopeasti julkaisemat luvut poikkesivat kuitenkin niin merkittävästi myöhemmin todennetuista, että niiden esittäminen vaikutti tarkoitushakuiselta. Venäjän pyrkimyksenä oli mitä todennäköisimmin oikeutuksen hankkiminen omalle hyökkäykselleen.

Venäläisen tutkimuskeskuksen johtajan Vladislav Inozemtsevin mukaan Venäjä hyödynsi operaatiossaan havaintoja, joita oli saatu länsimaiden käymistä konflikteista. Venäjä oli oppinut maailman hyväksyvän sorrettujen vähemmistöjen puolustamisen. Nyt se pyrki esittämään Etelä-Ossetian sorrettuna, Georgian sortajana ja itsensä Etelä-Ossetian puolustajana. Tämän nojalla Venäjä teki ensimmäisen kerran sotatoimen, jota se väitti läntisen doktriinin mukaiseksi humanitaariseksi interventioksi. Lisäksi Venäjä noudatti Yhdysvalloissa arvostettua oppia ennalta ehkäisevästä iskusta, kun se hyökkäsi niitä kohteita vastaan, jotka omasivat Venäjään kohdistuvaa hyökkäyspotentiaalia. Siinä missä Venäjä väitti Georgian voimankäyttöä rajoittamattomaksi tai kontrolloimattomaksi, se esitti itsensä vain välttämätöntä voima käyttävänä ja paikallisen väestön tarpeet huomioivana toimijana.³⁴⁴

Vaikuttaa kuitenkin siltä, että Georgian ja Etelä-Ossetian hallinnossa toimineet Venäjän tiedonantajat olivat onnistuneet välittämään tiedon hyökkäyksestä Venäjälle, eikä se tullut sille

³³⁹ Thomas (2011), s. 276.

³⁴⁰ Sama, s. 235–236, Singh (2016), s. 93–94 ja Lavrov (2010), s. 46.

³⁴¹ Thomas (2011), s. 235–236, ks. myös Cornell (2008), s. 311.

³⁴² Cornell (2008), s. 312.

³⁴³ Thomas (2011), s. 231 ja 233–234.

³⁴⁴ Sama, s. 240.

yllätyksenä. Ennakkovaroituksen turvin Venäjä oli ehtinyt tehdä omat hyökkäysvalmistelunsa ja käskää joukkonsa liikkeelle. Todennäköisesti venäläiset myös hälyttivät Etelä-Ossetian joukot vahvistamaan Tskhinvalin puolustusta ja suojaamaan Rokin tunnelin suuta. Tämä mahdollisti venäläisjoukkojen suuntaamisen Rokin tunnelin läpi georgialaisten ollessa sitoutuneina Tskhinvaliin.³⁴⁵ Georgian sisäisen aseellisen konfliktin, jossa Venäjä oli ollut osallisena epäsuorasti lähes kahden vuosikymmen ajan, oli laajentunut Venäjän ja Georgian väliseksi avoimeksi aseelliseksi konfliktiksi.

4.3 Venäjän joukot ja taistelupotentiaali

Kaukasuksella Venäjän aluevastuullisia johtoportaita olivat Pohjois-Kaukasuksen sotilaspiiri sekä 4. Ilma- ja Ilmapuolustusarmeija, joiden alaisten joukkojen lisäksi alueelle oli sijoitettu Maahanlaskujoukkojen yksiköitä. Sotilaspiirin joukot olivat Venäjän parhaimmista ja ne olivat saaneet kokemusta Tšetšeniasta ja alueen muista konflikteista. Sotilasreformin mukainen siirtyminen prikaatiorganisaatioon oli viety pisimmälle juuri Pohjois-Kaukasuksen sotilaspiirissä ja alueelle oli perustettu kaksi uutta moottoroitua vuoristoprikaattia. Suurin osa alueen joukoista kuului pysyvän valmiuden kategoriaan, jonka rykmenttien oli kyettävä saamaan liikkeelle pataljoonan taktinen ryhmä vuorokaudessa käskystä. Pohjois-Kaukasuksen joukoissa ammattisotilaiden osuus suhteessa varusmiehiin oli suurempi kuin missään muussa sotilaspiirissä. Sen sijaan käytössä ollut kalusto oli suhteellisen vanhaa. Taistelupanssarivaunut olivat pääosin vähäisesti modernisoituja versioita mallista T-72 ja osin jopa mallia T-62.³⁴⁶

Pataljoonien taktiset ryhmät – länsimaissa käytetään myös termiä taisteluosasto – saivat Georgian ja viimeistään Ukrainan konfliktin myötä huomiota länsimaisessa sotataidollisessa keskustelussa. Venäläisen sotilassanakirjan mukaan pataljoonan taktinen ryhmä³⁴⁷ on tilapäinen muodostelma, joka on kehitetty Yhdysvaltain maavoimissa pataljoonan taistelun pohjalta. Ryhmä käsittää 2–4 panssarivaunukomppaniaa tai moottoroitua jalkaväkikomppaniaa sekä panssarintorjuntaohjus-, kranaatinheitin-, tiedustelu-, pioneeri- ja selusta- eli huolto-osastot.

³⁴⁵ Donovan (2009), s. 10.

³⁴⁶ Lavrov (2010), s. 40.

³⁴⁷ Ven. Батальонная Тактическая Группа – БТГ, transl. Batalonnaja Taktitšeskaja Gruppy – BTG, suom. Pataljoonan taktinen ryhmä.

Ryhmää voidaan tukea taisteluhelikopterikompanialla, tykistöpatteristolla sekä joukkueella ilmatorjuntajärjestelmiä.³⁴⁸

Graun mukaan Neuvostoliitossa ja Venäjällä on käytetty aselajijoukoilla vahvennettuja jalkaväkipataljoonia eri muodoissa jo toisesta maailmansodasta lähtien. Epälineaarisen taistelutilan edellyttämä ketteryys, liikkuvuus ja itsenäisyys johtivat pataljoonan taktisten ryhmien käyttöön erityisesti Afganistanin ja Tšetšenian sodissa. Joistakin muista maista poiketen Venäjän ratkaisuna ei siis ole toimia epäkonventionaalisissa konflikteissa pelkillä kevyillä jalkaväkijoukoilla, vaan panssarivaunuilla, tykistöllä ja pioneereilla tuetuilla joukoilla. Nykyaikaiseen venäläiseen pataljoonan taktiseen ryhmään kuuluu pataljoonan esikunta, kolme moottoroitua jalkaväkikomppaniaa, mahdollisesti alistettu panssarivaunukomppania, tykistöpatteri sekakalustolla, tiedustelu-, kranaattikonekivääri-, liekinheitin-, konekivääri-, viesti-, täydennys-, pioneeri-, kunnossapito- ja evakuointijoukkue, ilmatorjuntajaos, sekä lääkintäasema.³⁴⁹

4. Ilma- ja Ilmapuolustusarmeijan kokoonpanoon kuului kolme hävittäjärykmenttiä ja tukikohta Armeniassa, kaksi pommikonerykmenttiä, kolme rynnäkkökonerykmenttiä, yksi tiedustelulentorykmentti, kolme helikopterirykmenttiä sekä yksi kuljetuslentotukikohta. Maavoimien tapaan ilmavoimienkin kalusto oli varsin vanhaa. Ainoastaan yhdellä helikopterirykmentillä oli käytössään modernisoidut Mi-24PN -taisteluhelikopterit ja yhdellä rynnäkkökonerykmentillä oli käytössään noin 10 Su-25SM -rynnäkkökonetta.³⁵⁰

Venäjä onnistui kokoamaan Georgian vastaiselle rajalle varsin nopeasti voimaryhmän, joka muodosti merkittävän määrällisen ylivoiman suhteessa georgialaiseen vastustajaan.³⁵¹ Voimaryhmän muodostamisessa hyödynnettiin Kaukasus 2008 -harjoitusta, johon osallistuneet joukot eivät palanneet kotitukikohtiinsa, kuten Pihkovaan ja Novorossijskiin harjoituksen päättyessä. Sen sijaan joukot jätettiin valmiuteen Pohjois-Ossetiaan aivan Georgian vastaiselle rajalle.³⁵²

³⁴⁸ Военный энциклопедический словарь (VES), Электронная версия, suom. Sotilastietosanakirja, sähköinen versio, http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/details_rvsn.htm?id=3227@morfDictionary, 21.3.2017

³⁴⁹ Grau (2014).

³⁵⁰ Lavrov (2010), s. 40–41.

³⁵¹ Cohen ja Hamilton (2011), s. 9.

³⁵² Cornell (2008), s. 311.

Venäjän joukkojen rinnalla taisteli paikallisia joukkoja sekä vapaaehtoisjoukkoja Venäjän Pohjois-Kaukasukselta mukaan lukien Tšetšeenien Vostok ja Zapad pataljoonat.³⁵³ Abhasian ja Etelä-Ossetian asevoimat eivät olleet kyenneet hankkimaan raskaita aseita alueensa ulkopuolelta ja niiltä puuttui kyky pitää kalustoaan kunnossa. Käytännössä ne taistelivat hidasta materiaalista rappeutumista vastaan. Abhasialla oli vaatimattomat tavanomaiset asevoimat, mutta Etelä-Ossetia joutui tyytymään kevyillä aseilla ja kranaatinheittimillä varustettuihin mielisjoukkoihin.³⁵⁴

Etelä-Ossetialla oli 3 000 taistelijan vakinaiset joukot, 15 000 reserviläistä sekä noin 1 000 puolisoitilaallisiksi joukoiksi laskettavaa poliisia. Nimellisesti taistelupanssarivaunuja oli lähes 90, mutta tosiasiallisesti liikkeelle saatiin vain yksi panssarivaunukomppania noin kymmenellä vanhentuneella T-55 -taistelupanssarivaunulla.³⁵⁵ Singhin mukaan BMP-1 ja BMP-2 tyyppisiä rynnäköpanssarivaunuja oli yhteensä 80 ja BTR-70 ja BTR-80 tyyppisiä panssaroituja miehistönkuljetusajoneuvoja oli 85. Vastaavasti 122 millimetrin 2S1 että 152 millimetrin 2S3 telatykkeitä oli yhteensä 42 ja vedettäviä tykkeitä tai kranaatinheitimiä 80. Edelleen Singhin mukaan kuljetushelikoptereita oli vähintään neljä ja ammusilmatorjuntajärjestelmiä, Iglailmatorjuntaohjuksia sekä panssarintorjunta-aseita pieni määrä.³⁵⁶ Lavrov sen sijaan kuvailee telatykkien määrää kouralliseksi ja vedettävien tykkien määrää muutamiksi. Lisäksi Lavrov mainitsee noin kymmenen raketinheitintä, joihin ei kuitenkaan ollut juuri lainkaan ampumatarvikkeita.³⁵⁷ Kirjavahvuudessa olleiden ja toimintakuntoisten panssarivaunujen suhteen sekä huonoksi tiedetyn kunnossapitotilanteen perusteella käyttökuntoisen materiaalin todellisen määrän voidaan karkeasti arvioida olleen noin 10–15 % edellä esitetyistä vahvuuksista.

Abhasialla oli 5 000–10 000 taistelijan vakinaiset joukot sekä 28 000 reserviläistä. Abhasian joukoilla oli noin 60 taistelupanssarivaunua, joista noin kaksi kolmasosaa oli mallia T-72 ja loput mallia T-55. Rynnäkövaunuja ja panssaroituja miehistönkuljetusajoneuvoja oli yhteensä noin 115. Erityyppisiä tykistöaseita, kranaatinheittimet mukaan lukien oli 85. Su-25 tulitukikoneita oli viisi, muita kiinteäsiipisiä koneita noin kuusi ja helikoptereita kaksi. Lisäksi Abhasialla oli noin 20 partiovenettä.³⁵⁸

³⁵³ Cohen ja Hamilton (2011), s. 10.

³⁵⁴ Lavrov (2010), s. 38.

³⁵⁵ Singh (2016), s. 81 ja Lavrov (2010), s. 39.

³⁵⁶ Singh (2016), s. 81.

³⁵⁷ Lavrov (2010), s. 39.

³⁵⁸ Singh (2016), s. 81.

Eri arvioiden perusteella venäläis- ja separatistijoukkojen kokonaisvahvuus oli noin 35 000–40 000 taistelijaa. Venäjän maavoimat keskittivät operaatioon yhteensä 25 000–30 000 sotilasta, 1 200 erityyppistä panssaroitua ajoneuvoa ja telatykkiä. Ilmaoperaatioon Venäjä kokosi noin 300 taisteluilma-alusta, mikä antoi sille 14-kertaisen ylivoiman suhteessa Georgiaan.³⁵⁹

Venäjä keskitti Etelä-Ossetiaan Vladikavkaziin sijoitetun ja 19. sekä 42. Moottoroidusta jalkaväkidivisioonasta muodostuvan 58. Armeijan, Pihkovasta ilmakuljetetun 76. Ilmarynnäködivisioonan ja Moskovan läheisistä tukikohdista ilmakuljetetun 98. Maahanlaskudivisioonan sekä 45. Spetsnaz-rykmentin. Lisäksi vastaperustetun 33. Vuoristoprikaatin yksi pataljoona kuului voimaryhmään. Abhasian suunnalla Venäjän joukot käsittivät osastot Novorossijskin 7. Maahanlaskudivisioonasta, Pihkovan 76. Ilmarynnäködivisioonasta, merijalkaväkeä Mustanmeren laivastosta sekä Volgogradin 20. Moottoroidun divisioonan.³⁶⁰ Venäjän joukot Georgian konfliktissa on esitetty kuvana **liitteessä 5**.

4.4 Venäjän operaatio Georgiassa

Venäjän ja Georgian välisen avoimen aseellisen konfliktin ensimmäiset tapahtumat ovat kiistanalaisia. Venäjä väittää hyökkäyksensä alkaneen Georgian tulitettua laittomasti Tskhinvalia. Georgia puolestaan väittää hyökänneensä vasta, kun Venäjän panssaroitujen ajoneuvojen marssirivistö oli läpäissyt Rokin tunnelin ja tullut Georgian alueelle.³⁶¹ On mahdollista, että Georgia katsoi saaneensa tilaisuuden palauttaa Etelä-Ossetia kontrolliinsa. On myös mahdollista, että Georgia oli saanut kaapattua etelä-ossetialaisten viestejä, jotka viittasivat Venäjän päättäneen hyökätä Georgian toimista riippumatta, kuten georgialainen lehdistö väittää.³⁶² Lännessä yleisen käsityksen mukaan Venäjä provosoi Georgiaa, jonka johto teki virheen lähettäessään joukkonsa Tskhinvaliin ja tarjotessaan siten Venäjälle tekosyyntä hyökätä.³⁶³

Strategisista tavoitteista operaatiolle johdetut sotilaalliset tavoitteet olivat

- Etelä-Ossetian ja Abhasian kontrolliin saaminen
- Georgian hallituksen auktoriteetin horjuttaminen ja sen Venäjältä riippuvaisen taloudellisen aseman osoittaminen

³⁵⁹ Cohen ja Hamilton (2011), s. 11.

³⁶⁰ Sama, s. 9–10.

³⁶¹ Cornell (2008), s. 310.

³⁶² Thomas (2011), s. 231.

³⁶³ Cornell (2008), s. 310.

- Georgian asevoimien tuhoaminen Abhasian ja Etelä-Ossetian alueisiin kohdistuvan uhkan vähentämiseksi.³⁶⁴

Joka tapauksessa Venäjän 58. Armeijan 19. Moottoroidunjalkaväkidivisioonan kolme rykmenttiä etenivät Rokin tunnelille 7.–8.8. aikana, jolloin ne on käsketty liikkeelle ennen Georgian hyökkäyksen alkamista.³⁶⁵ Venäjä vaikuttaa soluttaneen hyökkäyksen etujoukon Etelä-Ossetiaan sotaa edeltäneiden päivien aikana. Kaksi pataljoonan taktista ryhmää 135. ja 693. Moottoroidusta jalkaväkirykmentistä havaittiin Etelä-Ossetiassa 7.8.³⁶⁶ Etujoukkona toimineet pataljoonat suojasivat Rokin tunnelin eteläisen suuaukon ja keskeisiä maastonkohtia Tskhinvaliin johtavan tien varrella sekä etenivät pääosillaan kohti etelään kohti Tskhinvalia.³⁶⁷ Näin kiistettiin Georgian joukkojen mahdollisuus suojata Tskhinvalin pohjoispuoliset risteysalueet sekä Rokin tunneli.³⁶⁸ Venäjä oli hyökännyt toisen valtion alueelle ensimmäistä kertaa Afganistanin sodan jälkeen.³⁶⁹

Georgian hyökkäyksen päämääränä oli pakottaa venäläiset taistelemaan Tskhinvalista ja siten estää vapaa eteneminen Goriin tai jopa Tbilisiin. Samalla haluttiin hankkia aikaa länsimaiden huomion saamiseksi.³⁷⁰ Georgian operatiivisissa suunnitelmissa todennäköisenä konfliktisuuntana oli kuitenkin pidetty Abhasiaa. Sen sijaan Etelä-Ossetian suunnassa oli valmistaututtu ainoastaan sivusuunnan joukkojen sitomiseen. Hyökkäyssuunnitelma, jota Georgian joukot ryhtyivät toimeenpanemaan, oli laadittu 7. elokuuta aikana vajaan vuorokaudessa eikä sen mukaista toimintaa ollut koskaan harjoiteltu.³⁷¹ Georgian asevoimat keskittivät operaationsa 12 000 sotilasta ja 75 taistelupanssarivaunua, joiden lisäksi operaatioon osallistui 4 000 sisäministeriön joukkoihin kuuluvaa taistelijaa.³⁷²

Georgian 4. Prikaatin tehtävänä oli hyökätä ryhmityksessä vasemmalla Hetagurovo–Dzarin ohitustie–Didi Gupta -suunnassa ja vallata hyökkäysreitillä olevat kylät, katkaista Dzarin ohi-

³⁶⁴ Donovan (2009), s. 6–7.

³⁶⁵ Routledge (julk.): Russia, julkaisussa *The Military Balance 2009*, Taylor and Francis Group, <http://dx.doi.org/10.1080/04597220802709886>, s. 210, ks. myös Cornell (2008), s. 311.

³⁶⁶ Cohen ja Hamilton (2011), s. 20–21.

³⁶⁷ Lavrov (2010), s. 49.

³⁶⁸ Cohen ja Hamilton (2011), s. 23–24 ja Thomas (2011), s. 276.

³⁶⁹ Cornell (2008), s. 307.

³⁷⁰ Sama, s. 312.

³⁷¹ Asmus (2010), s. 187–188.

³⁷² Lavrov (2010), s. 46–47.

tustie sekä vallata lopuksi Didi Guptan silta. Ryhmityksessä oikealla Tskhinvalin itäpuolitse kohti Didi Guptaa hyökkäsi 3. Prikaati, jonka tehtävänä oli vallata Prisin kukkulat, hyökkäysreitit kylät ja saartaa Tskhinvali yhdessä 4. Prikaatin kanssa. Keskellä kohti Tskhinvalia hyökkäsi erikoisjoukoista ja sisäministeriön joukoista koottu Taisteluryhmä, jota tuki Panssaripataljoona, Erikoisoperaatioiden ryhmä ja Kevyt jalkaväkipataljoona. Hyökkäyksen reservin muodostivat 53. Kevyt jalkaväkipataljoona ja 5. Prikaati. Georgian Rauhanturvapataljoona, joka oli muodostettu 1. Prikaatin 11. pataljoonasta ja Panssaripataljoonan mekanisoidusta komppaniasta, oli jo valmiiksi ryhmittyneenä Tskhinvalin välittömään läheisyyteen. Hyökkäystä tuki 1. Prikaatin tykistöpatteristo ja Tykistörikaatin panssarihaupitsit ja raketinheitimet Gorin alueelta. Lisäksi kahden pienemmän osaston tehtävänä oli hyökätä lännestä Kvaisi-Džava -suunnassa. Senakiin sijoitettu 2. Prikaati oli alun perin tarkoitus jättää tukikohtaansa, mutta elokuun 7. iltana sekin päätettiin siirtää Tskhinvalin suuntaan ja käskettiin liikkeelle noin puolen yön aikaan,³⁷³ mikä jätti Abhasian suunnan täysin suojaattomaksi.³⁷⁴

Elokuun 7. päivänä kello 23.50 Georgian tykistö aloitti tulivalmistelun Tskhinvalin alueelle yli sadalla tykistöaseella Etelä-Ossetian joukkojen johtamispaikkoja ja ryhmitysalueita vastaan.³⁷⁵ 4. Prikaati aloitti hyökkäyksensä 8. elokuuta kello 01.00 ja saavutti ensimmäiset tavoitteensa kohdaten vain vähäistä vastarintaa.³⁷⁶ Tskhinvalia ympäröivien kukkuloiden varmistamisen jälkeen Georgianjoukot hyökkäsivät kaupunkiin tykistön ja panssarivaunujen tukemana.³⁷⁷ Hyökkäys eteni Tskhinvalin laitamille noin kello 04.00 mennessä.³⁷⁸ Siviileistä pääosin tyhjennetyssä kaupungissa oli enemmän etelä-ossetialaisia ja venäläisiä kuin georgialaiset olivat odottaneet, minkä seurauksena Taisteluryhmä sitoutui taisteluihin pääsemättä etenemään Tskhinvalin läpi. Osa kohdatuista venäläisistä kuului todennäköisesti edellisena päivänä Džavan alueella Georgian tiedustelun havaitsemaan etujoukkoon.³⁷⁹ Taisteluryhmän tehtävä oli haastava, sillä ei ollut esikuntaa lähes lainkaan, sen eri joukot eivät olleet toimineet aiemmin yhdessä, eikä sillä ollut sivustoilla hyökkäävien prikaatien kanssa yhteensopivia radioita.³⁸⁰

³⁷³ Lavrov (2010), s. 46–47 ja 49 sekä Singh (2016), s. 94, ks. myös Tähtinen (2013), s. 112–113 ja Asmus (2010), s. 190.

³⁷⁴ Cohen ja Hamilton (2011), s. 12 ja 24.

³⁷⁵ Singh (2016), s. 94 ja Lavrov (2010), s. 47–49.

³⁷⁶ Lavrov (2010), s. 47–49.

³⁷⁷ Singh (2016), s. 94.

³⁷⁸ Lavrov (2010), s. 50.

³⁷⁹ Asmus (2010), s. 190.

³⁸⁰ Sama, s. 187–188.

3. Prikaatin hyökkäys alkoi kello 06.00 ja sillä vallattiin kyliä ja hallitsevia maastonkohtia Tskhinvalin itäpuolella, mutta hyökkäys pysähtyi kohdattuun Prisin kukkuloilla komppanian linnoitetun puolustusryhmyksen. Etelä-Ossetian länsirajalle ryhmitetyt joukot aloittivat hyökkäyksensä niin ikään aamunkoitteessa, mutta joutivat vetäytymään voimakkaan vastarinnan ja useiden haavoittumisien takia. Tämän jälkeen Georgia ei enää yrittänyt hyökätä uudelleen tällä suunnalla. Kello 06.00 Georgian Taisteluryhmän ja Venäjän rauhanturvajoukkojen välille muodostui taistelukosketus Tskhinvalissa. Georgian taistelupanssarivaunut ampuivat kolmea venäläistä BMP-1 -rynnäkövaunua, mikä aiheutti viiden venäläissotilaan kuoleman.³⁸¹ Tskhinvalin läpi edenneet georgialaisjoukot kohtasivat kaupungin pohjoispuolella lisää venäläisjoukkoja, mikä pakotti georgialaiset siirtämään 4. Prikaatinsa yksi pataljoona kerrallaan Tskhinvalin suuntaan päähyökkäyksen tueksi.³⁸² Kaupunki saavutettiin kello 11.00 mennessä ja tuolloin vastarintaa tekivät vain pienet ja hajanaiset etelä-ossetialaiset ryhmät.³⁸³ Aamupäivän päätteeksi georgialaisjoukkoihin kohdistuva Venäjän tykistön ja ilmavoimien tulenkäyttö voimistuivat. Tämä pysäytti Georgian joukkojen hyökkäyksen eikä Didi Guptan siltaa tai Rokin tunnelilta Tskhinvaliin johtavia reittejä saatu suljettua.³⁸⁴

Neljä Georgian Su-25 -rynnäkkökoneita yritti pommittaa Didi Guptan siltaa Džavan ja Tskhinvalin välisellä tiellä elokuun 8. päivän aamuna. Vapaasti putoavilla pommeilla tehty pommitus epäonnistui. Silta ei kärsinyt vaurioita tai ne olivat niin vähäisiä, että venäläiset pystyivät korjaamaan ne nopeasti. Pommituksen aikana sillalla edenneet venäläisjoukot eivät myöskään kärsineet tappioita.³⁸⁵ Tapaus kuitenkin paljasti Venäjän joukkojen suojeittomuuden ilmauhkaa vastaan. Siirtyvillä joukoilla ei vielä tuolloin ollut sen enempää ilmatorjunta- kuin hävittäjäsuojaakaan.³⁸⁶ Tilanne kuitenkin muuttui, kun Venäjä aloitti ilmaoperaationsa kello 10.00 jälkeen.³⁸⁷ Georgian ilmavoimat keskeyttivät omat pommituksensa kun Pohjois-Ossetian ilmatilaan havaittiin tulleen venäläisiä hävittäjiä. Tämän jälkeen Georgia hajautti ja maastoutti koneensa eri tukikohtiin ympäri maata eikä se enää käyttänyt lentokoneita konfliktin aikana.³⁸⁸ Venäjän aloittamat pommitukset kohdistuivat Georgian joukkojen lisäksi koh-

³⁸¹ Lavrov (2010), s. 50–51.

³⁸² Cohen ja Hamilton (2011), s. 24 ja Lavrov (2010), s. 53.

³⁸³ Lavrov (2010), s. 53.

³⁸⁴ Singh (2016), s. 97.

³⁸⁵ Sama ja Lavrov (2010), s. 51–52.

³⁸⁶ Lavrov (2010), s. 51–52.

³⁸⁷ Sama, s. 54–55.

³⁸⁸ Sama, s. 51–52.

teisiin syvällä Georgian alueella. Esimerkiksi reserviläisjoukkojen perustamispaikkana käytetty Vazianin varuskunnan pommituksessa haavoittui useita henkilöitä. Hieman ennen kello 11 venäläiset pommittivat Georgian Panssaripataljoonan tukikohtaa Gorissa. Ilmapommitusten kohteina olivat myös Georgian lentotukikohdat Marneulissa ja Bolnisisissa, mikä aiheutti muiden muassa kolmen georgialaisen An-2 -kuljetuskoneen tuhoutumisen.³⁸⁹ Ensimmäisen taistelupäivän aikana Venäjän ilmavoimat teki 63 lentosuoritetta.³⁹⁰

Tskhinvalin keskustaa puolustaneet joukot onnistuivat yhdessä niitä tukeneiden Venäjän ilmavoimien kanssa tuhoamaan viisi georgialaista taistelupanssarivaunua ja haavoittamaan yli 20 sotilasta 8.8. iltapäivän aikana.³⁹¹ Samaan aikaan Venäjän 693. Moottoroidun jalkaväkirykmentin tykistö ja 292. Tykistörykmentin raketinheittimet saivat ryhmittymisensä valmiiksi ja alkoivat tulittaa Georgialaisia joukkoja.³⁹² Kasvaneen vastarinnan myötä Georgian joukot joutivat vetäytymään Tskhinvalin keskustasta illan aikana, mutta pitivät asemansa kaupungin etelä-osissa ja estivät Venäjän rauhanturvaajien vapaan pääsyn tukikohdastaan.³⁹³ Iltapäivästä alkaen Georgia oli joutunut vetämään reservinä olleen 5. Prikaatin pataljoonan ja alueelle saapuvia 2. Prikaatin osia taisteluun 3. Prikaatin takertelevan hyökkäyksen tukemiseksi. 2. Prikaati saapui taistelualueelle kaikilla osillaan vuorokauden loppuun mennessä.³⁹⁴ 2. Prikaati otti rintamavastuun vasemmalla sivustalla Taisteluryhmän tueksi siirretyltä 4. Prikaatilta.³⁹⁵ Georgia julisti myös kolmen tunnin ”humanitaarisen tulitauon”, jonka myötä Etelä-Ossetian miliisijoukoille tarjottiin armahdusta ja siviileille annettiin mahdollisuus kulkea turvallista käytävää Georgiaan. Kello 22.00 mennessä Tskhinvali ja Dzarin ohitustie olivat venäläisten ja etelä-ossetialaisten hallussa ja vuorokauden lopussa georgialaiset olivat vetäytyneet Etelä-Ossetian ja Georgian rajan tuntumaan.³⁹⁶ Käytännössä tulitauko oli lyhyt operatiivinen tauko, jonka turvin Georgia pyrki järjestämään joukkonsa uudelleen ja palauttamaan itselleen aloitteen, jota se oli menettämässä.

Venäjä hyökkäsi Georgiaa vastaan myös kyberulottuvuudessa elokuun 8. iltapäivästä alkaen, kun venäläiset estivät, uudelleen reitittivät ja valtasivat Georgian kyberavaruutta. Georgian

³⁸⁹ Lavrov (2010), s. 54–55. ja Singh (2016), s. 104.

³⁹⁰ Lavrov (2010), s. 57.

³⁹¹ Sama, s. 54.

³⁹² Sama, s. 55.

³⁹³ Cornell (2008), s. 311, Singh (2016), s. 97 ja Lavrov (2010), s. 55.

³⁹⁴ Lavrov (2010), s. 54–55.

³⁹⁵ Singh (2016), s. 56.

³⁹⁶ Lavrov (2010), s. 54–55 ja 57.

presidentin internet sivustot kaapattiin ja lisäksi 38 muulle tärkeälle internet sivustolle hyökättiin useiden ryhmien toimesta. Kohteiksi oli valittu muiden muassa Georgian ulkoministeriö, keskuspankki, parlamentti, korkein oikeus, keskusvaalilautakunta, Yhdysvaltain ja Iso-Britannian suurlähetystöt sekä useat kansainvälisten organisaatioiden ja uutistoimistojen paikallistoimistot. Iskujen päämääränä oli nöyryyttää Georgiaa, estää sen hallinnon viestintä ja tiedottaminen sekä lamauttaa maa taloudellisesti. Hyökkäykset alkoivat elokuun 8. puolen tunnin sisällä toisistaan noin kello 17.45. ja päättyivät elokuun 13. aikana.³⁹⁷ Hyökkäysten nähtiin heikentäneen Georgian päätöksentekokykyä ja yhteydenpitoa liittolaisiin, mikä puolestaan on voinut vähentää Georgian joukkojen operatiivista joustavuutta.³⁹⁸

Venäjän hyökkäystä ei edeltänyt tuli-isku. Sen sijaan tulenkäyttö alkoi samanaikaisesti maahyökkäyksen kanssa tai jopa hieman sen jälkeen. Tämä selittyy osaltaan Venäjän pyrkimyksellä esittää Georgia yksipuolisesti konfliktin aloittajana. Voimakas tuli-isku ennen maahyökkäystä olisi väistämättä todistanut Venäjän valmistelleen sotilaallista operaatiota Georgiaa vastaan. Lisäksi Georgian joukot on voitu arvioida määrällisesti niin vähäisiksi, että tuli-iskusta ajallisesti tai voimasuhteiden muutoksen kautta saatava hyöty nähtiin merkityksettömänä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että Venäjän tulenkäyttö sekä ilmavoimilla että tykistöillä alkoi ja jatkui voimistuvana yhden tai kahden tunnin sisällä Georgiaan kohdistuneen kyberhyökkäyksen kanssa. Todennäköisesti kyberhyökkäyksillä on pyritty kuormittamaan Georgian valtionjohtoa siten, että se ei kykene seuraamaan sotilaallisen tilanteen kehittymisen ja tekemään tarvittavia päätöksiä.

Etelä-Ossetiassa elokuun 8. hyökänneen venäläisjoukon vahvuus oli noin 3 000–3 500 sotilasta, noin 30 taistelupanssarivaunua ja saman verran panssarihaupitseja.³⁹⁹ Aamulla kello 03.00 Venäjä oli kohottanut 19. Moottoroituun jalkaväkidivisioonaan kuuluneen ja Troitskojessa sijainneen 503. Moottoroidun jalkaväkirykmentin valmiutta. Niin ikään hälytyksen saivat Tšetšeniassa sijainnut 42. Moottoroitu jalkaväkidivisioona ja siihen kuuluneet 70. ja 71. Moottoroitu jalkaväkirykmentti sekä 50. Panssarihaupitsipatteristo. Lisäksi marssikäskyn sai juuri edellisenä päivänä tukikohtaansa palannut 76. Ilmarynnäkködivisioonaan kuuluva pataljoonan taktinen ryhmä, jota alettiin siirtää ilmakuljetuksella Pihkovasta Beslaniin kello 16.00 aikaan.⁴⁰⁰

³⁹⁷ Asmus (2010), s. 182–183.

³⁹⁸ Singh (2016), s. 105

³⁹⁹ Lavrov (2010), s. 57.

⁴⁰⁰ Sama, s. 49 ja 55.

Abhasiassa tasavallan turvallisuusneuvosto kohotti joukkojen valmiutta elokuun 8. aamun aikana, minkä myötä abhaasijoukot siirsivät raskaita aseita asekieltovyöhykkeelle Moskovan sopimuksen vastaisesti. Myös Venäjän hallitus päätti siirtää joukkoja Abhasiaan ja Novorossijskin 7. Ilmarynnäkködivisioonan käskettiin keskittää alueelle kolme pataljoonan taktista ryhmää. Saman vuorokauden aikana yksi pataljoonan taktinen ryhmä kuormattiin maihinnousualuksiin Novorossijskissa ja sitä ryhdyttiin siirtämään taistelualusten saattamana kohti Abhasiaa.⁴⁰¹

Elokuun 9. päivän aikana georgialaisjoukot ryhmittivät uuteen hyökkäykseen saadakseen Tskhinvalin hallintaansa.⁴⁰² Hyökkäys alkoi aamulla noin kello 06.00. Läntisimpänä Znaurin alueella hyökkäsi 43 Kevyt jalkaväkipataljoona ja sen oikealla puolella kohti Hetagurovon kylää 2. Prikaati. Taisteluryhmä vahvennuksineen hyökkäsi edelleen etelästä kohti Tskhinvalia ja 3. Prikaati pääosillaan sen itäpuolella. Georgialaiset etenivät aiempaa varovaisemmin ja esimerkiksi 2. Prikaati sai noin 7 kilometriä Tskhinvalin länsipuolella sijaitsevan Hetagurovon haltuunsa vasta kello 12.00 aikaan. Aamulla 2. Prikaatin ja yön aikana Hetagurovoon ryhmittyneen venäläisen tiedusteluyksikön välille tuli taistelukosketus. Venäläiset irtautuivat Tskhinvaliin rauhanturvapataljoonansa tukikohtaan, jonka rauhanturvaajat ja 10. Spetsnaz-prikaatin osasto pystyivät pitämään.⁴⁰³

Itäpäivällä Georgia kokosi 21., 41. ja Erillisen kevyen jalkaväkipataljoonan sekä osia 2. Prikaatin panssaripataljoonasta Nikozin alueelle uutta Tskhinvaliin kohdistuvaa hyökkäystä varten. Samaan aikaan Venäjän 58. Armeijan komentaja käski 135. Moottoroituun jalkaväkirykmenttiin kuuluneen pataljoonan taktisen ryhmän edetä kaupunkiin, ottaa yhteyden venäläisiin rauhanturvaajiin ja lyödä niitä eristävät georgialaisjoukot sekä ryhmittyä alueelle puolustukseen. Hän liittyi itse hyökkäävään osastoon seurassaan esikuntansa operatiivisia upseereita ja toimittajia. Noin kello 15.00 aikaan venäläisten osasto kohtasi etelästä hyökkäävän Georgian osaston. Venäläisten osasto hajosi useisiin osiin ja osa joukoista ryhmittyi puolustukseen rauhanturvaajien tukikohdan läheisyyteen. Osa pääsi vetäytymään takaisin Dzarin tien suuntaan, mutta kärsi lisätappioita Hetagurovon tasalla sinne tällä välin ryhmittyneen georgialaisten tullesta. 58. Armeijan komentaja haavoittui taisteluissa yhtenä monista.⁴⁰⁴ Ilmeisesti puutteelli-

⁴⁰¹ Lavrov (2010), s. 57–58 ja 99.

⁴⁰² Singh (2016), s. 97.

⁴⁰³ Lavrov (2010), s. 58–59.

⁴⁰⁴ Sama, s. 59–60.

nen tiedustelutilannekuva rohkaisi venäläisiä tavoittelemaan myönteistä medianäkyvyyttä, johon rauhanturvajoukkojen vahventamis- ja vapauttamisoperaatio olisi onnistuessaan ja toimittajien seurattessa antanut mahdollisuuden. Erityisen houkuttelevan mahdollisuudesta teki se, että juuri tämänkaltaista tehtävää oli harjoiteltu konfliktia edeltäneessä Kaukasus 2008 -harjoituksessa.

Venäjä käynnisti illan aikana uuden hyökkäyksen Tskhinvalin suuntaan yhden spetsnaz-komppanian ja tšetšerialaisen Vostok-pataljoonan voimin. Hyökkäystä tuettiin voimakkaalla tulivalmistelulla, joka aiheutti georgialaisille merkittäviä tappioita. Noin puolestoista tunnissa 20 georgialaissotilasta kaatui ja yli 100 haavoittui, mikä johti georgialaisten vetäytymiseen Tskhinvalista 19.00 mennessä.⁴⁰⁵ Tappioita kärsineet ja uupuneet joukot vedettiin nyt syvemmälle Georgian alueelle kuin edellisenä iltana ja kokonaan pois Etelä-Ossetiasta. Alueelle jäivät ainoastaan 2. Prikaatin osat, jotka olivat ryhmittyneet Hetagurovooon.⁴⁰⁶ Lännestä Perevin suunnasta hyökänneet georgialaisjoukot vetäytyivät myös elokuun 9. illan aikana, kun venäläiset ampuivat niitä tytärammuksilla varustetuilla Totška-U -tykistöohjuksilla.⁴⁰⁷ Myös venäläisten tappioita kärsinyt 135. Moottoroidun jalkaväkirykmentin kokoonpanoon kuulunut pataljoonan taktinen ryhmä vedettiin Tskhinvalista yön laskeutuksessa. Kaupunkiin jäi vähäinen määrä venäläisiä ja yön yli se oli vain etelä-ossetialaisten miehittämä.⁴⁰⁸

Venäjä menetti elokuun 9. päivän aikana ainakin neljä lentokonetta, joista kaksi pudotti Georgian ilmatorjunta. Toiset kaksi menetettiin todennäköisesti oman tulen vaikutuksesta. Nopeasti kasvaneet konetappiot pakottivat Venäjän vähentämään ilmatoimintaa hetkellisesti, mutta sitä ei kuitenkaan keskeytetty. Samana päivänä Kopitnarin lentokenttä Kutaisin lähellä pommitettiin käyttökelvottomaksi noin sadan vapaasti putoavan 250 kilogramman pommin mattopommituksella. Gorin varuskunnan pommituksessa kuoli noin 14 siviiliä, kun osa pommeista osui kerrostaloon.⁴⁰⁹

Päivän aikana myös Venäjän tykistöjoukot kärsivät tappioita. Ensin Georgian vastatykistötoiminnan kohteeksi tuli 693. Moottoroituun jalkaväkirykmentiin kuuluva patteri Guluantan kylän läheisyydessä Dzarin ohitustien suunnassa. Yksikön tuliasemat sijaitsivat alueella, jon-

⁴⁰⁵ Lavrov (2010), s. 62–63 ja Singh (2016), s. 97.

⁴⁰⁶ Lavrov (2010), s. 64.

⁴⁰⁷ Sama, s. 63.

⁴⁰⁸ Sama, s. 62–63.

⁴⁰⁹ Sama, s. 59–60 ja 62.

ne georgialaiset pystyivät helposti tähyttämään. Myöhemmin 292. Tykistörykmentin raketinheitinpatteri, joka oli toiminut edellisestä päivästä alkanen Džavan läheisyydessä jäi tulen alle ja joutui vaihtamaan asemiaan.⁴¹⁰

Elokuun 9. päivän myötä venäläiset laajensivat tuli-iskujaan Etelä-Ossetian lisäksi maan muihin osiin, kuten 9.8. Senakin varuskuntaan, Potin sataman sotilaallisiin kohteisiin sekä pääkaupunkiin Tbilisiin.⁴¹¹ Potin satamaan iskettiin pian vuorokauden vaihduttua Totška-U -tykistöohjuksilla. Tykistöohjuspatteri oli kuljetettu Abhasiaan jo syksyn 2007 aikana salassa. Iskussa kuoli viisi georgialaista merisotilasta ja 30 haavoittui. Georgian merenkulkukelpoiset alukset aloittivat välittömästi valmistelut Batumiin purjehtimiseksi.⁴¹² Samaan aikaan Potin iskun kanssa Venäjän ilmavoimat iski Senakin varuskuntaan, jota käytettiin reserviläisten kokoamispaikkana. Seitsemän reserviläisen kuoltua ja usean kymmenen haavoittuttua joukkojen perustaminen Senakissa keskeytettiin ja reserviläiset lähetettiin kotiin.⁴¹³ Senakin pommitus osoittaa selkeästi, että varuskunnat ja asevoimien alueet ovat konfliktin alkuvaiheessa hyvin todennäköisiä tulenkäytön kohteita. Samalla reserviläisjoukkojen perustaminen sotilastukikohdissa saattaa vasta perusteilla olevan joukon alttiiksi suurille tappioille.

Venäjän yhteisoperaation myötä Mustanmeren laivasto osallistui konfliktiin ensimmäistä kertaa toisen maailmasodan jälkeen.⁴¹⁴ Aamulla 05.30 Otšamtširan sataman edustalle saapui venäläinen laivasto-osasto kahden maihinnousualuksen, yhden ohjuskorvetin, yhden sukellusveneentorjuntakorvetin ja kahden miinanraivaajan kokoonpanolla. Maihinnousualuksiin oli kuormattu 600 sotilasta ja 120 ajoneuvoa 7. Ilmarynnäkködivisioonaan kuuluvasta 108. Ilmarynnäkkörykmentistä. Alusosasto jäi sataman edustalle odottamaan käskyä jatko-toimista.⁴¹⁵ Samana iltapäivänä Mustanmeren laivasto muodosti merenkulun turvallisuusvyöhykkeen Georgian rannikon edustalle kansainvälisen ja Georgian kansallisen meriliikenteen estämiseksi.⁴¹⁶ Pian tämän jälkeen ohjusristeilijä Moskva ja hävittäjä Smetlivy lähtivät Sevastopolista kohti Abhasiaa. Potista tuli-iskun jälkeen lähteneet Georgian laivaston veneet tulivat Venäjän julistamalle turvallisuusvyöhykkeelle edetessään kohti Otšamtširaa. Venäläiset väittivät partioveneiden hyökänneen niitä kohti ja upottivat todennäköisesti yhden veneis-

⁴¹⁰ Lavrov (2010), s. 62–63.

⁴¹¹ Singh (2016), s. 97.

⁴¹² Lavrov (2010), s. 64.

⁴¹³ Sama, s. 64–65

⁴¹⁴ Cohen ja Hamilton (2011), s. 12.

⁴¹⁵ Lavrov (2010), s. 65, ks. myös Singh (2016), s. 99 ja Cohen ja Hamilton (2011), s. 12.

⁴¹⁶ Singh (2016), s. 99.

tä.⁴¹⁷ Venäjän merikomponentin tehtävänä oli kaksiosainen. Sen piti tuoda venäläisjoukot maihin Abhasiaan sekä tuhota Georgian merellinen infrastruktuuri ja joukot.⁴¹⁸ Merikomponentin kokonaisvoima käsitti 15–16 alusta mukaan lukien ohjusristeilijä, hävittäjä, viisi erityyppistä korvetia, kolme miinanraivaajaa, kolme suurta maihinnousualusta, kuljetusaluksen ja pelastusaluksen.⁴¹⁹

Abhasian viranomaiset vaativat Kodorin laaksossa toimineita UNOMIG -operaation tarkkailijoita poistumaan elokuun 9. iltapäivän aikana.⁴²⁰ Abhaasijoukkojen hyökkäys Kodorin laaksoon käynnistyi kello 07.00 ja sitä tuettiin tykistöllä ja raketinheittimillä.⁴²¹ Sotilastarkkailijoiden väistyttyä alueella alkoivat myös ilmapommitukset.⁴²²

Elokuun 10. vastaisena yönä sekä Georgian että Venäjän joukot jatkoivat tykistön tulenkäyttöä Etelä-Ossetian suunnalla. Venäjä ilmavoimat jatkoivat yöllisiä pommituksia. Iskujen kohteina olivat Tbilisin lentokonetehtaan kiitotie ja viestikeskus Zugdidin alueella lähellä Abhasian rajaa.⁴²³ Illan aikana Venäjä jatkoi ilma-iskujaan Tskhinvalin ja Gorin välillä. Lisäksi se iski uudelleen Tbilisin lentokonetehtaalle ja tuhosi Tbilisin kansainvälisen lentokentän lennonjohtotutkan.⁴²⁴ Yön ja illan aikana pommitettiin samaa kohdetta kahdesti. Tämä saattaa tarkoittaa, että venäläiset käyttivät vuorokauden aikana kahta suunnitelmallista pommituskierrosta Georgian strategisesti merkittäviä kohteita vastaan. Tämä olisi johdonmukaista myös siksi, maataisteluiden aikana ilmavoimien resurssien käytön painopiste oli todennäköisesti maataisteluiden tukemisessa. Edellisinä päivinä maataistelut ajoittuivat pääasiassa aamun kello 06.00 ja illan noin kello 18.00 välille, jolloin pommituskierroksille kohentui aikaväli alkuiltasta aamuyöhön.

Yön aikana Venäjän joukot etenivät Etelä-Ossetiaan ja pyrkivät lyömään georgialaiset Etelä-Ossetian enklaveista Tskhinvalin pohjoispuolella ja Dzarin tien suunnassa. Venäjä käytti tehtävään Tšetšeniasta marssinsa juuri päättäneen 42. Moottoroidun jalkaväkidivisioonan ja 76. Ilmarynnäkködivisioonan joukkoja sekä joitakin spetsnaz-joukkoja ja tšetšenialaista Vostok-

⁴¹⁷ Lavrov (2010), s. 66 ja Cohen ja Hamilton (2011), s. 12.

⁴¹⁸ Cohen ja Hamilton (2011), s. 12.

⁴¹⁹ Singh (2016), s. 103 ja Donovan (2009), s. 15.

⁴²⁰ Singh (2016), s. 99.

⁴²¹ Lavrov (2010), s. 65

⁴²² Singh (2016), s. 99.

⁴²³ Lavrov (2010), s. 66.

⁴²⁴ Sama, s. 67.

pataljoona. Näin haluttiin varmistaa seuraavaksi päiväksi suunnitellun hyökkäyksen esteetön toteutus.⁴²⁵ Aamulla noin kello 07.00 Venäjä 503. Moottoroitu jalkaväkirykmentti aloitti hyökkäyksen Tskhinvaliin lännen suunnasta. 42. Moottoroitu jalkaväkidivisioona aloitti hyökkäyksen Tskhinvaliin suorinta reittiä pitkin pohjoisesta noin kello 10.30. Divisioonan joukot kostuivat 71. ja 72. Moottoroidusta jalkaväkirykmentistä, 50. Tykistörykmentistä ja 417. Erillisestä tiedustelupataljoonasta. Henkilövahvuus oli lähes 4 500, taistelupanssarivaunuja oli noin 30, tykkejä 40 ja panssaroituja ajoneuvoja sekä rynnäkövaunuja yhteensä 250. Hyökkäys viivästyä useita tunteja alueella olevien joukkojen ja ajoneuvojen suuren määrän takia.⁴²⁶

Noin kolmessa vuorokaudessa Venäjä oli kasvattanut kokonaisvoimansa Etelä-Ossetiassa noin 10 000 sotilaaseen. Alueella oli kolme rykmenttiä 19. Moottoroidusta jalkaväkidivisioonasta, kaksi rykmenttiä 42. Moottoroidusta jalkaväkidivisioonasta, rykmentin voimat 76. Ilmarynnäkködivisioonasta sekä pienempiä yksiköitä 45. Erillisestä spetsnaz-rykmentistä, 10. ja 22. Spetsnaz-prikaatista ja muista taistelu- ja aselajijoukoista.⁴²⁷ Elokuun 10. päivän aikana Venäjä perusti väliaikaisen helikopteritukikohdan ja kenttäsairaalan Džavan alueelle.⁴²⁸ Lisäjoukot ja jatko-*hyökkäys*edellytyksiä parantavat järjestelyt osoittivat viimeistään tässä vaiheessa, että Venäjä on tarvittaessa valmis jatkamaan hyökkäystään Tskhinvalia ja Etelä-Ossetiaa pidemmällekin.

Georgian joukot saivat käskyn vetäytyvä ja ryhmittyä Tskhinvalin eteläpuolelle.⁴²⁹ Noin kello 14.00 aikaan kaikki georgialaisjoukot olivat vetäytyneet Etelä-Ossetiasta.⁴³⁰ Menettyään Etelä-Ossetian hallinnan Georgian joukot ryhmittäyivät uudelleen Gorissa samalla, kun tykistö ja muut joukot jatkoivat tulenkäyttöä Tskhinvalia vastaan.⁴³¹ Osin epätietoisena tehtävästään georgialaisjoukot ryhmittäyivät rajakyltiin ja alkoivat linnoittaa puolustusasemia samalla,⁴³² kun Venäjä jatkoi ilma- ja tykistöohjusiskujaan georgialaisia vastaan.⁴³³ Kello 17.30 Georgia ilmoitti virallisesti vetäytyneensä Etelä-Ossetiasta ja lopettaneensa vihollisuudet alueella,

⁴²⁵ Lavrov (2010), s. 66.

⁴²⁶ Sama, s. 66–67.

⁴²⁷ Singh (2016), s. 97–98, ks. myös Lavrov (2010), s. 66–67.

⁴²⁸ Lavrov (2010), s. 67.

⁴²⁹ Asmus (2010), s. 195.

⁴³⁰ Lavrov (2010), s. 67.

⁴³¹ Singh (2016), s. 101.

⁴³² Lavrov (2010), s. 67.

⁴³³ Asmus (2010), s. 195.

mutta kummankin osapuolen ampuma tykistö tuli jatkui alueella tämänkin jälkeen.⁴³⁴ Venäjä jatkoi hyökkäämistä ja lisäjoukkojen tuomista sekä Etelä-Ossetian että Abhasian suunnalla Georgian ilmoittamasta aselevosta huolimatta.⁴³⁵ Venäläiset saivat Tskhinvalin haltuunsa elokuun 10. loppuun mennessä. Päivän aikana Etelä-Ossetiassa ei juurikaan taisteltu, mutta osapuolille aiheutui tappioita tulenkäytöstä.⁴³⁶ Pakottamalla venäläiset taistelemaan Tskhinvalista, Georgian asevoimat hidastivat Venäjän hyökkäystä noin kahdella vuorokaudella, mikä johdatti raskaisiin georgialaistappioihin, mutta saattoi pelastaa maan pääkaupungin miehitykseltä.⁴³⁷

Elokuun 10. vastaisena yönä abhaasijoukot ylittivät tulitaukolinjan Inguri-joella ja tunkeutuivat Georgian hallitsemalle alueelle tiedustellakseen aluetta sekä katkaistakseen Georgian viesti- ja huoltoyhteydet.⁴³⁸ Samana päivänä Abhasian viranomaiset ottivat käyttöön sotatilalain kolmessa tulitaukolinjan vastaisessa piirikunnassa sekä julistivat osittaisen liikekannallepanon.⁴³⁹ Kello 10.00 mennessä kaikki Abhasian reservijoukot oli perustettu ja alistettu kenttäarmeijalle, jonka vahvuus kasvoi näin 9 000 sotilaaseen. Päivän aikana Abhasian tykistö ja ilmavoimat iskivät toistuvasti Kodorin laaksoon Georgian hallitsemille alueille.⁴⁴⁰ Abhasian suunnalla ei ollut enää merkittäviä Georgian asevoimien joukkoja ja tilanne oli abhaaseille houkuttava. On kuitenkin epätodennäköistä, että he olisivat ryhtyneet hyökkäykseen sopimatta asiasta Venäläisten kanssa. Näin ollen abhaasien liikekannallepanon ja hyökkäysvalmisteluiden yhdessä aiempien tuli-iskujen kanssa on täytynyt osoittaa Georgian johdolle viimeistään elokuun 11. vastaisena yönä, että sen konflikti Venäjän kanssa tulee laajenemaan.

Aamulla kello 06.30 mennessä pataljoonan taktinen ryhmä Venäjän 7. Ilmarynnäkködivisioonasta nousi maihin Otšamtširassa ja ryhmittyi kaupungin pohjoispuolelle.⁴⁴¹ Venäjä oli aloittanut uuden operaatiosuunnan avaamiseen Abhasiaan.⁴⁴² Kello 08.00 mennessä pataljoonan taktinen ryhmä Uljanovskin 31. Ilmarynnäköprikaatista oli siirretty ilmakuljetuksella Babusharin lentokentälle. Puoleen päivään mennessä ilmakuljetuksilla oli siirretty yhteensä neljä pataljoonan taktista ryhmää. Samaan aikaan 7. Ilmarynnäkködivisioonan pääosat aloittivat

⁴³⁴ Singh (2016), s. 98 ja Lavrov (2010), s. 67.

⁴³⁵ Asmus (2010), s. 198.

⁴³⁶ Lavrov (2010), s. 68.

⁴³⁷ Cornell (2008), s. 312.

⁴³⁸ Singh (2016), s. 99.

⁴³⁹ Sama, s. 99.

⁴⁴⁰ Lavrov (2010), s. 68.

⁴⁴¹ Sama, s. 68.

⁴⁴² Cohen ja Hamilton (2011), s. 10.

siirtymisen Novorossijskista rautateitse kohti Georgiaa.⁴⁴³ Merikuljetuksilla alueelle siirrettiin 7. Ilmarynnäkködivisioonan joukkojen lisäksi osasto Pihkovan 76. Ilmarynnäkködivisioonasta sekä kaksi pataljoonaa Mustanmerenlaivaston merijalkaväkeä⁴⁴⁴ Elokuun 10. päivän aikana Otsamtširassa nousi maihin 4 000 maahanlaskujoukkojen sotilasta, jotka ottivat käyttöönsä juuri ennen konfliktia kunnostetun rautatien kautta tuodun raskaan kalustonsa ja liittyivät Kodorin laaksoon hyökkääviin joukkoihin.⁴⁴⁵ Saman rautatieyhteyden kautta alueelle kuljetettiin myös Volgogradin 20. Moottoroidun divisioonan joukkoja.⁴⁴⁶

Venäjän kokonaisvoima Abhasian suunnalla kasvoi lopulta 9 000 sotilaaseen ja 350 panssaroituun ajoneuvoon.⁴⁴⁷ Venäjän joukoilla ei kuitenkaan ollut käytössä raskasta kalustoa, kuten taistelupanssarivaunuja tai panssarihaupitseja.⁴⁴⁸ Joka tapauksessa Mustanmeren laivaston nopea keskittäminen, Georgian sisämaan ilmapommitukset sekä toisen rintaman avaaminen Abhasiaan kaksi päivää konfliktin alkamisesta osoittavat Venäjän valmistautumista hyökkäysoperaatioon.⁴⁴⁹

Kello 18.00 mennessä Abhasian maavoimat oli ylittänyt asekieltovyöhykkeen ja Inguri-joen, joka toimi rajana Georgiaan.⁴⁵⁰ Illalla kello 20.00 jälkeen myös Venäjän 108. Ilmarynnäkkörykmentin joukot ylittivät Inguri-joen ja ryhmittäytyivät Georgian puolelle Zugdidin alueelle.⁴⁵¹ Venäjän ilmakomponentti tuki hyökkäystä Kodorin laaksoon lähitulituella sekä tuhoamalla Zugdidin ja Tbilisin välinen rautatie pommituksella, millä estettiin joukkojen siirtäminen pääkaupungin suunnasta Abhasiaan.⁴⁵² Myös Georgian rannikon tuntumassa pysyttäneet alukset tukivat hyökkäystä Kodorin laaksoon tulenkäytöllä.⁴⁵³ Sevastopolista lähtenyt ohjusristeilijä Moskva ja hävittäjä Smetlivy saapuivat illan aikana Novorossijskin satamaan, jossa pysyivät ankkuroituneena konfliktin loppuun saakka.⁴⁵⁴

⁴⁴³ Lavrov (2010), s. 68.

⁴⁴⁴ Cohen ja Hamilton (2011), s. 10 ja Singh (2016), s. 98.

⁴⁴⁵ Donovan (2009), s. 15.

⁴⁴⁶ Cohen ja Hamilton (2011), s. 10 ja Singh (2016), s. 98.

⁴⁴⁷ Donovan (2009), s. 15.

⁴⁴⁸ Lavrov (2010), s. 68.

⁴⁴⁹ Cornell (2008), s. 311.

⁴⁵⁰ Lavrov (2010), s. 68.

⁴⁵¹ Asmus (2010), s. 196, Lavrov (2010), s. 69 ja Singh (2016), s. 99–101.

⁴⁵² Donovan (2009), s. 14–15.

⁴⁵³ Sama, s. 18.

⁴⁵⁴ Lavrov (2010), s. 68–69.

Elokuun 11. vastaisen yön aikana Venäjä jatkoi ilmaiskuja Etelä-Ossetian suunnalla. Kohteina olivat ilmapuolustuksen ja siviili-ilmailun tutkat, ilmavoimien johtokeskus sekä Shirakin ja Senakin lentokentät. Lisäksi iskettiin Goriin ryhmittynyttä Panssaripataljoonaa vastaan. Osaan iskuista käytettiin nyt myös taisteluhelikoptereita.⁴⁵⁵

Tskhinvalissa yö oli rauhallinen georgialaisten satunnaista tykistötulta lukuun ottamatta. Kaupunkiin oli kuitenkin saapumassa lisää venäläisiä joukkoja, joten venäläisten johtoporras päätti muodostaa tykistön tulenkäytön estävän puskurivyöhykkeen kaupungin eteläpuolelle hyökkäämällä kahdella rykmentin suuruisella osastolla kohti Georgiaa. Hyökkäys Tskhinvalista lounaaseen alkoi Tskhinvali–Tbeti alueelta kello 10.30, kohtasi vain vähäistä vastarintaa Avnevin alueella ja eteni georgialaiset kierrettyään nopeasti tavoitteeseensa noin 15 kilometrin päähän Etelä-Ossetian rajasta.⁴⁵⁶ Venäläisten hyökkäys eteni kohdaten vain vähäistä vastarintaa ja kärsien vähäisiä tappioita, joista osa aiheutui omasta tulenkäytöstä.⁴⁵⁷ Tskhinvalin ja Gorin välillä Venäläiset valtasivat georgialaisten tärkeimmän huoltotukikohdan Etelä-Ossetian suunnalla. Georgian joukot menettivät tukikohdan mukana merkittävän määrän materiaalia ja kalustoa.⁴⁵⁸ Noin kello 17.00 Georgian joukot yrittivät vielä kerran hidastaa venäläisten hyökkäystä kohti Georgiaa. Kuudella Mi-24 -taisteluhelikopterilla tehdyssä iskussa tuhoutui vain muutama venäläinen kuorma-auto, eikä se viivyttänyt venäläisten hyökkäystä. Tämän jälkeen Georgia ei enää käyttänyt helikoptereitaan.⁴⁵⁹

Elokuun 11. aikana Georgian joukkojen käskettiin vetäytyä ensin Goriin ja sitten edelleen puolustamaan Tbilisiä.⁴⁶⁰ Tietämättä tätä venäläisten etujoukko ryhmittyi yöksi Varianin alueelle ja valmistautui voimakkaan vastahyökkäyksen torjuntaan. Georgialaiset olivat kuitenkin samaan aikaan linnoittamassa puolustusasemia Mtskhetan tasalla.⁴⁶¹ Georgialaisten vetäytyminen oli sekava ja joukot jättivät jälkeensä merkittävän määrän kalustoa.⁴⁶² Ainoa luontainen puolustuslinja ennen Tbilisiä sijaitsi noin 25 kilometriä pääkaupungista luoteeseen juuri Mtskhetan tasalla, jossa Gorista tuleva tie kulkee jyrkkäreunaisessa rotkossa.⁴⁶³ Käytännössä

⁴⁵⁵ Lavrov (2010), s. 69.

⁴⁵⁶ Sama, s. 69–70.

⁴⁵⁷ Sama, s. 70–71.

⁴⁵⁸ Sama, s. 71.

⁴⁵⁹ Sama, s. 71–72.

⁴⁶⁰ Asmus (2010), s. 198.

⁴⁶¹ Lavrov (2010), s. 72.

⁴⁶² Singh (2016), s. 98.

⁴⁶³ Asmus (2010), s. 198.

venäläiset olivat muodostaneet tavoittelemansa 25 kilometriä syvän puskurivyöhykkeen Tskhinvalin eteläpuolelle elokuun 11. iltana.⁴⁶⁴ Päivän aikana Venäjä oli tuonut lisää joukkoja Etelä-Ossetian suuntaan, jossa venäläisten kokonaisvahvuus oli tämän jälkeen noin 14 000 sotilasta, 100 taistelupanssarivaunua, 100 panssarihaupitsia, 40 raketinheitinjärjestelmää, 400 rynnäkkövaunua ja 200 panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoa.⁴⁶⁵

Abhasian suunnassa kaksi pataljoonan taktista ryhmää lisää sekä 7. Ilmarynnäkködivisioonan tykistöjoukot ylittivät elokuun 11. aamuna rajan Zugdidin alueella. Venäläiset vaativat georgialaisia poliiseja antautumaan tällä alueella, eikä taisteluita muodostunut. Abhasian hallitus puolestaan vaati Kodorin laaksossa olleita georgialaisia sotilaita ja poliiseja laskemaan aseensa ja kokosi puolen päivän aikaan iskuryhmän näiden riisumiseksi aseista.⁴⁶⁶ Illalla noin kello 20.00 aikaan Venäjän 247. Ilmarynnäkkörykmenttiin kuuluva vahvennettu komppania eteni kiertotietä Kodorin laakson suulle, jolloin georgialaisjoukot havaitsivat olevansa saarrettuja ja laskivat aseensa. Venäläiset eivät tämän jälkeen estäneet aseettomien georgialaisjoukkojen siirtymistä pienissä ryhmissä Georgian alueelle.⁴⁶⁷ Iltapäivän aluksi venäläisjoukot etenivät Georgian 2. Prikaatin varuskuntaan Senakissa georgialaisten poliisien ja YK:n sotilastarkkailijoiden valvonnassa. Tukikohdassa venäläiset hävittivät löytämänsä Georgian asevoimien kalustoa. Osa kalustosta evakuoitiin Abhasiaan.⁴⁶⁸

Venäjä saavutti ensimmäisen tavoitteensa turvatessaan Abhasian ja Etelä-Ossetian ja viimeistään elokuun 11. jälkeen sille avautui mahdollisuus jatkaa hyökkäystään Georgian alueelle. Hyökkäämällä Gori–Tbilisi suunnassa Venäjä pystyi uhkaamaan pääkaupunkia ja Saakašvilin hallintoa. Katkaisemalla itä-länsisuuntaisen maantien ja rautatien voitiin estää Georgian asevoimien ryhmitysmuutokset Venäjän kahden operaatiosuunnan välillä sekä erottaa maan länsiosa pääkaupungista. Jatkamalla hyökkäystä Venäjä pystyi kasvattamaan operatiivista syvyyttä Tskhinvalin suunnassa edelleen. Lännessä tavoitteena oli itä-länsisuuntaisen maantien ja rautatien katkaisemisen lisäksi Potin sataman valtaaminen. Tällä pyrittiin estämään ulkopuolisten joukkojen tuominen Georgiaan ja vaikeutettiin maan ulkomaankauppaa. Lisäksi Samtredian suunnan hyökkäyksellä uhattiin Baku–Tbilisi–Supsa öljyputkea ja siten myös Georgian taloutta.⁴⁶⁹

⁴⁶⁴ Singh (2016), s. 101.

⁴⁶⁵ Lavrov (2010), s. 72.

⁴⁶⁶ Sama, s. 72.

⁴⁶⁷ Sama, s. 73.

⁴⁶⁸ Sama, s. 72–73, Singh (2016), s. 99–101 ja Asmus (2010), s. 196.

⁴⁶⁹ Donovan (2009), s. 16–17.

Georgian johto valmistautui evakuoimaan presidentin hallinnon tuntemattomaan paikkaan ja taistelun jatkamiseen sissisodan keinoin, mutta luopui suunnitelmasta nopeasti Tšetšenian esimerkin varoittamana.⁴⁷⁰ Yhdysvallat siirsi lentokuljetuksella Georgian 1. Prikaatin Irakissa olleet pääosat kotimaahan elokuun 10. ja 11. päivän aikana tilanteen vakauttamiseksi, mutta ne eivät ehtineet osallistua taisteluihin.⁴⁷¹ Georgian johto pyysi Yhdysvalloilta myös suoraa sotilaallista tukea ja rajoitetun sotilaallisen voiman käyttöä harkittiin Washingtonissa. Riski konfliktin eskaloitumisesta Yhdysvaltain ja Venäjän väliseksi nähtiin kuitenkin liian suurena.⁴⁷²

Venäläiset ryhtyivät valtaamaan Tskhinvalin ja Gorin välistä aluetta elokuun 12. päivän aamuna. Venäläiset saavuttivat Gorin laitamat aamupäivän aikana ja valtasivat samalla hallitsevia maastonkohtia, joista tuli kyettiin ulottamaan sekä Goriin että Tbilisi–Batumi valtatielle sekä sen suuntaiselle rautatielle. Puolen päivän aikaan Venäjä laukaisi kaksi lyhyen kantaman ballistista Iskander -ohjusta, joista toinen osui Georgian lentotukikohtaan Marneulissa ja toinen Gorin keskusaukiolle, jonne edellisenä päivänä oli kokoontunut irtautuivat joukkoja. Iskuhetkellä aukiolla ei kuitenkaan ollut joukkoja vaan siviileitä, joista yhdeksän kuoli iskussa.⁴⁷³ Alkuiltapäivästä Venäjän presidentti Dmitri Medvedev hyväksyi Ranskan presidentin Nicolas Sarkozyn valmisteleman ehdotuksen tulitaukosopimukseksi ja julisti Georgian vastaisen rauhaanpakottamis-operaation päättyneeksi. Venäjän tykistötuli sekä ilmaiskut päättyivät noin kahden tunnin kuluessa. Tämän jälkeen venäläiset joukot etenivät vielä georgialaisten irtautumisen vapaaksi jättämään tilaan.⁴⁷⁴

Tulitauko hyväksyttiin tilanteessa, jossa Venäjän joukot olivat jakaneet Georgian kolmeen osaan ja olivat parhaillaan hyökkäysetäisyydellä pääkaupungista Tbilisistä. Georgian maavoimat oli lyöty ja meri- sekä ilmavoimat käytännössä tuhottu. Georgian Mustanmeren satamat oli vallattu tai tuhottu ja Venäjä ylläpiti merisaartoa Georgian rannikolla. Venäjän joukot kontrolloivat Georgian tärkeimpiä maanteitä, satamia, lentokenttiä ja Kulevin öljyterminaalia. Lisäksi Venäjän ilmavoimat hallitsivat Georgian ilmatilaa. Abhasia ja Etelä-Ossetia olivat Venäjän ja sille lojaaleiden paikallisten joukkojen hallussa.⁴⁷⁵

⁴⁷⁰ Asmus (2010), s. 199–201.

⁴⁷¹ Singh (2016), s. 101.

⁴⁷² Asmus (2010), s. 202–203.

⁴⁷³ Lavrov (2010), s. 98.

⁴⁷⁴ Donovan (2009), s. 23–24 ja Lavrov (2010), s. 74.

⁴⁷⁵ Donovan (2009), s. 23–24.

Vielä elokuun 12 vastaisena yönä abhaasijoukot toteuttivat useita ilmaiskuja Kodorin laaksossa, jonne ne hyökkäsivät yhdessä venäläisten kanssa aamulla noin kello 06.00. Päivän aikana abhaasit valtasivat alueen kyliä ja etenivät iltaan mennessä Georgian rajalle kohtaamatta vastarintaa.⁴⁷⁶ Ryhmä Venäjän 45. Erillisestä spetsnaz-rykmentistä eteni elokuun 12. iltana Potin satamaan ja räjäytti siellä olleet Georgian laivaston alukset.⁴⁷⁷

Venäjän joukot saivat Gorin kokonaan haltuunsa elokuun 13. päivänä. Seuraavana päivänä venäläiset tuhosivat Gorissa jopa 20 taistelupanssarivaunua sekä useita rynnäkövaunuja ja miehistönkuljetusajoneuvoja, koska he halusivat estää georgialaisjoukkojen vastahyökkäyksen menetetyin kalustoin takaisin valtaamiseksi.⁴⁷⁸ Elokuun 18. päivänä venäläiset ilmoittivat aloittavansa vetäytymisvaiheen. Vielä seuraavien vuorokausien aikana venäläiset hävittivät ja evakuoivat Georgian asevoimien kalustoa ja tuhosivat sotilaallista infrastruktuuria useissa kohteissa.⁴⁷⁹ Abhaasijoukot pitivät osan Georgian puolelta valtaamistaan alueista hallussaan syyskuun alkuun asti ja estivät myös UNOMIG -operaation tarkkailijoiden pääsyn alueelle.⁴⁸⁰ Venäjän joukot aloittivat vetäytymisensä elokuun 22. päivänä. Venäjä kuitenkin jätti sekä Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan aiempaa voimakkaammat rauhanturvajoukot sekä perusti alueiden eteläpuolelle 40 kilometrin turvallisuusvyöhykkeet. Elokuun 26. päivänä Venäjän presidentti Dmitri Medvedev tunnusti kummankin alueen aseman itsenäisinä valtioina.⁴⁸¹

Arviot konfliktista Georgialle aiheutuneista materiaalistien tappioiden arvosta vaihtelevat 250 miljoonasta Yhdysvaltain dollarista⁴⁸² miljardiin dollariin⁴⁸³. Venäjä valtasi Georgialta muiden muassa 65 T-72 -taistelupanssarivaunua ja 15 BMP -rynnäköpanssarivaunua. Virallisten tietojen mukaan konfliktissa kuoli 171 georgialaista sotilasta ja poliisia. Kadonneita oli 13 ja haavoittuneita 1201. Georgialaisia siviilejä kuoli 228 ja 547 haavoittui. Venäjä ilmoitti 67 sotilaansa kuolleen, 118 kadonneen ja 283 haavoittuneen. Georgian käsityksen mukaan venäläisiä sotilaita olisi kuollut yli 400. Etelä-Ossetia ilmoitti puolestaan 365 asukkaansa kuolleen.⁴⁸⁴

⁴⁷⁶ Lavrov (2010), s. 74 ja Singh (2016), s. 100.

⁴⁷⁷ Lavrov (2010), s. 74, Singh (2016), s. 99–101 ja Asmus (2010), s. 196.

⁴⁷⁸ Lavrov (2010), s. 75.

⁴⁷⁹ Sama, s. 75 ja Donovan (2009), s. 23–24.

⁴⁸⁰ Singh (2016), s. 100.

⁴⁸¹ Donovan (2009), s. 24–25 ja Singh (2016), s. 194–195.

⁴⁸² Donovan (2009), s. 23–24.

⁴⁸³ Singh (2016), s. 116.

⁴⁸⁴ Sama, s. 115.

Venäjän arvion mukaan konfliktissa tuhoutui täysin noin 650 taloa ja yli 2100 vaurioitui. Vastaavasti noin 138 000 ihmisen arvioitiin joutuneen jättämään kotinsa konfliktin takia, mutta 100 000 pakolaista palasi kotiinsa konfliktin päätyttyä.⁴⁸⁵

Venäläinen Anatoli Tsyganok näki Venäjän saavuttaneen Georgian konfliktissa kolme operatiivis-taktista onnistumista. Hän mainitsee Rokin tunnelin läpäisemisen, 167 kilometrin matkan hyökkäämisen välityskapasiteetiltaan rajoittuneen Vladikavkazin -tien suunnassa sekä useiden joukkojen kokoamisen eripuolilta Venäjää. Näiden kolmen onnistumisen seurauksena Venäjä onnistui kaksinkertaistamaan joukkojensa määrän Etelä-Ossetiassa yhden vuorokauden aikana.⁴⁸⁶ On totta, että Venäjän strategis-operatiivinen kuljetusjärjestelmä mahdollisti yllättävän suuren voimaryhmän muodostamisen ja keskittämisen Georgian lähialueelle noin viikossa tai jopa hieman nopeammin. Niin ikään on totta, että Venäjän joukkojen operatiivis-taktinen liikkuvuus mahdollisti joukkojen etenemisen taisteluun onnistuneesti. Näkökulma on kuitenkin rajoittunut ja edustaa hyvin perinteistä ja maasodankäyntiin pohjautuvaa tulkintaa operaatiotaidosta. Georgian operatiivis-taktisten ratkaisuiden perusteina olleisiin arvioihin vaikuttivat Venäjän maajoukkojen ajassa ja tilassa tapahtuvan liikkeen lisäksi erilaiset harhauttavat ja epävarmuutta aiheuttavat toimet. Näitä olivat muiden muassa Venäjän kyber- ja informaatio-operaatiot sekä etelä-ossetialaisten ja abhasialaisten toiminta.

Tsyganok nimesi Venäjän sotatoimen perusteella tunnistetuiksi kehittämistarpeiksi lähinnä sotateknisen materiaalin laatuun ja käyttötaitoon liittyviä asioita. Näitä olivat muiden muassa satelliittipaikannusjärjestelmän puutteet, elektronisen sodankäynnin joukkojen heikko kyky lamauttaa vastustajan ilmapuolustus, kyky johtaa maajoukkojen hyökkäystä suojaavaa ilma-operaatiota. Maavoimien heikkouksina olivat yötoiminta, tiedustelu, viestiyhteydet, logistinen tuki, kyky omien joukkojen tunnistamiseen sekä panssarivaunujen ja jalkaväen yhteistoiminta. Ilmatoiminnan osalta suurimmat puutteet olivat täsmäaseiden ja miehittämättömien lennokkien puute. Lisäksi ilmavoimilta puuttui maavoimien helikopterituen edellyttämää osaamista.⁴⁸⁷ Havainnot ovat oikeita ja niitä voidaan perustella esimerkiksi venäläisten omasta tulesta kärsimillä tappioilla ja Georgian ilmatorjunnan tekemillä konepudotuksilla. Nämä puutteet eivät kuitenkaan missään vaiheessa muodostaneet estettä tai edes rajoitetta Venäjän kyvyille saavuttaa strategiset tavoitteensa ja siten ne olivat Georgian konfliktin kannalta epäoleellisia. Sen sijaan puutteiden tunnistaminen ja korjaaminen oli Venäjälle tärkeää sen kehit-

⁴⁸⁵ Singh (2016), s. 116.

⁴⁸⁶ Thomas (2011), s. 241.

⁴⁸⁷ Sama, s. 241–242.

täessä asevoimiensa taistelupotentiaalia. Vaikka Tsyganok ei sitä mainitsekaan, vertaa hän todennäköisesti Venäjän asevoimien taistelupotentiaalia Georgian konfliktissa länsimaiden ja ennen kaikkea Yhdysvaltain taistelupotentiaaliin esimerkiksi Irakin vuoden 2003 sodassa.

Donovanin mukaan Venäjän operaatio edusti klassista venäläistä sotataittoa siinä, että vastustaja pidettiin epätasapainossa ja sen toiminnan suuntaamista vaikeutettiin hyökkäämällä useasta suunnasta ja vaiheistamalla operaatio tavoitteiden mukaisesti.⁴⁸⁸ Hänen mukaansa Venäjän operaatiossa 1900-luvun tavanomainen sodankäynti yhdistyi kyberhyökkäyksien ja informaatioidankäynnin kanssa. Samalla Venäjä osoitti ensimmäistä kertaa pitkään aikaan kykenevänsä toteuttamaan puolustushaarojen yhteisoperaation, jossa ilmavoimat, laivasto, maahanlaskujoukot ja maavoimat integroitiin samaan sotaimeen yhden johtoportaalan alaisuudessa.⁴⁸⁹ Donovan arvioi myös, että operaatiolle oli asetettu rajoitteita kansainvälisen yhteisön provosoimisen välttämiseksi. Esimerkiksi Venäjän joukot lähestyivät Georgian pääkaupunkia Tbilisiä, mutta eivät lopulta yrittäneet edetä sinne. Venäjän asevoimat eivät myöskään ottaneet hallintaansa Baku–Tbilisi–Ceyhan tai Baku–Supsa -öljyputkilinjoja, vaan tyytyivät ryhmittämään joukkoja uhkaavalle etäisyydelle niistä. Saavutettuaan strategiset tavoitteensa venäläisjoukot vetäytyivät Georgiasta Etelä-Ossetiaan ja Abhasiaan pieniä puskurivyöhykkeitä lukuun ottamatta asiallisesti.⁴⁹⁰

Donovanin analyysi on Tsyganokin vastaavan verrattuna kokonaisvaltaisempi ja huomioi modernin aseellisen konfliktin ja taistelutilan eri ulottuvuudet ja vaikutussuhteet paremmin. Vertaus tasapainon horjuttamisesta on osuva ja vaikuttakin siltä, että Venäjän operaatiosuunnitelma oli hyvin joustava. Operaation eri elementtien ja vaiheiden suhdetta ei todennäköisesti ollut lukittu lopullisesti, vaan niiden toimeenpanon järjestystä ja aikautusta muutettiin tilannekehityksen sekä Georgian ja kansainvälisen yhteisön vastatoimien tai niiden puuttumaan jäämisen mukaisesti. On täysin mahdollista, että kevään eskalaatiota Abhasian suunnalla ei ollut tarkoitettu harhautukseksi. Sen sijaan Venäjän ja Georgian välinen aseellinen konflikti olisi voinut muodostua jo aiemmin, jos Georgia olisi tuolloin päättänyt toteuttaa sotilaallisen operaation Abhasiassa. Tällöin Etelä-Ossetia olisi todennäköisesti muodostunut Georgian avoimeksi sivustaksi. Samankaltainen kahdessa operaatiosuunnassa eteneminen on nähtävissä tavassa, jolla Georgian valtionjohtoa painostettiin yhdenaikaisesti sotilaallisella hyökkäyksellä ja kyberhyökkäyksellä. Usean toimintasuunnan tai -linjan samanaikaisella käytöllä pyrittiin

⁴⁸⁸ Donovan (2009), s. 8 ja 16.

⁴⁸⁹ Sama, s. 9.

⁴⁹⁰ Donovan (2009), s. 7.

hajottamaan Georgian rajallisia voimia sekä kuormittamaan sen johdon päätöksentekokykyä. Resursseiltaan ylivoimaisena valtiona Venäjällä oli tähän hyvä mahdollisuus.

4.5 Johtopäätökset

Venäjän ja Georgian välinen aseellinen konflikti alkoi elokuun 7.–8. välisenä yönä vuonna 2008. On huomattavasti vaikeampaa sanoa milloin Venäjä aloitti hyökkäysoperaationsa valmistelun tai milloin se päätti toimeenpanna sotilaallisen operaation Georgiassa. Todennäköisesti tämä tapahtui vuoden 2008 ensikuukausina. Lienee kiistatonta, että sotilasoperaatiota valmisteltiin konfliktia edeltäneessä Kaukasus 2008 -harjoituksessa. Venäjän voimistunut poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen tuki Abhasian ja Etelä-Ossetian separatistisille hallituksille ja näiden aseellisille joukoille vuoden 2004 jälkeen voidaan myös nähdä epäsuorana operaatioympäristön valmisteluna. Väitteelle, jonka mukaan Venäjä toimi Georgian ja siitä irtautumaan pyrkineiden alueiden välisen konfliktin passiivisena ylläpitäjänä jo 1990-luvun alusta asti, löytyy myös perusteluita.

Tämän tutkimuksen teoriakehyksessä – aseellisten konfliktien tyypilliset piirteet ja ominaisuudet – tunnistetuista Venäjän operatiivistaktisista ratkaisuksista ja menetelmistä sekä niiden toteuttamisessa hyödynnettävissä taistelupotentiaalin osatekijöistä vuosien 1992–2008 välillä korostuu kaksi. Venäjän Georgian suunnalla toistakymmentä vuotta hyödyntämä menetelmä oli *oppositioryhmien tukeminen ja pitkittyneen konfliktialueen muodostaminen*. Toimintaperiaatteen avulla Georgian keskushallintoa pyrittiin painostamaan Venäjälle edullisiin ratkaisuihin. Lisäksi sen voimaa pyrittiin tasapainottamaan ilman Venäjän suoraa ja korostunutta sotilaallista roolia. Tärkeimmät taistelupotentiaalin elementit, joilla pitkäaikaista konfliktialuetta ylläpidettiin, olivat Venäjän Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan sijoitetut rauhanturvaajat sekä niiden kanssa yhteistyötä tehneet paikalliset aseelliset joukot. Sekä mandaatistaan poikkeavia tehtäviä hoitaneita rauhanturvaajia että abhaasi- ja etelä-ossetialaisjoukkoja voidaan tässä tapauksessa pitää Venäjän asevoimien *sijaistoimijoina*, joita käytettiin suoran ja avoimen sotilaallisen toiminnan sijaan.

Todennäköisesti Mikheil Saakašvilin valinta presidentiksi vuonna 2004 ja hänen harjoittama kansallismielinen politiikka saivat Venäjän arvioimaan toimintalinjaansa uudelleen. Venäjän operatiivis-taktisten ratkaisuiden ja niissä hyödynnettyjen taistelupotentiaalin elementtien kehitystä Georgian suunnan operatiivisissa suunnitelmissa vuoden 2004 jälkeen on mahdotonta arvioida suunnitelmien ollessa salaisia. Vuonna 2008 toimeenpannussa operaatioissa käytetty-

jen taistelupotentiaalin elementtien ja niillä toteutettujen operatiivis-taktisten ratkaisuiden kirjo oli kuitenkin laaja.

Venäjän tärkein operatiivis-taktinen menetelmä vuoden 2008 Georgian konfliktissa oli *voimaryhmän muodostaminen yhden johtoportaan alaisuuteen* Venäjän kaikkien puolustushaarojen operaation osallistuvat joukot toimivat Pohjois-Kaukasian sotilaspiirin alaisuudessa. Aiemmin Venäjä ei ollut alistanut voimaryhmää yhdelle johtoportalle, mutta nyt tämä tapahtui onnistuneesti ja oli yksi operaation keskeisistä menestystekijöistä. Muodostetun voimaryhmän joukkojen keskittäminen operaatioalueelle eripuolilta Venäjää edellytti Venäjältä lento-, meri- ja rautatiekuljetuksia, joista viimeisen onnistumisedellytyksiä oli parannettu juuri ennen operaatiota korjaamalla Abhasiaan johtava rata. Lisäksi osa joukoista marssi useamman sadan kilometrin päästä omalla kalustollaan. Voimaryhmän joukkojen oikea-aikainen käyttöön saaminen osoitti Venäjän strategis-operatiivisten kuljetuskapasiteetin, joukkojen operatiivisen liikkuvuuden sekä näitä tukevan voiman projisoinnin infrastruktuurin muodostavan keskeisen operaatiot mahdollistavan kokonaisuuden. Tämä *voiman projisoinnin joukot ja infrastruktuuri*-kokonaisuus lisätään aseellisten konfliktien tyypillisten piirteiden taistelupotentiaalin elementteihin. Operatiivistaktisena menetelmän tähän kokonaisuuteen liittyivät *maihinnousut ja ilmarynnäkö*t lähinnä operatiivisten meri ja ilmakuljetusten muodossa, ei niinkään joukkojen taktisena taisteluun vetämisenä.

Muodostettu voimaryhmä jaettiin kahteen maantieteelliseen operaatiosuuntaan, joissa hyökättiin noin puolentoista–kahden vuorokauden aikaporrastuksella. Taistelupotentiaalin tärkeimmät taktiset elementit olivat *maahanlaskujoukot ja pysyvän valmiuden yleisjoukot*, jotka toimivat pääasiassa pataljoonan taktisina ryhminä, mutta myös rykmenttikokoonpanossa. Operaatioon osallistui myös spetsnaz-joukkoja eli erikoisjoukkoja, mutta niiden roolin ei voida katsoa korostuneen. Venäjän muiden voimaministeriöiden joukot eivät myöskään saaneet merkittävää roolia operaatiossa. Operaatioita ei edeltänyt *lamauttava tuli-isku*, jos sellaiseksi ei katsota Abhasian ja Etelä-Ossetian joukkojen provosoivaa tulenkäyttöä kevään ja kesän 2008 aikana. Tulenkäyttö alkoi operaation ensimmäisenä päivänä ja voimistui konfliktin loppua kohti. Taktisesta tulenkäytöstä pääasiallisen vastuun kantoivat voimaryhmään kuuluneet tykistöjoukot, jotka taistelupotentiaalin osatekijänä ovat osa *pysyvän valmiuden aselajijoukkoja*. Ilmasta maahan tulenkäyttö kohdistui Georgian kiinteään sotilaalliseen ja sotilaallista toimintaa tukevaan siviili-infrastruktuuriin sekä paikalleen ryhmittyneisiin suurehkoihin joukko-keskittymiin ja edusti operatiivis-taktisena menetelmänä *valikoivaa tulenkäyttöä operaatioalueen koko syvyydessä*.

Venäjän käytössä ei ollut uudenaikaisia miehittämättömiä lennokkeja sen enempää tiedustelun ja valvonnan kuin vaikuttamisenkaan tehtäviin. Venäjän elektronisen sodankäynnin suorituskykyä pidettiin myös puutteellisena, eikä se muodostunut ratkaisevaksi taistelupotentiaalin osatekijäksi. Sen sijaan Venäjä toteutti maahyökkäyksen tuli-iskun kanssa samanaikaisesti alkaneen ja läpi konfliktin jatkuneen kyberhyökkäyksen Georgian poliittista ja taloudellista johtoa vastaan. *Kybersodankäynnin* merkitystä vaikuttamismenetelmänä on pidettävä siinä määrin tärkeänä, että se lisätään yhdeksi taistelupotentiaalin osatekijäksi aseellisten konfliktien tyypillisten piirteiden malliin.

Venäjä pyrki eristämään Georgian sekä mereltä että ilmasta, mutta myös kyberulottuvuudessa. Merisaarto toimeenpantiin konfliktin toisena päivänä ja se onnistuttiin ylläpitämään hyvin. Täydellistä ilmanherruutta Venäjä ei saavuttanut ennen konfliktin loppumista, mutta lentokenttien ja tutkien pommittaminen johti muutamassa päivässä tilanteeseen, jossa Georgialla ei enää ollut kykyä toimia omassa ilmatilassaan. Kyberhyökkäyksellä Georgia pyrittiin eristämään muusta maailmasta Georgian valtionjohdon painostamiseksi, mutta myös muun maailman tilannetietoisuuden rajoittamiseksi. Venäjä osoitti kykenevänsä toteuttamaan laajan ja pitkäkestoisen kyberhyökkäyksen, vaikka se ei saavuttanutkaan sille asetettuja tavoitteita täysin. Näin ollen *operaatioalueen eristäminen ja hallinta tulella mukaan lukien ilman ja meren herruus* on yksi Venäjän keskeisistä operatiivistaktisista menetelmistä aseellisissa konflikteissa ainakin Georgian konfliktin perusteella.

Operatiivis-taktisten toimenpiteiden luettelossa mainituilla *alueiden valtaamisella ja määrällisellä pitämisellä* sekä *vihollisen joukkojen sitomisella ja tuhoamisella* oli oma merkityksensä Venäjän operaatiossa. Georgian konfliktissa maaston valtaaminen tulee nähdä Venäjälle ensisijaisesti taktisena ratkaisuna, jolla erityisesti Etelä-Ossetian suunnalla kiistettiin Georgian tehokkaimman vaikuttamisen välineen eli tykistön käyttö Tskhinvalin alueelle konfliktin loppuvaiheessa. Sen sijaan Georgian asevoimien joukkojen tuhoaminen, jota jatkettiin hävittämällä ja evakuoimalla kalustoa tulitauon jo synnyttyä, oli operatiivis-strateginen ratkaisu. Kun Venäjä tuhosi georgialaisten taistelupotentiaalia, se alensi Abhasiaan ja Etelä-Ossetiaan kohdistuvaa sotilaallista uhkaa merkittävästi. Jo aiemmin mainittu ajallisesti porrastettu hyökkäys kahdessa operaatiosuunnassa vihollisen joukkoja sitovana sekä uusia toimintamahdollisuuksia avaavana operatiivis-taktisena ratkaisuna ja yhtenä tärkeimmistä operatiotaidollisista menestystekijöistä oli esimerkki *joustavasta hyökkäystaktiikasta* tai paremminkin operatiotaidosta.

5 UKRAINAN KONFLIKTI

”...to Russia, Ukraine can never be just a foreign country.”⁴⁹¹

”Russia has used proxy soldiers, unmarked Special Forces, intimidation and propaganda, all to lay a thick fog of confusion; to obscure its true purpose in Ukraine; and to attempt denial-bility.”⁴⁹²

5.1 Konfliktin lähtökohdat

5.1.1 Ukrainan maantiede ja väestö

Ukraina sijaitsee Itä-Euroopassa alueella, jota rajaavat Valko-Venäjä, Venäjä, Mustameri, Moldova, Romania, Unkari, Slovakia ja Puola. Maan kokonaispinta-ala on 603 550 neliökilometriä, eli se on lähes kaksi kertaa Suomea suurempi. Ilmasto on maan eteläosien välimerellistä ilmastotyyppiä lukuun ottamatta mantereinen, sisämaan talvien ollessa kylmiä ja kesien lämpimiä. Maasto on pääosin viljavaa aroa, poikkeuksena Karpaattien vuoristo lännessä ja Krimin niemimaa etelässä.⁴⁹³ Perustuslakinsa mukaan Ukraina on jaettu 24 alueeseen eli oblastiin, erikoisaseman omaaviin Kiovan ja Sevastopolin kaupunkeihin sekä Krimin autonomiseen tasavaltaan.⁴⁹⁴

Ukrainan väkiluku oli kesällä 2014 noin 44,3 miljoonaa ihmistä, joista 69 % asui kaupungeissa. Etnisiä ukrainalaisia maan väestöstä on 77,8 %. Suurimman vähemmistöryhmän muodostavat 17,3 % osuudella venäläiset.⁴⁹⁵ Väestöjakauma ei ole merkittävästi muuttunut viimeisimmän virallisen, vuodelta 2001 peräisin olevan väestönlaskennan jälkeen. Tuolloin ukrainalaisia oli 77,5 % ja venäläisiä 17,2 %. Merkittävimmät venäläisyhteisöt sijaitsivat Kri-

⁴⁹¹ https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html?utm_term=.6dc416dc7713, 19.1.2017.

⁴⁹² http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_118435.htm, 19.1.2017.

⁴⁹³ Central Intelligence Agency: *Europe: Ukraine, The World Fact Book*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>, 26.1.2015.

⁴⁹⁴ Sakwa, Richard: *Frontline Ukraine, Crisis in the Borderland*, I.B.Tauris & Co. Ltd, London 2015, s. 58 ja https://fi.wikipedia.org/wiki/Ukrainan_alueet, 8.4.2017.

⁴⁹⁵ Central Intelligence Agency: *Europe: Ukraine, The World Fact Book*.

millä ja Donbasin alueella.⁴⁹⁶ Muita vähemmistöjä ovat muiden muassa valkovenäläiset, moldovalaiset, Krimin tataarit, bulgarialaiset, unkarilaiset, romanialaiset, puolalaiset ja juutalaiset, joista kunkin ryhmän osuus väestöstä vuonna 2014 oli alle 1 %. Äidinkielenään ukrainaa puhuu 67 %, venäjää 24 % ja muita kieliä 9 % väestöstä. Valtaosa väestöstä tunnustautuu kreikkalaiskatolisiksi kristityiksi, muiden uskontojen edustajien muodostaessa alle prosentin suuruisia vähemmistöjä.⁴⁹⁷

5.1.2 Ukrainan poliittinen asetelma ja suhde Venäjään

Ukrainan ja Venäjän valtioiden historiallinen yhteys ulottuu yli tuhannen vuoden taakse ensimmäiseen itäslaavilaiseen valtioon, Kiovan Rusiin.⁴⁹⁸ Seuranneiden vuosisatojen aikana Venäjä on kilpaillut vaikutusvallasta Ukrainan alueella erityisesti Puola kanssa.⁴⁹⁹ Neuvostoliiton perustaminen vuonna 1922 saattoi maan Moskovan vallan alle lähes seitsemäksikymmeneksi vuodeksi, kunnes elokuussa 1991 itsenäistynyt Ukraina lakkautti liittovaltion yhteisellä päätöksellä Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa joulukuussa.⁵⁰⁰ Venäjä pyrki kuitenkin säilyttämään vaikutusvaltansa itsenäisen Ukrainan sisä- ja ulkopoliittikkaan maiden valtaeliittien välisten suorien suhteiden avulla. Lisäksi Ukrainan valtionjohdon toimintaan on pyritty vaikuttamaan kahdenvälisen kaupan ja erityisesti kaasutoimitusten kautta.⁵⁰¹ Myös nyt tarkasteltavan konfliktin aikana venäläisessä argumentoinnissa Ukrainan ja Venäjän historiallista ja kulttuurista yhteyttä on korostettu, kun taas Ukrainan suhteet länteen on esitetty läntisinä valtapyrkimyksinä. Tarkoitushakuisesti valikoitujen historiallisten teemojen voidaankin todeta antavan sisältöjä informaatio-vaikuttamiselle.

⁴⁹⁶ Hedenskog, Jakob: Ukraine – A Background, A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine, toimittanut Granholm, Niklas, Malminen, Johannes ja Persson, Gudrun, <http://www.foi.se/report?rNo=FOI-R--3892--SE>, 12.10.2015, s.17, ks. myös Sakwa (2015), s.11.

⁴⁹⁷ Central Intelligence Agency: Europe: Ukraine, The World Fact Book.

⁴⁹⁸ Luukkanen, Arto: *Hajoaako Venäjä? – Venäjän valtiollisuuden kehitys vuosina 862–2000*, Oy Edita Ab, Helsinki 2001, s. 29–37, ks. myös Remy, Johannes: *Ukrainan historia*, Gaudeamus Oy, Tallinna 2015, s.11.

⁴⁹⁹ Remy, (2015), s.21–38, 40–42,44 , 51, 60–62, 64–67 ja 70–74, ks. myös Leonhard ja Phillips (2015), s. 21–22.

⁵⁰⁰ Remy, (2015), s.172–174 ja 225–228.

⁵⁰¹ Barabanov, Mikhail: Viewing the Action in Ukraine From the Kremlin´s Windows, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015, s. 187–188.

Itsenäisen Ukrainan sisäpoliittinen asetelma on ollut rikkonainen. Keskeisimmät jakolinjat koskevat vallanjakoa keskus- ja aluehallinnon välillä, venäjänkielen asemaa toisena virallisena kielenä sekä presidentillisen ja parlamentaarisen järjestelmän kannatusta. Lisäulottuvuuden yhteiskunnan jakautuneisuuteen ovat tuoneet rikkaat oligarkit, joiden yhteiskunnallinen valta on perustunut alueellisiin teollisuuskeskittyymiin sekä liiketoimintasuhteisiin.⁵⁰² Krimin asemasta vuosina 1992–1994 käyty kiista päättyi autonomisen aseman antamiseen niemimaalle.⁵⁰³ Yleisesti ottaen voitaisiin todeta, että sisäisesti hajanaiset kansakunnat ovat alttiimpia ulkoisille vaikutuspyrkimyksille. Ukrainan tapauksessa juuri tämä on antanut Venäjälle mahdollisuuden vaikuttaa itsenäisen maan politiikkaan suhteellisen voimakkaasti yli kahden vuosikymmenen ajan.

Ulkopoliittisesti Ukraina on tasapainoillut pitkään idän ja lännen välillä. Koko 1990-luvun Ukraina oli Yhdysvaltain taloudellisen tuen kolmanneksi merkittävin kohdevaltio. Naton kumppanuussopimus solmittiin 1997, ja halukkuudesta liittyä Euroopan unioniin Ukraina ilmoitti 1998 tullen kuitenkin torjutuksi. Vuonna 2003 Venäjä, Ukraina, Valko-Venäjä ja Kazakstan solmivat sopimuksen yhteisestä talousalueesta. Tyytymättömyys presidentti Kutšman politiikkaan johti niin sanottuun oranssiin vallankumoukseen vuonna 2004.⁵⁰⁴ Venäjän suhteet kohtasivat merkittävän haasteen, kun valtaan nousi Länsi- ja Keski-Ukrainaan tukeutuvan eliitin kansallismielinen siipi, joka haastoi Itä-Ukrainan väkirikkaampien ja venäläismielisempien maakuntien vaikutusvallan.⁵⁰⁵ Venäläiset sotateoreetikot, kuten Igor Panarin ja Aleksandr Dugin ovat myöhemmin väittäneet oranssia vallankumousta Yhdysvaltain salaliiton tulokseksi. Venäjän Yleisesikunnan päällikön, Valeri Gerasimovin mukaan oranssin vallankumouksen kaltaiset tapahtumat ovat häivyttäneet sodan ja rauhan välisen rajan.⁵⁰⁶

Vuodesta 2005 alkaen Venäjä on käyttänyt toistuvasti hyväkseen Ukrainan riippuvuutta venäläisestä maakaasusta, painostaessaan sitä poliittisissa ratkaisuisa. Ukrainan haettua Naton jäsenyyttä vuonna 2008 Venäjä uhkasi määrittää ohjuksilleen maaleja maan alueelta. Samana vuonna Ukraina puolestaan tuki poliittisesti Georgiaa Venäjän ja Georgian välisessä konfliktissa. Viktor Janukovyčšin tultua presidentiksi vuonna 2010 Nato-jäsenyyden tavoittelusta luovuttiin, mutta sen sijaan pyrkimys Euroopan unionin jäseneksi säilyi asialistalla. Samalla

⁵⁰² Sakwa (2015), s. 50, 58 ja 60–61, ks. myös Leonhard ja Phillips (2015), s. 23.

⁵⁰³ Remy (2015), s. 231–232

⁵⁰⁴ Sama, s. 234–236 ja 240–241, ks. myös Leonhard ja Phillips (2015), s. 22–24.

⁵⁰⁵ Barabanov, (2015), s. 188.

⁵⁰⁶ Leonhard ja Phillips (2015), s. 16–17.

tavoiteltiin läheisiä välejä Venäjän kanssa ja se laskikin maakaasun hintaa, kun sen vuokraoikeutta Sevastopolin laivastotukikohtaan jatkettiin vuoteen 2042 asti. Vuonna 2012 säädettiin laki, jolla venäjänkielille annettiin virallinen asema niissä maakunnissa, joissa se oli enemmistökieli.⁵⁰⁷ Venäjän toimintalinja vaikutti toimivan presidentti Janukovytsin venäjämynönteisen politiikan ansiosta.

Syyskuussa 2013 aikana Venäjän presidentti Vladimir Putin ilmoitti maan ottavan käyttöön ukrainalaisten tuotteiden vastaisia suojatulleja, mikäli Ukraina solmii vuodesta 2008 asti valmisteilla olleen assosiaatiosopimukseen Euroopan unionin kanssa. Samalla Ukrainalle luvattiin huomattavaa taloudellista tukea, jos se luopuisi sopimuksen solmimisesta. Ukrainan pääministeri Azarov ilmoitti 21.11.2013, ettei sopimusta allekirjoiteta.⁵⁰⁸ Tämä johti suuriin hallituksen vastaisiin mielenosoituksiin Kiovassa. Mielenosoitusten keskuspaikaksi tuli Itsenäisyyden aukio, jonka mukaan liikehdintä sai nimen Maidanin vallankumous. Mielenosoitukset levisivät myös muihin kaupunkeihin maan länsi- ja keskiosissa ja niihin osallistuivat myös maan suurimmat oppositiopuolueet. Mielenosoituksissa ja hallituksen vastatoimissa kuoli kymmeniä ihmisiä ja tuhansia loukkaantui, mikä johti vaatimukseen presidentti Janukovytsin eroa.⁵⁰⁹ Presidentin vallan lisäksi uhattuna oli Venäjän Ukrainaa kohtaan harjoittaman henkilökohtaisiin suhteisiin perustuva toimintalinja.⁵¹⁰ Venäjän näkökulmasta vaarana oli myös vastaavan liikehdinnän leviäminen sen oman väestön keskuuteen.⁵¹¹

Neuvotteluissa presidentti Janukovyts ja oppositio sopivat muiden muassa vuoden 2008 perustuslain palauttamisesta, uuden kokoomushallituksen muodostamisesta, uuden perustuslain säätämisestä ja presidentin vaaleista.⁵¹² Sopimusta ei ehditty toimeenpanna Janukovytsin pae-
tessa maasta ja opposition ottaessa vallan jo seuraavana päivänä.⁵¹³ Janukovyts lähti Kiovasta helmikuun 22. päivän vastaisena yönä. Janukovyts pysähtyi joksikin aikaa Harkovassa ja jatkoi sitten matkaansa Krimin kautta Rostoviin Venäjälle.⁵¹⁴ Venäjän näkökulmasta valta oli

⁵⁰⁷ Remy (2015), s. 245–253 ja 255, ks. myös Leonhard ja Phillips (2015), s. 25–26.

⁵⁰⁸ Remy, s.260 ja 262

⁵⁰⁹ Sama, s.262 ja 264, ks. myös Leonhard ja Phillips (2015), s. 28–30.

⁵¹⁰ Barabanov (2015), s. 189.

⁵¹¹ McDermott, (2015), s. 6.

⁵¹² Remy (2015), s. 264–265, ks. myös Bērziņš, Jānis: Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy, Policy Paper no 02, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, April 2014, s. 1–2.

⁵¹³ Remy (2015), s. 264–265.

⁵¹⁴ Sakwa, (2015), s. 89.

siirtynyt Kiovassa laittomasti lännen myötävaikutuksella jo toistamiseen avoimesti venäläis-vastaisille nationalisteille, mikä todisti kompromissipolitiikan tehottomuuden ja edellytti Venäjältä uudenlaista Ukraina-strategiaa.⁵¹⁵

5.1.3 Ukrainan asevoimat

Kaikki Ukrainaan sijoitetut neuvostojoukot julistettiin itsenäistyneen Ukrainan asevoimien joukoiksi elokuussa 1991. Samalla päätettiin puolustusministeriön, asevoimien, kansalliskaartin ja parlamentin suojajoukkojen perustamisesta sekä julistettiin tavoitetila puolueettomana ja ydinaseettomana valtiona. Asevoimiin muodostettiin kolme puolustushaaraa: maavoimat, ilmavoimat ja ilmapuolustusjoukot sekä merivoimat. Ukrainalla oli paljon kalustoa⁵¹⁶, koska sen joukot olivat kylmän sodan aikana kuuluneet pääosin määrävahvuiseksi varustettuun Varsovan liiton toiseen portaaseen.⁵¹⁷

Merivoimien kokoonpano muodostui vasta vuonna 1997, kun Venäjän kanssa päästiin sopimukseen yhteisen Mustanmeren laivaston jakamisesta, Ukrainan saadessa alle 20 % aluksista sekä puolet maasijoitteisista aseista ja helikoptereista^{518, 519}. Samalla Ukraina päätti vuokrata Venäjälle satama-alueita määräajaksi⁵²⁰, tärkeimpänä Sevastopol.⁵²¹ Ukrainalla oli itsenäisty-

⁵¹⁵ Barabanov, (2015), s. 189 ja Bērziņš (2014), s. 2–3.

⁵¹⁶ Maavoimilla oli 780 000 sotilaan vahvuudella 21 divisioonassa ja seitsemässä prikaatissa 6 500 panssarivaunua, 7 000 rynnäkkövaunua, 7 200 tykistöasetta, 9 00 helikopteria ja 1 100 lentokonetta. Ilmavoimilla oli 120 000 henkilövahvuudella 2 800 lentokonetta, ks. Denisentsev, Sergey: *The Soviet Inheritance of Ukrainian Armed Forces*, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015, s. 27 ja 44.

⁵¹⁷ Denisentsev, (2015), s. 25–27, 44 ja 55.

⁵¹⁸ Ukraina sai 137 alusta, joista 30 oli taistelualuksia, mukaan lukien yksi dieselsukellusvene, kolme fregattia, kaksi suurta maihinnousualusta, neljä sukellusveneentorjuntakorvettia, neljä miinarivaajaa, neljä keskisuurta tai pientä maihinnousualusta, seitsemän ohjusvenettä ja viisi tykkivenettä sekä mm. 89 lentokonetta ja 68 helikopteria., ks. Lavrov, Anton ja Nikolsky, Alexey: *Degeneration of Ukraine's Military in the Interim Period*, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015, s. 58–59.

⁵¹⁹ Lavrov ja Nikolsky (2015), s. 58, kts myös Denisentsev, (2015), s. 51–52.

⁵²⁰ Alun perin Sevastopolin vuokrasopimus ulottui vuoteen 2017 ja vuonna 2010 sitä jatkettiin vuoteen 2042.

⁵²¹ Remy s. 234–236.

essään Euroopan toiseksi ja maailman neljänneksi suurimmat asevoimat.⁵²² Ukrainaan jääneet taktiset ydinaseet⁵²³ siirrettiin Venäjälle vuonna 1992 ja strategiset ydinaseet⁵²⁴ hävitettiin Venäjällä Yhdysvaltain kustantamana vuoteen 1996 mennessä.⁵²⁵

Itsenäistymisen jälkeen Ukraina aloitti mittavat puolustussäästöt ja purki Neuvostoliitolta perimäänsä puolustusjärjestelmää uudistamatta kuitenkaan puolustusjärjestelmänsä rakenteita. Vuosituhannen vaihteessa asevoimat olivat edelleen määrällisesti suuri, hitaaseen liikekannallepanoon perustuva asevelvollisuusarmeija, jonka vanhenevan kaluston ylläpitämiseen suhteellisen köyhän valtion varat eivät riittäneet.⁵²⁶

Puolustusreformi vauhdittui kiihtyneen länsi-integraation myötä vuonna 2004. Asevelvollisuus lakkautettiin vuonna 2010, ja asevoimat järjestettiin uudelleen kaikki puolustushaarat kattaviin nopean toiminnan joukkoihin ja yleisiin puolustusjoukkoihin. Ensin mainitun suunnitteluvahvuus oli 24 000 muutamassa vuorokaudessa toimintavalmista maahanlaskujoukkojen sekä meri- ja ilmavoimien ammattisotilasta. Viimeksi mainittu oli puolestaan liikekannallepanossa perustettava joukko, joka oli rauhan aikana olemassa vain runko-osiltaan. Aiemmat puolustushaaraesikunnat hajautettiin uusien operatiivisten yhteisjohtoportaiden osiksi. Joukkorakenne uudistuksessa haasteeksi muodostui ammattihenkilöstön ja riittävän laadukkaan materiaalin saatavuus sekä varuskuntainfrastruktuurin rakentaminen Itä- ja Etelä-Ukraina, jossa ei ollut Neuvostoliiton aikana ollut joukkoja. Vuoden 2008 valmiustarkastuksessa joukkojen operatiivinen käytettävyys osoittautui surkeaksi ja seuraavan vuoden talousvaikeudet pahensivat puolustushallinnon rahoitustilannetta entisestään.⁵²⁷

Alkuvuodesta 2014 puolustusreformi oli edelleen kesken. Ukrainan asevoimien henkilöstön kokonaisvahvuudeksi oli ilmoitettu 129 950 sotilasta, josta maavoimien osuus oli vähän alle 65 000, merivoimien vähän alle 14 000 ja ilmavoimien hieman yli 45 000 sotilasta. Lisäksi maahanlaskujoukkoihin kuului 6 000 sotilasta ja puolisosotilaallisiin joukkoihin noin 85 000

⁵²² Denisentsev, (2015), s. 55.

⁵²³ Erilaisia taktisia ydinräjähteitä oli noin 2 500 kappaletta.

⁵²⁴ Neuvostoliitolta jäi Ukraina 176 siiloihin sijoitettua ja mannertenvälistä ballistista ohjusta jotka kykenivät kantamaan yhteensä 1240 ydinkärkeä. Lisäksi Ilmavoimien strategisilla pommittajarykmenteillä oli 1068 ydinkärjellä varustettua risteilyohjusta.

⁵²⁵ Denisentsev, (2015), s. 52 ja Lavrov ja Nikolsky (2015), s. 58.

⁵²⁶ Lavrov ja Nikolsky (2015), s. 57–59.

⁵²⁷ Sama, s. 59–64, ks. myös Routledge (julk.): Europe, julkaisussa *The Military Balance 2014*, Taylor and Francis Group, February 2014, <http://www.tandfonline.com/toc/tmib20/114/1?nav=toCList>, 5.7.2017, s. 194.

henkilöä. Reservin vahvuudeksi ilmoitettiin 1 000 000 reserviläistä. Kaikkien puolustushaarojen kalusto oli edelleen Neuvostoliitolta perittyä ja sen kunnossapitotilanne oli pääosin heikko.⁵²⁸

Maavoimiin kuului kolme armeijakunnan esikuntaa, kaksi erikoisjoukkorykmenttiä, kaksi panssari- ja kahdeksan mekanisoitua prikaatia, yksi mekanisoitu rykmentti sekä kolme lentorykmenttiä. Maavoimien taistelutuki käsitti kolme tykistöprikaatia, kolme raketinheitinrykmenttiä, tykistöohjusprikaatin, kolme ilmapuolustus-, neljä pioneeri-, yhden elektronisen sodankäynnin-, yhden suojele- ja neljä viestirykmenttiä. Lisäksi maavoimilla oli 435 erityyppistä ilmatorjuntaohjusjärjestelmää – mukaan lukien Buk ja S-300 -ohjusjärjestelmiä – ja 470 ammusilmatorjunta-asetta.⁵²⁹

Merivoimien aluskalusto käsitti yhden sukellusveneen, yhden fregatin, viisi korvettia, kaksi ohjusvenettä, kolme partioalusta, viisi miinanraivaajaa, viisi maihinnousualusta ja yli 30 huolto- ja tukialusta. Merivoimilla oli myös kymmenen lentokonetta ja yli 70 helikopteria. Merivoimiin lukeutui myös yksi merijalkaväki- ja yksi tykistöprikaati.⁵³⁰

Ilmavoimiin kuului viisi MiG-29 ja Su-27 -torjuntahävittäjäkalustolla ja kaksi Su-24M ja Su-25 rynnäkkökonekalustolla toimivaa lentoprikaatia. Lisäksi ilmavoimissa oli kaksi tiedustelu- ja valvontalaivuetta Su-24MR -kalustolla, kolme kuljetuslentoprikaatia An-24, An-26, An-30, Il-76 ja Tu-134 -kalustolla. Torjuntahävittäjien kokonaismäärä oli 126, rynnäkkökoneiden 72, tiedustelukoneiden 26 ja kuljetuskoneiden 46. Lisäksi ilmavoimilla oli noin 40 koulutuskonetta ja saman verran erityyppistä helikopteria. Ilmavoimilla oli erityyppisiä ilmatorjuntaohjusjärjestelmiä, kuten S-300, yhteensä 825 kappaletta.⁵³¹

Maahanlaskujoukot muodostuivat yhdestä maahanlasku- ja kahdesta ilmakuljetteisesta prikaatista sekä yhdestä ilmakuljetteisesta rykmentistä. Puolisotilaalliset joukot käsittivät noin 40 000 henkilön vahvuiset sisäasianministeriön joukot, 45 000 henkilön rajavartiojoukot sekä hätätilanministeriön 9 500 henkilön siviilipuolustusjoukot.⁵³²

⁵²⁸ Routledge (2014), s. 194–195.

⁵²⁹ Sama, s. 195.

⁵³⁰ Sama, s. 195–196.

⁵³¹ Sama, s. 196.

⁵³² Sama, s. 196–197.

Venäjän aloitettua sotilasoperaation Krimillä keväällä 2014 Ukrainan asevoimien aktiivipalveluksessa olevista joukoista ainoastaan maahanlaskujoukkojen 6 000 sotilasta olivat käytettävissä välittömästi uhkaan vastaamiseksi. Noin kuukaudessa osittaisessa liikekannallepanossa saatiin perustettua 10 000 sotilaan joukot. Materiaalinen tilanne ei ollut parempi, sillä joukoilta puuttui polttoainetta ja toimintakuntoisia ajoneuvoja. Lentokoneista ja helikoptereista lentokuntoisia oli vain 15 %.⁵³³

5.2 Venäjän operaatio Krimillä

5.2.1 Krimin operaatioympäristö

Krim on ollut yli 250 vuotta Venäjän Mustanmeren laivaston sijoituspaikka. Ukrainan venäläisvastaiseksi koetun hallituksen valtaan nousun myötä uhkaksi tuli sotilastukikohtien menettäminen Krimillä.⁵³⁴ Krimin ja Sevastopolin merkitys perustuu Venäjän pitkäaikaiseen intressiin turvata pääsy Mustallemerelle, mikä mahdollistaa sille turvallisuusuhkiin vastaamisen jo rannikolla, tärkeän energian siirtoväylän hallinnan sekä pääsyn Välimerelle ja edelleen valtamerille.⁵³⁵ Aseellisten konfliktien tyypillisten piirteiden näkökulmasta kyseessä oli Venäjän strategiseen intressiin liittyvä pitkittynyt valtioiden välinen ristiriita, jonka ratkaiseminen epäsuotuisaksi muuttuneessa tilanteessa edellytti asevoimien käyttöä aseelliseen konfliktiin ajautumisenkin uhalla.

Krimillä oli operaatioalueena useita ominaisuuksia, jotka edesauttoivat Venäjää operaation toteutuksessa. Krimin pinta-ala on pieni suhteessa Venäjän sotilaalliseen voimaan ja joukkoihin. Niemimaan hallinnan mahdollistavien hallinnollisten ja sotilaallisten kohteiden sekä infrastruktuurin määrä oli rajallinen. Krimin hallinnollinen ja maantieteellinen selvärajaisuus teki liittämisen jälkeen sen puolustamisesta suhteellisen helppoa. Krimin maantieteellinen sijainti Venäjän välittömässä läheisyydessä oli myös eduksi. Lisäksi erittäin keskeinen hyödynnettävä tekijä oli Krimin väestön etninen ja kulttuurinen yhteys Venäjään.⁵³⁶ Venäjä myös

⁵³³ Lavrov ja Nikolsky (2015), s. 69–71.

⁵³⁴ Bērziņš (2014), s. 3.

⁵³⁵ Leonhard ja Phillips (2015), s. 38–39.

⁵³⁶ Norberg, Johan (toim.), Franke, Ulrik ja Westerlund, Fredrik: *The Crimea Operation: Implications for Future Russian Military Interventions, A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*,

hyötyi tukikohdistaan Krimillä, Manner-Ukrainan sotilastukikohtien etäisyydestä Krimiin ja Ukrainan tiedustelupalvelussa toimineista soluttautujistaan.⁵³⁷

Krimin pinta-ala on 27 000 km² eli se on hieman Etelä-Suomen lääniä pienempi. Niemimaana se on Mustanmeren ja Asovanmeren ympäröimä ja sitä yhdistää mantereeseen neljästä kahdeksaan kilometriä leveä Perekopin kannas. Venäjältä Krimin erotti kapeimmillaan vain kolme kilometriä leveä Kertšinsalmi.⁵³⁸ Vuoden 2001 väestönlaskennassa venäjänkieliseksi ilmoittautuneita oli 77 %, osuuden oltua Ukrainan alueista suurin. Sevastopolin kaupungissa osuus oli vielä suurempi, 90,6 %.⁵³⁹

Vuoden 2014 alussa Ukrainan asevoimien joukkojen kokonaisvahvuus Krimillä oli 22 000 sotilasta, joista suurin osa kuului merivoimiin. Joukot käsittivät muiden muassa 1. Pinta-alusprikaatin Sevastopolissa, 5. Pinta-alusprikaatin Donuzlavissa, 36. Erillisen mekanisoidun rannikkopuolustusprikaatin Perevalnessa, 10. Merilentoprikaatin Novofedorivkassa, 1. Erillisen Merijalkaväkipataljoonan Feodosiassa, 501. Erillisen Merijalkaväkipataljoonan Kertšissä, 56. Erillisen Kaartinpataljoonan Sevastopolissa, 406. Erillisen Prikaatin tykistöryhmän Simferopolissa, 25. ja 85. Erilliset meritorjuntaohjuspataljoonat Sevastopolissa, 204. Taktisen lentoprikaatin Belbekissä ja Ilmatorjuntarykmentit Feodosiassa, Jevapatorijassa ja Sevastopolissa. Lisäksi Krimillä oli sisäministeriön alaisia aseistettuja joukkoja 2 500 henkilön vahvuudella sekä Rajavartiopalvelun 5. Rannikkovartio-osasto Balaklavassa, 23. Rannikkovartio-osasto Kertšissä ja Erillinen spetsnaz-pataljoona Jaltassa.⁵⁴⁰ Kaluston ja ryhmityksen perusteella Ukrainan joukkojen voidaan arvioida omanneen vähintäänkin kyvyn kiistää Venäjän vapaat ilma- ja merikuljetukset sekä kevyesti aseistettujen joukkojen liikkumisen ja toiminnan maalla.

Ennen kevään 2014 sotilasoperaatiota Krimille oli sijoitettu Ukrainan ja Venäjän välisen sopimuksen perusteella pääosa Venäjän Mustanmerenlaivaston joukoista. Nämä käsittivät 11. Sukellusveneidentorjunta-alus prikaatin, 197. Maihinnousalusprikaatin, 68. Rannikkopuolustusprikaatin, 41. Ohjusveneprikaatin, 11. Erillisen meritorjuntaohjusprikaatin ja 810. Merijal-

Granhholm, Niklas, Malminen, Johannes ja Persson, Gudrun (toim.), 2014, <http://www.foi.se/report?rNo=FOI-R--3892--SE>, 12.10.2015, s. 44–45.

⁵³⁷ McDermott, (2015), s. 7–8.

⁵³⁸ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Krim> ja <https://fi.wikipedia.org/wiki/Kert%C5%A1insalmi>, 16.1.2017.

⁵³⁹ Sakwa, (2015), s. 10.

⁵⁴⁰ Lavrov, Anton: Russian Again, The Military Operation for Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015a s. 157–159.

kaväkikiprikaatin Sevastopolissa. 7057. Lentotukikohta toimi Gvardiisken ja Katšan lentokenttää. Laivaston 31. Koekeskus toimi Feodosiassa. Osia Mustanmeren laivastosta oli sijoitettu Venäjän puolelle Novorossijskiin, Temrjukiin ja Anapaan.⁵⁴¹ Venäjän joukkojen kokonaisvahvuus oli noin 11 000 sotilasta, mutta ainoastaan 810. Merijalkaväkikiprikaatin 2 000 sotilasta voidaan laskea taisteleviksi joukoiksi.⁵⁴² Mustanmerenlaivaston alusvahvuus oli 35 taistelualusta, ja lisäksi sillä oli pienempiä apualuksia.⁵⁴³

5.2.2 Separatismien aktivoiminen Krimillä

Vaikka epävarmoja havaintoja venäläisten poikkeuksellisesta aktiivisuudesta Krimillä on väitetty havaitun jo tammikuussa 2014,⁵⁴⁴ ensimmäiset varmat sotilasoperaatioon viittaavat toimet tapahtuivat 20.2.2014. Tuolloin 810. Erillinen merijalkaväkikiprikaati ryhmitti joukkoja Gvardiisken lentoasemalle sekä tehosti vartiointia ja valmiutta Sevastopolissa.⁵⁴⁵ Toimenpiteet olivat todennäköisesti osa Krimille laadittua ja vuosien ajan ylläpidettyä varautumissuunnitelmaa, jonka toimeenpanon valmistelu käskettiin toteuttaa juuri 20.2.⁵⁴⁶ Toimilla pyrittiin todennäköisesti turvaamaan omat toimintaedellytykset siinä tapauksessa, että operaatio päätettäisiin käynnistää samalla, kun Krimin venäläismieliselle väestölle osoitettiin Venäjän valmiutta sotilaallisiin toimiin Ukrainan alueella.

Viitteitä mittavammasta operaatiosta saatiin kaksi päivää myöhemmin, kun maahanlaskujoukkojen⁵⁴⁷ 45. Erillinen spetsnaz-prikaati lähti tukikohdastaan Kubinkasta koko vahvuudellaan todennäköisesti Anapaan. Myös Toljattin 3. ja Tambovin 16. Erillisen spetsnaz-prikaatin valmiutta kohotettiin ja niistä siirrettiin osastot todennäköisesti Rostov-na-Donuun. Lisäksi Krimin lähelle Novorossijskiin sijoitetun 7. Ilmarynnäkködivisioonan käskettiin kohottaa

⁵⁴¹ Boltenkov, Dmitry: History and Disposition of Russian Forces in Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015 s. 144–145.

⁵⁴² Aid, Matthew: The Role of the GRU in Russia's Takeover of the Crimea, 26.4.2014, <http://www.matthewaid.com/post/80776580075/the-role-of-the-gru-in-russias-takeover-of-the>, 16.1.2017.

⁵⁴³ Boltenkov, (2015) s. 144–145.

⁵⁴⁴ McDermott (2015), s. 10.

⁵⁴⁵ Lavrov, (2015a) s. 160.

⁵⁴⁶ McDermott (2015), s. 10.

⁵⁴⁷ ven. Воздушно-десантные войска – ВДВ, transl. Vozdušno-desantnyje voiska – VDV, suom. ilmalaskujoukot.

valmiuttaan.⁵⁴⁸ Joukkosiirtojen ajoittamisella Sotšin olympialaisten ajalle tavoiteltiin osaltaan harhauttavaa vaikutusta. Kilpailut vetivät huomiota puoleensa ja niiden turvallisuusjärjestelyillä olisi voitu selittää joukkojen ylimääräiset liikkeet. Sen sijaan erikois- ja maahanlaskujoukkojen normaalistikin korkeaa liikkeellelähönopeutta kilpailujen edellyttämällä valmiusvaatimuksilla tuskin parannettiin. Myöhemmin presidentti Putin on kertonut julkisuudessa, että päätti operaation käynnistämisestä 22.–23.2. välisenä yönä pidetyssä kokouksessa⁵⁴⁹.

Varsinaiset joukkojen siirrot Krimille käynnistyivät 23.2. aikana, jolloin venäläisten sotilaiden havaittiin nousevan maihinnousualuksiin Novorossijskin satamassa.⁵⁵⁰ Seuraavana päivänä Sevastopolin edustalle saapui viisi maihinnousualusta,⁵⁵¹ jotka kiinnittyivät laituriin 25. päivän kuluessa.⁵⁵² Mustanmeren laivaston kuljetuskapasiteetti⁵⁵³ huomioiden osastolla on kyetty kuljettamaan noin 1 500–2 000 sotilasta. Ajankohdan ja lähtösataman perusteella kuljetettavana oli todennäköisesti edellisenä päivänä Anapaan kuljetetun 45. Kaartin erillisen spetsnazrykmentin taisteluvahvuuteen kuuluvat 800 sotilasta sekä mahdollisesti Novorossijskissa valmiudessa olleen 7. Ilmarynnäkködivisioonan ja 346. Erillisen spetsnaz-prikaatin eli Erikoisoperaatiojoukkojen sotilaita.

Joukkosiirrot osoittavat, että Venäjä oli aloittanut Vakkauksen mainitseman operatiivis-taktisen muodostelman tai Vahruševin esille tuoman itsenäisen operaatioryhmän⁵⁵⁴ muodostamisen sotilaallista operaatiota varten. Krimille tähän mennessä keskitetyillä joukoilla toteutettiin operaation arvioitu ensimmäinen vaihe, jonka päämääränä oli käynnistää separatistinen liikehdintä ja ”itsepuolustusjoukkojen” toiminta niemimaalla sekä tukea sitä operaation suotuisten jatkoedellytysten luomiseksi.

⁵⁴⁸ Galeotti, Mark: The rising influence of Russian special forces, *Jane's Intelligence Review*, 24-Nov-2014, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1729350>, 6.10.2016 sekä Lavrov (2015a) s. 160, ks. myös Harress, Christopher: Russian Ships Arrive On Ukraine's Crimean Coast As Fears Mount Over Russian Invasion In the Region, *International Business Times*, 24.4.2014, <http://www.ibtimes.com/russian-ships-arrive-ukraines-crimean-coast-fears-mount-over-russian-invasion-region-1557639>, 8.11.2016.

⁵⁴⁹ McDermott (2015), s. 9.

⁵⁵⁰ Lavrov (2015a) s. 162.

⁵⁵¹ Harress (2014).

⁵⁵² Lavrov (2015a) s. 162, Wilsonin mukaan kuljetukset saapuivat Sevastopoliin vasta 26.2. ks. Wilson, Andrew: *Ukraine Crisis, What it Means for the West*, Yale University Press, 2014, s. 110.

⁵⁵³ Mustanmeren laivastolla on kolme Tapir-luokan alusta sekä neljä Ropucha II -luokan alusta. Tapir-luokan kuljetuskapasiteetti on muusta kuormasta riippuen 313–440 sotilasta. Vastaavasti Ropucha II-luokan kuljetuskapasiteetti on 313–340 sotilasta.

⁵⁵⁴ Ks. alaluku 3.5.

Separatismiin kasvualustaksi muodostui kansallisen juhlapäivän vietto 23. helmikuuta. Sevastopolissa, ja muissa kaupungeissa järjestetyissä kansankokouksissa kiistettiin Ukrainan uuden hallinnon legitimitetti, vaadittiin itsepuolustusellisten miliisijoukkojen perustamista ja aloitettiin niiden rekrytointi.⁵⁵⁵ Krimin parlamentin jäsen Sergei Aksjunov vetosi myös julkisesti Venäjän presidenttiin avun saamiseksi.⁵⁵⁶ Neuvotteluista Krimin venäläismielisen eliitin kanssa sekä ”itsepuolustusjoukkojen” aktivoimisesta ja organisoimisesta vastasivat joko Venäjän sotilastiedustelun upseerit⁵⁵⁷ tai Erikoisoperaatiojoukot⁵⁵⁸. Viimeksi mainituilla tarkoitetaan komentorakenteensa, henkilöstönsä ja perinteidensä kautta tiedustelupäähallinnon⁵⁵⁹ spetsnaz-joukkoihin⁵⁶⁰ läheisessä suhteessa olevia, mutta syvyydessä tapahtuvan erityistiedustelun sijaan suoriin vaikuttamistehtäviin ensisijaisesti tarkoitettuja uudentyyppisiä erikoisjoukkoja.⁵⁶¹ Muodostettuihin ”itsepuolustusjoukkoihin” solutettiin venäläistä henkilöstöä.⁵⁶²

Yhteistoimintamiesten rekrytointi kohdevaltion venäläismielisistä, toisinajattelijoista ja rikollisista ei-kineettisiin tehtäviin on tyypillistä erikoisjoukoille.⁵⁶³ Manžurin on puolestaan viitannut selustassa toimivien sotilaiden yhteistoimintaan aseellisten joukkojen kanssa.⁵⁶⁴ Krimillä sovellettua toimintatapaa ei tällä perusteella voida pitää uutena tai epätavallisena. Sen

⁵⁵⁵ Lavrov (2015a), s. 161.

⁵⁵⁶ Leonhard ja Phillips (2015), s. 31.

⁵⁵⁷ Norberg, (toim.), Franke, ja Westerlund (2014), s. 41 ja 45 sekä Wilson (2014), s. 110.

⁵⁵⁸ Galeotti (2014).

⁵⁵⁹ ven. Главное разведывательное управление – ГРУ, transl. Glavnoje razvedyvatelnoje upravlenije – GRU.

⁵⁶⁰ ven. специального назначения, transl. spetsialnogo naznatšeniija, suom. erityiskohde tai erikoispäämäärä.

⁵⁶¹ Nikolskyn mukaan Erikoisoperaatiojoukoilla tarkoitetaan vuonna 2011 perustettua ja Erikoisoperaatioiden johtoportaan (ven. Управление Специальных Операций – УСО, transl. Upravlenije Spetsialnyh Operatsi – USO, suom. erikoisoperaatioiden johto) alaista erikoisjoukkoa, Galeottin mukaan Erikoisoperaatioiden johtoportaan (ven. Команда Специальных Операций – КСО, transl. Komanda Spetsialnyh Operatsi – KSO, suom. erikoisoperaatio-ryhmä) alaisuudessa toimii muista spetsnaz-prikaateista poiketen vain noin 500 sotilaan vahvuinen 346. Erillinen spetsnaz-prikaati sekä lisäksi taistelu- ja kuljetushelikopterilaivue Toržokissa, kuljetuslentolaivue Migalovossa sekä koulutus- ja operaatiokeskus Solnetšnogorskissa. Ks. Nikolsky, Alexey: Little Green and Polite, *The Creation of Russian Special Operations Forces*, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015 s. 125 sekä Galeotti (2014).

⁵⁶² Norberg, (toim.), Franke ja Westerlund (2014), s. 41 ja 45.

⁵⁶³ Leonhard ja Phillips (2015), s. 43.

⁵⁶⁴ Ks. alaluku 3.5.

sijaan huomionarvoista on se, että konkreettiset valmistelutoimet Krimillä olivat käynnissä samanaikaisesti presidentti Janukovitšin paon kanssa.

Sevastopoliin johtavalle tielle ja niemimaan mantereesta erottavalle Perekopin kannakselle perustettiin 25.2. kulunvalvontapaikkoja. Tarkastuspisteiden toimeenpanijoiksi osoittautuivat Maidanin mielenosoituksia rajoittamasta palanneet⁵⁶⁵ sekä kapinallisiksi ryhtyneet Berkut-mellakkapoliisit yhdessä Krimin kasakoiden ja Venäjältä tulleiden Kubanin kasakoiden kanssa. Kasakoiden tehtävänä väitetään olleen Sevastopolin suojaaminen sekä ukrainalaisjoukkojen saartaminen ja uhkailu.⁵⁶⁶ Myöhemmin kulunvalvontapaikkoja miehittivät myös venäläisten moottoripyöräkerhojen jäsenet,⁵⁶⁷ jotka kertoivat saapuneensa Krimille turvaamaan niemimaan Venäjään liittämistä koskevien vaalien vapaan toteuttamisen sekä auttaakseen kamppailussa Kiovan ”fasisteja” vastaan.⁵⁶⁸ Sevastopolin ja Simferopolin välisellä tieosuudella kulunvalvontatehtävissä toimineet serbialaiset tšetnikit tulivat puolestaan kertomansa mukaan Krimille oma-aloitteisesti auttamaan slaavilaisia veljiään taistelussa länttä vastaan.⁵⁶⁹

Venäjän osallisuutta eri sijaistoimijoiden toiminnan organisoimisessa on vaikeaa todistaa. Toimet kuitenkin alkoivat Venäjän sotilasoperaation kanssa samaan aikaan ja palvelivat sitä useilla tavoilla. Todennäköisesti sijaistoimijat auttoivat alueen valvonnassa ja tiedonhankinnassa vaiheessa, jossa Venäjän joukkojen määrä Krimillä oli vielä hyvin rajallinen. Ennen kaikkea kyse oli harhautuksesta, jolla vaikeutettiin Ukrainan hallituksen ja kolmansien osapuolten tilannekuvan muodostamista niemimaalta. Tämä puolestaan vaikeutti vastatoimista päättämistä tukien siten aloitteen säilymistä Venäjällä.

Operaation ensimmäisen vaiheen varsinaiset sotilaalliset toimet alkoivat 26.2. Tuolloin Simferopolin ympäristössä havaittiin BTR-miehistönkuljetusajoneuvoilla liikkuvia osastoja.⁵⁷⁰ Kyseessä oli todennäköisesti seuraavana yönä toimeenpannun Krimin parlamenttirakennuksen valtausoperaation tiedustelu-, eristys- tai tukijoukkojen ryhmittymisestä. Samalla on saatettu

⁵⁶⁵ <http://liveuamap.com/e/100855>, 5.1.2017.

⁵⁶⁶ Leonhard ja Phillips (2015), s. 44.

⁵⁶⁷ <https://twitter.com/euromaidan/statuses/439431914793889792>, 3.1.2017 ja <https://twitter.com/AlanCullison/status/439422043084582912>, 3.1.2017.

⁵⁶⁸ Leonhard ja Phillips (2015), s. 44.

⁵⁶⁹ Sama, s. 44 sekä <https://www.youtube.com/watch?v=CTUoNJLM2t8&feature=youtu.be>, 14.7.2017.

⁵⁷⁰ <https://twitter.com/varlamov/statuses/438942097643958272>, 1.1.2017 ja <https://twitter.com/euromaidan/statuses/438949236697096192>, 1.1.2017.

pyrkii vahvistamaan separatistien itseluottamusta näyttämällä venäläisjoukkojen voimaa Krimin pääkaupungin alueella.

Aktiivinen toiminta käynnistyi 27.3. aamuyöstä, kun 50–60 venäjänkielisen väestön itsepuolustusjoukoksi itseään väittänyttä Venäjän Erikoisoperaatiojoukkojen sotilasta valtasi Krimin parlamentin ja nosti Venäjän lipun rakennuksen katolle.⁵⁷¹ Krimin ”itsepuolustusjoukkoja” alkoi kerääntyä parlamenttirakennuksen ulkopuolelle mielenilmaukseen yhdessä Sevastopolista tulleiden aseettomien mutta hyvin organisoitujen ryhmien kanssa. Iltapäivällä paikalle saapui Krimin parlamentin jäseniä, jotka aloittivat hätäkokouksen venäläisten valtaamassa parlamenttirakennuksessa. Ylivoimaisella enemmistöllä päätettiin muiden muassa erottaa Ukrainan uudelle hallitukselle uskollinen Krimin autonominen hallitus ja järjestää toukokuussa kansanäänestys niemimaan asemasta.⁵⁷²

Krimin parlamentin kokoontuminen venäläisjoukkojen valtaamaan rakennukseen – päättämään niemimaan asemasta – vahvistaa käsityksen separatismien organisoimisesta ennalta. Järjestelyllä Venäjä pyrki hankkimaan toiminnalleen ainakin näennäisen poliittisen oikeutuksen Vakhrushevinkin vaatimuksen⁵⁷³ mukaisesti. Tällä osaltaan vaikeutettiin nopeisiin vastatoimiin ryhtymistä hämärtämällä eri toimijoiden identiteettiä. Ennen kaikkea Venäjä tavoitteli Krimillä määrääkaikaista sotilaallista miehitystä kokonaisvaltaisempaa ja historiallisesti kestävämpää loppuasetelmaa. Separatistien hyödyntäminen mahdollisti ratkaisun tavoittelun varsin vähäisellä sotilaallisella voimalla. Samalla pyrittiin kontrolloimaan mahdollisesta epäonnistumisesta aiheutuvaa arvovaltatappiota, sillä Venäjän asevoimien osuus olisi voitu kiistää tai sitä olisi voitu vähätellä väittäen tapahtumia Krimin väestön kansannousuksi.

Noin 2 000 sotilaan kokoaminen operaation ensimmäiseen vaiheeseen juuri 346. Erillisestä spetsnaz-prikaatista ja 45. Kaartin erillisestä spetsnaz-rykmentistä, jotka siviilitiedusteluorganisaatioiden ja asevoimien operatiivis-strategisten johtoportaiden erikoisjoukoista poiketen saavat tehtävänsä suoraan yleisesikunnalta, viittaa operaation olleen ainakin tässä vaiheessa suoraan asevoimien yleisesikunnan johdossa. Lisäksi kyseisiä joukkoja voidaan pitää taistelupotentiaaliltaan Venäjän parhaimpina.

⁵⁷¹ Lavrov, (2015a) s. 163, ks. myös Nikolsky, (2015) s. 129–130 ja Galeotti, (2014) sekä Wilson (2014), s. 110.

⁵⁷² Lavrov, (2015a) s. 164 ks. myös Wilson (2014), s. 110.

⁵⁷³ Hyväksynnän hankkimisesta konfliktiin poliittisille päämäärille, ks. alaluku 3.3.

Venäjän Läntisessä sotilaspiirissä ja osassa Keskiä sotilaspiiriä käynnistettiin valmiustarkastus 26.2. Vaikka suurin osa harjoitusjoukoista keskitettiin Ukrainasta kaukana sijaitseviin kohteisiin, tuhansia spetsnaz- ja maahanlaskujoukkojen sotilaita siirtyi sen aikana Krimille, kun Uljanovskin lentotukikohdasta lähti 26.–27.2. 40 Il-76 kuljetuskonetta. Yli kymmenen koneista laskeutui Anapaan ja 28.2. joitakin niistä havaittiin Krimillä.⁵⁷⁴ Toisaalta harjoituksen ilmoitetun vahvuuden 150 000 sotilasta muodostivat Ukrainan hallituksen näkökulmasta uhkaavan hyökkäysvoiman.⁵⁷⁵ Valmiusharjoituksen merkitys olikin moninainen. Sillä vedettiin Ukrainan tiedustelun ja valtionjohdon huomio pois operaation ensimmäisen vaiheen sotilaallisten toimien käynnistymisestä Krimillä. Toiseksi sen avulla käynnistettiin operaation toisen vaiheen edellyttämien joukkojen pääosien keskittäminen Krimin läheisyyteen ja edelleen niemimaalle. Kyse oli myös edellä esitetyn mukaisesta operatiivis-strategisesta voimannäytöstä, jolla Ukrainalle luotiin pelote konfliktin eskaloitumisesta, jos vastatoimiin Krimillä ryhdyttäisiin.

5.2.3 Kohteiden valtaaminen ja eristäminen sotilaallisesti

Aamuyöllä 28.2. noin komppanian vahvuinen venäläisosasto eteni vapaasti Ukrainan 204. Taktisen lentoprikaatin tukikohtaan Belbekissä. Joukko sulki kiitotien ja pääsyn ammusvarastoihin sekä eristi hävittäjät seisontatasoilleen. MiG-29 -kalustolla toiminut Ukrainan ilmapuolustuksen pääjoukko Krimillä oli saatettu toimintakyvyttömäksi vain minuuteissa. Samanlaisesti vallattiin Krimin tärkein siviililentokenttä ja lennonjohto-asema Simferopolissa. Ukrainalaiset eivät kyenneet tunnistamaan venäläisiä taisteluosastoja käyttäneitä joukkoja varmuudella joukkotunnusten puuttuessa asuista ja ajoneuvoista, mikä osaltaan johti vastatoimista pitäytymiseen.⁵⁷⁶

Seuraavana päivänä venäläisiä joukkoja ryhmittyi Jevapatorijassa Ukrainan 55. Ilmatorjuntaohjusrykmentin sekä kahden muun ilmapuolustusrykmentin tukikohtien ulkopuolelle vallaten myös kaksi tutka-asemaa.⁵⁷⁷ Vaikka Krimin operaation toinen vaihe ei alkanut Manžurinin ja

⁵⁷⁴ Lavrov (2015a), s. 162–163.

⁵⁷⁵ Norberg (toim.), Franke ja Westerlund, (2014) s. 41.

⁵⁷⁶ Lavrov, (2015a) s. 164–165, ks. myös Nikolsky, (2015) s. 129–130 sekä ⁵⁷⁶ <http://www.bbc.com/news/world-europe-26379722#TWEET1058118>, 3.1.2017,

https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dM2uuDJ_QvI, 3.1.2017 ja

https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=uqEbrzeAp8g, 3.1.2017.

⁵⁷⁷ Lavrov, (2015a) s. 166. kts. myös McDermott (2015), s.12.

Vakkauksen⁵⁷⁸ kuvaamalla ilmanherraustaistelulla tai ilmaoperaatiolla, vaikutus kohdistui kuitenkin ilmapuolustuksen avainkohteisiin. Vähäisillä erikoisjoukoilla kyettiin heikentämään Ukrainan ilmavoimien toimintaedellytyksiä Krimillä nopeasti sen sijaan, että olisi ryhdytty vuorokausien tai viikkojen mittaiseen lamauttavaan, tuhoa aiheuttavaan ja suurta näkyvyyttä osakseen saavaan tuli-iskuoperaatioon.

Aamulla 28.2. Kertšin salmen yli lensi kolme Mi-8 -kuljetushelikopteria kahdeksan luvattomasti ilmatilaan tulleen Mi-35M Hind-E -taisteluhelikopterin saattamana. Helikoptereissa kuljetettiin 431. Erillisen meritiedustelun spetsnaz-aseman⁵⁷⁹ joukkoja niemimaan länsiosaan.⁵⁸⁰ Myöhemmin ainakin kahdeksan Anapasta lähtenyttä ja kuljetuskapasiteettinsa puolesta noin 1 500 sotilaan siirtämisen mahdollistanutta Il-76 -kuljetuslentokonetta laskeutui ilman lupaa Gvardiisken lentokentälle Simferopolissa. Useita tunteja myöhemmin Ukraina lähetti ilmaan kaksi Su-27 -hävittäjää ja ilmoitti varautuvansa pudottamaan kaikki ilmatilaansa loukkaavat koneet, mikä keskeytti Venäjän lennot Krimille useiksi vuorokausiksi.⁵⁸¹ Täydellisen ilmanherrauden puuttuminen johti tilanteeseen, jossa joukkojen lisäsiirrot olivat pelkkien merikuljetusten varassa. Toisaalta toisen vaiheen lisävoimasta lähes puolet oli siirretty jo ensimmäisillä lennoilla, joten venäläisillä ei ollut ehdotonta tarvetta lisälennoille.

28.2. iltapäivän aikana Sevastopolissa luvallisesti laituriiin kiinnittyneestä mairinnousualueesta jalkautui ilman Ukrainan lupaa 382. Erillisestä merijalkaväkipataljoonan 300 aseistettua sotilasta.⁵⁸² Edelleen samana päivänä Sevastopoliin kuljetettiin meritse noin komppanian vahvuiset osastot 10. ja 24. Spetsnaz-prikaateista.⁵⁸³ Krasnodarin⁵⁸⁴ 10. Erillinen spetsnaz-prikaatin pääosat ja 25. Erillisen spetsnaz-rykmentin kalusto⁵⁸⁵ tuotiin alueelle neljällä mairinnousualueella seuraavien kahden päivän aikana.⁵⁸⁶ Lupaa asevoimien joukkojen käytölle

⁵⁷⁸ Ks. alaluku 3.5.

⁵⁷⁹ Отдельный морской разведывательный пункт специального назначения (Otdelnyi morskoi razvedyvatelnyi punkt spetsialnogo naznatšeniija), suom. erillinen meritiedustelu spetsnaz-asema.

⁵⁸⁰ Lavrov, (2015a) s. 165, Galeotti,(2014), <https://www.youtube.com/watch?v=2TVyPiHVZ1A#t=16>, 3.1.2017 ja https://www.youtube.com/watch?v=XE2SO2_IOQ4, 3.1.2017.

⁵⁸¹ Lavrov, (2015a) s. 165.

⁵⁸² Sama, (2015a) s. 164–165.

⁵⁸³ Galeotti, (2014).

⁵⁸⁴ Tukikohta on tarkemmin ottaen Molkinossa (ven. Молькино) noin 35 kilometriä Krasnodarista (ven. Краснодар) luoteeseen.

⁵⁸⁵ 25. Erillisen spetsnaz-rykmentin henkilöstö oli siirretty jo edellisenä päivänä lentokuljetuksella.

⁵⁸⁶ Lavrov, (2015a) s. 166.

Krimillä etnisten venäläisten suojelemiseksi presidentti Putin pyysi parlamentilta 1.3. aikana.⁵⁸⁷

Suurin osa operaation toisen vaiheen joukkojen noin 3 000–3 500 sotilaasta siirrettiin Krimille vain kolmessa vuorokaudessa ilma- ja merikuljetuksilla. Pienimuotoisten taktisten harhautusten hyödyntäminen taisteluhelikoptereiden ja merijalkaväen siirtojen yhteydessä varmasti edisti onnistumista. Logistisen infrastruktuurin ja järjestelyiden kokonaisuuden toimivuus oli kuitenkin yksi tärkeimmistä tekijöistä operaation onnistumisen kannalta.

Keskeisen sijaintinsa ansiosta operaation logistiseksi keskuksesi muodostui Anapan lentokenttä, jonne joukkoja keskitettiin kauempaa Venäjältä jo operaation alkuvaiheessa. Lentokenttä sijaitsee merikuljetusten lähtösatamina käytetyistä Kertšin-salmen lauttaterminaalista 70 kilometrin ja Novorossijskin laivastotukikohdasta 50 kilometriä päässä. Anapasta toteutettiin myös suoria ilmakuljetuksia Krimin lentokentille. Helmikuun 28. ja maaliskuun 11. välisenä aikana venäläiset laivaston alukset kävivät Krimin satamissa 15 kertaa, venäläisiä helikoptereita ja lentokoneita niemimaalle laskeutui 48 kertaa ja Kertšin-salmen ylitti kymmenen saattuetta yhteensä 139 ajoneuvon vahvuudella.⁵⁸⁸ Lisäjoukkojen saapuminen edellytti logistisen kapasiteetin kasvattamista myös Krimillä. Venäläisen yliopiston⁵⁸⁹ osin käyttämille ja muuten tyhjiillään olleille, 1800-luvulta peräisin oleville Lazarevskijen kasarmeille Sevastopoliin perustettiin logistinen keskus, jota käytettiin samalla joukkojen majoittamiseen.⁵⁹⁰

Voiman nopea projisointi yllätyksellisesti ja aloitteen säilyttäminen voimaa kasvattamalla ei onnistu ilman riittävää kuljetuskalustoa sekä terminaalialueita, jotka kykenevät käsittelemään riittävän määrän siirrettävää materiaalia ja henkilöstöä. Eikä operaatiota kyetä ylläpitämään ilman riittävää operaatioalueella sijaitsevaa tukeutumisinfrastruktuuria. Voiman projisoinnin ja tukeutumisen infrastruktuuri vaikuttaa ainakin tämän operaation perusteella yhdeltä keskeisimmistä taistelupotentiaalin osista aseellisissa konflikteissa. Toisaalta tämä korostui Krimillä toteutettaessa operaatio erikoisjoukoilla, joiden operatiivinen liikkuvuus ilman kuljetustukea on alhainen ja joita ei välittömästi seuraa voimakas orgaaninen huolto. Joka tapauksessa operaation toisen vaiheen joukkosiirrot kyettiin aloittamaan vain vuorokausi Krimin parlamentin

⁵⁸⁷ McDermott (2015), s.12.

⁵⁸⁸ Lavrov, (2015a), s. 160, 172

⁵⁸⁹ Kyseessä on Moskovan valtion yliopiston sivutoimipiste Sevastopolissa, ven. Филиал Московский государственный университет в Севастополе.

⁵⁹⁰ Lavrov (2015a), s. 168.

ja tunteja Gvardiisken sekä Belbekin lentokenttien valtaamisen jälkeen. Logistisen infrastruktuurin ja kapasiteetin lisäksi tämä johtui osan joukoista keskittämisestä operaatioalueen läheisyyteen jo operaation alussa, mikä ilmentää valmistautumista menestyksen hyödyntämiseen ja operaation toisen vaiheen käynnistämiseen. Lisäksi joukkosiirtojen onnistumista edisti oleellisesti ukrainalaisten pitäytyminen vastatoimista.

Balaklavan edustalla havaittiin 28.2. kaksi Venäjän Merivoimien alusta.⁵⁹¹ Seuraavana päivänä Venäjän Mustanmeren laivasto lähetti lisää aluksia merelle⁵⁹² ja sulki Ukrainan laivaston satamiinsa, ilman että pääosa ukrainalaisista aluksista edes yritti poistua laiturista.⁵⁹³ Samana päivänä Venäjän maajoukot pyrkivät saartamaan 5. Merivartio-osaston Balaklavassa, mikä käynnisti rannikkovartioston alusten välittömän evakuoinnin Odessaan sekä Kertšistä Berdjanskin kautta Mariupoliin. Venäläinen ohjusristeilijä Moskva ja sitä saattaneet ohjuskorvetit lähestyivät Sevastopolista irtautuvia aluksia, mutta pitäytyivät käyttämästä tulta niiden pysäyttämiseen. Ukrainan rajavartiopalvelu onnistuikin evakuoimaan Krimiltä 23 alusta, kun taas yksikään Ukrainan laivaston alus ei onnistunut vetäytymään Krimiltä. Merivartioston onnistumiseen vaikutti ennen kaikkea sen korkeampi valmius ja alusten parempi huoltotilanne suhteessa laivastoon.⁵⁹⁴

Mustanmeren laivaston taistelualusten liikkeet Krimin edustalla liittyivät osin joukkojen merikuljetusten suojaamiseen, mutta ensisijaisesti niillä pyrittiin Krimin operaatioalueen eristämiseen mereltä Ukrainan tai muiden osapuolien mahdollisten vastatoimien varalta. Saarroitus toteutettiin saamaan aikaan, kun niemimaalla vallattiin ilmapuolustuksen avainkohteita ja se oli olemukseltaan voimannäyttöoperaatio, jossa pitäydettiin tulenkäytöstä. Voimankäyttöön oli kuitenkin tarvittaessa hyvät edellytykset alusten ollessa merellä.

Operaation toinen vaihe laajeni maapuolustuksen kohteisiin 2.3. Tuolloin eri puolella niemimaata havaittiin pataljoonan ja komppanian suuruisia kuorma-autoilla ja panssaroiduilla Tigr-ajoneuvoilla⁵⁹⁵ liikkuvia osastoja, jotka saivat edetä kohtaamatta vastarintaa silloinkin kun sotilaat ryhmittäytyivät kohteilleen. Kevyesti varustettu venäläinen spetsnaz-pataljoona sai esimer-

⁵⁹¹ <http://liveuamap.com/en/2014/28-february-russian-frigate-patrolling-the-entrance-to-balaclava>, 3.1.2017 ja <https://twitter.com/ChristianFraser/status/439347124082597888>, 3.1.2017.

⁵⁹² <https://twitter.com/ChristopherJM/status/439857454722334720>, 3.1.2017.

⁵⁹³ Lavrov, (2015a) s. 166–167.

⁵⁹⁴ Sama.

⁵⁹⁵ Tigr (ven. Тигр) on GAZ:n eli Gorkovskin autotehtaan (ven. Горьковский автомобильный завод) valmistama panssaroitu partioajoneuvo, jonka ensimmäisenä otti käyttöön Venäjän asevoimat vuonna 2006.

kiksi saartaa vapaasti Ukrainan raskaimmin aseistetun joukon, 36. Erillinen rannikkovartioprikaatin, jolla oli käytössään kymmeniä panssarivaunuja ja rynnäkövaunuja.⁵⁹⁶ Myös Feodosian varuskunta saarrettiin, kun sen henkilöstö ei suostunut luopumaan aseistaan vaatimusten mukaisesti.⁵⁹⁷ Saarto ulotettiin myös suureen osaan Ukrainan rajavartiostasemista. Vaikka venäläisten voimankäyttö oli hyvin rajoitettua, ei siitä täysin pidättäytyttykään, esimerkiksi Ukrainan rajavartiopalvelun esikuntaan 2.3. tunkeutuneet hyökkääjät tuhosivat viesti- ja johtamisjärjestelmiä.⁵⁹⁸

Venäläisten saartotoimien painostavuutta kevennettiin kuitenkin jo 4.3. aikana vetäytymällä kauemmas saarrettavista kohteista, ukrainalaisten kieltäytyttyä antautumasta⁵⁹⁹ Mustanmeren laivaston komentajan vaatimaan aikamääräeseen mennessä⁶⁰⁰. Ukrainalaissotilaiden liikkuminen tukikohtien ulkopuolella siviilivaatetuksessa sallittiin ja tukikohtien katkaistut sähköt palautettiin. Krimin ”paikallispuolustusjoukot” jäivät kuitenkin jatkamaan saartoa lähietäisyydeltä. Donuzlavissa laivastotukikohtaa ympäröivät tarkastuspisteet purettiin yöllä 6.3. ja ohjusristeilijä Moskva poistui saattoaluksineen tukikohdan edustalta. Ukrainan 5. Pintaalusprikaatin pääsyn merelle kuitenkin estettiin upottamalla käytöstä poistetun ohjusristeilijä Otšakov Donuzlav-järvelle⁶⁰¹ johtavan kanavan suulle.⁶⁰²

Lavrovin mukaan Venäjän pidättyväinen linja johtui ennen kaikkea pyrkimyksestä varmistaa Krimin asemaa koskevan kansanäänestyksen häiriötön toteutus 16.3.⁶⁰³ Bērziņš puolestaan korostaa psykologista painostuksen ja Venäjän puolelle loikkaamaan houkuttelemisen vuorottelua valittuna menetelmänä, jota tuettiin Venäjän valtionjohdon strategisella viestinnällä.⁶⁰⁴

⁵⁹⁶ Lavrov, (2015a) s. 166.

⁵⁹⁷ <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/02/ukraine-crisis-russia-crimea-standoff>, 11.1.2017

⁵⁹⁸ Lavrov, (2015a) s. 167.

⁵⁹⁹ Sama, s. 169.

⁶⁰⁰ <http://www.bbc.com/news/world-europe-26424738#TWEET1060896>, 13.1.2017

⁶⁰¹ Kyseessä on enneminkin lahdeksi avautuva jokisuisto, jota erottaa merestä patoavat penkereet.

⁶⁰² Lavrov (2015a), s. 169–171, ks. myös http://www.smh.com.au/world/russia-sinks-ship-to-block-ukrainian-navy-entry-to-black-sea-20140306-hvghs.html?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=nc&eid=socialn%3Atwi-13omn1677-edtrl-other%3Annn-17%2F02%2F2014-edtrs_socialshare-all-nnn-nnn-vars-o%26sa%3DD%26usg%3DALhdy28zsr6qiq, 13.1.2017.

⁶⁰³ Lavrov (2015a), s. 170–171.

⁶⁰⁴ Bērziņš, Jānis: Russia’s New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy, Policy Paper no 02, National Defence Academy of Latvia,

Venäjän joukkokokoonpanoon oli sijoitettu poikkeuksellinen määrä upseereita antautumisneuvotteluiden edistämiseksi.⁶⁰⁵ Toisaalta Lavrov tuo esille Venäjän operaatiossa useita vuorokausia vallinneen kriittisen vaiheen, jolloin Ukrainan joukoilla oli määrällinen ylivoima Krimillä erityisesti raskaiden aseiden osalta, kun Venäjän saartojoukot puolestaan koostuivat vajaasta merijalkaväkiprikaatista ja kevyesti varustetuista spetsnaz-joukoista.⁶⁰⁶

Esitetyt arviot Venäjän joukkojen toiminta-ajatuksesta ovat oikeansuuntaisia. Krim ja sen sotilaallinen infrastruktuuri haluttiin Venäjän hallintaan pysyvästi ja alueen väestö haluttiin sitouttaa uuteen asetelmaan alusta alkaen. Taistelut ukrainalaisjoukkojen kanssa olisivat todennäköisesti heikentäneet venäläisjoukkojen osakseen saamaa hyväksyntää ja kiistäneet separatismien käynnistämismvaiheessa toimille hankitun näennäisen oikeutuksen. On mahdotonta tietää, olisiko operaatio keskeytetty, jos Ukrainan joukot olisivat ryhtyneet vastatoimiin ja aiheuttaneet venäläisille tappioita. Selvää on, että operaation korkeaa riskitasoa pyrittiin kompensoimaan venäläisjoukkojen läsnäolon kiistämällä sekä ”paikallispuolustusjoukkoja” ja ulkoistettuja toimijoita käyttämällä. Jos operaatio olisi epäonnistunut, venäläisten osuus olisi kiistetty edelleen arvovaltatappion pienentämiseksi. Riski ei kuitenkaan realisoitunut ukrainalaisten pitäytyessä vastatoimista. Tukikohtien saartamisella ja uhkavaatimuksilla osoitettiin valmiutta sotilaallisen voiman käyttöön samalla, kun pitäydyttiin pidemmälle menevistä provokaatioista ja psykologisesti viisaasti annettiin ukrainalaisille aikaa antautumiseen.

Krimille oli 5.3. mennessä tuotu joukkoja 3., 10., 16., ja 22. Erillisestä spetsnaz-prikaatista, 25. Erillinen spetsnaz-rykmentti, 45. Erillinen maahanlaskujoukkojen spetsnaz-rykmentti, osia 7., 31. ja 76. Erillisestä maahanlaskujoukkojen ilmarynnäköprikaatista sekä pieni Erikoisoperaatiojoukkojen osasto. Joukoilta puuttui kuitenkin raskas kalusto ja niiden oli tultava toimeen noin 150 BTR-80 -miehistönkuljetusajoneuvolla ja panssaroiduilla Tigr-ajoneuvoilla.⁶⁰⁷ Lisäjoukkojen myötä Venäjän taistelujoukkojen määrä Krimillä oli kasvanut

Center for Security and Strategic Research, April 2014,

<http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>, 14.10.2015, s. 4 ja Lavrov (2015a), s. 170–171 ja 173.

⁶⁰⁵ McDermott (2015), s. 17.

⁶⁰⁶ Lavrov (2015a), s. 165–166.

⁶⁰⁷ Sama, s. 169, Петров, Иван и Столпников, Иван: В военных в Крыму разглядели чеченский батальон и ульяновских десантников, РБК daily, 6 мар 2014, suom. Petrov, Ivan ja Stolpnikov, Ivan: Krimin sodassa on havaittu tšetšeeni-pataljoona ja maahanlaskujoukkoja Uljanovskista, RBK daily, 6.3.2014, <http://www.rbc.ru/politics/06/03/2014/570418e99a794761c0ce78f1>, 20.1.2017,

810. Erillisen merijalkaväkiprikaatin 2 000 taistelijasta⁶⁰⁸ noin 6 000–7 500 sotilaaseen. Muodostetun joukkoryhmittymän toimintamahdollisuudet olivat kuitenkin rajoittuneet. Tulenkäyttöön soveltui lähinnä 28.2. alueelle tuotu kahdeksan taisteluhelikopterin yksikkö, joka muodosti nopean ja liikkuvan reservin sekä sopi omien joukkojen suojaamiseen ja voimannäyttöön.

Joukkosiirtoja kuitenkin jatkettiin ja 6.3. Krimille siirtymisen aloittivat myös Astrahaniin sijoitettu 727. Erillinen merijalkaväkipataljoona ja Tšetšeniaan sijoitettu 18. Erillinen mootto-roitu jalkaväkiprikaati, joista viimeksi mainittu saapui niemimaalle 900 kilometrin siirtymisen jälkeen Kertšin lauttayhteyden kautta 12.3. BTR-82A -kalustolla toiminut prikaati ryhmitettiin Krimin mantereesta erottavalle ja seitsemän kilometriä leveälle Perekopin kannakselle, jossa se otti vastuun alueelle ryhmittyneeltä spetsnaz-pataljoonalta ja ”paikallispuolustusjoukoilta”.⁶⁰⁹ Kannasta puolustaneet joukot olivat ulottaneet ryhmityksensä tällä suunnalla Krimin rajan pohjoispuolelle Hersonskan oblastiin Tšongarin alueella jo 8.3. Joukot olivat myös suluttaneet maastoa mantereen puoleisen rajatarkastuspisteen läheisyydessä.⁶¹⁰

Yöllä 9.3. Sevastopolissa havaittiin useita Anapasta siirrettyjä, 11. Erilliselle rannikkopuolustusohjusprikaatille kuuluvia Bastion-P -meritorjuntaohjusjärjestelmiä, joiden kantama kattaa Krimille sijoitettuna lähes kaikkialle Mustallamerellä.⁶¹¹ Ingušista 11.3. lähtenyt 291. Tykistöprikaati, jonka kalustona oli 220 mm Uragan⁶¹² raketinheitinjärjestelmät ja 152 mm Msta-B⁶¹³ vedettävät haupitsit, saapui Krimille 14.3. ja se ryhmitettiin välittömästi Krimin ja Ukrainan mantereen väliselle kannakselle.⁶¹⁴ Krimille tuotiin 14.–15.3. välisenä aikana Pantsir-S ohjus- ja ammusilmatorjuntajärjestelmä sekä S-300PS⁶¹⁵ ohjusjärjestelmä. Se ryhmitettiin Gvardisken lentokentän alueelle, josta sen kantama kattoi suurimman osan Krimin niemimaasta.⁶¹⁶ Erään arvion mukaan Venäjän joukkojen kokonaismäärä Krimillä oli maaliskuun

⁶⁰⁸ Aid, Matthew: The Role of the GRU in Russia’s Takeover of the Crimea, 26.4.2014, <http://www.matthewaid.com/post/80776580075/the-role-of-the-gru-in-russias-takeover-of-the>, 16.1.2017.

⁶⁰⁹ Lavrov (2015a), s. 171–172.

⁶¹⁰ <http://khpg.org/en/index.php?id=1394319807>, 14.1.2017.

⁶¹¹ Lavrov (2015a), s. 171.

⁶¹² Ven. Реактивная система залпового огня 9К57 ”Ураган”.

⁶¹³ Ven. 152-мм гаубица 2А65 ”Мста-Б”.

⁶¹⁴ Lavrov (2015a), s. 172.

⁶¹⁵ Ven. зенитно-ракетная система (ЗРС) среднего радиуса действия С-300ПС 75Р6.

⁶¹⁶ Lavrov (2015a), s. 172.

2014 lopussa noin 30 000 sotilasta.⁶¹⁷ Venäjän joukot ja voimankasvu Krimin operaatioissa on esitetty kuvana **liitteessä 6**.

Moottoroidun jalkaväkiprikaatin, tykistörikaatin sekä ilma- ja meritorjuntaohjusjärjestelmien keskittämiseksi löytyy ainakin kaksi syytä. Ensinnäkin kyseessä on voimannäyttö ja aloitettavalla taktinen liike, joka nosti Venäjän joukkojen puolustusmahdollisuuksia Krimillä moninkertaisesti ja vähensi siten vastahyökkäyksen onnistumismahdollisuuksia ja siten myös sen yrittämisen todennäköisyyttä merkittävästi. Toisaalta kyse oli menestyksen operatiivisesta hyödyntämisestä operaation strategisen tavoitteen mukaisesti. Venäjä alkoi jo tässä vaiheessa rakentaa Krimistä puolustuskeskusta⁶¹⁸ osana Jäämereltä Itämerelle ja edelleen Mustallemerelle ja Välimerelle ulottuvaa strategista turvallisuusvyöhykettä. Näin ollen Venäjän voidaan todeta käytännössä saavuttaneen Krimin operaation strategisen tavoitteensa operaation toiseen vaiheeseen ja ukrainalaisten sotilaskohteiden piirityksen ollessa vielä käynnissä.

Venäjän Krimin operaatioon kokoaman joukkoryhmittymän kokoonpanosta on tehty myös muita tulkintoja. Avoimia lähteitä hyödyntävän Yhdysvaltain maavoimien Foreign Military Studies Officen mukaan Venäjän asevoimat saattoi käyttää operaatiota kehitteillä olleen nopean toiminnan joukon testialustana. Saavuttaessaan taistelukykyensä joukon vahvuus olisi 70 000–80 000 sotilasta maahanlaskujoukkojen muodostaessa sen rungon. Lisäksi kokonaisuus sisältäisi maahanlaskujoukkojen kanssa yhteistoimintakykyiset erikoisoperaatiojoukot, valikoituja spetsnaz-prikaateja, kolme moottoroitua jalkaväkiprikaatia, valikoituja osia maavoimien lentojoukoista ja kuljetusilmavoimista, merijalkaväkeä, maihinnousualuksia ja mahdollisesti merivoimien spetsnaz-joukkoja.⁶¹⁹ Baevin mukaan nopean toiminnan joukoilla ei ole yhteistä johtamisrakennetta, josta huolimatta Krimin operaatio osoitti niiden yhteisoperaatiokyvyn olevan hyvä.⁶²⁰

⁶¹⁷ Aid, (2014).

⁶¹⁸ McDermott, Roger: *Fortress Crimea: Russia Shifts Military Balance in the Black Sea*, The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor, Volume: 11, Issue: 219, December 9, 2014, <https://jamestown.org/program/fortress-crimea-russia-shifts-military-balance-in-the-black-sea/>, 5.3.2017

⁶¹⁹ Foreign Military Studies Office: *A Glimpse of the Russian Rapid Reaction Force in Crimea?*, *OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014*, s. 4–5, <http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015, ks. myös Егоров, Иван: *Десант пойдет на штурм*, *Российская газета*, 1.8.2013, suom. Jegorov, Ivan: *Maahanlaskujoukot tulevat iskemään*, *Rossijskaja gazeta* 1.8.2013, <https://rg.ru/2013/07/31/desantniki-site.html>, 21.1.2017 ja McDermott (2015), s. 8.

⁶²⁰ Baev, Pael: *Ukraine: a Test for Russian Military Reforms*, *Russie.Nei.Reports No. 19*, Ifri, May 2015, <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/fs56baev.pdf>, 30.9.2015, s. 23.

Uuden joukkokonseptin testaaminen ei yksin ole riittävä peruste riskialttiin valtausoperaation käynnistämiseksi, mutta se on varmasti antanut siihen hyvän mahdollisuuden. Venäjän ja sen asevoimien osallisuuden järjestelmällinen kiistäminen Krimin tapahtumiin, kunnes menestys oli varmistettu, tukee osaltaan esitettyä näkemystä. Uuden valiojoukko epäonnistuminen olisi ollut huomattava arvovaltatappio Venäjälle. Nopean toiminnan joukon väitetystä kokoonpanosta voidaan päätellä, että sitä ei todennäköisesti ole tarkoitus koota kiinteäksi organisaatioksi yhden johdon alaisuuteen. Joukon vahvuus puolestaan osoittaa, että se ei yksin kykene tehtäviin aseellisia konflikteja laajemmissa sotilaallisissa konflikteissa. Todennäköisesti kyseessä onkin yhteistoimintakykyinen joukkopooli, josta voidaan ottaa tilanteen kulloinkin edellyttämät joukot käyttöön nopeasti. Mahdollisesti ne voisivat kuitenkin toimia aloitteen tempaavana etujoukkona ja keskittämisen suojaajana suuremmalle joukkoryhmittymälle.

Krimin joukkosiirtojen jatkuessa ja Ukrainan nopean toiminnan joukkojen lähestyessä Krimiä Venäjä käynnisti huomattavasti suuremman sotilaallisen voiman keskittämisen Manner-Ukrainan vastaiselle rajalle. Krimille suunnatuista joukoista poiketen maarajalle keskitetyt joukot oli varustettu panssarivaunuilla, panssaroiduilla miehistönkuljetusajoneuvoilla ja telatykeillä muodostaen siten todellisen hyökkäysuhkan. Samaan aikaan Ukrainan rajan läheisyydessä sijaitseville venäläisille lentokentille keskitettiin lisää lentokoneita ja helikoptereita Venäjän muista osista. Vastatakseen kasvaneeseen uhkaan Ukrainan asevoimat alkoi myös keskittää joukkoja maan itärajalle sekä Krimille johtavan Perekopin kannaksen suuntaan.⁶²¹

Korkean hyökkäyksellisen taistelupotentiaalin omanneen joukkoryhmittymän kokoaminen Ukrainan rajan läheisyyteen oli ensisijaisesti uhkaavaa voimannäyttö, joka pakotti Ukrainan asevoimat sitomaan joukkoja maansa itärajalle, mikä puolestaan rajoitti sen kykyä vapauttaa Krimillä saarrettuja kohteita vastahyökkäyksellä. Krimin operaation edistämisen lisäksi joukkoryhmittymän keskittämällä varauduttiin uuden toimintasuunnan avaamiseen epäsuotuisassa tilannekehityksessä.

Vähitellen Ukrainan asevoimien tukikohdat ja alukset antautuivat venäläisille. Laivaston lentotukikohta Novofedorivkassa päättyi venäläisten hallintaan 9.3. venäläisjoukkojen vallatessa sen yhdessä ”paikallispuolustusjoukkojen” ja aktivistien kanssa.⁶²² Maaliskuun 19. pienillä erikoisjoukkojen osastoilla vallattiin useita kohteita, kuten Krimin taktisen ryhmän ilmapuo-

⁶²¹ Lavrov (2015a), s. 170.

⁶²² Sama, s. 171–172.

lustuksen varakomentopaikka, Ukrainan laivaston materiaalivarikon esikunta sekä Ukrainan laivaston esikunta.⁶²³ Perevalneen sijoitettu 36. Erillinen mekanisoitu rannikkopuolustusprikaati antautui rauhanomaisesti.⁶²⁴ Presidentti Putinin julistus 20.3. turvasi Venäjän palvelukseen siirtyvien ukrainalaissotilaiden aseman ja etuudet vauhdittaen antautumisia. Kahdessa päivässä 54 ukrainalaista alusta ja suurin osa sotilastukikohdista nosti Venäjän lipun.⁶²⁵ Seuraavana päivänä Krim liitettiin osaksi Venäjän Federaatiota.⁶²⁶

204. Taktisen lentoprikaatin vastarinta murtui, kun 18. Erillisen moottoroidun jalkaväkiprikaatin miehistönkuljetusajoneuvojen tukema erikoisjoukkoryhmä tunkeutui sen esikunnan alueelle.⁶²⁷ Viimeisenä maatukikohtana vallattiin 1. Merijalkaväkirykmentin tukikohta Feodosiassa, jossa kasarmeihin linnoittautuneet 60 sotilasta antautuivat hyökkääjien käytettyä savu- ja paukkuheitteitä sekä tulitettua ikkunoita käsiaseilla taisteluhelikopteriparin leijuessa varuskunnan yllä.⁶²⁸ Viimeisenä antautui miinanraivaaja Tšerkasin miehistö, kun kahden taisteluhelikopterin tukema rynnäkköjoukko valtasi aluksen 25.3. Ukrainan asevoimien noin 22 000 sotilasta sekä Krimillä olleet puolisolitaalliset joukot olivat antautuneet taisteluitta noin kuukauden kestäneen piiritysoperation jälkeen. Suurin osa ukrainalaisista sotilaista päätti jäädä Venäjän hallitsemalle Krimille, vaikka pääsy Ukrainaan turvattiin.⁶²⁹ Venäjän todellista taistelupotentiaalia on kuitenkin mahdotonta arvioida, koska operaatio sujui niin hyvin, ettei se ikinä johtanut taisteluihin.⁶³⁰

Maaliskuuhun 2015 mennessä Venäjä oli ryhmittänyt Krimille varovaistenkin arvioiden mukaan vähintään 26 000 sotilasta, mukaan lukien Mustanmeren laivaston 13 000 sotilasta. Joidenkin arvioiden mukaan Venäjän asevoimien joukkomäärä niemimaalla saattoi olla jopa 40 000.⁶³¹ Ottaen huomioon Venäjän asevoimien merkittävästi ukrainalaisia korkeamman taistelupotentiaalin on selvää, että maltillisimmankin arvion mukaisilla joukoilla Venäjä on kiistänyt Ukrainalta sotilaallisen mahdollisuuden Krimin palauttamiseksi.

⁶²³ Lavrov (2015a), s. 174–175, ks. myös Nikolsky (2015), s. 129–130.

⁶²⁴ Lavrov (2015a), s. 175.

⁶²⁵ Sama, s. 175–176.

⁶²⁶ McDermott (2015), s. 12.

⁶²⁷ Lavrov (2015a), s. 176.

⁶²⁸ Sama, s. 177.

⁶²⁹ Sama, s. 177–178.

⁶³⁰ McDermott (2015), s. 9.

⁶³¹ Sutyagin, Igor: *Russian Forces in Ukraine*, Royal United Services Institute (RUSI), Briefing Paper, March 2015, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, 10.11.2015, s.4.

5.3 Venäjän Operaatio Itä-Ukrainassa

5.3.1 Itä-Ukrainan operaatioympäristö

Donbas käsittää Ukrainan kaksi itäisintä aluetta Donetskin ja Luhanskin.⁶³² Donetskin pinta-ala on 26 517 km² ja Luhanskin 26 683 km² niiden kattaessa yhteensä 8,8 % Ukrainan kokonaispinta-alasta.⁶³³ Konfliktin aikana venäläisessä viestinnässä Itä- ja Etelä-Ukrainasta on presidentti Putinin johdolla käytetty nimitystä Novorossija, jonka osana Donbas on nähty.⁶³⁴ Novorossija oli erillinen hallintoalue tsaarin ajalla vuosien 1764–1917 välillä.⁶³⁵ Tuolloinen Novorossija käsitti Donetskin ja Luhanskin lisäksi Harkovan, Hersonin, Nikolajevin ja Odessan alueet, mutta ei ole koskaan ollut väestöllisesti yhtenäinen kokonaisuus.⁶³⁶

Vuonna 2010 Donbasin väkiluku oli 6,1 miljoonaa, mikä vastasi 13,4 % osuutta Ukrainan kokonaisväestöstä. Alueen muuttotappio on kuitenkin ollut muuta Ukrainaa suurempaa ja vuoden 2001 väestönlaskua seuranneen vuosikymmenen aikana väkiluku laski 1,3 miljoonalla.⁶³⁷ Etnisten venäläisten ja venäjänkielisten osuus väestöstä on Donbasissa Ukrainan toiseksi suurinta – osuus on suurempi ainoastaan Krimillä. Vuoden 2001 väestönlaskennan mukaan etnisten venäläisten osuus oli 38,5 % samalla, kun venäjänkielisiä oli 72 %.⁶³⁸ Väestörakenteesta huolimatta venäläisnationalistit ovat olleet Donbasissa sekalainen marginaaliryhmä, jonka edustajat eivät ole koskaan saaneet yli yhden prosentin kannatusta vaaleissa.⁶³⁹

Historiallisesti Donbasin alue oli teollistumiseensa asti etäistä syrjäseutua sekä Ukrainan että Venäjän näkökulmasta. Nykyäänkin alue saa ilmeensä siellä sijaitsevasta runsaasta mutta vanhanaikaisesta hiili-, teräs- ja kemianteollisuudesta sekä kaivostoiminnasta, jonka johdosta Donbas on yksi Euroopan saastuneimmista alueista.⁶⁴⁰ Maantieteellisesti hiilikaivosvyöhyke

⁶³² Wilson (2014), s. 119.

⁶³³ https://fi.wikipedia.org/wiki/Ukrainan_alueet, 8.4.2017.

⁶³⁴ Wilson (2014), s. 120.

⁶³⁵ Sakwa (2015), s. 9.

⁶³⁶ Wilson (2014), s. 120.

⁶³⁷ Sama, s. 122.

⁶³⁸ Sama, s. 118.

⁶³⁹ Sama, s. 123.

⁶⁴⁰ Sama, s. 118–119.

sijoittuu Donbasin keskiosaan. Suuret teollisuuskeskittymät sijaitsevat pohjoisempana Slovjanskin, Kramatorskin, Stahanovin ja Severodonetskin alueilla. Eteläisellä rannikolla ei sen sijaan ole merkittävää asutusta Mariupolia lukuun ottamatta. Donbasin pohjoisimmat ja läntisimmät osat ovat maanviljelysalueita.⁶⁴¹

Vuonna 2011 Donbasissa tuotettiin 16,6 % Ukrainan bruttokansantuotteesta, 27 % teollisesta tuotannosta ja 22 % vientituotteista. Samalla alueella kulutettiin 20 % maakaasusta. Vain 7,1 % valtion budjetista kerättiin alueelta samalla, kun Ukrainan hallitus tuki Donbasin talousjärjestelmää hallitsevia oligarkeja ja heidän tappiollisia teollisuuslaitoksiaan 1,5 miljardin Yhdysvaltain dollarin suuruisella summalla. Alue oli taloudellisesti erittäin riippuvainen Venäjältä sekä sieltä tuotavan kaasun että vientimarkkinoiden takia.⁶⁴²

Maaliskuussa 2014 Ukrainan maavoimilla ei ollut joukkoja Donetskin tai Luhanskin alueilla. Niiden luoteispuoleiselle Harkovan alueelle oli sijoitettu 92. Mekanisoitu prikaati ja tästä edelleen luoteeseen Sumyn alueelle oli ryhmitetty 27. Raketinheitinrykmentti. Näiden jälkeen merkittävimmät joukkoryhmittymät olivat Dnepr-joen tasalla noin 250–500 kilometrin päässä Donbasista merkittävimmän keskittymän sijaitessa Dnipropetrovskin alueella ja muodostuessa 93. Mekanisoidusta prikaatista, 1039. Ilmatorjuntaohjusrykmentistä, 25. Maahanlaskuprikaatista ja 17. Panssariprikaatista. Pääosa Ukrainan maavoimien joukoista oli ryhmitetty maan länsiosaan Puolan rajan ja pääkaupungin Kiovan välille.⁶⁴³

Donetsk ja Luhansk rajoittuvat idässä Venäjän Rostovin alueeseen. Pohjoisessa Luhansk rajoittuu Venäjän Voronežin ja Belgorodin alueisiin.⁶⁴⁴ Rostov on osa Venäjän asevoimien Eteläisen sotilaspiirin vastuualueita, kun taas Voronež ja Belgorod kuuluvat Läntisen sotilaspiirin vastuualueeseen.⁶⁴⁵ Vuonna 2013 Eteläisen sotilaspiirin johdossa sen keskeisimpinä alaisina oli johtoportaina kaksi armeija esikuntaa sekä joukkoina yksi tiedusteluprikaati, kaksi spetsnaz- ja kymmenen moottoroitua jalkaväkiprikaatia. Viimeksi mainituista kaksi oli sijoitettu

⁶⁴¹ Wilson (2014), s. 121.

⁶⁴² Sama, s. 122–123 ja Sakwa, (2015), s. 149.

⁶⁴³ Sutyagin, Igor ja Clarke, Michael: Ukraine Military Dispositions, The Military Ticks Up while the Clock Ticks Down, Royal United Service Institute (RUSI), Briefing Paper, April 2014, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.692.2158&rep=rep1&type=pdf>, 24.1.2017, s. 4.

⁶⁴⁴ Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): Map of Eastern Ukraine, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015b s. 305.

⁶⁴⁵ Rautala (2014), s. 5.

Armeniaan, yksi Abhasiaan ja yksi Etelä-Ossetiaan. Lisäksi Eteläisen sotilaspiirin johdossa oli kolme moottoroitua vuoristoprikaatia, yksi maahanlaskujoukkojen divisioona ja yksi prikaati. Aselajijoukkoihin kuului yksi tykistörykmentti sekä yksi tykistö-, yksi raketinheitin-, yksi tykistöohjus-, kaksi ilmapuolustus- ja yksi pioneeri prikaati.⁶⁴⁶ Sotilaspiirin keskeisin kalusto käsitti 400 panssarivaunua, 40 lentokonetta ja 17 merivoimien alusta.⁶⁴⁷

Vastaavasti läntisellä sotilaspiirillä oli johdossaan kaksi armeijan esikuntaa, kaksi spetsnaz-, kaksi panssari- ja kuusi moottoroitua jalkaväkiprikaatia, 3 maahanlaskujoukkojen divisioona, kaksi tykistö-, yksi raketinheitin-, kolme tykistöohjus- ja kaksi ilmapuolustusrikaatia sekä yksi pioneeri- ja yksi sotilaspoliisiprikaati.⁶⁴⁸ Panssarivaunuja oli noin 750, erityyppisiä lentokoneita noin 440 ja merivoimien aluksia 61.⁶⁴⁹

5.3.2 Sotilaallinen painostus ja separatismi

Janukovitšin hallinnon kaatumisen jälkeen protestimieliala kasvoi hänen tukialueillaan Donetskissa, Luhanskissa, Dnipropetrovskissa, Odessassa, Harkovassa, Hersonissa sekä Mykolajivissa. Hallituksen vastaiset kokoontumiset toistuivat, kun Krimin liittäminen Venäjään nähtiin rohkaisevana esimerkkinä.⁶⁵⁰ Huhtikuussa 2014 toteutetun laajan kyselyn mukaan Donetskissa 27,5 % ja Luhanskissa 30,3 % väestöstä kannatti separatismia ja liittymistä Venäjään. Koko Itä- ja Etelä-Ukrainan vastaava luku oli vain 15,4 %, mikä osoitti väitteen Novorossijasta yhtenäisenä alueena vähintäänkin liioittelevaksi.⁶⁵¹ Venäjään liittymisen sijaan kannatettiin vallan hajauttamista alueille ja Ukrainan muuttamista liittovaltioksi.⁶⁵²

Donbasin levottomuuksien käynnistymiseen ja kehittymiseen vaikutti useiden ja osittain yhdessä toimineiden ryhmien toiminta. Janukovytsin perheen lähipiiri ohjasi edelleen toimia tukialueellaan. Venäjä lähetti alueelle peitetoimijoita organisoimaan paikallisista aktivisteja ja

⁶⁴⁶ Routledge (julk.): Russia and Eurasia, julkaisussa *The Military Balance 2013*, Taylor and Francis Group, March 2013, <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2013.757001>, 13.4.2017., 27.6.2017, s. 231

⁶⁴⁷ Rautala (2014), s. 6.

⁶⁴⁸ Routledge (2013), s. 232–233.

⁶⁴⁹ Rautala (2014), s. 6.

⁶⁵⁰ Lavrov, Anton: Civil War in the East, How the Conflict Unfolded Before Minsk I, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015b s. 202.

⁶⁵¹ Wilson (2014), s. 124.

⁶⁵² Lavrov (2015b), s. 202.

rikollisia. Näihin osaltaan lukeutuivat myös Krimin Venäjään liittämisen keskeisessä asemassa olleet avaintoimijat, jotka halusivat toistaa menestyksensä Donbasissa. Paikalliset oligarkit puolestaan hyödynsivät sekavaa tilannetta vahvistaakseen asemaansa suhteessa Kiovaan.⁶⁵³ Toisaalta kansallismieliset tahot lähettivät alueelle vapaaehtoisia separatistien vastustajia.⁶⁵⁴ Aluksi mielenosoitukset säilyivät kuitenkin pääosin rauhallisina.⁶⁵⁵ Venäjään yhteyksiä omaavan Pavel Gubarevin johtama kansannousu maaliskuun 2014 alussa sai liikkeelle vain 5 000 paikallista rikollista ja oikeistoradikaalia, ja se epäonnistui rajan yli tuoduista venäläisvahvennuksista huolimatta.⁶⁵⁶ Operaation lähtökohtatilanne Itä-Ukrainassa oli Krimiin verrattuna monimutkaisempi useista toimijoista sekä väestön hajanaisemmasta mielipideilmastosta johtuen.

Venäjän Eteläisen sotilaspiirin joukot aloittivat sotaharjoituksen Ukrainan rajan läheisyydessä uutislähteiden mukaan 8 500 sotilaan vahvuisella joukolla 12. maaliskuuta 2014. Harjoituksen päättymisajankohtaa ei ilmoitettu.⁶⁵⁷ Presidentti Putin oli ilmoittanut sotaharjoituksen pitämisestä Ukrainan vastaisella rajalla jo 26.2. ja Venäjän parlamentin ylähuone eli liittokokouksen liittoneuvosto oli hyväksynyt sotilaallisten joukkojen käytön Ukrainan alueella 1.3.⁶⁵⁸ Seuraavien päivien aikana julkisuuteen tuli havaintoja raskaan kaluston, kuten taistelupanssarivaunujen ja panssarihaupitsien keskittämisestä kohti Ukrainan rajaa.⁶⁵⁹

Venäjän joukkojen tarkkaa määrää ei varmuudella kyetty ilmoittamaan julkisuuteen. Länsimaisten arvioiden mukaan Venäjän joukkojen kokonaisvahvuus alle 50 km päässä Ukrainan rajasta oli 92 000–94 000 sotilasta, josta taistelujoukkoihin kuului noin 48 500 sotilasta.⁶⁶⁰ Voimaryhmän joukot oli koottu 28 yksiköstä.⁶⁶¹ Ne oli organisoitu neljäksi alueelliseksi ryhmäksi, jotka olivat Pohjoisen, Belgorodin, Donbasin ja Tavrijan ryhmät. Belgorodin ryhmää lukuun ottamatta alueelliset ryhmät oli jaettu edelleen kahdeksi alaryhmäksi maantieteellisen toimintasuunnan perusteella. Kolmen ensimmäisen alueellisen ryhmän vahvuus vaihteli 8 000 ja hieman yli 9 000 sotilaan välillä. Tavrijan ryhmän vahvuus oli huomattavasti suurempi sen

⁶⁵³ Wilson (2014), s. 126 ja 130–131.

⁶⁵⁴ Leonhard ja Phillips (2015), s. 27.

⁶⁵⁵ Lavrov (2015b) s. 202.

⁶⁵⁶ Wilson (2014), s. 128.

⁶⁵⁷ <http://in.reuters.com/article/ukraine-russia-military-idINDEEA2C08T20140313>, 14.1.2017.

⁶⁵⁸ Wilson (2014), s. 129 ja Barabanov (2015), s. 192.

⁶⁵⁹ Ks. esim. https://vk.com/wall-32331179_374889, 14.1.2017.

⁶⁶⁰ Sutyagin ja Clarke (2014), s. 9–13.

⁶⁶¹ Sutyagin, Igor: (2015), s.1.

ollessa yli 23 000. Neljän alueellisen ryhmän lisäksi 1 600 sotilaan vahvuista Transnistrian ja 1 800 sotilaan vahvuista Polissjan ryhmää on mahdollisesti suunniteltu käytettävän Ukrainan operaatiossa.⁶⁶²

On huomionarvoista, että joukkojen keskittäminen Ukrainan rajan tuntumaan aloitettiin jo Krimin operaation ollessa käynnissä. Ukrainan nopean toiminnan joukot olivat alkaneet lähestyä noin viikkoa aiemmin Krimille johtavaa Perekopin kannasta⁶⁶³. Samaan aikaan Krimin operaation kolmannen vaiheen joukot eli Krimin puolustamiseen tarkoitetut joukot alkoivat saapua niemimaalle. Tässä yhteydessä voiman keskittäminen Ukrainan itärajalle voidaan nähdä ensisijaisesti Krimin operaation menestyksen tukemisenä kriittisessä vaiheessa eskalaatiolla painostamalla. Tavrijan ryhmän suurempi koko selittyikin pitkälti Krimin miehityksellä. Vaikka valtausoperaatio oli huhtikuussa 2014 jo ohi, saavutettu loppuasetelma haluttiin turvata ennaltaehkäisemällä ja tarvittaessa torjumalla voimakkaalla Krimin alaryhmällä Perekopin kannaksen pohjoispuolisten ukrainalaisjoukkojen mahdolliset vastahyökkäykset. Toisaalta keskitettyjen joukkojen potentiaali toimi vipuvartena Donbasin kapinallisten voimalle⁶⁶⁴ tukien siten myös separatistien voimistumista Donbasissa. Voimaltaan vähäisten Transnistrian ja Polissjan ryhmiä oli todennäköisesti suunniteltu käytettävän ainoastaan Ukrainan voimia sitovaan harhautukseen.

Karberin mukaan kesällä 2015 julkisuuteen vuoti Venäjän Läntisen sotilaspiirin luonnosasteella ollut suunnitelma hyökkäyksestä Ukraina. Kyseisen dokumentin mukaan hyökkäys oli tarkoitus suunnata Rostovin alueelta Donetskin alueelle kahta reittiä, ja Belgorodin alueelta Harkovan alueelle kolmea reittiä pitkin. Tavoitteena oli Dnepr-joen tasa, joka oli tarkoitus saavuttaa 15 vuorokaudessa. Hyökkäys olisi toteutettu kaksiportaisena samalla, kun spetsnazjoukkoja olisi käytetty levottomuuksien lietsomiseen sekä jokien ylityspaikkojen valtaamiseen hyökkäysreiteillä. Hyökkäyksen edetessä vallatulle alueelle olisi muodostettu ilmaeristysvyöhyke.⁶⁶⁵

Karberin esittämät seikat luovat mielikuvan todellisesta hyökkäysaikomuksesta pelkän Krimin operaatiota tukevan painostuksen sijaan. On mahdollista, että kyse oli todellisesta suunnit-

⁶⁶² Sutyagin ja Clarke (2014), s. 9–13.

⁶⁶³ Lavrov (2015a), s. 170.

⁶⁶⁴ Wilson (2014), s. 129.

⁶⁶⁵ Karber, Phillip. A: "Lessons Learned" from Russo-Ukrainian War, Personal Observations, The Potomac Foundation, Draft, 8 July 2015, <https://prodev2go.files.wordpress.com/2015/10/rus-ukr-lessons-draft.pdf>, 7.4.2016, s. 30–33.

telmasta, joka aiottiin toimeenpanna mutta peruttiin luonnoksen päädyttyä ukrainalaisten käsiin. On myös edelleen mahdollista, että kyse epäsuotuisaan tilannekehitykseen varautumisesta. Ei voida myöskään sulkea pois sitä vaihtoehtoa, että suunnitelma vuodettiin tahallisesti sotilaallisen painostuksen uskottavuuden lisäämiseksi. Venäjän joukkojen ryhmitys ja kokoonpano eivät sulje pois mitään esitetystä vaihtoehdoista.

Myös Venäjän Federaation sisäministeriön alaisten sisäisen turvallisuuden joukkojen raportointiin nostaneen valmiuttaan Keskisen sotilaspiirin alueella. Kyseiset joukot käsittivät neljä noin 10 000 henkilön vahvuista divisioonaa, yhden erikoisjoukkoprikaatin, viisi moottoroitua pataljoonaa sekä kaksi pataljoonan vahvuista erikoisjoukkojen osastoa. Vaikka sisäisen turvallisuuden joukot on tarkoitettu vallattujen alueiden väestön rauhoittamiseen, niiden kalustona on myös tykistöä ja panssarivaunuja.⁶⁶⁶

Sisäisen turvallisuuden joukkojen valmiuden nostaminen vahvistaa kuvaa pyrkimyksestä Ukrainan alueiden valtaamiseen ja pitämiseen. Toisaalta valmiuden kohotus saattoi olla harhautus, jolla vaikeutettiin Ukrainan tilannekuvan muodostamista. On myös mahdollista, että nämä joukot olivat Karberin esille tuomassa hyökkäyssuunnitelmassa mainittu toinen porras. Sisäisen turvallisuuden joukkojen vahvuus vastasi kuitenkin asevoimien voimaryhmän taistelevien joukkojen vahvuutta ja niillä oli käytössään raskaita aseita. Viimeksi mainittu vaihtoehto olisi merkinnyt valmistautumista sisäisen turvallisuuden joukkojen käyttöön asevoimien joukkojen tapaan, niiden normaalista käyttöperiaatteesta poiketen.

Ottaen huomioon kokemukset Tšetšenian sodista ja Vahruševin näkemyksen vuodelta 1999⁶⁶⁷, jonka mukaan aseellisissa konflikteissa asevoimien ja sisäisen turvallisuuden joukkoja tulee koota samaan joukkomuodostelmaan, viimeisinkään vaihtoehto ei olisi mahdoton. Karkeasti arvioituna tämä olisi kasvattanut taistelevien joukkojen määrää kymmenillä tuhansilla taistelijoilla, mikä pelkästään potentiaalina muodosti Ukrainalle merkittävän lisäuhkan, jota ei voitu jättää huomiotta. Olipa sisäisen turvallisuuden joukkojen suunniteltu toiminta-ajatus mikä tahansa, niiden aktiivinen rooli noudattaa Kopytkon määritelmää modernista operaatiotaidosta⁶⁶⁸, jossa asevoimien joukkoja käytetään muiden aseellisten joukkojen kanssa yhdessä.

⁶⁶⁶ Sutyagin ja Clarke (2014), s. 12–13.

⁶⁶⁷ Ks. luku 3.4.

⁶⁶⁸ Ks. luku 2.2.

Laajamittaisella sotilaallisella voimankäytöllä painostamista tuettiin Kollektiivisen turvallisuuden sopimusjärjestön monikansallisella rauhanturvaharjoituksella, jossa harjoiteltiin interventiota naapurimaahan. Elo- ja lokakuussa 2014 Kazakstanissa ja Kirgisiassa pidetyt harjoitukset viittaavat suunnitelmaan laajasta interventiosta. Samalla harjoitusten ulkomaiset joukot tarjosivat Venäjän maahanlaskujoukoille mahdollisuuden harjoitella yhteistoimintaa Donbasin kapinallisten kanssa.⁶⁶⁹ Tavanomaisten joukkojen harjoitusten lisäksi konfliktin eskalaation uhkaa ylläpidettiin toteuttamalla strategisten tason sotaharjoituksia, joihin liittyi usein ydinasejoukkojen ja strategisten pommitusilmavoimien lennot Naton alueen läheisyydessä, viestin lähettämiseksi muille osapuolille pysyä konfliktin ulkopuolella.⁶⁷⁰ Todennäköisesti eritasoiset harjoitukset toimivat ensisijaisesti harhautuksena ja voimannäyttönä. On kuitenkin totta, että monikansallinen harjoitus tarjosi samalla mahdollisuuden harjoitukseen osallistuneiden joukkojen taistelunvalmiuden kohottamiselle.

Alueellisiin ryhmiin kuului kaksi spetsnaz-pataljoonaa Tavrijan ryhmän muodostaessa poikkeuksen yhteensä neljällä spetsnaz-pataljoonalla ja yhdellä maahanlaskujoukkojen spetsnaz-pataljoonalla. Taistelujoukkojen pääosat oli otettu joko maahanlasku-, ilmarynnäkö- tai moottoroiduista jalkaväkiyhtymistä ja ne oli organisoitu pääasiassa pataljoonien taktisiksi ryhmiksi.⁶⁷¹

Pohjoisella ja Donbasin alueellisilla ryhmillä oli kummallakin neljä pataljoonan taktista ryhmää. Sen sijaan Belgorodin ryhmällä oli niitä seitsemän tai kahdeksan ja Tavrijan ryhmällä viisi. Pataljoona- ja rykmenttikokoonpanoja ei juurikaan käytetty muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Belgorodin ryhmään kuului yksi moottoroitu jalkaväkipataljoona ja Pohjoiseen ryhmään yksi moottoroitu jalkaväkirykmentti. Prikaatikokonaisuutena operaatioon oli keskitetty Belgorodin ryhmän 27. Kaartin moottoroitu jalkaväkiprikaati, Tavrijan ryhmän 31. Kaartin ilmarynnäköprikaati ja 810. Merijalkaväkiprikaati. Lisäksi Donbasin ryhmän reservinä toimi 56. Ilmarynnäköprikaati ja Tavrijan ryhmän reservinä 33. ja 34. Vuoristoprikaati. Viimeksi mainitun vahvaan reserviin kuului lisäksi 7. Ilmarynnäködivisioona.⁶⁷²

Spetsnaz- ja maahanlaskujoukkojen suuri määrä alueellisten voimaryhmien kokoonpanossa, suhteessa aselajin kokoon ja verrattuna moottoroidun jalkaväen määrään, vahvistaa Bara-

⁶⁶⁹ McDermott (2015), s. 21–22.

⁶⁷⁰ Sama, s. 23.

⁶⁷¹ Sutyagin ja Clarke (2014), s. 9–13.

⁶⁷² Sama.

banovin arvion niiden vahvistuneesta asemasta Venäjän asevoimissa. Hänen mukaansa maahanlasku- ja erikoisjoukot ovat olleet sotilasreformin keskiössä vuoden 2008 jälkeen, Venäjän pyrkiessä kehittämään asevoimien valmiutta joukkojen nopeaan keskittämiseen ilman liikettä kannallepanoa⁶⁷³. Onkin todennäköistä, että yhdessä spetsnaz-joukkojen kanssa maahanlaskujoukot ovat muodostaneet alueellisten voimaryhmien rungon, jota täydennettiin moottoroitujen jalkaväkiryhtymien joukoilla. Tällä perusteella arviot moottoroitujen jalkaväkiryhtymien kyvystä irrottaa operaatioon vain yksi pysyvän valmiuden pataljoona ovat oikean suuntaisia, mutta toisaalta ne ovat selityksinä yksipuolisia. Voimaryhmien joukkorakenteen perusteella vaikuttaa siltä, että operaatio on haluttu rakentaa Krimin operaation tapaan⁶⁷⁴ nopean toiminnan joukkokonseptia testaavaksi.

Ainoa alueellinen ryhmä, johon kuului panssarijoukkoja koottuina yhtyminä, oli Pohjoinen ryhmä. Sen kokoonpanossa oli kaksi panssariyrykmenttiä ja 6. Panssariprikaati.⁶⁷⁵ Panssariyhtymien keskittäminen Pohjoiseen ryhmään on johdonmukaista Itä-Ukrainan maasto huomioon ottaen. Vaikka Itä-Ukraina onkin lähes poikkeuksetta tasankoa, kaikkein edullisin hyökkäyssuunta panssareille olisi ollut pohjoisesta Valko-Venäjän ja Venäjän rajan tuntumasta Dneprjoen suuntaisesti Kiovan itäpuolelle ja itäisimpiin maakuntiin sijoitettujen puolustusjoukkojen selustaan.

Kullakin ryhmällä oli kahdesta neljään tykistö- tai raketinheitinpatteristoa suoranaisten alaisinaan – pois lukien Tavrijan ryhmä, jonka johdossa oli ainoastaan yksi raketinheitinpatteristo. Ryhmät olivat varanneet noin puolet tykistövoimastaan reserviksi.⁶⁷⁶ Tavrijan ryhmän heikolta näyttävää tykistövoimaa selittää todennäköisesti sen voimakkaan reservin orgaaninen tykistövoima.

Tilanne Donetskissa, Luhanskissa ja Harkovassa heikkeni huhtikuun alussa. Toinen yritys vallan kaappaamiseksi alkoi, kun mielenosoittajat valtasivat 6.4. hallintorakennuksia kaapatun viranomaisten aseita. Seuraavana päivänä sekä Donetskissä että Harkovan itsenäiset kansantasavallat julistettiin perustetuiksi.⁶⁷⁷ Luhanskissa vastaava julistus annettiin 27.4. Kapi-

⁶⁷³ Barabanov, Mikhail: Testing a "New Look", Ukrainian Conflict and Military Reform in Russia, *Russia in Global Affairs*, No 4, October /December 2014, <http://eng.globalaffairs.ru/number/Testing-a-New-Look-17213>, 9.12.2015

⁶⁷⁴ Ks. luku 5.2.2.

⁶⁷⁵ Sutyagin ja Clarke, (2014), s. 9–13.

Sutyagin ja Clarke, (2014), s. 9–13.

⁶⁷⁷ Lavrov (2015b), s. 203 ja Wilson (2014), s. 129.

nalliset ilmoittivat myös päätöksestä järjestää itsemääräämisoikeutta koskeva kansanäänestys. Samaan aikaan Venäjä ja Ukraina sopivat epävirallisissa neuvotteluissa Krimille jääneen sotilaskaluston palautuksista. Neuvotteluratkaisua konfliktiin ryhdyttiin myös etsimään Venäjän, Ukrainan, Yhdysvaltain ja Euroopan unionin kesken Venäjän vaatiessa Kaakkois-Ukrainan alueille laajaa kulttuurista ja taloudellista autonomiaa.⁶⁷⁸

Neuvottelut keskeytyivät, kun joitakin kymmeniä Krimillä separatismien tukemiseen osallistunutta GRU:n sijaistoimijaa siirtyi FSB:n⁶⁷⁹ palveluksessa aiemmin olleen eversti Igor Girkinin alias Strelkovin johdolla Rostov-na-Donun tiedustelukeskukseen kautta Donbasiin. Huhtikuun 12. päivänä Strelkovin joukot valtasivat kaupunginhallituksen rakennuksen Slovjanskissa ja eri viranomaisten rakennuksia naapurikaupungeissa käyttäen rynnäkkökivääritulta, tosin keuhkua vahingoittamatta. Viranomaisilta kaapatuilla aseilla varustettiin noin 200 paikallisen taistelijan joukko.⁶⁸⁰

Separatistien tukioperaatio käynnistämiseksi juuri Slovjanskista oli useita syitä. Ensinnäkin alue oli Janukovyčšin perheen hallinnassa Donetskia paremmin. Toiseksi sen sijainti Harkovan ja Rostovin välisen maantien varrella oli keskeinen. Lisäksi se oli vähäisemmästä väestöstä johtuen helpommin hallittavissa kuin lähes miljoonan ihmisen Donetsk. Toiminta-ajatuksena oli perustaa aseellisen vastarinnan keskus Slovjanskiin ja Kramatorskiin samalla, kun suuremmat kaupungit otettaisiin hallintaan ”pehmeällä voimalla” vaikuttaja-agenttien sekä venäläisten ja maksettujen mielenosoittajien avulla.⁶⁸¹ Mielenilmaukset käynnistänyttä separatistien ydinryhmää oli koulutettu venäläisten sotilaskouluttajien toimesta pääasiassa Krasnodarin alueella aiemmin ja toiminnan käynnistyttyä heihin liittyi radikaaleja ja sosiaalisessa mediassa luvattua rahallista korvauksesta motivoituneita. Myös venäläisten nationalistien määrä alueella jatkoi kasvuaan.⁶⁸² Huhtikuun puolessa välissä tilannekehitystä ohjasivat Janukovyčšin perheeseen läheisessä suhteessa olevat henkilöt sekä venäläiset toimijat.⁶⁸³ Samaan aikaan Venäjä jatkoi joukkojensa liikuttelua Ukrainan rajan läheisyydessä.⁶⁸⁴

⁶⁷⁸ Lavrov (2015b) s. 203.

⁶⁷⁹ ven. Федеральная служба безопасности – ФСБ, transl. Federalnaja služba bezopasnosti, suom. Federaation Turvallisuuspalvelu.

⁶⁸⁰ Wilson (2014), s. 130 ja Lavrov (2015b), s. 203–204.

⁶⁸¹ Samat.

⁶⁸² Wilson, (2014), s. 130.

⁶⁸³ Sama, s. 129.

⁶⁸⁴ Lavrov, (2015b), s. 203.

Krimin mallia kopioimaan pyrkinneet Donbasin kapinallisten johtajat järjestivät kansanäänestyksen Donbasin asemasta 11.5. Separatistien mukaan itsenäisyyttä kannatti Donetskissa 89 % ja Luhanskissa 96 % äänestäjistä äänestysasteen ollessa kummallakin alueella 75 %. Ukrainan presidentin mukaan äänestysaste oli kuitenkin 30 % Donetskissa ja 24 % Luhanskissa.⁶⁸⁵ Ivan Strelkov kertoi myöhemmin julkisuudessa, että hänen joukkonsa päämääränä oli aseellisen kansannousun Itä-Ukrainan irtautumisen käynnistäminen Venäjän väliintulon mahdollistamiseksi.⁶⁸⁶ Separatistihallinnon muodostamisella Venäjä pyrki todennäköisesti pakottamaan Kiovan neuvottelemaan paikallisten toimijoiden kanssa, mutta alueen väestö antoi separatismiin kasvua tarkoitettua voimakkaammaksi tekijäksi.⁶⁸⁷ Ratkaisu oli looginen, koska Krimin liittämisen jälkeen Venäjä ei enää kyennyt käyttämään niemimaata vipuvartena suhteessa Kiovaan, jolloin Kaakkois-Ukrainan vakauden horjuttaminen ja protektoraatin muodostaminen alueelle nousivat keskeiseksi toiminta-ajatuksiksi.⁶⁸⁸ Venäjälle sinänsä suotuista tilannekehityksistä johti Venäjän jossain määrin yllättävään asemaan Itä-Ukrainassa. Separatistien tukiopeeraatioon Itä-Ukrainassa ei todennäköisesti ollut varauduttu yhtä huolellisesti laaditulla varautumissuunnitelmalla kuin Krimin valtaamiseen. Nopeasti muodostetussa toiminta-ajatuksessa Venäjä hyödynsikin Krimin operaation myönteisiä kokemuksia toimintaympäristöön, joka kuitenkin oli erilainen.

Huhtikuun 13. päivänä Ukrainan hallituksen terrorisminvastainen kampanja johti ensimmäisiin taisteluihin ja samalla tappioihin, mikä osoitti että kapinallisalueita ei kyetä samaan hallintaan pienillä vastaterrorismijoukoilla. Virkaa toimittava presidentti Turtšinov päätti sotilaallisesta vastaterrorismioperaatiosta, ja joukkojen keskittäminen Slovjanskin kaupungin ulkopuolelle aloitettiin 4 500 taisteluvalmiin maahanlaskujoukkojen sotilaan muodostaessa runkojoukon. Välttääkseen tiesulkuja Ukrainan spetsnaz-joukot valtasivat helikopterein tehdyllä ilmarynnäköllä Kramatorskin lentokentän Slovjanskin eteläpuolella tukikohdaksi hallituksen joukoille.⁶⁸⁹

Pitkääikaisten säästöjen heikentämien Ukrainan joukkojen taistelupotentiaali vaikutti Krimin tapaan alhaiselta, ja hyökkäykset kapinallisia vastaan johtivat karkuruuteen ja kaluston menetyksiin.⁶⁹⁰ Esimerkiksi juuri Kramatorskissa Ukrainan 25. Maahanlaskuprikaatin joukkojen

⁶⁸⁵ Wilson (2014), s. 131–133.

⁶⁸⁶ Lavrov, (2015b) s. 203–204.

⁶⁸⁷ Wilson (2014), s. 131–133.

⁶⁸⁸ McDermott (2015), s. 19.

⁶⁸⁹ Lavrov (2015b), s. 205.

⁶⁹⁰ Wilson (2014), s. 136–137.

marssiosasto joutui pysähtymään satojen siviilien katkaistua tien ja – välttääkseen taistelua asutulla alueella Strelkovin aseistettujen joukkojen kanssa – sotilaat luovuttivat kapinallisille aseensa ja ajoneuvonsa. Näin kaappaamallaan aseilla kapinalliset vahvensivat Slovjanskin puolustusta, mikä edelleen vaikeutti hallituksen operaation toimeenpanoa.⁶⁹¹

Separatisteilla ei ollut varsinaista toimintasuunnitelmaa, vaan he lähinnä odottivat Venäjän joukkojen saapuvan ja ratkaisevan tilanteen.⁶⁹² Ukrainan asevoimien maaliskuussa alkanut ensimmäinen 20 000 reserviläistä koskenut liikekannallepanokierros oli huhtikuun lopussa edelleen kesken. Joukoille ei kyetty jakamaan kelvollista varustusta ja niiden elinolosuhteet olivat surkeat, mikä johti kurittomuuteen ja lähes kapinointiin. Ukrainan vähitellen muodostuneet vapaaehtoisjoukot alkoivat myös tulla omatoimisiksi. Vapaaehtoiset hankkivat ja jakoivat elintarvikkeita sekä sotavarustusta korvaavia siviilitarvikkeita Asevoimien joukoille.⁶⁹³ Samaan aikaan alueen oligarkit ryhtyivät Ihor Kolomoiskij'n johdolla kokoamaan paikallisia miliisijoukkoja kapinan rajoittamiseksi.⁶⁹⁴

Lisäjoukkojen turvin Ukrainan hallitus käynnisti hyökkäyksen uudelleen 24.4. Slovjanskin ympärille muodostui saartolinja ja Mariupolissa mielenosoittajat ajettiin kaupunginhallituksen rakennuksesta voimakeinoin. Venäjä vastasi Ukrainan aktiivisuuteen kohottamalla rajalle keskitettyjen joukkojensa hyökkäysvalmiutta, mikä johti Ukrainan hallituksen keskeyttämään hyökkäyksensä ja pitäytymään saartotaktiikassa.⁶⁹⁵ Hyökkäysvalmisteluiden tarkoituksena oli toimia voimannäyttönä sotilaallisen painostuksen tehostamiseksi, mutta samalla luotiin edellytyksiä pian seuranneelle poliittiselle painostukselle.

Toukokuussa Venäjä ryhtyikin vetämään suurta osaa joukoistaan pois Ukrainan rajalta.⁶⁹⁶ Samaan aikaan presidentti Putin vaati separatisteja viivästyttämään kansanäänestystä ja Ukrainan hallitusta lopettamaan sotilasoperaationsa.⁶⁹⁷ Toukokuun puolenvälin neuvotteluissa Venäjä yritti saada presidentti Putinin lähipiiriin kuuluvan, Ukrainan entisen presidentin Leonid Kutšman kansliapäällikön Viktor Medvedtšukin Donetskin kuvernööriksi. Tämä yhdessä vastaavan järjestelyn kanssa Luhanskissa olisi käytännössä saattanut Donbasin kes-

⁶⁹¹ Lavrov (2015b) s. 205–206.

⁶⁹² Wilson (2014), s. 133.

⁶⁹³ Lavrov (2015b), s. 207.

⁶⁹⁴ Wilson (2014), s. 133.

⁶⁹⁵ Lavrov (2015b), s. 206.

⁶⁹⁶ Barabanov (2014).

⁶⁹⁷ Lavrov (2015b), s. 209.

kushallinnosta varsin riippumattomaan asemaan sekä turvannut Venäjän vaikutusvallan alueella.⁶⁹⁸ Suoran sotilaallisen painostuksen keventäminen samanaikaisesti poliittisella toimintalinjalla aktivoitumisen kanssa, osoittaa havainnollisesti Venäjän tapaa sovittaa yhteen operatiivis-taktisen ja poliittis-strategisen tason toimet operaatioissaan. Edelleen Ukrainan hallitukseen kohdistuvaa painetta pidettiin yllä epäsuorasti separatisteja tukeneiden sijaistoimijoiden ja niiden kanssa yhdessä toimineiden erikoisjoukkojen toimilla.

Luhanskissa, jossa tilanne oli tähän asti pysynyt vakaampana, separatistit valtasivat 29.4. hallintorakennuksia ja TV-keskuksen.⁶⁹⁹ Toukokuun puoleen väliin tultaessa Donbas oli ajautumassa kaaokseen, kun eri osapuolten tekemät väkivallanteot, kidutukset, ryöstöt ja ihmiskaappaukset yleistyivät.⁷⁰⁰ Osaltaan Donbasin luisumista hallituksen vallasta kuvaa 25.5. pidettyjen Ukrainan presidentin vaalien toimeenpanon epäonnistuminen alueella. Äänestystä ei voitu järjestää ollenkaan 14 Donetskin 22 piirikunnasta eikä 10 Luhanskin yhteensä 12 piirikunnasta.⁷⁰¹

Pääosa separatistijoukoista oli aluksi Slovjanskissa, jossa niitä ukrainalaislähteiden mukaan tukivat sadat venäläiset erikoisjoukkosotilaat.⁷⁰² Länsimaisten tietojen mukaan Itä-Ukrainassa toimi elementtejä – usein vain ryhmän tai joukkueen vahvuusina – 346. erillisestä spetsnaz-prikaatista sekä 2., 10., 22. ja 24. spetsnaz-prikaateista. On myös esitetty arvio, että toukokuussa Donetskiin saapunut Vostok-pataljoona olisi ollut spetsnaz-joukoista koottu ryhmä, jonka runkona toimivat vuonna 2009 lakkautetun, alkuperäisen Vostok-pataljoonan GRU:n kanssa läheisessä suhteessa olleet tšetšeeni-taistelijat. Pian Vostok-pataljoona kuitenkin ”kansallistettiin” paikallisilla ukrainalaisilla taistelijoilla.⁷⁰³

Joka tapauksessa suurin osa Ukrainan asevoimien kohtaamista joukoista oli kuitenkin kotimaista alkuperää, ja konflikti sai sisällissodan piirteitä. Toimijoita ja niiden vaikuttimia oli kuitenkin vaikea tunnistaa kapinallisryhmien ollessa alkuperältään ja osin myös poliittisilta pyrkimyksiltään vaihtelevia. Ryhmiin kuului ulkomaisia palkkasotureita tšetšeenit, ossetialaiset ja Kubanin kasakat mukaan lukien. Lisäksi niissä toimi sotaveteraaneja sekä työttömiä.

⁶⁹⁸ Wilson (2014), s. 138.

⁶⁹⁹ Lavrov (2015b), s. 207.

⁷⁰⁰ Wilson (2014), s. 134.

⁷⁰¹ Lavrov (2015b), s. 210.

⁷⁰² Wilson (2014), s. 134.

⁷⁰³ Galeotti (2014).

Myös pieni määrää Kazanin tataareja osallistui separatististen ryhmien toimintaan.⁷⁰⁴ Ryhmi- en vahvuus vaihteli jatkuvasti kokonaisvahvuuden ylittämättä kuitenkin missään vaiheessa 10 000 henkilöä. Ukrainan rikkainta miestä Rinat Ahmetovia lähellä olleet Vostok-pataljoona ja pääosin apupoliiseista koottu Oplot olivat suurimmat ryhmät noin 2 500 vahvuudella. Strelkovin ryhmän vahvuus oli noin 2 000. Muita merkittäviä ryhmiä olivat Donetskissa toi- minut Berezin sekä pääasiassa Luhanskin suunnalla toimineet kasakat. Rikkinainen asetelma oli myös Venäjän kannalta vaikeammin hallittavissa kuin mitä Krimin separatismi oli ollut. Osin risteävien päämäärien lisäksi ryhmät kilpailivat keskenään Venäjältä saatavasta rahoituksesta.⁷⁰⁵

Venäjä pyrki säilyttämään uskottavan kiistettävyyden osallisuutensa ja pitäytyi virallisesti avunannosta konfliktin kahden ensimmäisen kuukauden ajan samalla, kun kapinallisille suun- nattavaa materiaalista tukea säädeltiin konfliktin eskalaation hallitsemiseksi.⁷⁰⁶ Alueella toimi silti venäläisiä erikoisjoukkoja, joiden rooli Ukrainan hallituksen joukkojen ja kapinallisryh- mittymien välisissä yhteenotoissa oli kuitenkin marginaalinen elokuuhun saakka.⁷⁰⁷ Spetsnaz- joukkoja käytettiin osittain epäsuoremmin kuin Krimillä, ja erikoisjoukot keskittyivät sijais- toimijoiden⁷⁰⁸ kouluttamiseen, koordinoimiseen ja kontrollointiin, asejärjestelmäkoulutusta antavien teknisten asiantuntijoiden suojaamiseen sekä aseita kapinallisille toimittavien kulje- tusten turvaamiseen.⁷⁰⁹ Venäjän sotilaallisten toimien ensisijaisena tehtävänä olikin koulutus ja varusteluohjelman toimeenpano paikallisten kapinallisten taistelumahdollisuuksien paran- tamiseksi.⁷¹⁰ Venäjällä sotilaskoulutusta saaneista reserviläisistä sekä aiemmissä konflikteissa taistelleista entisistä ammattisotilaista, jotka siirtyivät rajan yli Ukrainaan vapaaehtoisina tais- telijoina tuli, Donbasin kapinallisille tärkeä voimavara ja osaamisen lähde.⁷¹¹ Venäjä siis oli osallisena Donbasin konfliktissa jo alkuvaiheessa tukiessaan separatisteja Itä-Ukrainassa, ja vastoin omia palkkasotilaslakejaan sallien vapaaehtoisten rekrytoinnin kapinallisten määrän kasvattamiseksi.⁷¹² Vaikka Venäjä ei yrittänyt estää materiaalin tai taistelijoiden kulkua

⁷⁰⁴ McDermott (2015), s. 19.

⁷⁰⁵ Wilson (2014), s. 134–135.

⁷⁰⁶ McDermott (2015), s. 19 ja Lavrov (2015b), s. 207.

⁷⁰⁷ Baev (2015), s. 21.

⁷⁰⁸ Sijastoimijalla viitataan proxy-käsitteeseen, jolla tarkoitetaan sotatoimiin osallistuvaa toimijaa joka toimii valtiollisten joukkojen sijaan valtion osallisuuden peittämiseksi.

⁷⁰⁹ Galeotti (2014).

⁷¹⁰ McDermott (2015), s. 19.

⁷¹¹ Lavrov (2015b), s. 207–208.

⁷¹² McDermott (2015).

konfliktialueelle omalta alueeltaan, suoranaisten osallisuuden kiistäminen oli sille tärkeää poliittisen ratkaisun etsimisen takia.

Ukrainan hallituksen joukkojen toimintakyky parani vähitellen. Karkureiden lähdettyä asevoimat oli luotettavampi ja Yhdysvaltain ei-tappava materiaaliapu alkoi myös virrata alueelle. Huhtikuussa perustettiin uudet miliisijoukot, jotka koostuivat oligarkian alun perin perustamista paikallisista pataljoonista ja pikakoulutetuista vapaaehtoisista. Näitä noin 20 000 taistelija vahvuisia joukkoja käytettiin suojaus- ja valvontatehtävissä samalla, kun asevoimien vakinaisia joukkoja käytettiin aktiivisemmin.⁷¹³ Ukraina käynnisti myös toisen liikekannallepanokierroksen 7.5. kutsuen jälleen palvelukseen 20 000 reserviläistä, joista perustettiin 153 yksikköä asevoimiin ja 18 kansalliskaartiin.⁷¹⁴

Ukrainan ensimmäinen uskottava vastahyökkäys alkoi 1.5.⁷¹⁵ Slovjanskia ei kuitenkaan saatu vallattua vielä kapinallisten kranaatinheitin- ja ilmatorjuntaohjus tulen yllätettyä hyökkääjät. Ukraina menetti 2.5. hyökkäyksessä muiden muassa kaksi taisteluhelikopteria. 9.5. Ilmarynnäköprikaatin joukot valtasivat kuitenkin hallitsevia maastonkohtia ja piiritystä jatkettiin. Kummankin osapuolen ryhtyessä vähitellen käyttämään enemmän epäsuoraa tulta aiheutui tappioita myös siviiliväestölle.⁷¹⁶ Muilla suunnilla Ukrainan hyökkäys kuitenkin menestyi. Ensin varmistettiin Donbasin länsiosa ja Luhanskin pohjoisosa, joilla separatisteilla oli vain rajallinen vaikutusvalta. Syrjäiset kaupungit, kuten Mariupol ja Krasnyi Lyman vapautettiin kesäkuuhun mennessä.⁷¹⁷ Hallituksen joukkojen määrän ollessa vielä tuolloin vain 10 000–15 000 taistelijaa eivät niiden voimat olisi riittäneetkään suurempien kaupunkien valtaamiseen.⁷¹⁸

Donetskin lentokentän valtausyrityksessä 26.–27.5. kuoli 26 ihmistä.⁷¹⁹ Taistelussa 45. Erillisen Kaartin spetsnaz-rykmentin sotilaiden tukemat⁷²⁰ kapinalliset valtasivat Donetskin lentokentän uuden terminaalin yöllisessä hyökkäyksessä kohtaamatta vastarintaa. Päätaisteluvoiman muodostivat venäläiset vapaaehtoiset. Puolen päivän jälkeen Ukrainan spetsnaz-joukot

⁷¹³ Wilson (2014), s. 137.

⁷¹⁴ Lavrov (2015b), s. 209.

⁷¹⁵ Wilson, (2014), s. 138.

⁷¹⁶ Lavrov (2015b), s. 208.

⁷¹⁷ Wilson (2014), s. 138.

⁷¹⁸ Lavrov (2015b), s. 210.

⁷¹⁹ Wilson (2014), s. 138.

⁷²⁰ Sutyagin (2015), s.4.

löivät kapinalliset lentokentältä Mi-24 -taisteluhelikoptereiden ja Su-25 -hävittäjien rakettisekä tykkitulen tukemana. Lopulta kapinalliset kärsivät lisätappioita, kun Vostok -pataljoonan taistelijat avasivat niitä vastaan tulen luullen irtautuvia taistelijoita Ukrainan joukoiksi.⁷²¹ Samaan aikaan kapinalliset omaksuivat taktiikkaansa asymmetrisia elementtejä, jotka ilmenivät iskuina liikenteentarkastuspisteille ja väijytyksinä hallituksen siirtyviä joukkoja vastaan.⁷²²

Taistelu rajanylityspaikkojen hallinnasta kiihtyi kesäkuun lopussa.⁷²³ Kesäkuun 20.–21. päivien välisissä taisteluissa kranaatinheitintuli osui rajatarkastuspisteelle myös Venäjän puolella, haavoittaen yhtä venäläistä rajavartijaa. Yöllä 21.6. Ukrainan rajavartioasema jäi raskaan tulen alle. Yli 80 ukrainalaista rajavartijaa joutui väistymään tulen alta Venäjälle kuuden haavoituttua tulesta. Koko konfliktialueella yli 80 ukrainalaista kaatui ja yli 100 haavoittui kesäkuun puolen välin jälkeen, ja ukrainalaisten koko operaation aikaiset tappiot kaksinkertaistuvat vain viikossa. Nopeasti heikentynyt tilanne pakotti Ukrainan julistamaan yksipuolisen aselevon. Kapinalliset jatkoivat kuitenkin iskuja hallituksen joukkoja vastaan ja aselevon aikana 27 ukrainalaista sotilasta kuoli ja 69 haavoittui. Osapuolten välisissä keskusteluissa ei löydetty edellytyksiä perusteellisemmille neuvotteluille ja aselepo päättyi 30.6.⁷²⁴

Ukrainan joukot hyödynsivät aselevon tiedustelemalla kapinallisten asemia sekä korvaamalla kevyitä maahanlasku- ja kansalliskaartin joukkoja panssaroiduilla yksiköillä. Tehdyt valmistelut mahdollistivat Ukrainan yleishyökkäyksen käynnistämisen 1.7. Päämääränä oli Slovjangskin täydellinen eristäminen, Venäjän rajan kontrolliin saaminen sekä separatistien hallitsemien alueiden jakaminen pieniksi taskuiksi, jotka puhdistettaisiin yksi kerrallaan. Hyökkäyksen tulitessa käytettiin kaikkia saatavilla olleita suorituskykyjä mukaan lukien Su-24 -pommikoneet, 300 mm raketinheittimet sekä lyhyen kantaman ballistiset Totška-ohjukset.⁷²⁵ Slovjangsk vallattiin 5.–6.7. ja Strelkov joukkoineen pakotettiin vetäytymään Donetskin muihin osiin.⁷²⁶ Onnistuneesti irtautuneiden noin 2 000 kapinallistaistelijan voimat hajautuivat saarekkeiksi Donbasin kaupunkeihin ja kyliin, kuten Ilovaiskiin, Donetskiin, Gorlovkaan ja Snižneen. Myös Luhanskiin oli muodostunut kapinalliseskittymiä, joista merkittävimpiä olivat Luhanskin kaupunki, Lisitšansk, Severodonetsk, Anratsit ja Krasnodon.⁷²⁷

⁷²¹ Lavrov (2015b), s. 211.

⁷²² Sama, s. 210.

⁷²³ Sama, s. 214 ja Wilson (2014), s. 138.

⁷²⁴ Lavrov (2015b), s. 214–216.

⁷²⁵ Sama, s. 216.

⁷²⁶ Wilson (2014), s. 138–139.

⁷²⁷ Lavrov (2015b), s. 216–217.

5.3.3 Materiaali, taistelutuki ja taistelutoimet

Slojanskin valtaus ei johtanut konfliktin ratkaisuun Ukrainan joukkojen ollessa edelleen riittämättömät. Joukot olivat hajallaan pitkällä rintamalinjalla pataljoona-, komppania- ja jopa joukkuekokonaisuuksina. Tilanne pakotti Ukrainan asevoimat lyhentämään perustettavien joukkojen koulutusaikaa, keskittämään vapaaehtoisjoukkoja sekä muodostamaan eri viranomaisista koottuja yksiköitä valvontapaikkojen miehittämiseksi, ja siten joukkojen vapauttamiseksi yleishyökkäystä varten. Näin terrorisminvastaisten joukkojen vahvuus kasvoi 40 000 sotilaaseen taistelupotentiaalin ollessa kuitenkin heikko. Rajan kontrolloimiseksi Ukraina keskitti alueelle kolmen mekanisoidun prikaatin, yhden ilmakuljetteisen prikaatin, useiden tykistöpatereiden, satojen rajavartioiden sekä joidenkin spetsnaz-joukkojen voiman. Määrä oli kuitenkin riittämätön yli 100 km pitkän vyöhykkeen kontrolloimiseksi. Rajanylityspaikat kyettiin silti valvomaan ja niille pystyttiin johtamaan tulta 6–8 km etäisyyden päästä. Taistelutilan pirstaleisuuden haasteet ilmenivät elokuun alussa, kun rajalle ryhmitettyjen joukkojen suurimmaksi ongelmaksi nousi täydennysten ja erityisesti juomaveden puute. Suuri osa joukoista luopuikin asemistaan ja vetäytyi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön⁷²⁸ valvotuksi Venäjän kautta Ukrainan hallituksen hallitsemille alueille. Elokuun puoliväliin tultaessa Ukrainalla oli enää noin 1 000 sotilasta pitkällä rajalinjalla.⁷²⁹

Saarekkeisen ja linnoittamattoman ryhmityksen haavoittuvuus keskistettyä tulenkäyttöä vastaan ilmeni, kun Zelonopolen kylän läheisyydessä ollut tukikohta jäi 11.7. voimakkaan raketinheitintulen alle. Tukikohdassa kuoli 35 ja haavoittui 93 telttoihin majoittunutta sotilasta. Kaluston ollessa linnoittamatta 30 välinettä tai laitetta tuhoutui, mukaan lukien panssarivaunuja ja tykkejä. Myös lähellä olleet ampumatarvikkeiden ja polttoaineen jakopaikat räjähtivät.⁷³⁰

Heinä- ja elokuun alun välillä ei ollut käynnissä mittavia operaatioita lukuun ottamatta yhteyden avaamista Luhanskin lentokentälle ryhmittyneisiin spetsnaz- ja maahanlaskujoukkoihin 14.7. Sen sijaan rajalle ryhmittyneet Ukrainan joukot olivat kapinallisten hyökkäyksen koh-

⁷²⁸ Jatkossa ETYJ.

⁷²⁹ Lavrov (2015b), s. 217–219 ja 222–223

⁷³⁰ Sama, s. 219.

teena ja jäivät osin eristyksiin. Samaan aikaan Ukrainan yleishyökkäyksen voima alkoi ehtyä ja menestystä saavutettiin vain rajoitetuilla alueilla.⁷³¹

Venäjän separatisteille tarjoaman avun päämääränä oli Ukrainan hallituksen sotilaallisen menestyksen estäminen ja sen pakottaminen neuvotteluihin kapinallisten kanssa sekä konfliktin jäädyttäminen.⁷³² Vielä kesäkuussa tuki muodostui pääasiassa ase- ja tarviketoimituksista,⁷³³ ja esimerkiksi 12.6. kapinallisilla nähtiin venäläisperäisiä T-64BV -panssarivaunuja.⁷³⁴ Konfliktin aikana Itä-Ukrainassa on havaittu useita venäläisvalmisteisia sotilasajoneuvoja ja asejärjestelmiä, joita ei ole muiden valtioiden käytössä. Venäläisten materiaalisesta tuesta ja osin osallisuudesta todistavat muiden muassa Pantsir-S1 -ilmatorjuntaohjusjärjestelmä, T-72B3 -taistelupanssarivaunu, ilma-alusten tutkahäirintäjärjestelmä 1RL257 ”Krasuha” ja vastatykistötutka 1L271 ”Aistjonok”. Kyseisen kaluston käyttö, kouluttaminen, ylläpito ja täydentäminen ovat edellyttäneet venäläistä henkilöstöä.⁷³⁵ Minskin toisessa sopimuksessa helmikuulta 2015 – esimerkkinä pois vedettäväksi edellytettävistä raskaista asejärjestelmistä mainitaan Tornado-S raketinheitinjärjestelmä – jota alueella ei olisi voinut olla ilman Venäjän päätöstä tuoda se sinne.⁷³⁶ Kalustoa kuljetettiin rajan yli Novotšerkasskin ja Brjanskin suunnasta ja se käsitti muun muassa panssarivaunuja, raketinheitimiä, miehistönkuljetusajoneuvoja, ilmatorjuntaohjusjärjestelmiä, sinkoja, miinoja, kranaatteja ja käsiaseita.⁷³⁷

Heinäkuussa 2014 Ukrainan terrorisminvastaisen operaation menestys oli saattanut separatistit vaikeaan asetelmaan, jossa ne joutuivat taistelemaan pitääkseen rajan auki ja välttääkseen saarroksiin joutumisen. Tämä seurauksena separatistit pyysivät lisää tukea Venäjältä.⁷³⁸ Heinäkuussa Venäjä alkoikin jälleen kasvattaa sotilaallista voimaansa Ukrainan rajalla rajoittaakseen Ukrainan asevoimien operaatioita kapinallisia vastaan.⁷³⁹ Aluksi venäläiset ryhtyivät käyttämään tykistötulta Venäjän alueelta Ukrainan alueella eteneviä ukrainalaisjoukkoja vastaan sekä antamaan tiedustelutukea kapinallisille.⁷⁴⁰ Heinäkuun puolesta välistä lähtien Uk-

⁷³¹ Lavrov (2015b), s. 221–222.

⁷³² Sama, s. 209.

⁷³³ Barabanov (2014).

⁷³⁴ Lavrov (2015b), s. 212.

⁷³⁵ McDermott (2015), s. 26–31.

⁷³⁶ Sama, s. 32.

⁷³⁷ Wilson (2014), s. 141.

⁷³⁸ Sama, s. 140.

⁷³⁹ Barabanov (2014).

⁷⁴⁰ Sutyagin (2015), s.1 ja Barabanov (2015).

rainan alueella toimi ryhmiä kuudesta venäläisestä tiedustelu- ja erikoisjoukkojen yksiköstä.⁷⁴¹ On todennäköistä, että tiedustelu- ja erikoisjoukot siirtyivät Donbasin alueelle 13.–14.7. välisenä aikana, kun noin sadan miehistönkuljetusajoneuvon havaittiin ylittäneen rajan kuljettaen ukrainalaisarvioiden mukaan 400 uutta taistelijaa.⁷⁴²

Lisäksi heinäkuussa paikallisten kapinallisryhmien johtajia korvattiin henkilöillä, joihin Moskova luotti enemmän, ja joilla oli aiempaa kokemusta Venäjän separatistista operaatioista sekä jäätyneistä konflikteista. Samalla Venäjä lisäsi rahoitusta separatisteille ja sen sijaistoimijat alkoivat muodostaa valtiorakenteita konfliktin jäädyttämisvaihtoehdon varalta.⁷⁴³ Elokuun lopussa presidentti Putin edellytti perusteellisia keskusteluita Kaakkois-Ukrainan ”asemasta valtiona” huomauttaen konfliktien jatkuvan ennustamattomana.⁷⁴⁴

Elokuussa Venäjän sekaantuminen konfliktiin laajeni ja sai edelleen uusia muotoja. Venäjän Donbasiin lähettämä humanitaariseksi kutsuma saattue nähtiin uutena loukkauksena Ukrainan suvereniteetille.⁷⁴⁵ ETYJ:n raportin mukaan rekkoja oli 227, ja Ukrainan hallituksen mukaan suurin osa niistä saapui Ukrainaan tyhjinä, mutta poistui Ukrainan ammus- ja tutkatehtaista otettua materiaalia mukanaan. Saattue toimi samalla peitteenä muille saattueille, joilla kapinallisille toimitettiin henkilöstöä ja ajoneuvoja.⁷⁴⁶ Ensimmäinen humanitaarinen kuljetus kasvatti pelkoa laajamittaisesta hyökkäyksestä.⁷⁴⁷

Materiaaliavun ja taistelutuen lisäksi Venäjä ryhtyi heinä–elokuun aikana tukemaan separatisteja osallistumalla taistelutoimiin rajoitetusti yleis- ja erikoisjoukoilla.⁷⁴⁸ Arviot Ukrainassa toimineiden venäläissotilaiden määrästä vaihtelivat merkittävästi. Naton arvion mukaan Ukrainassa oli elokuun 2014 lopussa vähintään 1 000 venäläissotilasta. Venäläisen Sotilaiden äidit -yhdistyksen mukaan määrä oli kuitenkin tuolloin 7 000–8 000 sotilasta, kun eri vaiheissa Ukrainassa oli toiminut 10 000–15 000 venäläissotilasta, joista 200 arvioitiin kuolleen Ukrainassa.⁷⁴⁹ Sutyaginin mukaan joukkoja Ukrainan operaatioon kesän ja syksyn 2014 kuluessa

⁷⁴¹ Sutyagin (2015), s.1–2.

⁷⁴² Wilson (2014), s. 140.

⁷⁴³ Sama, s. 140.

⁷⁴⁴ McDermott (2015), s. 24.

⁷⁴⁵ Sama, s. 24.

⁷⁴⁶ Wilson (2014), s. 142.

⁷⁴⁷ McDermott (2015), s. 24.

⁷⁴⁸ Barabanov (2014), ks. myös McDermott (2015) s. 19 ja Sutyagin (2015), s.1.

⁷⁴⁹ Wilson (2014), s. 142.

asetti kahdeksan Venäjän kymmenestä kenttäarmeijasta etäisimpien joukkojen tultua Vladivostokista ja Kuriilien saarilta asti,⁷⁵⁰ mikä puoltaa merkittävästi Naton arviota korkeammasta sotilasmäärästä. Venäläisten maahanlaskujoukkojen henkilöstön tultua kiinniotetuiksi Kaakois-Ukrainassa Moskova väitti näiden eksyneen Ukrainan alueelle.⁷⁵¹

Krimin operaation tukemiseksi aloitettu sotilaallinen painostus oli onnistunut Ukrainan pitäytyttyä vastahyökkäyksestä niemimaalle. Sen sijaan painopisteen vaihduttua poliittiselle toimintalinjalle Venäjä oli menettämässä aloitteen Ukrainan hallituksen sotilaallisen menestyksen myötä. Tämä pakotti Venäjän palaamaan sotilaalliselle toimintalinjalle tavalla, joka ei enää mahdollistanut osallisuuden kiistämistä uskottavasti. Noin puoli vuotta Krimin operaation alkamisen jälkeen nähtiin ensimmäisen kerran, että Venäjä ei aiemmasta menestyksestään huolimatta kyennyt kontrolloimaan konfliktin kehitystä yksipuolisesti.

Konfliktin kahden ensimmäisen kuukauden aikana Ukraina ei kärsinyt ilma-alusten menetyksiä Slovjanskin ympäristöä laajemmalla alueella. Kun ilmaiskuja kapinalisten aseisiin lisättiin, nämä vastasivat muutokseen aktivoimalla ilmapuolustustaan.⁷⁵² Kesä- ja heinäkuussa ammuttiin alas yli kymmenen Ukrainan ilma-alusta, muiden muassa helikoptereita, Su-25 -hävittäjiä ja 40 sotilasta kuljettanut Il-76 -kuljetuskone. Osassa tapauksissa tulta käytettiin Venäjän rajan takaa. Tappioiden myötä Ukraina ryhtyi rajoittamaan joukko- ja tarvike-täydennysten tekemistä ilmakuljetuksiin.⁷⁵³ Heinäkuussa taisteluiden ollessa kiivaimmillaan Ukrainan ilmavoimat ei kyennyt tukemaan maajoukkoja, eikä vähäisellä ilmatoiminnalla ollut vaikutusta taktiseen tai operatiiviseen tilanteeseen. Separatistien liikettä ei kyetty rajoittamaan eikä täydennysyhteyksiä häiritsemään.⁷⁵⁴

Pyrkiessään kiistämään suoran sotilaallisen osallisuutensa konfliktiin Venäjä ei ole tuonut ilma-asettaan taistelutilaan Ukrainan alueelle.⁷⁵⁵ Baevin mukaan Venäjä on pitäytynyt Donbasin alueella lentämisestä myös siksi, että se ei ilmapuolustuksensa kehittyneestä tasosta huolimatta voi olla täysin varma sen toimivuudesta, varsinkaan voimakkaan elektronisen häirin-

⁷⁵⁰ Sutyagin (2015), s.4.

⁷⁵¹ McDermott (2015), s. 25.

⁷⁵² Lavrov, Anton: Aircraft, Tanks and Artillery in the Donbass, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015c s. 230.

⁷⁵³ Wilson (2014), s. 140–141 ja Lavrov (2015b) s. 213, ks. myös Baev (2015), s. 19.

⁷⁵⁴ Lavrov (2015b), s. 219.

⁷⁵⁵ McDermott (2015), s. 33, ks. myös Baev (2015), s. 19.

nän alaisena.⁷⁵⁶ Ukrainan menetettyä jälleen useita ilma-aluksia heinäkuun puolivälissä, se kuitenkin väitti venäläisen hävittäjän tehneen pudotukset ilmataisteluoajuksella.⁷⁵⁷ Vaikka ilma-aluksia ei olisikaan tuotu Ukrainan ilmatilaan, tulta on voitu tässäkin tapauksessa käyttää Venäjän ilmatilasta, jossa sen ilma-alukset voivat lentää alhaisella riskitasolla.

Konfliktialueen ilmatilan käytön rajoittaminen tulenkäytöllä sai 17.7. traagisia seurauksia, kun yksittäisen kapinallistaistelijan aistihavainnon perusteella tehty tulenkäyttöpäätös johti Malaysia Airlinesin matkustajakoneen pudottamiseen BUK -ilmatorjuntaohjusjärjestelmällä ja 298 siviiliin kuolemaan. Tallennettujen puhelinkeskusteluiden mukaan separatistit raportoivat An-26 -kuljetuskoneeksi luulemansa lentokoneen pudottamisesta Venäjän sotilastiedustelulle ja kohteen todellisen laadun selvittyä, heitä käskettiin etsimään koneen mustat laatikot Venäjälle toimittamista varten. Ohjusjärjestelmä siirrettiin Venäjälle vielä seuraavan yön aikana.⁷⁵⁸ On myös väitetty, että 100. Spetsnaz-prikaatin joukkoja olisi lähetetty putoamispaikalle joko suojaamaan Moskovasta tulleita tutkijoita tai hävittämään todisteita.⁷⁵⁹ Tapaus osoittaa konkreettisella tavalla ne inhimilliset riskit, joita aseellisten sijaistoimijoiden hyödyntämiseen sekä kehittyneiden asejärjestelmien kontrolloimattomaan käyttöön liittyy.

Ukrainan ilma-alustappiot vuoden 2014 aikana olivat kuusi Su-25 -hävittäjää, neljä Mi-8 -kuljetushelikopteria, neljä Mi-24 -taisteluhelikopteria, kaksi Su-24 -pommikonetta, yksi An-26 -kuljetuskone, yksi An-30 -kuljetuskone sekä yksi Il-76 -kuljetuskone. Lisäksi ainakin 10 ilma-alusta vaurioitui, todellisen luvun ollessa varmasti suurempi. Ukrainan heikosti koulutetut ja vanhalla kalustolla toimivat ilmavoimat osoittautuivat haavoittuviksi erityisesti lyhyen kantaman ohjusjärjestelmille, joita separatistit olivat saaneet hallintaansa suuria määriä.⁷⁶⁰

Elokuun puolivälissä Ukrainan hallitus päätti viimeistellä Donetskien piirityksen Ilovaiskien lähellä, ja keskitti alueelle vapaaehtoispataljoonia sekä joitakin asevoimien joukkoja. Ilovaiskia oli aiemmin puolustanut vain kaksi Slovjanskista vetäytyneitä kapinalliskomppaniaa, mutta juuri ennen hyökkäystä alueelle keskitettiin vereksiä kapinallispataljoonia. Reilussa viikossa 10.8. alkaneella hyökkäyksellä ei saatu vallattua kuin osia 15 000 asukkaan kaupungista.

⁷⁵⁶ Baev (2015), s. 19–20.

⁷⁵⁷ Lavrov (2015b) s. 219.

⁷⁵⁸ Wilson (2014), s. 141 ja Lavrov (2015b), s. 221.

⁷⁵⁹ Galeotti (2014).

⁷⁶⁰ Lavrov (2015c), s. 228 ja 234–235.

Panssarivaunujen ja tykistön tukemat kapinalliset käynnistivät vastahyökkäyksen katutaiste-
luihin sitoutuneita hallituksen joukkoja vastaan lyöden ne perusteellisesti. Reserviläisistä
koostunut 5. Alueellinen puolustuspataljoona pakeni asemistaan 24.8. jättäen Ukrainan jouk-
kojen sivustan avoimeksi.⁷⁶¹

Tietolähteestä riippuen vastahyökkäyksessä käytettiin joko neljän kuukauden koulutuksen jäl-
keen Venäjältä palannutta 1 200 taistelijan joukkoa tai neljää – Venäjän asevoimiin kuuluvaa
– pataljoonan taktista ryhmää, joiden kokonaisvahvuus oli noin 2 000 sotilasta.⁷⁶² Joka tapa-
uksessa vastahyökkäykseen käytettyjen joukkojen yleisrakenne noudatti venäläisen pataljoon-
nan taktisen ryhmän rakennetta, ja sovellettu taktiikka muistutti venäläistyypistä liikesodan-
käyntiin perustuvaa aselajien yhteisoperaatiota.⁷⁶³

Kapinalliset jakoivat voimansa jatkaen etenemistä yhdellä osastolla etelään kohti Asovanmer-
ta uhaten muodostaa maayhteyden Krimille ja toisella osastolla ukrainalaisten selustaan Ilo-
vaiskissa. Eteläinen hyökkäys pysäytettiin Ukrainan Kansalliskaartin 1. Prikaatin toimesta
vasta vähän ennen Mariupolia. Sen sijaan Ilovaiskissa Ukrainan joukot saarrettiin täysin 26.8.
mennessä, ja niiden ulosmurtautumisyritys kapinallisten valmisteltua piiritysryhmitystä vas-
taan neljä päivää myöhemmin johti täydelliseen tuhoon. Ukrainan 2 500 Ilovaiskissa olleesta
sotilaasta yli 360 kaatui, yli 500 haavoittui, vähintään 700 jäi vangiksi ja toistasataa katosi.⁷⁶⁴
Samaan aikaan kapinalliset käynnistivät Luhanskissa pienemmän vastahyökkäyksen, joka pa-
kotti hallituksen joukot väistymään Luhanskin lentokentältä ja kaupungin laitamilta.⁷⁶⁵ Lisäk-
si venäläisjoukot vahvistivat kontrolliaan rajasta ja ottivat käyttöönsä aiempaa suuremman ra-
janylityspaikan.⁷⁶⁶ Elokuun alun jälkeen yli 1 300 ukrainalaissotilasta oli kuollut ja hallitus oli
pakotettu neuvottelemaan kapinallisten kanssa.⁷⁶⁷ Ukraina joutui hyväksymään tulitauon Ve-
näjän ehdoilla 5.9.2015.⁷⁶⁸

⁷⁶¹ Lavrov (2015b) s. 222–224.

⁷⁶² Sama, s. 224.

⁷⁶³ McDermott (2015), s. 19 ja 22–23.

⁷⁶⁴ Lavrov (2015b) s. 224 ja Wilson (2014), s. 142–143, ks. myös Barabanov, (2014).

⁷⁶⁵ Lavrov (2015b) s. 224.

⁷⁶⁶ Wilson (2014), s. 142–143.

⁷⁶⁷ Lavrov (2015b) s. 224.

⁷⁶⁸ Wilson (2014), s. 142–143.

Ilovaiskin tappio romutti Ukrainan terrorisminvastaisen operaation.⁷⁶⁹ Venäjän hahmottelemaa Novorossijaa ei kuitenkaan syntynyt ja sen taktinen sitoutuminen kapinallisten hallitsemien Donetskin ja Luhanskin ”tasavaltojen” tukemiseen johti pattitilanteeseen, joka alkoi kehittyä Venäjän näkökulmasta strategiseksi tappioksi. Venäjä ei kyennyt hyödyntämään ydinaseettomaksi pelotteeksi väitettyä sodankäyntitapaansa.⁷⁷⁰ Sen oli kierrätettävä operaatiossaan yhteensä 117 taistelu- tai taistelutukiyksikköä ylläpitääkseen keskimäärin 42 000 sotilaan voiman ryhmittyneenä rajalle, valmiina käyttämään tykistötulta Venäjän alueelta tai osallistumaan suoraan taisteluoperaatioihin Ukrainan alueella. Syksyn 2014 kuluessa 104 yksikköä oli ollut osallisena taisteluissa.⁷⁷¹ Samaan aikaan on selvää, että Venäjä olisi kyennyt ratkaisemaan tilanteen 10–15 rajalle ryhmitetyn pataljoonan taisteluosaston hyökkäyksellä, mutta lokakuun puolessa välissä pääosa niistä vedettiin takaisin tukikohtiin.⁷⁷² Näin strateginen pattitilanne jatkui tammikuun 2015 puoleen väliin saakka.⁷⁷³

Sen enempää Ukraina kuin Venäjäkään, ei löytänyt konfliktiin sotilaallista ratkaisua. Ilovaiskin tappioista huolimatta Ukraina onnistui puutteellisellakin sotilaallisella voimalla – toisin kuin Krimillä – kiistämään Venäjältä toiminnan vapauden. Venäjä ei puolestaan ollut valmis eskaloimaan konfliktia paikalliseksi sodaksi, jossa se olisi avoimesti ja suorasti osapuolena. Tätä olisi tuskin voitu välttää, jos Venäjä olisi vallannut Donbasin usean prikaatin voimaa vastaavilla joukoilla.

Ukrainassa toimivien venäläisjoukkojen määrä vaihteli syksyn ja talven 2014 aikana. Seitsemän Venäjän kymmenestä kenttäarmeijasta joutui kuitenkin sitomaan joukkojaan operaatioon riittävän joukkomäärän ylläpitämiseksi. Esimerkiksi 58. Armeija keskitti Armenian ja Azerbaidžanin kriisiherkän suunnan 102. Sotilastukikohdan joukkoja lukuun ottamatta kaikki taisteluyksikkönsä Ukrainan suuntaan. Joulukuun alussa 2014 Venäjä veti joukkonsa selustaan logistiisiin, tykistön tulenkäytön sekä muihin taistelutukitehtäviin. Suorista taistelutoimista pitiäytymisellä pyrittiin tukemaan lähestyviä Minskin tulitaukoneuvotteluita, joiden myötä Venäjän oli tarkoitus palauttaa Donbas Ukrainan hallintaan. Toisaalta joulukuun puolessa välissä Ukrainassa toimivien venäläissotilaiden määrä saavutti Sutyaginin mukaan huippunsa 10 000 sotilaalla.⁷⁷⁴

⁷⁶⁹ McDermott (2015), s. 21.

⁷⁷⁰ Baev (2015), s. 22.

⁷⁷¹ Sutyagin (2015), s.4.

⁷⁷² Baev (2015), s. 22.

⁷⁷³ McDermott (2015), s. 21.

⁷⁷⁴ Sutyagin (2015), s.4–6.

Arviot Ukrainassa toimineiden venäläisjoukkojen määrästä alkuvuodesta 2015 vaihtelevat kuitenkin 5 000–12 000 sotilaan välillä. Arviointia vaikeuttaa se, että eri järjestelmien käyttö- ja ylläpitohenkilöstö koottiin todennäköisesti pieninä määrinä useasta yksiköstä.⁷⁷⁵ Krimin operaatiosta poiketen joukkokokoonpanossa ei painottunut yhtä paljon erikois- ja eliittijoukot, vaikka kumpaankin operaatioon liittyi strateginen pelote ja informaatio-operaatiot. Venäläiset sotilaat keskitettiin moottoroiduista jalkaväki-, panssari- ja tykistörikaateista samalla, kun keskeisten maahanlaskujoukkojen henkilöstö oli vahvasti osallisena. Sotilastiedustelun spetsnaz-yksiköiden lisäksi operaatioon osallistui federaation turvallisuuspalvelun Alfa ja Vympel-yksiköitä. Tiedustelupalvelun ja spetsnaz-joukkojen tehtävänä oli todennäköisesti sabotaasi- ja tiedustelutoimien kouluttaminen kapinallisille.⁷⁷⁶

Taisteluiden alettua uudelleen heti 13.2. solmitun Minskin toisen tulitaukosopimuksen jälkeen taistelupotentiaalinsa ansiosta parhaan iskuvoiman muodostavat venäläiset joukot palasivat tärkeimpiin taisteluasemiin. Myös Venäjän puolustusministeriö jatkoi vahvistusten lähettämistä Itä-Ukrainaan. Vain kaksi päivää sopimuksen solmimisen jälkeen 2. Kaartin divisioonan joukkoja havaittiin Mariupolin lähellä, jossa ne vapauttivat huomattavia miehistötappioita edellisten kolmen viikon aikana kärsineen 138. Moottoroidun jalkaväkiprikaatin joukot.⁷⁷⁷ Tappioiden kasvusta huolimatta Venäjä jatkoi suoran osallisuutensa kiistämistä konfliktiin. Selitysten mukaan kaatuneet venäläissotilaat olivat joko lomalla vapaaehtoisesti konfliktialueelle hakeutuneita tai harjoituksissa sinne eksyneitä sotilaita.⁷⁷⁸ Kasvavat tappiot pakottivat Venäjän johtoportaan muodostamaan useista runkojoukoista koottuja taktisia ryhmiä sen sijaan, että olisi käytetty yhdestä prikaatista tai divisioonasta perustettuja pataljoonan taktisia ryhmiä, kuten operaation alussa oli tehty.⁷⁷⁹ Tappiot kohdistuivat erityisesti maahanlaskujoukkoihin, mikä viittaa niiden käyttöön kevyen jalkaväen tapaan. Tappioluvut osoittavat myös Kaakkois-Ukrainan ja Krimin operaatioympäristöjen erilaisuuden, joka vaikutti myös Venäjän sotilaallisen voiman luonteeseen ja toimintavaihtoehtoihin.⁷⁸⁰

⁷⁷⁵ McDermott (2015), s. 32.

⁷⁷⁶ Sama, s. 36–37.

⁷⁷⁷ Sutyagin (2015), s.6–7.

⁷⁷⁸ McDermott (2015), s. 33–34.

⁷⁷⁹ Sutyagin (2015), s.6–8.

⁷⁸⁰ McDermott (2015), s. 37.

Separatistien kokonaisvahvuus Donbasissa oli arviolta 30 000 taistelijaa, joista suurimman osan muodostivat paikalliset kapinalliset ulkomaisilla palkkasotureilla vahvennettuna.⁷⁸¹ Vaajaan vuoden aikana separatistien oma taistelupotentiaali oli myös kehittynyt Venäjän tuen myötä. Sekalaisen kapinallis- ja palkkasotilasjoukon sijaan Donetskin ja Luhanskin ”kansantasavaltojen” joukot muistuttivat helmikuussa 2015 pataljoonan taktisia ryhmiä taisteluelementteinään käyttäviä, Venäjän asevoimien prikaati-rakenteelle muodostettuja yhtymiä.⁷⁸² On myös mahdollista, että kapinallisjoukkojen operaatiot toteutettiin Venäjän Maavoimien apulauskomentajan, kenraaliluutnantti Aleksandr Lentsovin ohjauksessa. McDermottin mukaan tähän viittaa Lentsovin nimeäminen, hänen virka-asemansa huomioiden vaatimattomaan tehtävään, Minskin ensimmäisen sopimuksen toimeenpanoa valvovaan elimeen sekä hänen viipymisensä konfliktialueella yli kaksi kuukautta ETYJ-tehtävän siirryttyä toiselle venäläiskentäraalille. Samalle ajanjaksolle ajoittunut ja suunnitelmallisesti toteutettu Debaltseven piiritys vahvistaa osaltaan käsitystä venäläisen operatiivisen johtoportaasta vastuusta separatistien operaation johdossa.⁷⁸³ Ukrainan joukot menettivät Debaltseven lopulta helmikuussa 2015.⁷⁸⁴

5.4 Johtopäätökset

Venäjän pyrkimys estää Ukrainan ja lännen lähentyminen poliittisen ja taloudellisen painostuksen avulla johti lopulta asetelmaan, jonka synnyn se oli pyrkinyt välttämään. Valta Ukrainassa siirtyi länsisuuntautuneelle hallitukselle, eikä Venäjä voinut enää luottaa pelkästään poliittiseen ja taloudelliseen vaikutusvaltansa strategisten intressiensä turvaamiseksi. Turvallisuusvyöhyke länsirajalla, Naton laajenemisen estäminen, toiminnanvapaus Mustallamerellä ja pääsy Välimerelle oli turvattava sotilaallisesti. Muodostuneessa asetelmassa Krimin niemimaan ja Sevastopolin laivastotukikohdan hallinnasta tuli Venäjälle ensisijaisen tärkeää.

Venäjän operatiivisena tavoitteena oli saada Krim hallintaan pysyvästi ja varmemmin kuin pelkkä sotilaallinen valtaaminen olisi mahdollistanut. Krimin operaation loppuasetelma ei saanut muodostua siemeneksi sisäpoliittisille kiistakysymyksille tai niemimaan sisäisille konflikteille. Krim ja sen väestö oli siis integroitava Venäjään perusteellisesti, jotta se voisi tulevaisuudessa muodostaa yhden Venäjän strategisen turvallisuusvyöhykkeen ja kenties myös

⁷⁸¹ McDermott (2015), s. 36–37.

⁷⁸² Sama, s. 31.

⁷⁸³ Sama, s. 26–27.

⁷⁸⁴ Sama, s. 21.

voiman projisoinnin kulmakivistä. Valtausoperaation kannalta tämä edellytti mahdollisimman nopeaa ja veretöntä ratkaisua, jota tuettiin kaikissa vaiheissa strategisella harhautuksella sekä informaatio- ja psykologisilla operaatioilla. Tämän perusteella tutkimuksen teoriakehyksessä mainittu informaatio-operaatiot täydennetään muotoon *informaatio- ja psykologiset operaatiot sekä strateginen harhautus*.

Krimin operaation käynnistäminen oli rohkea ja riskialtis ratkaisu, jonka tekemällä Venäjä pyrki hyödyntämään avautunutta toimintamahdollisuutta ennen kuin epäsuotuisa tilannekehitys estäisi sen. Venäjä oli toiminut Krimillä Ukrainan ehdoilla jo neljännesvuosisadan, ja nyt Ukrainan uuden hallituksen järjestäytymisen ollessa kesken, Krimin kaappaamiseen tarjoutui mahdollisuus. Venäjän asevoimat todennäköisesti tarkastivat ja päivittivät Krimiä koskevat operatiiviset perussuunnitelmansa Maidanin levottomuuksien kehittyessä ja tekivät Krimillä joitakin valmisteluja, joihin erikoisjoukkojen havaitseminen Krimillä jo helmikuun 20. päivänä vuonna 2014 viittaa, mikä toisaalta on normaalia suurvallan varautumista. Lopullista päätöstä operaation käynnistämisestä voidaan kuitenkin pitää tilanteenmukaisena ratkaisuna, joka osoittaa Venäjän valtionjohdon ja asevoimien omaavan strategis-operatiivista ketteryyttä. Aseellisten konfliktien tyyppillisenä piirteenä teoriakehyksessä mainittu joustava hyökkäys taktiikka ei yksin riitä kuvaamaan tätä ominaisuutta ja se muutetaan muotoon *operatiivinen ketteryys ja joustava hyökkäystaktiikka*.

Kenties eniten huomiota Krimin operaatiossa ovat saaneet Venäjän ammattitaitoiset ja kuralaiset erikois- ja maahanlaskujoukot, joiden ilmeinen läsnäolo kiistettiin Venäjän toimesta siihen saakka, kunnes operaation tavoite oli saavutettu. *Erikoisjoukkoja*⁷⁸⁵ ja *maahanlaskujoukkoja* voidaankin perustellusti pitää tärkeimpänä taistelupotentiaalin elementtinä, jonka vaaraan koko operaation toiminta-ajatus rakentui. Taisteluteknisesti ja taktisesti erikois- ja maahanlaskujoukkojen suorittamat sotilaskohteiden saartamis- ja valtaustehtävät eivät olleet vaativia. Tosin Ukrainan joukkojen materiaalsen ja valmiudellisen tilanteen heikkoudesta huolimatta erikoisjoukkojen tehtäviin liittyi tappioiden ja eskalaation riski. Huomionarvoisinta on kuitenkin se, mihin joukkojen näkyvällä ja siten sotilaallista voimaa ilmentävällä esiintymisellä mutta toisaalta asiallisella ja ystävällisellä käytöksellä pyrittiin vaikuttamaan. Ukrainan asevoimien taistelupotentiaalin osa-alueista vaikuttamisen kohteeksi oli valittu joukkojen moraalinen henki samalla, kun vaikutettiin Krimin väestön mielipiteisiin ja tunteisiin. Erikoisjoukko-operaation sijaan kuvaavampaa olisikin puhua erikoisjoukoilla toteutetusta psyko-

⁷⁸⁵ Erikoisjoukoilla viitataan tässä yhteydessä sekä Erikoisoperaatiojoukkoihin, sotilastiedustelun spetsnaz-joukkoihin että maahanlaskujoukkojenkin spetsnaz-joukkoihin.

logisen vaikuttamisen operaatiosta. Tämä liittyy jo edellä mainittuun *informaatio- ja psykologiset operaatiot sekä strateginen harhautus* -kokonaisuuteen.

Erikois- ja maahanlaskujoukoilla toteutettua psykologista operaatiota tuettiin usealla eri tasolla ja useilla menetelmillä ja välineillä tapahtuvalla informaatiovaikuttamisella. *Kyberhyökkäys* Krimin tietoliikenneyhteyksien katkaiseminen, Venäjän valtiojohton strateginen viestintä, separatistisen liikehdinnän edistäminen, slaavilais- ja venäläismielisten *sijaistoimijoiden käyttö* sekä valmius- ja sotaharjoitukset Venäjän muissa osissa häiritsivät julkisen kansainvälisen tilannekuvan muodostamista samalla, kun ne voimistivat mielikuvaa aidosta kansannoususta Krimin väestön ja niemimaalla sijaitsevien ukrainalaisjoukkojen keskuudessa.

Informaatio-operaatioiden keskeisestä merkityksestä huolimatta tärkein erikois- ja maahanlaskujoukkojen toimintaa tukenut Venäjän taistelupotentiaalin elementti oli voiman projisoinnin ja tukeutumisen järjestelmä. Tämä kokonaisuus käsitti määrältään, kuljetuskapasiteetiltaan ja valmiudeltaan riittävän kuljetuskaluston sekä toisaalta lentokenttien, satamien, rautateiden sekä huolto- ja majoitusrakennuksien kaltaisen kiinteän logistisen infrastruktuurin käytettävyyden. Erityyppisiä ja eri tehtäviin tarkoitettuja joukkoja kyettiin tuomaan operaatioalueelle oikea-aikaisesti, aloitteen ja operaation eteneminen sekä tukitoimien yhteensovittaminen joustavasti huomioiden. Samalla kontrolloitiin mahdollisista vastatoimista, taisteluun sitoutumisesta ja tappioiden kasvamisesta aiheutuvia riskejä. Ensin alueella toimi pieni separatistien aktivoimisessa ja parlamentin valtauksessa käytetty joukko, seuraavaksi alueelle tuotiin lisää erikoisjoukkoja sotilaskohteiden eristys- ja valtaustehtäviin ja vasta lopuksi alueelle tuotiin profiililtaan konventionaalisemman sodankäynnin joukkoja Krimin puolustuskeskuksen muodostamiseksi. Neljännen pääluvun johtopäätöksissä teoriakehykseen päätettiin lisätä voiman projisoinnin joukot ja infrastruktuuri. Tässä se tarkennetaan muotoon *Voiman projisoinnin ja tukeutumisen joukot sekä infrastruktuuri*.

Oman tukeutumisen lisäksi infrastruktuurin merkitys aseellisissa konflikteissa vaikuttaa Krimin operaation perusteella olevan huomattavasti maaston merkitystä ja perinteistä sodankäyntiä suurempi. Venäjän fyysiset toimet, eli tässä tapauksessa lähinnä joukkojen ryhmittäminen tai joidenkin kohteiden vahingoittaminen, kohdistuivat Krimillä sotilaallisten kohteiden lisäksi hallinnon, tietoliikenteen ja ilmailun infrastruktuuriin. Sen sijaan ainoa maastonkohta, jonka hallussa pitämisellä oli operaation kannalta merkitystä, oli Perekopin kannas. Krimin tapauksessa infrastruktuurin hallinnan korostuminen suhteessa maastoon on osin seurausta Krimin maantieteellisestä olemuksesta mutta osin myös sodan kuvan muutoksesta. Tätä koskeva ope-

ratiivis-taktinen ratkaisu muutetaan muotoon *Infrastruktuurin ja alueiden valtaaminen sekä määräaikainen pitäminen*.

Krimin operaation perusteella syntyy vaikutelma, että venäläiseen sotataitoon on omaksuttu joitakin Yhdysvaltain ja Naton viimevuosikymmeninä kehittämiä ja soveltamia ajattelutapoja ja menetelmiä, niitä kuitenkin sellaisenaan kopioimatta mutta harkitusti perinteiseen venäläiseen sotataitoon yhdistettynä. Päätös toteuttaa Krimin valtaaminen vahvistamalla väestön separatistisia ja venäläismielisiä ajatuksia sekä painostamalla ukrainalaiset luopumaan vastarinnasta ilman voimankäyttöä, osoittaa vastustajan haavoittuvuuksia ja omia vahvuuksia hyödyntävän vaikutuskeskeisen lähestymistavan omaksumista. Nyt tämä johti psykologisen vaikutusmekanismin käyttöön.

Edellä kuvatun kaltainen vaikutusten optimointi johtaa resursseiltaan ylivoimaisenkin toimijan soveltamaan joukot tehtävään -ajattelua, jossa operaation joukkokokoonpanon lähtökohtana toimivat valitut kohteet ja niihin kohdennettava vaikutus. Tässä tapauksessa erikoisjoukot informaatio-operaatioilla ja ulkoistetuilla toimijoilla tuettuna, nähtiin tarkoituksenmukaisimpana joukkotyyppinä psykologisen vaikutuksen aikaansaamiseksi Krimillä. Erikoisjoukkojen nopealla keskitettävyydellä tavoiteltiin shokkivaikutusta ukrainalaisjoukoissa. Niiden profiili oli vähemmän provosoiva ja helpommin peitettävissä kuin sotilaalliseen valtaamiseen sinänsä paremmin sopivilla tavanomaisilla taistelujoukoilla. *Voimaryhmän muodostaminen tehtäväorganisaatioperiaatteella yhden johtoportaan alaisuuteen* mainittiin jo aiemmin tutkimuksen teoriakehyksessä, mutta edellä tehdyn havainnon myötä maininta tehtäväorganisaatioperiaatteesta sai konkreettista sisältöä.

Tästä seuraa sodankäynnin tasojen hämärtyminen ja yhteensulautuminen. Varsin pienillä taisteluteknisillä tai korkeintaan taktisilla toiminnoilla, joita tuettiin strategisen tason informaatioelementeillä sekä operatiivisilla kuljetuksilla, Venäjä saavutti operatiivisen tavoitteensa noin kuukaudessa ja pystyi aloittamaan strategisen tavoitteensa mukaisten puolustusjärjestelyiden rakentamisen Krimille valtausoperaation ollessa vielä kesken.

Operaation vaikuttamisen kohteet sekä niihin kohdennetut toimijat ja toiminta voidaan jaotella vaikuttamisen aloittamisen ajankohdan perusteella **taulukon 1.** mukaisesti.

Kohde	Toimija tai väline	Toiminta
1. Krimin venäläismielinen eliitti	– erikoisjoukot – Venäjän poliittinen johto	yhteistoiminnasta sopiminen
2. Krimin väestö	– erikoisjoukot – Krimin venäläismielinen eliitti	– separatististen ja venäläismielisten kokoontumisten organisointi – kokoontumisiin osallistuminen
3. Krimin, Ukrainan ja Venäjän väestö	– erikoisjoukot – Krimin venäläismielinen eliitti – Venäjän poliittinen johto – media ja sosiaalinen media	– parlamenttitalon valtaaminen – parlamentin kokoontuminen valtussa rakennuksessa – avunpyyntö Venäjälle – tietoliikenneyhteyksien katkaisemien ja palvelunestohyökkäykset – läsnäolon kiistäminen ja virheellisen tiedon julkaiseminen
4. Voiman projisoinnin kohteet	– erikoisjoukot – ”paikallispuolustusjoukot” – ulkoistetut toimijat (Berkut, kasakat, tšetnikit, moottoripyöräkerhot)	– lentokenttien valtaaminen – Sevastopolin suojaaminen – tarkastuspisteiden perustaminen rajalle ja tiestölle
5. Ilmapuolustus	– erikoisjoukot – ”paikallispuolustusjoukot”	– lentotukikohdat – ilmatorjuntayksiköt – lennonjohto
6. Meripuolustus	– erikoisjoukot – Mustanmeren laivasto	– alusten sulkeminen satamiin – satamien eristäminen maalta
7. Ukrainan asevoimien henkilöstö	– Venäjän poliittinen johto	– loikkaamismahdollisuuden tarjoaminen
8. Muut sotilaskohteet	– erikoisjoukot – moottoroitu jalkaväki	– kohteiden eristäminen – kohteiden valtaaminen

Taulukko 1: Vaikuttaminen Krimin operaatiossa.

Venäjä toimeenpani Itä-Ukrainassa operaation, jonka tavoitteina oli turvata Krimin operaatiossa saavutettu menestys ja painostaa Ukrainan uusi hallinto etsimään Venäjälle edullista neuvotteluratkaisua maiden välisten suhteiden järjestämiseksi. Operaatio rakentui kahden elementin varaan. Venäjä uhkasi Ukrainaa suoralla sotilaallisella hyökkäyksellä useasta

maantieteellisestä suunnasta, kun se kokosi Itä-Ukrainan rajalle *pysyvän valmiuden* sekä *maahanlasku- ja erikoisjoukoista* koostuvan *voimaryhmän*. Operatiivistaktisena toimena kyseessä oli *voimannäyttö*. Merkittävän taistelupotentiaalin lisäelementin muodostivat asevoimien taistelujoukkojen kanssa lähes samansuuruiset *sisäiseturvallisuudenjoukot*, joiden havaittiin myös aktivoituneen rajalle ryhmittyneiden asevoimien joukkojen selustassa.

Samaan aikaan Venäjä alkoi kehittää Itä-Ukrainan keskuudessa esiintyneitä levottomuuksia separatismiksi *sijaistoimijoidensa* tukiessa alueen *oppositio- ja rikollisryhmittymiä* osin samalla tavalla kuin aiemmin Krimillä. Venäjän tuki separatisteille kasvoi ja muuttui monimuotoisemmaksi, kun separatistinen liikehdintä voimistui ja toisaalta, kun Ukrainan hallituksen vastatoimet alkoivat vaikuttaa Donbasissa. Kevään mittaan Venäjä tuki separatisteja taloudellisesti, materiaalisesti sekä antamalla kouluttaja tukea. Viimeistään tällöin Venäjän *pysyvän valmiuden* sekä *maahanlasku- ja erikoisjoukot* tulivat osallisiksi konfliktiin tukitoimiin osallistuvan henkilöstönsä kautta.

Ukrainan hallituksen terrorismin vastaisen operaation menestys sai Venäjän edelleen lisäämään tukeaan separatisteille. Uusiksi tukimuodoiksi tulivat tiedustelu- ja tulenkäyttö Venäjän alueelta käsin. Lamauttavasta tuli-iskusta ei voida puhua, mutta operatiivistaktisena menetelmäksi voitiin jo tässä vaiheessa tunnistaa *operaatioalueen hallinta tulella*. Keskeiseksi taistelupotentiaalin osatekijäksi muodostui tässäkin vaiheessa *voiman projisoinnin ja tukeutumisen infrastruktuuri*. Venäjä ei ainoastaan kyennyt keskittämään voima ryhmää Ukrainan rajalla, vaan ylläpitämään ryhmitymisen alueella useiden kuukausien ajan alueen suhteellisen vähäisestä kiinteästä tukikohtaverkosta huolimatta. Lisäksi tukeutumisen infrastruktuurilla oli keskeinen merkitys toimitettaessa materiaalista tuke separatisteille.

Lopulta Venäjä joutui käyttämään Ukrainana alueella myös pysyvän valmiuden *yleis- ja aselajijoukoista* muodostettuja pataljoonan taktisia ryhmiä Ukrainan hallituksen joukkojen vastaisiin taistelutehtäviin. Taistelupotentiaalin keskeisimmät elementit olivat tykistön tulenjohtoon kykenevät *lennokit* sekä panssarivaunut ja niiden suora-ammunta tuli. Venäjä on pitkitänyt konfliktia säätelemällä voimaryhmäänsä kuuluvien joukkojen määrä ja osallistumisastetta Ukrainan taisteluissa. *Pysyvän konfliktialueen muodostaminen* onkin noussut Venäjän tärkeimmäksi operatiivistaktiseksi menetelmäksi Ukrainan konfliktissa. Mitä todennäköisimmin tämä ei kuitenkaan ollut sen alkuperäinen päämäärä ja siltä osin Venäjä epäonnistui strategisesti.

6 POHDINTA

6.1 Venäjän uhkapotentialiaali puolustajalle aseellisissa konflikteissa – Johtopäätökset

Georgian ja Krimin tutkimus tapausten vertailun perusteella Venäjän operatiivis-taktisista menetelmistä aseellisissa konflikteissa keskeisimpiä ovat 1) voimaryhmän muodostaminen tehtäväorganisaatioperiaatteella yhden johtoportaan alaisuuteen, 2) pitkäaikaisen konfliktialueen muodostaminen sekä oppositioryhmien ja niiden aseellisten joukkojen tukeminen, 3) operatiivinen ketteryys ja joustava hyökkäystaktiikka, 4) voiman näyttö ja muut ei-aseelliset sotilaalliset toimet, 5) infrastruktuurin valtaaminen ja alueiden määräaikainen pitäminen sekä 6) vihollisen joukkojen sitominen ja tuhoaminen. Muita merkittäviä operatiivistaktisia ratkaisuja ja menetelmiä tutkimustapausten perusteella ovat operaatioalueen eristäminen ja hallinta tulella ilman- ja merenherruus mukaan lukien sekä lamauttava tuli-iskuja valikoiva tulenkäyttö operaatioalueen koko syvyydessä.

Tutkimustapausten perusteella Venäjä kykenee muodostamaan yhden konfliktin selvittämiseksi 35 000–50 000 sotilaan voimaryhmän spetsnaz-, maahanlasku- ja pysyvän valmiuden yleis- ja aselajijoukoista ilman lisäjoukkojen perustamista tai merkittävää riskinotto muilla strategisilla toimintasuunnilla. Voimaryhmä kyetään keskittämään operaatioalueelle yhdessä–kahdessa viikossa mahdollisista ennakkovalmisteluista ja operaatioalueen kuljetusinfrastruktuurista riippuen. Lisäksi Venäjä kykenee vahventamaan tai tukemaan asevoimien joukkoja kymmenientuhansien henkilöiden vahvaisilla sisäisen turvallisuuden joukoilla, jotka alistetaan muun voimaryhmän kanssa saman johtoportaan alaisuuteen. Venäjän todellista jatkuvaa hyökkäysvalmiutta on vaikea arvioida. Georgian operaatio saavutti tavoitteensa alle viidessä vuorokaudessa, mutta toisaalta sitä oli valmisteltu kolme–viisi kuukautta. Krimille keskitettiin operaation alussa hyvin nopeasti kevyesti kalustettuja spetsnaz- ja maahanlaskujoukkoja, joiden taistelupotentiaali raskaita aseita käyttävää puolustajaa vastaan oli heikko. Itä-Ukrainassa voimaryhmän muodostaminen aloitettiin maaliskuun sotaharjoitusten yhteydessä ja ensimmäiset venäläiset pataljoonan taktiset ryhmät hyökkäsivät rajan yli elokuussa. Valmistautumisaika oli käytännössä yhtä pitkä kuin Georgian operaatiossa, joskaan se ei tapahtunut yhtä salassa vaan hitaasti eskaloituvan konfliktien aikana. Puolustajalle valmistautumisaikaa voi kuitenkin jäädä vain noin viikko, jos se ei saa tietoa Venäjän hyökkäysvalmisteluista tai tulkitsee ne väärin esimerkiksi pelkäksi harjoitustoiminnaksi.

Jos Venäjä käyttää voimaryhmäänsä voiman näyttöön, puolustajalle jää enemmän aikaa omiin valmisteluihinsa. Tällöin vaarana on, että puolustajan vastatoimenpiteet antavat Venäjälle ennäisen oikeutuksen konfliktin eskaloimiseen kuten sekä Georgiassa että Itä-Ukrainassa jossain määrin tapahtui. Resursseiltaan alivoimaisen puolustajan näkökulmasta haasteeksi voi myös muodostua voimannäyttöoperaation pitkittyminen. Ukrainassa Venäjä on osoittanut kykenevänsä ylläpitämään voimaryhmää kuukausia ja vuosia, joskin voimaryhmän vahvuus välillä laskettu muutamaan tuhanteen ja tarvittaessa nostettu jälleen yli 10 000 sotilaan. Tämänkin määrä joukkoja puolustajan rajan välittömässä läheisyydessä muodostaa merkittävän uhan, jota ei voi jättää huomioimatta. Osaltaan tämä heijastaa myös Venäjän asevoimien valmiuden kehitystä. Georgiassa voimaryhmä muodostettiin karkeasti.

Operaatioalueen merellinen eristäminen toteutettiin Mustanmeren laivaston toimesta sekä Georgian konfliktin että Krimin operaation osalta tehokkaasti. Tosin Krimillä venäläisille riitti, että Ukrainan merelliset joukot eivät toimi niitä vastaan ja antoivat rannikkovartioston alusten irtautua, vaikka olisivat voineet estää sen. Ilmanherruuden osalta operaatioalueen eristäminen ei ole näyttäytynyt yhtä kiistattomana kokonaisuutena. Georgiassa Venäjä sai ilmatilan hallintaansa muutamassa vuorokaudessa, mutta oli kokea tappioita ensimmäisenä hyökkäyspäivänä, kun ei ollut valmistautunut suojaamaan maahyökkäystä ilmavoimilla. Krimin operaation alkaessa Venäjä piti hävittäjiään ilmassa toimintavalmiina mahdollisesti juuri Georgian konfliktista saatujen oppien takia. Ukrainan konfliktin aikana Venäjä on ollut Itä-Ukrainan konfliktin alun jälkeen melko pidättyväinen ilma- ja ilmatorjunta-aseensa käytössä Ukrainan suunnalla. Osin tämä selittyy Georgiassa omasta tulenkäytöstä koetuista tappioista. Tässä erityisen haasteen muodostavat niin Venäjän, Georgian kuin Ukrainankin yhtenevä konekalusto, joka tekee maajoukkojen tulenkäytön ilmamaaleihin riskialttiiksi. Toinen syy rajoittaa ilmaristämistä on ollut Malesian Airlinesin matkustajakoneen pudottaminen Venäjän myötävaikutuksella Ukrainan konfliktin alussa. Merkittävän lisäpotentiaalinen operaatioalueen eristämiseen on tuonut kybersodankäytikyky, jota käytettiin sekä Georgian että Krimin operaatioiden aikana kohteen eristämiseen kyberulottuvuudessa.

Tulenkäytön osalta lamauttavan tuli-iskun puuttuminen sekä Georgiassa että Ukrainassa on ollut jossain määrin yllättävää. Sen sijaan operaation aikainen tulenkäyttö on noudattanut kummassakin konfliktissa valikoivan tulenkäytön periaatetta. Erona on kuitenkin ollut se, että Georgian konfliktissa ilmasta maahan tulenkäytön painopiste ole selkeästi ennalta suunnitellussa vaikuttamisessa kiinteisiin kohteisiin, kuten varuskuntiin, satamiin, rautateihin, lentokenttiin ja tutka-asemiin. Ukrainan konfliktissa lennokkien ja vastatykistötoiminnan kehitty-

misen myötä taktisen tulenkäytön valikoivuus on parantunut merkittävästi, kun taas suunnitelmallisia iskuja strategiaan kohteisiin ei ole nähty juuri lainkaan.

Tutkimusaineiston perusteella teoriakehyksen operatiivistaktisista menetelmistä merkitykseltään vähäisimmiksi tai jopa olemattomiksi jäivät ilmarynnäkö, laskuvarjopudotukset ja maihinnousut sekä oman toiminnan ja kriittisen taistelukyvyyn suojaaminen. Vaikka merkittävä osa Georgianoperaation joukoista kuljetettiin operaatioalueelle meri- ja ilmakuljetuksien ei varsinaisia puolustajan sivustaan tai selustaan saatikka puolustetulle alueelle tehtyjä taktisia suorituksia nähty. On vaikea arvioida millaisen maihinnousuoperaation Mustanmeren laivasto olisi toteuttanut Abhasiaan, jos edes osa Georgian joukoista olisikin ollut ryhmittyneenä alueelle tai jopa rannikolle. Niin ikään on totta, että Krimin operaation liittyen Venäjä kuljetti joukkojaan suoraan operaatioalueen lentokentille helikoptereilla ja lentokoneilla sekä Sevastopolin satamaan maihinnousualuksilla. Nämä siirrot tapahtuivat kuitenkin ympäristössä, jossa venäläiset lensivät ja purjehtivat päivittäin luvallisesti. Näin ollen näidenkään joukkosiirtojen osalta ei pidä tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä Venäjän kyvystä maihinnousu-, maahanlasku- tai ilmarynnäköoperaatioihin. Huomionarvoinen yksityiskohta on kuitenkin se miten Venäjä pyysi normaalin menettelyn mukaisesti Ukrainalta luvan kuljetushelikoptereilleen luvan saapua ilmatilaan, mutta toi niiden mukana luvatta taisteluhelikoptereita. Sama tapahtui merijalkaväen osalta, jonka olemisesta maihinnousualuksen kyydissä ukrainalaisviranomaiset eivät tieneet ennen rantautumista.

Tutkimustapausten vertailu korostaa taistelupotentiaalin osalta 1) Pysyvän valmiuden joukkoja sekä erikois- ja maahanlaskujoukkoja, 2) voiman projisoinnin ja tukeutumisen joukkoja sekä infrastruktuuria, 3) informaatio- ja psykologisia operaatiota sekä strategista harhautusta, 4) kybersodankäyntiä ja 5) sijaustoimijoiden käyttöä.

Maahanlaskujoukoilla oli merkittävä rooli jo Georgian operaatiossa ja ne ovatkin perinteisesti olleet Venäjän eliittijoukkoja. Sen sijaan spetsnaz-joukkojen suhteellisen vähäinen rooli Georgian konfliktissa oli yllättävä, vaikka niidenkin koulutustaso on keskimääräistä merkittävästi parempi. Syynä voi olla se, että perinteisen roolinsa mukaisesti erikoistiedustelijoina miellettyjen spetsnaz-joukkojen käyttöperiaatteita ja koulutusta ryhdyttiin kehittämään vasta Georgian konfliktin jälkeen. Muutos näkyi Krimin operaatiossa, jossa spetsnaz-joukkoja ja uusia Erikoisoperaatiojoukkoja käytettiin maahanlaskujoukkojen rinnalla. Kurinalaisesti ja ammattimaisesti toimivat joukot olivat selvästi omaksuneet toimintatapoja länsimaisilta erikoisjoukoilta. Tarpeettomasta voimankäytöstä pidättäytyneet joukot kykenivät tarvittaessa valtaamaan rynnäköillä hallinnon ja turvallisuusviranomaisten keskeisiä kohteita. Erikois- ja

maahanlaskujoukkojen rooli Venäjän nopean voimanprojisoinnin elementtinä on kasvanut viime vuosina. Molemmilla joukoilla on niin ikään ollut keskeinen rooli kehitteillä olleissa Venäjän nopean toiminnan joukkokonseptissa. Maahanlasku- ja erikoisjoukkojen lisäksi tämä joukkopooli sisältää muiden muassa suhteellisen pienen määrän valikoituja pysyvän valmiuden yleis- ja aselajijoukkoja, operatiivis-strategisia kuljetuskykyjä. Puolustajan tiedustelun näkökulmasta nämä joukot on pidettävä seurannassa oman lähialueen joukkojen lisäksi, koska ensimmäinen operatiivinen tai taktinen ennakkovaroitus alkavasta operaatiosta voi olla näiden joukkojen keskittäminen tukikohdistaan jollekin Venäjän strategisista toimintasuunnista.

Georgiassa Venäjä paransi Abhasiaan johtavaa rataa ja rakensi alueelle huoltokeskuksen ennen operaationsa alkua. Krimin valtauksessa suojattiin ensin lentokentät ja satama, joita käytettiin joukkojen tuloalueina. Krimillä olleesta venäläisestä ja ukrainalaisesta infrastruktuurista huolimatta Venäjä joutui perustamaan hylätylle kasarmialueelle uuden huoltokeskuksen kasvavan joukkomääränsä taistelupotentiaalin ylläpitämiseksi valtausoperaation ollessa vielä kesken. Itä-Ukrainan operaatioissa rajan tuntumassa toimineet joukot ovat tukeutuneet mahdollisuuksien mukaan alueen varuskuntiin, joita konfliktin jatkuessa on myös parannettu. Ilman tiestön, rautateiden, satamien, lentokenttien, logististen terminaalien ja muun vastaavan infrastruktuurin hallintaa kymmenientuhansien sotilaiden voimaryhmiä ei kyetä keskittämään, eikä niiden taistelupotentiaalia kyetä ylläpitämään. Näin ollen puolustajan on myös syytä seurata Venäjän logistisia hankkeita lähialueellaan, koska niihin voi liittyä voimanprojisointikykyä parantavia tekijöitä.

Ilmasta maahan vaikuttaminen, miehittämättömien ilma-alusten käyttö sekä täsmä- ja kaukovaikutteiset asejärjestelmät on osin hajanainen kokonaisuus, jonka merkitystä ei saa vähätellä vaikka kaikki sen osat kaikissa konflikteissaan eivät korostuneetkaan. Georgian konfliktissa ammuttiin useaan otteeseen yksittäisiä tykistöohjuksia ja ainakin kerran Mustanmeren laivaston alus käytti operatiivista tulta maamaaleihin. Ilmasta maahan vaikuttaminen näkyi Georgiassa ennalta suunniteltujen kohteiden pommituksina vapaasti putoavilla pommeilla, koska venäläisten käytössä ei tuossa operaatioissa ollut täsmäaseita. Jos Syyrian konflikti nostettaisiin kolmanneksi tutkimustapaukseksi Georgian ja Ukrainan konfliktien rinnalle korostuisi sekä täsmä- että kaukovaikuttaminen varmasti aivan eri tavalla. Tämän tutkimuksen lähteissä ei jostain syystä korostunut miehittämättömien ilma-alusten käyttö, vaikka niitä on käytetty Ukrainan konfliktissa paljon ja hyvällä menestyksellä. Syynä tähän voi olla joko lähteiden kirjoittajien epäluottamus lennokkien käytöstä saatuihin havaintoihin tai sitten niiden tulkitseminen taktisen tai taisteluteknisen tason ilmiöiksi, joilla ei ole operatiivista merkitystä. Venäjän taistelupotentiaali on kehittynyt tällä saralla viimeisten vuosien aikana merkittävästi, eikä

puolustajan tule jättää tätäkään huomiotta. Lennokkien käytöstä tykistön maalitiedusteluun kiinnostuneiden kannattaa lukea luvussa 1.2 mainittu Simo Haaksialan pro gradu -tutkielma.

Muiden voimaministeriöiden joukot mainittiin yhdessä lähteessä Itä-Ukrainan suunnitellun hyökkäyksen mahdollisena toisena portaana, mutta muutoin ne jäävät ilman mainintoja. Puolustajan ei kuitenkaan ole syytä vähätellä tätä taistelupotentiaalia pelkästään joukkojenmäärän ja kaluston takia. Elektronisen sodankäynnin joukoista ja järjestelmistä sekä johtamisjärjestelmistä lähteissä oli vähäisiä mainintoja, joissa pääasiassa moitittiin niiden puutteita Georgian konfliktissa. Tämä ei kuitenkaan tee kummastakaan osatekijästä vähäpätöistä, mutta tutkimustapausten ja käytetyn lähdeaineiston valossa ne eivät kuitenkaan näyttäyty ratkaisevina taistelupotentiaalain osatekijöinä operatiivisella tasolla.

Tutkimustapausten vertailun myötä Venäjän sotataidon ja -potentiaalain keskeisimpinä piirteinä näyttäytyvät operatiivinen ketteryys ja joustavuus. Tämä tulee ymmärtää puolustajan horjuttamisena useassa suunnassa ja ulottuvuudessa samanaikaisesti heikkouden tunnistamiseksi tai virheeseen pakottamiseksi. Ennen operaationsa toimeenpanoa Venäjä analysoi toimintaympäristön, jossa operaatio on tarkoitus toimeenpanna. Tämän jälkeen se kokoaa monipuolisista joukoista ja taistelupotentiaalain elementeistä koostuvan voimaryhmän tai tehtäväorganisaation, joka eristää operaatioalueen sekä fyysisessä että kyberulottuvuudessa. Varsinainen hyökkäys voi tapahtua useassa maantieteellisessä suunnassa, mutta myös kyberulottuvuudessa sekä valtionjohdon strategisen kommunikaation tasolla. Ulkopuoliselle tämä näyttäytyy jälkeinpäin harhautuksina, mutta paremminkin kyse on oikean asetelman tunnusteleavasta etsimisestä ennen lamauttavan iskun antamista.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen teoriakehyksen muodostamisessa käytettiin pääasiassa melko vanhoja lähteitä. Tutkijan käyttämällä hakusanalla *aseellinen konflikti* ei kuitenkaan löytynyt uudempia lähteitä. Näin siitä huolimatta, että pääosan lähteistä kirjoittamisen jälkeen aseelliset konfliktit ovat nousseet myös Venäjän sotilasdoktriiniin sotilaallisten konfliktien alimmaksi tasoksi. Kenties syy on juuri tässä, kun aseelliset konfliktit ovat tulleet osaksi virallista doktriinia, niiden olemuksesta ei ole enää tarvinnut keskustella. Joka tapauksessa vanhahkojenkin lähteiden perusteella muodostettu teoreettinen kehys vaikutti yllättävän toimivalta sekä Georgian että Ukrainan tutkimustapausten analysoimiseksi.

Venäjää tutkittaessa haasteeksi muodostuu usein venäjänkielentaito tai pikemminkin sen puute. Tässäkin tapauksessa tutkijan venäjänkielen taito rajoittuu alkeisiin, kuten jo johdantoluvussa kerrotaan. Tutkijan käsityksen mukaan tämänkaltaisen operatiivis-taktisten analyysin tekeminen pääasiassa muiden jo yksityiskohtaisemmista lähteistä koostamien kuvausten ja analyysien pohjalta ei välttämättä edellytä venäjänkielen taitoa lainkaan. Eikä tutkijan mielestä tämän työn suurimmat puutteet tai mahdolliset virheet johdu ainakaan kielitaidon puuttumisesta tai sen vähäisyydestä, vaan täysin muista asioista.

Kenties suurin haaste yli kaksivuotisessa tutkimusprojektissa on ollut aineiston dokumentoinnin ja analysoinnin raskaus aikaa vievällä taulukointimenetelmällä. Taulukkoja syntyi yhteensä 213 sivua ja **liitteissä 1 ja 2** on esitetty vain esimerkit niistä. Taulukointi tuottaa ensimmäisellä kerralla liian yksityiskohtaista tekstiä, joka vaatii huomattavaa muokkaamista. Lisäksi suureksi haasteeksi tuli uusien lähteiden sovittaminen jo valmiiseen leipätekstiin.

Tutkimustapausten käsittely saattaa lukijasta vaikuttaa epätasapainoiselta. Tämä johtuu ensisijaisesti tutkittavana olleiden konfliktien erilaisesta luonteesta, tapahtumajärjestyksestä ja ajallisesta kestosta. Georgian aseellista konfliktia edelsi toistakymmentä vuotta jatkunut jännitteen kasvaminen, joka purkautui varsin nopeasti. Tällöin on perusteltua tarkastella tuota aseellisen konfliktiin johtanutta kehitystä kenties hieman painokkaammin kuin muutaman päivän tapahtumia. Ukrainan konflikti puolestaan jakautui itse asiassa kahteen osaan, joita kumpaa-kin olisi voinut käsitellä oman tutkimustapauksenaan. Ukrainassa konflikti alkoi hieman yllättävänä palopesäkkeenä, joka pääsi laajenemaan hallitsemattomasti ja hiipuessaan leimauttaa ajoittain uudelleen. Jään arvailujen varaan jatkuuko jännite Ukrainassakin vuosikymmeniä. Lisäksi on syytä todeta, että jo luvussa 1.2. mainittu Janne Tähtisen diplomityö käsittelee Georgian konfliktia yksityiskohtaisesti, eikä siinä esitettyä haluttu toistaa ellei se tämän tutkimuksen asetelmasta tai näkökulmasta johtuen ollut tarpeellista.

Loppujen lopuksi tutkimus onnistui suunnitelman mukaisesti venynyttä aikataulua lukuun ottamatta. Laajan ja validin lähdeaineiston sekä johdonmukaisen analyysin perusteella tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina ja sinänsä relevanttina tulkintana venäläisestä sota-aidosta aseellisissa konflikteissa.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

1.2 Muiden tahojen asiakirjat

Ministry of Defence of Georgia: *Strategic Defence Review, Final Report 2007*,
http://gfsis.org/media/download/GSAC/resources/The_Strategic_Defence_Review.pdf,
29.6.2017.

Suomen Standardisoimisliitto, *Kyrillisten kirjainten translitterointi. Slaavilaiset kielet*. SFS 4900 -standardi, 2. painos, vahvistettu 17. elokuuta 1998.

Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Strategian asiatietoa, Julkaisusarja 3, N:o 3, Helsinki 2000.

Министерство обороны Российской Федерации: План деятельности минобороны России 2013–2020 гг.,
suom. Venäjän Federaation puolustusministeriö: Venäjän puolustusministeriön toimintasuunnitelma vuosille 2013–2020, näyttöesitys, http://mil.ru/mod_activity_plan/doc.htm, 3.2.2017.

Военная доктрина Российской Федерации (2010),
<http://www.kremlin.ru/events/president/news/6799>,
suom. *Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2010)*, suomennos Martti J. Kari,
<http://erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2010.pdf>, 5.1.2016.

Военная доктрина Российской Федерации (2014),
<http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>,
suom. *Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2014)*, suomennos Martti J. Kari,
<http://erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2014.pdf>, 5.1.2016.

1.3 Ohjesäännöt

Pääsikunta (julk.): *Kenttäohjesääntö, yleinen*, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Juvenes Print Oy, Tampere 2014.

1.4 Tutkimukset ja opinnäytteet

Antikainen, Aku: *Strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko – haasteet ukrainan kriisin ennakoinnissa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Diplomityö, Helsinki 2015.

Haaksiala, Simo: *Venäläisen epäsuoran tulen taktiikan kehitysnäkymät Georgian ja Ukrainan sotien oppien perusteella*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Pro gradu - tutkielma, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2017.

Hyttinen, Timo: *Venäjän maahanlaskujoukkojen taktiikka Georgian konfliktissa 2008*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Tutkielma, Helsinki 2011.

Mastriano, Douglas ja O'Malley, Derek (toim.): *Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Response, and the Implications for U.S. Land power*, A U.S. Army War College, 2015, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots783=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=190578>, 22.10.2015.

Tarvainen, Kari: *Venäjän merivoimien alusilmatorjunnan taistelupotentiaali Itämerellä vuonna 2025*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Diplomityö Y2680, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2013.

Thomas, Timothy, L.: *Recasting the Red Star*, Russia Forges Tradition and Technology Through Toughness, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, 2011, http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/RecastingRedStar_2015.pdf, 8.12.2015.

Tähtinen, Janne: *Georgian sodan tarkastelu strategisen iskun toteutusperiaatteiden ja torjunnan näkökulmasta, Suomalaisen uhkamallin analysointi Georgian sodan ja siitä saatavien oppien perusteella*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Diplomityö Y2681, Helsinki 2013.

Tähtinen, Janne: *Ilma-aseen käyttö ja ilmapuolustuksen toiminta Georgian sodassa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Tutkielma E4142, Helsinki 2011.

Vettenranta, Jere: *Venäjän Maavoimien taisteluosastotaktiikan kehittyminen Georgian sodan jälkeen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Tutkielma, E4244, Suojaustaso IV, Käyttö rajoitettu, Helsinki 2012

1.5 Muut julkaisemattomat lähteet

Karber, Phillip. A: *"Lessons Learned" from Russo-Ukrainian War, Personal Observations, The Potomac Foundation, Draft*, 8 July 2015,
<https://prodev2go.files.wordpress.com/2015/10/rus-ukr-lessons-draft.pdf>, 7.4.2016.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Baev, Pael: *Ukraine: a Test for Russian Military Reforms*, Russie.Nei.Reports No. 19, Ifri, May 2015, <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/fs56baev.pdf>, 30.9.2015.

Bērziņš, Jānis: *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy*, Policy Paper no 02, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, April 2014,
<http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>, 14.10.2015.

Cohen, Ariel ja Hamilton, Robert, E.: *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*, United States Army War College, Strategic Studies Institute (SSI), June 2011, Carlisle, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1069.pdf>, 9.12.2015.

Donovan, George, T: *Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008*, U.S. Army War College, Carlisle, 2009, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a500627.pdf>, 9.12.2015.

Huttunen, Mika (toim.): *Taistelun kuva muutoksessa – taistelukentästä taistelutilaan*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 4, Nro 2/2009, Edita Prima Oy, Helsinki 2009.

Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 2/2010, Väitöskirja, Edita Prima Oy, Helsinki 2010.

Jalali, Ahmad, Ali ja Grau, Lester, W.: *The Other Side of the Mountain: Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*, Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, Kansas, <http://www.tribalanalysiscenter.com/TAUDOC/Other%20Side%20of%20Mountain.pdf>, 21.3.2017.

Lalu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää?*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 3/2014, Väitöskirja, Juvenes Print, Tampere 2014.

Leonhard, Robert, R. ja Phillips, Stephen, P.: *”Little Green Men”: a primer on Modern Russian Unconventional Warfare, Ukraine 2013–2014*, The United States Army Special Operations Command, June 2015, <https://info.publicintelligence.net/USASOC-Little Green Men.pdf>, 9.8.2016.

McDermott, Robert, N.: *Brothers Disunited: Russia’s Use of Military Power in Ukraine*, Foreign Military Studies Office, 2015, http://fmso.leavenworth.army.mil/Collaboration/international/McDermott/Brotherhood_McDermott_2015.pdf, 8.12.2015.

Pukhov, Ruslan (toim.): *The Tanks of August*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow 2010, <http://www.cast.ru/eng/?id=386>, 21.10.2015.

Rautala, Ari: *Venäjän sotilasreformi – asevoimien uusi ilme*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: työpapereita, No 51, Juvenes Print, Tampere 2014.

Tynkkynen, Vesa: *Hyökkäyksestä puolustukseen, Taktiikan kehittymisen ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 1/1996, Väitöskirja, Nettopaino, Joutsa 1996.

2.2 Kirjallisuus

Asmus, Ronald, D: *A little War that shook the World, Georgia, Russia and the Future of the West*, Palgrave Macmillan, New York 2010.

Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.

Hetemäki, Ilari (toim.): *Filosofian sanakirja*, Porvoo – Helsinki – Juva 1999.

Kesseli, Pasi (toim.) *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016.

Luukkanen, Arto: *Hajoaako Venäjä? – Venäjän valtiollisuuden kehitys vuosina 862–2000*, Oy Edita Ab, Helsinki 2001.

Maanpuolustuskorkeakoulu (julk.): *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa, N:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.

Rekkedal, Nils, Marius, et al: *Operaatiotaito, Operaatiotaidon kehittyminen neljässä Suurvallassa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, Nro 1/2013, Edita Prima Oy, Helsinki 2013.

Remy, Johannes: *Ukrainan historia*, Gaudeamus Oy, Tallinna 2015.

Sakwa, Richard: *Frontline Ukraine, Crisis in the Borderland*, I.B.Tauris & Co. Ltd, London 2015.

Singh, Harjeet: *A War of Intervention, The Russo–Georgia War 2008*, Pentagon Press, New Delhi 2016.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, 10. uudistettu laitos*, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hansaprint Oy, Vantaa 2003.

Wilson, Andrew: *Ukraine Crisis, What it Means for the West*, Yale University Press, 2014.

2.3 Artikkelit

Alafuzoff, Georgij: Venäjän sotilasdoktriinin ja sen kehittyminen, *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatioita, N:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.

Arpiainen, Antti: Venäjän sotilasreformi, teoksessa Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016.

Barabanov, Mikhail: Viewing the Action in Ukraine From the Kremlin's Windows, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.

Barynkin (Barunkin), V.B: Local Wars at the Present Stage (Character, contents, classification), *Military Thought, No. 6, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400834>, 14.1.2016.

Boltenkov, Dmitry: History and Disposition of Russian Forces in Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.

Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought, No. 3, 2013*, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016.

Cornell, Svante, E.: War in Georgia, Jitters All Around, *Current History, October 2008*, <http://georgica.tsu.edu.ge/files/05-Security/Cornell-2008.pdf>, 27.6.2017.

Denisentsev, Sergey: The Soviet Inheritance of Ukrainian Armed Forces, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*,

Second edition, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.

Foreign Military Studies Office: Growing Role of Russian Airborne Forces, *OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014*, <http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015.

Foreign Military Studies Office: A Glimpse of the Russian Rapid Reaction Force in Crimea?, *OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014*, <http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015.

Foreign Military Studies Office: Russian Airborne Troops Descend, *OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014*, <http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015.

Freedman, Lawrence: Ukraine and the Art of Crisis Management, Routledge, *Survival*, vol. 56, no. 3, June–July 2014, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=a58d3dc7-0ef1-43e3-bbf0-2fdb3b6e466f%40sessionmgr115&vid=5&hid=104>, 19.1.2016.

Galeotti, Mark: The rising influence of Russian special forces, *Jane's Intelligence Review*, 24-Nov-2014, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1729350>, 6.10.2016.

Gareyev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016.

Gayday, Aleksey: Reform of the Russian Army, teoksessa Russia's New Army, toimittanut Barabanov, Mikhail, Center for Analysis of Strategies and Technologies, Moscow 2011, <http://www.cast.ru/eng/book/>, 21.10.2015.

Grau, Lester, W.: Restructuring the Tactical Russian Army for Unconventional Warfare, Red Diamond, Volume 5, Issue 2, FEB 2014, Fort Leavenworth, KS, <http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/restructuring-for-unconventional-warfare.pdf>, 8.12.2015.

Harress, Christopher: Russian Ships Arrive On Ukraine's Crimean Coast As Fears Mount Over Russian Invasion In the Region, *International Business Times*, 24.4.2014, <http://www.ibtimes.com/russian-ships-arrive-ukraines-crimean-coast-fears-mount-over-russian-invasion-region-1557639>, 8.11.2016.

Hedenskog, Jakob: Ukraine – A Background, *A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, toimittanut Granholm, Niklas, Malminen, Johannes ja Persson, Gudrun, <http://www.foi.se/report?rNo=FOI-R--3892--SE>, 12.10.2015.

Huttunen, Mika: Hypoteettis-deduktiivinen menetelmäoperaatiotaidossa ja taktiikassa, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Hyttinen, Timo: Venäjän maahanlaskujoukot ja niiden kehitysnäkymät, teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016.

Iivonen, Antti: Venäjän sotilasreformi ja sen toteutumisen näkymät, *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiantieto, N:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.

Kesseli, Pasi: Lähdekritiikki operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Kesseli, Pasi: Operaatiotaito ja taktiikka tieteenalana, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Klimenko, A.F: For the Question on the Theory of Military Conflicts, *"Military Thought"*, No 10, 1992, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400601>, 14.1.2016.

Lavrov, Anton: Timeline of Russian–Georgian Hostilities in August 2008, julkaisussa Pukhov, Ruslan (toim.): *The Tanks of August*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow 2010, <http://www.cast.ru/eng/?id=386>, 21.10.2015.

Lavrov, Anton: Aircraft, Tanks and Artillery in the Donbass, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015c.

Lavrov, Anton: Civil War in the East, How the Conflict Unfolded Before Minsk I, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015b.

Lavrov, Anton: Russian Again, The Military Operation for Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015a.

Lavrov, Anton ja Nikolsky, Alexey: Degeneration of Ukraine's Military in the Interim Period, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.

Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016.

McDermott, Roger: *Fortress Crimea: Russia Shifts Military Balance in the Black Sea*, The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor, Volume: 11, Issue: 219, December 9, 2014, <https://jamestown.org/program/fortress-crimea-russia-shifts-military-balance-in-the-black-sea/>, 5.3.2017

McDermott, Robert: *Gerasimov Links Russian Military Modernization to the Arab Spring*, The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor Volume: 10 Issue: 41, March 5, 2013,

<https://jamestown.org/program/gerasimov-links-russian-military-modernization-to-the-arab-spring/>, 2.2.2017, s. 2.

Metteri, Jussi: Laadullinen tutkimus, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, toimittaneet Mika Huttunen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Nro 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Mäkelä, Juha: Venäläinen sodan kuva muutoksessa, *Sota – teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*, toimittanut Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: strategian tutkimuksia, No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Nikolsky, Alexey: Little Green and Polite, The Creation of Russian Special Operations Forces, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.

Norberg, Johan (toim.), Franke, Ulrik ja Westerlund, Fredrik: The Crimea Operation: Implications for Future Russian Military Interventions, *A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, Granholm, Niklas, Malminen, Johannes ja Persson, Gudrun (toim.), <http://www.foi.se/report?rNo=FOI-R--3892--SE>, 12.10.2015.

Ohra-Aho, Harri: Venäläinen näkemys sodan kuvasta, *Venäjän asevoimat 2000-luvun alussa*, toimittanut Jorma Saarelainen, Georgij Alafuzoff, Paavo Heiskanen, Vesa Tynkkynen, Mika Hyytiäinen, Tapani Hämäläinen ja Jussi Metteri, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2: Taktiikan asiatietoa, n:o 1/1999, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.

Raitasalo, Jyri ja Sipilä, Joonas: Näkökulma sotaan, *Sota – teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*, toimittanut Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: strategian tutkimuksia, No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Rentz, Bettina: Russian Military Capabilities after 20 Years of Reform, *Global Politics and Strategy, Volume 56, Issue 3, Putin´s Wolrd*, Routledge, <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.920145>, 19.8.2015.

Sutyagin, Igor ja Clarke, Michael: *Ukraine Military Dispositions, The Military Ticks Up while the Clock Ticks Down*, Royal United Service Institute (RUSI), Briefing Paper, April 2014, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.692.2158&rep=rep1&type=pdf>, 24.1.2017.

Sutyagin, Igor: *Russian Forces in Ukraine*, Royal United Services Institute (RUSI), Briefing Paper, March 2015, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, 10.11.2015.

Tseluiko, Vyacheslav: Georgian Army Reform under Saakashvili Prior to the 2008 Five Day War, julkaisussa Pukhov, Ruslan (toim.): *The Tanks of August*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow 2010, <http://www.cast.ru/eng/?id=386>, 21.10.2015.

Uotinen, Marko et. al.: Venäläisestä sotilasjohtamisesta – johtosuhteet ja organisaatiomuutokset 2000-luvulla, teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, toimittanut Kesseli, Pasi, Maanpuolustuskorkea-koulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, Helsinki 2016.

Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016.

Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016.

Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>.

Копытко, Василий Кириллович: Эволюция оперативного искусства, *Военная мысль*, № 12 / 2007, suom. Kopytko, Vasili, Kirilovitš: Operaatiotaidon kehitys, *Vojennaja mysl*, No. 12, 2007, s.64, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/13264062>, 15.10.2015.

2.4 Hakuteokset

Routledge (julk.): Europe, julkaisussa *The Military Balance 2008*, Taylor and Francis Group, February 2008, <http://dx.doi.org/10.1080/04597220801912762>, 27.6.2017.

Routledge (julk.): Russia and Eurasia, julkaisussa *The Military Balance 2013*, Taylor and Francis Group, March 2013,
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/04597222.2013.757001>, 13.4.2017., 27.6.2017.

Routledge (julk.): Europe, julkaisussa *The Military Balance 2014*, Taylor and Francis Group, February 2014, <http://www.tandfonline.com/toc/tmib20/114/1?nav=tocList>, 5.7.2017.

2.5 Lehdet

Kissinger, Henry: To settle the Ukraine crisis, start at the end, *The Washington Post*, 5.3.2014, https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html?utm_term=.6dc416dc7713, 19.1.2017.

Егоров, Иван: Десант пойдет на штурм, *Российская газета*, 1.8.2013, suom. Jegorov, Ivan: Maahanlaskujoukot tulevat iskemään, *Rossijskaja gazeta* 1.8.2013, <https://rg.ru/2013/07/31/desantniki-site.html>, 21.1.2017.

Петров, Иван и Столпников, Иван: В военных в Крыму разглядели чеченский батальон и ульяновских десантников, *РБК daily*, 6 мар 2014, suom. Petrov, Ivan ja Stolpnikov, Ivan: Krimin sodassa on havaittu tšetšeeni-pataljoona ja maahanlaskujoukkoja Uljanovskista, *РБК daily*, 6.3.2014, <http://www.rbc.ru/politics/06/03/2014/570418e99a794761c0ce78f1>, 20.1.2017.

2.6 Internet sivustot

Aid, Matthew: The Role of the GRU in Russia's Takeover of the Crimea, 26.4.2014, <http://www.matthewaid.com/post/80776580075/the-role-of-the-gru-in-russias-takeover-of-the>, 16.1.2017.

Central Intelligence Agency: Europe: Ukraine, *The World Fact Book*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>, 26.1.2015.

Central Intelligence Agency: Middle-East: Georgia, *The World Fact Book*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>, 21.6.2017.

<http://in.reuters.com/article/ukraine-russia-military-idINDEEA2C08T20140313>, 14.1.2017.

<http://khp.org/en/index.php?id=1394319807>, 14.1.2017.

<http://liveuamap.com/e/100855>, 5.1.2017.

<http://liveuamap.com/en/2014/28-february-russian-frigate-patrolling-the-entrance-to-bala-clava>, 3.1.2017.

<http://www.bbc.com/news/world-europe-26379722#TWEET1058118>, 3.1.2017.

<http://www.bbc.com/news/world-europe-26424738#TWEET1060896>, 13.1.2017.

<http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/45-abn.htm>, 4.1.2017.

<http://www.ip-kaannos.fi/tools/translitterointi-SFS4900.php>, 17.12.2015.

<http://www.smh.com.au/world/russia-sinks-ship-to-block-ukrainian-navy-entry-to-black-sea-20140306-hvghs.html>

[hvghs.html?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=nc&eid=socialn%3Atwi-13omn1677-edtrl-other%3Annn-17%2F02%2F2014-edtrs_socialshare-all-ann-ann-vars-o%26sa%3DD%26usg%3DALhdy28zsr6qiq](http://www.smh.com.au/world/russia-sinks-ship-to-block-ukrainian-navy-entry-to-black-sea-20140306-hvghs.html?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=nc&eid=socialn%3Atwi-13omn1677-edtrl-other%3Annn-17%2F02%2F2014-edtrs_socialshare-all-ann-ann-vars-o%26sa%3DD%26usg%3DALhdy28zsr6qiq), 13.1.2017.

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_wars_involving_Russia, 9.2.2016.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kert%C5%A1insalmi>, 16.1.2017.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Krim>, 16.1.2017.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Ukrainan_alueet, 8.4.2017.

<https://twitter.com/AlanCullison/status/439422043084582912>, 3.1.2017.

<https://twitter.com/ChristianFraser/status/439347124082597888>, 3.1.2017.

<https://twitter.com/ChristopherJM/status/439857454722334720>, 3.1.2017.

<https://twitter.com/euromaidan/statuses/438949236697096192>, 1.1.2017.

<https://twitter.com/euromaidan/statuses/439431914793889792>, 3.1.2017.

<https://twitter.com/varlamov/statuses/438942097643958272>, 1.1.2017.

https://vk.com/wall-32331179_374889, 14.1.2017.

<https://www.theguardian.com/world/2014/mar/02/ukraine-crisis-russia-crimea-standoff>,
11.1.2017.

https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dM2uuDJ_QvI, 3.1.2017.

https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=uqEbrzeAp8g, 3.1.2017.

<https://www.youtube.com/watch?v=CTUoNJLM2t8&feature=youtu.be>, 14.7.2017.

https://www.youtube.com/watch?v=XE2SO2_IOQ4, 3.1.2017.

<https://www.youtube.com/watch?v=2TVyPiHVZIA#t=16>, 3.1.2017.

2.7 Muut julkaistut lähteet

Department of Army (publ.): *Soviet Army Operations*, United States Army Intelligence and Security Command, Arlington 1978.

Stoltenberg, Jens: *Keynote speech at the opening of the NATO Transformation Seminar*, 25.3.2015, http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_118435.htm, 19.1.2017.

Путин, Владимир: *Расширенное заседание коллегии Министерства обороны*, 27 февраля 2013 года, suom. Putin, Vladimir: Puolustusministeriön laajennettu istunto, 27.2.2013, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/17588>, 2.2.2017.

Рогозин, Д.О. (ред.): *Война и мир в терминах и определениях*, издательский дом ПоРог, Москва, 2004, suom. Rogozin, D. O. (toim.): Sota ja rauha termeissä ja määritelmissä, alkuperäinen lähde ei ollut tutkijan käytössä, viittaukset on tehty Lalun kautta.

Рогозин, Д.О. (ред.): *Война и мир в терминах и определениях*, издательский дом вече, Москва, 2011, suom. Rogozin, D. O. (toim.): Sota ja rauha termeissä ja määritelmissä, alkuperäinen lähde ei ollut tutkijan käytössä, viittaukset on tehty Tarvaisen kautta.

Сердюковб, А.Е. (ред.): *Военный энциклопедический словарь*, Военное издательство, Москва, 2007, suom. Serdjukov A.E. (toim.): Sotilastietosanakirja, alkuperäinen lähde ei ollut tutkijan käytössä, viittaukset on tehty Lalun/Tarvaisen kautta.

Советская военная энциклопедия, том 2, Военное издательство министерства обороны СССР, Москва 1976, suom. Neuvostoliittolainen sotilastietosanakirja, osa 2, alkuperäinen lähde ei ollut tutkijan käytössä, viittaukset on tehty Lalun kautta.

Военный энциклопедический словарь, Электронная версия, suom. Sotilastietosanakirja, sähköinen versio, http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/details_rvsn.htm?id=3227@morfDictionary, 21.3.2017.

Военная энциклопедия, в восьми томах, Военное издательство, Москва, 1993–2004, suom. Sotilastietosanakirja, osa 2, alkuperäinen lähde ei ollut tutkijan käytössä, viittaukset on tehty Lalun kautta.

военная энциклопедия, том 3, Военное издательство, alkuperäinen lähde ei ollut tutkijan käytössä, viittaukset on tehty Alafuzoffin kautta.

LIITELUETTELO

- LIITE 1 Esimerkki aseellisia konflikteja käsittelevän aineiston klusterointitaulukosta
- LIITE 2 Esimerkki tutkimustapauksen ja siihen liittyvien operatiivis-taktisten ilmiöiden teemoittelutaulukosta (Krimin operaatio)
- LIITE 3 Tutkimusasetelma
- LIITE 4 Georgian ja Ukrainan tutkimustapausten päälähteiden lähdekritiikki
- LIITE 5 Venäjän joukot Georgian operaatiossa
- LIITE 6 Venäjän joukot ja voiman kasvu Krimin operaatiossa
- LIITE 7 Venäjän joukot Itä-Ukrainan operaation alussa

ESIMERKKI ASEELLISIA KONFLIKTEJA KÄSITTELEVÄN AINEISTON KLUSTEROINTITAUUKOSTA

Aseellisia konflikteja käsittelevän lähdeaineiston materiaali klusteroitiin yhdeksän teemaryhmän mukaisesti seuraavasti:

1. Konfliktin synty ja syyt
2. Konfliktin osapuolten tavoitteet ja päämäärät
3. Konfliktin kehitys ja laajentuminen
4. Konfliktin määrittely ja rajautuminen
5. Operaatioiden päämäärät ja valmistelu
6. Operaatioiden johtaminen
- 7. Operaatiotaito ja taktiikka konflikteissa**
8. Konfliktien vaatimukset joukoille ja suorituskyvyille
9. Konfliktien historiasta saadut opit ja vaikutteet

Tutkimusongelman kannalta relevantti aseellisia konflikteja käsittelevä materiaali sijoitettiin alla olevaan taulukkoon edellä mainittujen teemaryhmien mukaisesti. Ryhmitellyn aineiston analyysin perusteella valittiin ja muotoiltiin tutkimusraporttiin kirjattava materiaali sekä tunnistettiin aseellisten konfliktien yleiset ilmiöt ja ominaisuudet. Tämän abstrahoinnin johtopäätöksenä syntyi aseellisten konfliktien yleinen malli, jota käytettiin muodosti teorian, jonka varassa tutkimustapauksia analysoitiin induktiivisesti. Aseellisten konfliktien tyypillisimmät piirteet on esitetty pääluvun kolme lopussa.

7. Operaatiotaito ja taktiikka konflikteissa
Aineistossa esiintyvä materiaali
Tehtävien suorittamiseksi sisäisessä aseellisessa konfliktissa voidaan muodostaa yhdistettyjä (hallinnonvälisiä) joukko- (voima-) ryhmittymiä ja niiden johtolimet. ⁷⁸⁶

⁷⁸⁶ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000), s.11.

Paikallista sotaa voidaan käydä joukko- (voima-) ryhmittymillä jotka on keskitetty konfliktialueelle, vahventaen ne tarpeen vaatiessa muista suunnista alueelle siirrettävillä joukoilla, voimilla ja välineillä ja toteuttaen osittainen asevoimien strateginen toimeenpano.⁷⁸⁷

Paikalliset sodat ovat taktisen ja operatiivisen mittakaavan sotilaallista toimintaa eriasteisilla intensiteettitasoilla.⁷⁸⁸

Poliittisten tavoitteiden muuttuessa konfliktialueen tilannekehityksen mukaisesti, on samanaikaisesti välttämätöntä sopeuttaa joukkojen operatiivisia tehtäviä, muodostelmia ja toimintatapoja.⁷⁸⁹

Sotilaallisissa konflikteissa vakinaisten joukkojen suorittamat operaatiot voivat yhdistyä erilaisten sisällissotien, sissisotien ja vastaavien menetelmien käyttöön kykenevien ei-vakinaisten muodostelmien taktisiin operaatioihin.⁷⁹⁰

Fyysiset ja maantieteelliset olosuhteet sotilaallisten konfliktien potentiaalisilla alueilla voivat myös vaikuttaa välittömästi sodankäynnin muotojen ja metodien valintaan sekä käytettäviin keinoihin ja tiloihin.⁷⁹¹

Konfliktin alussa vihollisen yllätyshyökkäyksen torjumaan pakotetut joukot, tulevat asetetuiksi vaativampiin olosuhteisiin.⁷⁹²

Alkuvaiheessa, joka voi sisältää sekä perinteisiä operaatioita sekä siviili- ja sissisodankäynnin elementtejä, kuin myös yksiköiden ja suurempien muodostelmien yllätyshyökkäyksiä, liittyy läheisesti vapauttavien sotilaallisten konfliktien menetelmät joukkojen, voimien ja tulen käyttömuodoista.⁷⁹³

Varsin tärkeää ja [samalla] monimutkaista modernien konfliktien vihollisuuksien alussa on tuliylivoiman saavuttaminen sen mahdollistamiseksi, että vastusta-

⁷⁸⁷ Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000), s.11.

⁷⁸⁸ Barynkin (Barunkin), V.B: Local Wars at the Present Stage (Character, contents, classification), *Military Thought*, No. 6, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400834>, 14.1.2016

⁷⁸⁹ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹⁰ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹¹ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹² Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹³ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

jalta temmataan aloite ja menestys varmistetaan häiritsemällä valtion johtoa ja sotilasjohtoa sekä valvontajärjestelmiä.⁷⁹⁴

Sellaisten joukkojen [selustaan lasketut kumoukselliset ja tiedustelujoukot yhdessä alueellisten aseellisten ryhmien kanssa] päämenetelmät ovat lentokenttien ja selustan palvelulaitosten pommittaminen erilaisilla aseilla, kommunikaatiolinjojen kaappaaminen, avainalueiden ja -laitosten pitäminen pääjoukkojen tuloon saakka. Myös panttivankien ottamisesta on tullut aseellisten konfliktien menetelmä.⁷⁹⁵

Menestys kuuluu sille osapuolelle, joka kykenee ennaltaehkäisevään toimintaan suhteessa vastustajaan ja jolla on parempi johtamisjärjestelmä.⁷⁹⁶

Hyökkääjä voidaan murskata taktisella puolustusvyöhykkeellä. Tämä voidaan varmistaa joukkojen ja alueen valmisteluilla, taistelun alueen suhteellisella rajoittamisella, sekä edelleen joukkojen, voimien ja tulen tehokkaammalla käytöllä ja joukkojen ajallisella sovittamisella yhteen.⁷⁹⁷

Sotilaallisen konfliktien alkuvaiheelle ovat ilmeisen luonteenomaisia raskaat taistelut maalla ja merellä avainkohteiden, alueiden ja linjojen hallinnasta, sekä ilma-, ilmatorjunta- ja ilmanherrsus taistelut.⁷⁹⁸

Vihollisen tuhoaminen sekä rintamassa että syvyydessä varmistetaan ilma-, ohjus- ja tykistöiskuun, joihin yhdistyy elektroninen vaikuttaminen.⁷⁹⁹

Vihollinen hyödyntää yötä yllätyshyökkäyksiin, sabotaasiin ja terrorismiin, mikä lisää tiedustelun ja erityisesti elektronisen tiedustelun vahvistamista sekä joukkojen ja kohteiden suojaamista. Toisaalta yötä pitäisi hyödyntää vihollisen selustaan iskemiseksi.⁸⁰⁰

⁷⁹⁴ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹⁵ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹⁶ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹⁷ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹⁸ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁷⁹⁹ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁰⁰ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

Perinteisistä operaatioista poiketen hyökkäyksen päämäärä sotilaallisissa konflikteissa voi olla läheisemmässä vuorovaikutuksessa tai suoranaisessa alisteisessa suhteessa osapuolten poliittisiin ja taloudellisiin päämääriin.⁸⁰¹

Ilmeisesti yleisesti tunnistettu tehtäväjako hyökkäyssuunnassa välittömään ja seuraavaan tehtävään ei ole aina sopiva. Sopivampaa on osoittaa joukoille tehtävä tuhota vihollisen pääryhmykset ja kaapata tietty alue sekä antaa jatkotehtävä lisätehtävänä tilanteen mukaisesti.⁸⁰²

Ilmaoperaation toteuttaminen yleisesti ymmärrettyssä muodossa on tuskin mahdollista. Sen sijaan on sopivampaa toteuttaa sotilaalliset toimet uudessa muodossa – liikkuvien joukkojen operaationa, jotka ovat olemukseltaan yleisjoukkomuodostelmien ja laajempien aselaji- ja puolustushaarajoukkojen yhteisoperaatioita, joissa johtava rooli on ilma-aseen, ohjusten ja tykistön rynnäkö- ja tulenantosuorituskyvyillä.⁸⁰³

Sotilaallisissa konflikteissa hyökkäysoperaatiot on toteutettava mahdollisimman suurella nopeudella, vihollisen joukkojen tuhoamiseksi mahdollisimman lyhyessä ajassa hajaantuneiden joukkojen suojaisille alueille vetäytymisen ja suojautumisen estämiseksi. Muutoin vihollinen voi hajauttamisen jälkeen aloittaa sissisodan ja laajamittaisen terrorismin sekä uusien liittolaisten etsimisen. Sellaisten toimien toteuttaminen edellyttää hyökkäyksen yhdenaikaista aloittamista iskuryhmillä, keskitetyllä hyökkäyksellä ja tuli-iskuilla.⁸⁰⁴

Sotilaallisessa konfliktissa sodankäynnin muodot eroavat perinteisistä, käsittäen laajemman kirjon menetelmiä... Tästä syystä sodankäynti aseellisissa konflikteissa edellyttää uutta elementtiä operatiivisissa joukkomuodostelmissa, joka on vihollisen maahanlaskujoukkojen ja laittomien aseellisten ryhmien neutraloimiseen kykenevän liikkuvan reservin. Se voi sisältää erittäin liikkuvia joukkoja ja tehokkaimpia asejärjestelmiä, kuten panssari- ja moottoroituja jalkaväkimuodostelmia, ilmarynnäkö- ja helikopterimuodostelmia, ilmataistelu- ja helikopterilaivueita sekä ilmatorjuntayksiköitä.⁸⁰⁵

Käytäntö on osoittanut, että sodankäynnin tärkein metodi, joka mahdollistaa tavoitteiden nopean saavuttamisen paikallisessa sodassa on hyökkäys, joka käynnistetään aselajien yhteisoperaationa.⁸⁰⁶

⁸⁰¹ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁰² Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁰³ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁰⁴ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁰⁵ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁰⁶ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought, No. 8, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

Paikallisen sodan hyökkäysoperaatiolle on ominaista 1) täsmälliset tavoitteet ja korkea paine joukkojen operaatioille, 2) laaja alueellinen vaihtelu, 3) kamppailu aloitteen saavuttamisesta ja sen pitämisestä, 4) taisteluoperaatioiden epätasainen eteneminen, 5) tilanteiden, tavoitteiden sekä taisteluoperaatioiden tyyppien ja metodien äkillinen sekä jatkuva muutos, 6) yhden tai usean rintaman muodostuminen vihollisen selustaan, 7) turvautuminen voimakkaaseen tulitukeen ja elektroniseen vaikuttamiseen. Tärkeimpiä ovat hyökkäykselliset ilmaoperaatiot, joilla sodankäynti aloitetaan samalla, kun maavoimat voidaan pitää irti sotatoimista päivien tai viikkojen ajan. Puolustushaarat toimivat korkealla teholla ympärivuorokauden kaikissa sääoloissa.⁸⁰⁷

Joukkojen operatiivinen järjestys käsittää hyökkäyksessä yhden portaan, mikä mahdollistaa voimakkaan ensi-iskun sekä operatiivisen menestyksen operaation alkuvaiheessa.⁸⁰⁸

Operatiivisen ja taktisen liikkuvuuden voimakas kasvu mahdollistaa joukkojen tunkeutuvat iskut syvyydessä samanaikaisesti saarron, murron tai vihollisen joukkoryhmien tuhoamisen kanssa useissa asemissa tai useilla alueilla.⁸⁰⁹

Venäjän asevoimien joukkoryhmittymien hyökkäysoperaatio paikallisissa sodissa voi käsittää kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa hankitaan ilman ja merenherruus sekä tulyilivoima, jonka lisäksi häiritään vihollisen infrastruktuuria ja eristetään taistelualue. Toisessa vaiheessa tuhotaan vihollisen joukot ja tuotetaan niille kestäättömät tappiot, otetaan strategisesti merkittävät alueet tilapäisesti hallintaan muiden sotilaspoliittisen johdon käskemien tehtävien toteuttamiseksi. Muut tehtävät voivat käsittää maavoimien tai liikkuvien, maahanlasku- tai laivastojoukkojen taktisten tai strategisten muodostelmien rynnäköoperaatioita tai sabotaasijoukkojen ja ryhmittymien eliminoimisoperaatioita.⁸¹⁰

Venäjän asevoimien operatiivis-strategisen ryhmittymän hyökkäysoperaatio paikallisessa sodassa ovat yhdistelmä yhteisoperaatioita, itsenäisiä aselajien yhteisoperaatioita ja taistelutoimia, jotka koordinoidaan ja liitetään yhteen tavoitteiden, tilan ja ajan avulla. Operaatiot toteutetaan yhteisen suunnitelman mukaisesti, yleisesikunnan johdossa, aselajien ja liikkuvien joukkojen operatiivisten (operatiivis-taktisen) muodostelmien toimesta, ilmavoimien ja maajoukkojen roolin ollessa ratkaiseva.⁸¹¹

Analysoitaessa kokemuksia tämän päivän paikallisista sodista, on tärkeää painottaa liikkuvien ja joustavien taistelujen muotojen saavuttaneen niissä hallitsevan aseman suhteessa ryhmittymiseen. Sotilasalan kehityssuunta joukkojen aseiden voiman ja tehokkuuden kasvaessa, on sellainen että ryhmittymisiä vastakkainasetteluita, kuten läpimurto ja kiinteästi linnoitettu syvä puolustus karsitaan lisääntyvästi pois taktisista valikoimista. Taistelukenttä muuttuu rajusti, sen tullessa epä-lineaariseksi, moniulotteiseksi ja avaruudelliseksi.⁸¹²

⁸⁰⁷ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸⁰⁸ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸⁰⁹ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸¹⁰ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸¹¹ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸¹² Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

Joukkojen toiminnasta laajentuneen taistelukentän olosuhteissa tulee ilmeisesti tyypillistä, käsittäen esimerkiksi taistelun erillisissä klustereissa, ilman tarkkaa etulinjaa sekä ilman suoraa kosketusta naapurijoukkoon tai viholliseen. Tämä johtuu siitä, että aseellisiin konflikteihin osallistuu pääsääntöisesti rajallinen määrä joukkoja ja suorituskykyjä, joiden toiminnalle luonteenomaista on dynamiikka ja hajaannus suhteessa aikaan ja tilaan.⁸¹³

Päätöksentekoa taistelussa leimaavat huomattavat yksityiskohdat. Yleisistä kysymyksistä poiketen, korostuu tarve suojata ja puolustaa johtamispaikkoja ja selustayhteyksiä, saattaa moottoroituja kuljetuksia, ehkäistä kumouksellisia tekoja sekä torjua iskuja ja väijytyksiä.⁸¹⁴

Sellaisilla alueilla, joilla suhteessa viholliseen saavutetaan laadullinen ja määrällinen ylivoima tavoitteen saavuttaminen edellyttää aktiivisia taistelu ja vihollisen ohjausmenetelmiä, kuten vihollisen ryhmittymien jakamista ja tuhoamista pala kerrallaan, saarroituksia, ”vasara ja alasin” -taisteluliikkeitä, tiedustelua ja rynnäköintiä sekä iskuja.⁸¹⁵

Sellaisilla sektoreilla, joilla vihollisella on joukkojen ja suorituskykyjen ylivoima sekä parempi kyky aloitteen tempaamiseen, tehdään viivytettäviä tai pitäviä toimia, joiden päämääränä on vihollisen taisteluliikkeen kiistäminen, ajan voittaminen ja omien voimien säilyttäminen. Vaikka viivytettävien toimien päämääränä on ylivoimaisen vihollisen iskun torjuminen ja avainkohtien pitäminen maastossa, kyseessä ei ole ”perinteinen” puolustus kiinteiden asemien, linjojen ja vyöhykkeiden muodossa. Viivyttäminen toteutetaan yleensä joko muodostamalla liikkuva (ilmoitse) sulkuosastoja yhdistettynä väijytyksiin, tuliylläköihin, liikkuviin asepesäkkeisiin tai muodostamalla vastarintasaarekkeitä ja ympäripuolustettavia alueita sekä sulkemalla päälinjat, tienristeykset, rakennetut alueet, vuoristosolat ja vastaavat. Koska kyseiset toimet pitää yleensä toteuttaa kiireessä valmistelemattomalle alueelle, riippuu niiden onnistuminen tulituen tehokkuudesta sekä miinoitteiden ja räjähtävien esteiden levittämisen nopeudesta. Yleensä haasteena on kuitenkin aseiden vähäisyys, jolloin sopivin metodi on valikoivan/rajoitetun tulivaikutuksen keskittäminen vihollisen ryhmittymien kriittisiin kohteisiin niiden lamauttamiseksi. Avoimet sivustat suojataan tuliesteillä ja kaukomiinoittamisella hallitseviin maastolinjoihin. Laajoista rintama-alueista ja tykistön rajoitetusta kantamasta johtuen ilmailun [ilmavoimien] ja taisteluhelikoptereiden merkitys joukkojen tulituen tuottajana tulee kasvamaan huomattavasti.⁸¹⁶

Kokemuksen mukaan aseellisen konfliktin epäselvissä ja epävarmoissa oloissa joukkojen on samanaikaisesti etsittävä vihollista ja iskettävä sitä vastaan välittömästi. Taistelutehtäviä varten on perustettava erillisiä erikoisosastoja, jotka kykenevät itsenäisesti sekä tiedusteluun että tuhoamaan vihollisen ryhmittymien heti sen tultua selvitettyksi. Osastoon tulisi kuulua sekä tiedustelu- että taistelujoukkoja, kuten moottoroitua jalkaväkeä, taistelupanssarivaunuja ja tykistöä. Osastojen tukeminen taisteluhelikoptereilla on tärkeää. Jos vihollinen on marssilla tai hajaantuneena laajoille alueille, voidaan muodostaa rynnäkköryhmiä erityistarkoitusta varten, esimerkiksi yksi osasto komentopaikkojen, toinen selustan huoltotukikohtien, kolmas reservien tuhoamiseksi ja niin edelleen. Joukot voivat siirtyä ajoneuvoissaan, joskus jalan helikoptereilla tai yhdistetysti ilman kautta maassa (ilmakuljettainen rynnäkö). Tehokkain tapa on saarrottaa vihollinen useasta suunnasta. Muodostettaessa osastoja on tärkeää varmistua niiden taktisesta ja tulenkäytöllisestä itsenäisyydestä, siten niillä on mahdollisuus toimia itsenäisesti pitkiä aikoja (kaksi tai kolme vuorokautta), erillään pääjoukoista ja huoltotukikohtista.⁸¹⁷

⁸¹³ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸¹⁴ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸¹⁵ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸¹⁶ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸¹⁷ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861v>

Yksiköt voivat muodostaa sisäisesti vasta-sissi, pelastus- ja evakuointi-, esteiden raivaamis-, saattueiden suojaamis- sekä selustansuojausosastoja.⁸¹⁸

Tiedustelu- ja rynnäkköosastojen toimintavapautta ei tule rajoittaa tarpeettomasti käskemällä niille tarkkoja toimintasektoreita, sen sijaan toimintasuunnan ja tavoitteen käskeminen riittää. Tiedustelun riittämättömyyden varalle osastoille on tarkoituksenmukaista nimetä varautumistehtäviä useampiin suuntiin.⁸¹⁹

Toiminta osastoina edellyttää hyvin huolellisia järjestelyitä ja kokonaisvaltaisia tukitoimia. Ennen kaikkea on tärkeää sovittaa yhteen taistelutoiminnan tavoitteet, paikat ja ajat, koska osastot toimivat eristyksissä ja usein pitkien etäisyyksien päässä eri tehtävillä. On tärkeää tunnistaa mihin kohteisiin päävoima tulee suunnata vihollisen tuhoamiseksi, miten vihollista harhautetaan, miten vihollisen taisteluliikkeet estetään, miten taistelun operaatioalue eristetään, missä ja millä kokoonpanolla on tarkoituksenmukaista toimeenpanna väijytyksiä, tuliylläköitä ja ryhmittää liikkuvia sulkuosastoja sekä millä alueilla ja joukoilla järjestetään voiman näyttöä sekä harhautuksia.⁸²⁰

Asejärjestelmien kasvava liikkuvuus sekä niiden ulottuvuus ja tarkkuus mahdollistavat osapuolille hyökkäykset vastustajan joukkoja vastaan koko ryhmitysalueen syvyyden lisäksi vihollisen koko alueella, suunnaten iskut nopeasti uudelleen kaikkein kannattavimpia kohteita vastaan.⁸²¹

Operatiivisen tehokkuuden ja henkilötappioiden minimoimiseksi pitkäkantaman täsmäaseita vastaan, on elintärkeää hajauttaa joukot samalla, kun omat voimat keskitetään päähyökkäykseen, mikä voidaan tehdä joukkojen ja tulen käytön ajallisella ohjauksella sekä suunnan vaihdolla.⁸²²

Modernille sodankäynnille on luonteenomaista päävoimien nopea uudelleen suuntaaminen. Kokemukset osoittavat hyvin tehokkailla aseilla varustettujen joukkojen etsivän heikkoja kohtia tai kiertävän linnoitteet, puolustuksen murtamisen sijaan sekä käyttämällä sivuttaisliikettä joukkojen oikea-aikaiseksi keskittämiseksi uhkasuuntaan... Taistelupanssarivaunuja ja muita panssareita [panssaroituja ajoneuvoja] käytetään pääasiassa [aloitteen tai toimintavapauden] riistämiseen, nopeisiin taisteluliikkeisiin ja henkilöstön puolustamiseksi [tukemiseksi] taistelussa.⁸²³

Moderni sodankäynti, taistelutoimet ja taisteluoperaatiot toimeenpannaan erillisissä suunnissa, operatiivisen ryhmityksen sisältäessä suuria välejä, koska hyvin liikkuvaa sotilaskalustoa sisältävät suuret keskittymät kykenevät toteuttamaan operaatioita ainoastaan ympäristössä, jossa on tiestöä, infrastruktuuria ja riittävästi kunnossapitopalveluita.⁸²⁴

Yksi merkittävä trendi on...johtamis-, tiedustelu- ja elektronisen sodankäynninjärjestelmien kasvava rooli ja kyky...Pian nämä joukot ja suorituskyvyt voivat

⁸¹⁸ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸¹⁹ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸²⁰ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸²¹ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²² Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²³ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²⁴ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

olla operatiivisen ryhmytyksen erikoiselementti... Tämä tekee niistä ensisijaisen kohteen heikennettäessä vihollisen asejärjestelmien tehokkuutta.⁸²⁵

Yksi sodankäynnin tehokkaimmista muodoista on ilmaoperaatioita tukevan infrastruktuurin tuhoaminen.⁸²⁶

Paikallisten sotien analyysistä voi tehdä johtopäätöksen, jonka mukaan maavoimajoukkojen kyllästäminen maavoimien ilmailulla lisää niiden ensimmäisen portaan tulivoimaa, siirtäen ilmavoimiin kohdistuvaa lähitulitukitehtävien kuormaa taisteluhelikoptereille. Tämä lisää tulenkäyttömahdollisuuksia vihollisen toista porrasta ja reservejä vastaan eristämällä taistelualueen sekä rajoittaa merkittävästi evakuointi ja ulosmurtautumismahdollisuuksia.⁸²⁷

Eristämistehtävässä merkittävä rooli on myös laivastolla, joka kykenee vaikuttamaan vihollisen toiseen portaaseen mereltä. Maihinnousujoukkoja voidaan käyttää aktiivisen rintaman avaamiseksi vihollisen selustaan ja vihollisen reservien sitomiseksi. Yleisesti ilma- ja meriryntäköjoukkojen [maahanlasku- ja ilmaryntäköjoukot sekä merijalkaväki- ja maihinnousujoukot] laajasta käytöstä on tullut välttämätön edellytys onnistuneille taisteluoperaatioille, erityisesti paikallisissa sodissa ja aseellisissa konflikteissa. Samalla kosketuksen muodostaminen ilmaryntäkö- ja maihinnousujoukkoihin ilmassa tai merikuljetusten aikana, tekee ilmaherruuden saavuttamisesta ensisijaisen tehtävän.⁸²⁸

Jotkut julkaisut väittävät, että tulevaisuudessa sotilasoperaation perusmuodot ovat elektroninen sodankäynti, tiedustelu ja isku, elektroninen sodankäynti ja isku, ilmaryntäkö, ilma-isku ja muut operaatiot. ...Tietysti etu-sija annetaan nykyään ilma-avaruus ja muille korkean teknologian joukoille, mutta Venäjän tapauksessa, jossa uhkia voidaan odottaa miltä suunnalta tahansa ja on välttämätöntä puolustaa laajoja alueita, sitä ei voida tehdä ilman rajajoukkoja ja maavoimajoukkoja. ...Lisäksi on väitetty, että puolustuksen murtamiseen, tulenjohton keskittämiseen taikka tykistön tai ilma-aseen tulivalmisteluun ei olisi tarvetta, koska vihollisen kohteisiin voidaan vaikuttaa tehokkaasti täsmäaseilla heti niiden tultua havaituiksi. ...Mutta heti, kun sota alkaa sivustat pitää suojata, vihollisen ryntäköjoukkojen iskujen estämiseksi selustaan ja logistiikan tukialueille, lentokentille, viestiyhteyksiin sekä edelleen muu infrastruktuuri on suojattava ja sitä on puolustettava. Joten tulevaisuudessa rintama voi vakiintua joksikin aikaa, mutta harvemmin kuin aikaisemmin ja siksi on tärkeää kyetä murtamaan vihollisen puolustus ja järjestää tehokas kosketuksen ottaminen joillakin operaatiosektoreilla.⁸²⁹

Päätehtävää vihollisen tuhoamisessa ei ole etujoukkojen taistelukosketuksen aikana, vaan tehokkaamman taistelukosketuksen ja ilmaiskujen avulla, ilman että ilma-alukset joutuvat etenemään ilmatorjunnan vaikutusalueelle. Taistelu ja taistelutoiminta tulevat saamaan hajautetumman, laajemman ja erittäin liikkuvan luonteen, joka kattaa sotilasoperaatioiden kaikki alat. Operaatiot keskittyvät nopeassa tahdissa, kiinteiden ja jatkuvien rintamalinjojen puuttuessa.⁸³⁰

⁸²⁵ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought, No. 4, 1999*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²⁶ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought, No. 4, 1999*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²⁷ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought, No. 4, 1999*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²⁸ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought, No. 4, 1999*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸²⁹ Gareyev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought, No. 1, 2000*,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

⁸³⁰ Gareyev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought, No. 1, 2000*,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

On elintärkeää kieltäytyä noudattamasta vihollisen sanelemia taistelutoiminnan sääntöjä, sen sijaan on käytettävä sodankäynnin menetelmiä ja keinoja, jotka vaikeuttavat vastustajan teknologisen ylivoiman käyttöä. ...Kun sota on alkanut, on tärkeää toimia päättäväisesti ja käyttää kaikkia keinoja ja suoristuskykyjä.⁸³¹

Vihollisen kyky käyttää asejärjestelmiä torjuntajärjestelmien kantaman ulkopuolelta...voidaan kiistää toimeenpanemalla hyökkäysoperaatio, pudottamalla rynnäkköjoukkoja vihollisen selustaan ja tuhoamalla sen lentokentät. On elintärkeää pakottaa vihollinen hyväksymään lähitaistelukosketus maalla. Liikkuvat operatiiviset ryhmät olisivat erittäin tehokkaita tässä tarkoituksessa.⁸³²

Viime vuosikymmeninä käytyjen paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien tarkastelu tuo merkittävän panoksen sotilaallisen [sotatieteen] teorian ja käytännön kehitykselle sekä antaa voimakkaan sysäyksen aseiden ja sotilasmateriaalin kehittämiseksi. Aseellisten konfliktien aikana toteutetut sotilasoperaatiot tarjoavat mahdollisuuden testata kehitettyjä aseita ja sotilasmateriaalia taistelukentällä sekä todentaa uusien ajatusten ja sotatieteen teorian toimivuus käytännön olosuhteissa käytettäessä eri joukkoja sekä erilaisia aseita. Tämä pätee täysin myös maahanlaskujoukkoihin, jotka ovat olleet ensisijainen aseellinen voima isketessä selustaan, kaikilla rintamilla ja kaikissa sotilaallisissa konflikteissa viime vuosina.⁸³³

Operatiivisella tasolla maahanlasku- ja ilmarynnäkköjoukkoja voidaan käyttää erittäin vaikuttavasti rynnäkköaaltoina vertikaalisessa selustaiskussa taistelualueen eristämiseksi, vihollisen operatiivisten reservien sitomiseksi sekä ystävällismielisten joukkojen etenemisen tukemiseksi vihollista kohti ja puolustajan joukkojen lyömiseksi. Monitoimihelikoptereilla varustetut ilmarynnäkköjoukot voivat ottaa viholliseen taistelukosketuksen menestyksekkäästi ilmapudotettavan [laskuvarjo-] joukon maahanlaskualueelle etenemisen tai siellä taistelemisen tukemiseksi.⁸³⁴

Edullisten asemien (linjojen) valtaaminen ja pitäminen syvällä vihollisen selustassa sekä maajoukkojen elementtien ja aseiden [tulenkäytön] johtamisjärjestelmien tuhoaminen ovat edelleen maahanlaskujoukkojen tunnusmerkkejä.⁸³⁵

On perusteltua laskea pieniä tiedusteluryhmiä maahan kaksi–kolme vuorokautta ennen maahanlaskua tai sitä edeltävänä yönä, keräämää lisää tietoa pääjoukon maahanlaskualueesta. Yhtä perusteltua on laskea pääjoukko maihin kahdessa tai kolmessa aallossa. Ensimmäisen aallon kevyesti aseistetut laskuvarjo-

⁸³¹ Gareyev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

⁸³² Gareyev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

⁸³³ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

⁸³⁴ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

⁸³⁵ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

joukot valtaavat ja pitävät maahanlaskualueen lentokentät ja valtatie sekä suojaavat seuraavien aaltojen laskeutumisen ilma-aluksilla tai [laskuvarjopudotukset] alustalle.⁸³⁶

Esimerkit [paikallisista sodista ja aseellisista konflikteista] ovat vakuuttavia todisteita siitä, että maahanlaskujoukkojen osallistumisella maavoimien operaatioon saavutetaan tehokkain vaikutus, kun maahanlaskujoukkoja käytetään niiden suoranaisen tarkoituksen mukaisesti. Tällöin ne edistävät maajoukkojen liikettä nopeasti vaikeassa maastossa, yllättävät vihollisen taktisella tai operatiivisella toiminnalla, luovat pakokauhua vihollisen keskuuteen ja tällä tavoin heikentävät vihollisen vastarintaa.⁸³⁷

Maahanlaskujoukkojen käyttöä paikallisissa sodissa ja aseellisissa konflikteissa koskevan analyysin perusteella voidaan tehdä seuraavia johtopäätöksiä: Maahanlaskujoukkoihin perustuvat operaatiot voivat onnistua vain, jos joukot on koulutettu perusteellisesti ja yhteistoiminta niiden ja muiden operaatioon osallistuvien joukkojen välillä on järjestetty.

Maahanlaskujoukkojen mukana on oltava ilma- ja tykistön tulenjohtajia keskeytyksettömän tykistö- ja ilmatulituen mahdollistamiseksi ilmakuljetteisille joukoille maassa.

Maahanlaskujoukkoja voidaan pudottaa [laskuvarjopudotuksina], jos sotilaskuljetuksia ja maavoimien ilmavoimia [lentojoukkoja] kyetään säästämään.

Yksikään aseellinen konflikti ei ole samanlainen kuin muut ja siksi maahanlaskuoperaatioon ilmapudotusosastossa [laskuvarjopudotus-] valmistautuvan joukon on otettava sen erityispiirteet huomioon.

Tietovuodot maahanlaskun suunnittelusta on estettävä rajaamalla päätöksentekoon osallistuvien määrää sekä toteuttamalla monipuolisia operatiivisia ja taktisia peite- ja naamiointitoimia.

...

Ei voida kiistää, että asevoimat tarvitsevat erittäin liikkuvia elementtejä, joita voidaan käyttää vastatoimena alentavassa [alueen loukkaaminen tai muu aloitteen riistäminen] tilanteessa ilmapudotuksiin [laskuvarjo-] tunneissa ilman, että vyörytetylle alueelle tarvitsee [suunnata] tai uhrata muita kuljetuksia. [Joukkojen on edelleen] kyettävä taistelutehtäviin yhteistoiminnassa pääjoukkojen kanssa tai itsenäisenä taisteluosastona.⁸³⁸

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Lukuun 2.6 Operaatioissa sovellettava taktiikka ja operaatiotaito sekä operaatioiden johtaminen

Vuoden 2000 sotilasdoktriinissa mukaan tehtävien suorittamiseksi sisäisessä aseellisessa konfliktissa voidaan muodostaa yhdistettyjä (hallinnonvälisiä) jouk-

⁸³⁶ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

⁸³⁷ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

⁸³⁸ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

ko- (voima-) ryhmittymiä ja niiden johtoelimet. Paikallista sotaa voidaan käydä joukko- (voima-) ryhmittymillä jotka on keskitetty konfliktialueelle, vahventaen ne tarpeen vaatiessa muista suunnista alueelle siirrettävillä joukoilla, voimilla ja välineillä ja toteuttaen osittainen asevoimien strateginen toimeenpano.⁸³⁹ Vakkauskun mukaan Venäjän asevoimien operatiivis-strategisen ryhmittymän hyökkäysoperaatio paikallisessa sodassa ovat yhdistelmä yhteisoperaatioita, itsenäisiä aselajien yhteisoperaatioita ja taistelutoimia, jotka koordinoidaan ja liitetään yhteen tavoitteiden, tilan ja ajan avulla. Operaatiot toteutetaan yhteisen suunnitelman mukaisesti, aselajien ja liikkuvien joukkojen operatiivisten (operatiivis-taktisen) muodostelmien toimesta, ilmavoimien ja maajoukkojen roolin ollessa ratkaiseva.⁸⁴⁰

Perustoimintatapamallina aseellisten konfliktien ratkaisemiseksi vaikuttaa olevan tehtäväorganisaatioperiaatteen mukaisen voimaryhmän muodostaminen yhden johtoportaan alaisuuteen. Yhteisoperaationa toteutettavaan sotatoimeen voidaan keskittää saman voimaryhmän osana konfliktisuunnalla toimivan sotilaspiirin, muiden sotilaspiirien sekä muiden viranomaisten joukkoja.

Manžurinin mukaan konfliktin alkuvaiheelle luonteenomaisia ovat raskaat taistelut avainkohteiden, alueiden ja linjojen hallinnasta maalla ja merellä sekä taistelut ilmanherruudesta. Tässä vaiheessa tuliylivoiman saavuttaminen on tärkeää, koska siten mahdollistetaan aloitteen tempaaminen ja varmistetaan menestys häiritsemällä vihollisen valtiollista ja sotilasjohtoa sekä valvontajärjestelmiä. Konfliktin alkuvaihe voi sisältää sekä perinteisiä operaatioita, siviili- ja sisäsisodankäynnin elementtejä, että yksiköiden ja suurempien muodostelmien yllätyshyökkäyksiä.⁸⁴¹ Vakkaus korostaa konfliktin alkuvaiheessa hyökkäyksellisiä ilmaoperaatioita, joilla sodankäynti aloitetaan samalla, kun maavoimat voidaan pitää irti sotatoimista päivien tai viikkojen ajan.⁸⁴² Operaatioiden aloittamisessa keskeinen merkitys vaikuttaisi olevan avainkohteisiin erityisesti ilmasta suunnatulla voimakkaalla tulen käytöllä ja vastustajan päätöksenteko- ja johtamiskyvyn lamauttamisella. Sen sijaan maaoperaatioiden toteutukseen käytettävien joukkojen tyyppi ja käyttöperiaatteet voivat vaihdella eri konflikteissa merkittävästikin.

Käytännöstä saatujen kokemusten perusteella, Vakkaus pitää aselajien yhteisoperaationa toteutettavaa hyökkäystä tärkeimpänä sodankäynnin menetelmänä tavoitteiden nopeaksi saavuttamiseksi paikallisessa sodassa. Hyökkäysoperaatio paikallisissa sodissa voi käsittää kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa hankitaan ilman ja merenherruus sekä tuliylivoima, jonka lisäksi häiritään vihollisen infrastruktuuria ja eristetään taistelualue. Toisessa vaiheessa tuhoetaan vihollisen joukot ja tuotetaan niille kestäättömät tappiot, otetaan strategisesti merkittävät alueet tilapäisesti hallintaan muiden sotilaspoliittisen johdon käskemien tehtävien toteuttamiseksi. Muut tehtävät voivat käsittää maavoimien tai liikkuvien, maahanlasku- tai laivastojoukkojen taktisten tai strategisten muodostelmien rynnäkköoperaatioita tai sabotaasijoukkojen ja ryhmittymien eliminoimisoperaatioita.⁸⁴³ Myös Manžurin lähestyy aseellisten konfliktien ratkaisemista hyökkäyksellisesti. Hänen mukaansa hyökkäysoperaatiot on toteutettava suurella nopeudella, vihollisen joukkojen tuhoamiseksi lyhyessä ajassa. Epäonnistu-

⁸³⁹ *Venäjän Federaation sotilasdoktriini (2000)*, julkaistu suomennos, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Strategian asiantieto Julkaisusarja 3, N:o 3, Helsinki 2000, s. 11.

⁸⁴⁰ Vakkaus

⁸⁴¹ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought, No. 1, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁴² Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought, No. 8, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸⁴³ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought, No. 8, 1994*, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

minen tässä, mahdollistaa viholliselle vetäytymisen suojaisille alueille, siirtymisen sissisodankäyntiin, ryhtymisen laajamittaiseen terrorismiin sekä uusien liittolaisten etsimisen. Siksi hyökkäysoperaatiot on aloitettava yhdenaikaisesti iskuryhmillä, keskitetyllä hyökkäyksellä ja tuli-iskuilla.⁸⁴⁴

Sekä Vakkaus että Manžurin painottavat nopeutta ja aloitteellisuutta konfliktin alkuvaiheessa. Huomionarvoinen ero on kuitenkin siinä, että Manžurin edellytti tuli-iskun ja maahyökkäyksen ajallista keskittämistä mahdollisimman lamauttavan vaikutuksen aikaansaamiseksi ja Vakkaus suosittaa niiden vaiheistamista jopa viikkojen aikaportaalla, ilmeisesti voimien käyttämiseksi taloudellisesti. Manžurin vaikuttaa lähestyvän ratkaisua vihollisen joukkojen tuhoamisen kautta, kun taas Vakkaus korostaa strategisesti merkittävien alueiden hallintaan saamista mahdollisimman edullisesti.

Vakkauksen mukaan hyökkäysoperaatioille on muiden muassa ominaista laaja alueellinen vaihtelu, kamppailu aloitteen saavuttamisesta ja sen pitämisestä, taisteluoperaatioiden epätasainen eteneminen, tilanteiden ja taistelumenetelmien äkillinen ja jatkuva muutos, yhden tai usean rintaman muodostuminen vihollisen selustaan sekä turvautuminen voimakkaaseen tulitukeen ja elektroniseen vaikuttamiseen. Näissä olosuhteissa operatiivisen ja taktisen liikkuvuuden mahdollistamana hyökkäys on toteutettava samanaikaisesti tunkeutuvilla iskuilla syvyyteen sekä saarrolla, murrolla tai vihollisen joukkoryhmittymien tuhoamisella useissa asemissa tai alueilla. Järjestämällä joukot yhteen portaaseen, mahdollistetaan voimakas ensi-isku sekä operatiivinen menestys heti operatiivien alkuvaiheessa. Puolustushaaroilta edellytetään toimintaa korkealla teholla ympärivuorokauden kaikissa sääoloissa.⁸⁴⁵ Vakkaus antaa kuvan jatkuvasti ja nopeasti muuttuvasta taistelutilasta, jossa aloitteen säilyttää se osapuoli, joka kykenee sopeuttamaan oman toimintansa muutoksiin nopeammin ja tehokkaammin. Tällöin vaatimus yksiportaisesta hyökkäysrakenteesta on johdonmukainen, sillä se merkitsee todennäköisesti voimakkaan yleisreservin varaamista, mikä puolestaan lisää joukkojen käytön mahdollisuuksia ja joustavuutta.

Manžurin kyseenalaistaa aseellisten konfliktien olosuhteissa läpimurtohyökkäyksissä käytetyn tehtävänmäärityspeeriaatteen, jonka mukaan joukoille käsketään hyökkäyssuunnassa välitön ja seura tehtävä. Hänen mukaansa on sopivampaa osoittaa joukoille tehtävä tuhota vihollisen pääryhmykset ja kaapata tietty alue sekä antaa jatkotehtävä lisätehtävänä tilanteen mukaisesti.⁸⁴⁶ Manžurinin esittämä tehtävänmääritystapa mahdollistaa jatkotehtävän käskemisen lähitehtävästä täysin poikkeavaan suuntaan ja edustaa siten samaa joustavuuden tavoittelua, kuin Vakkauksen yksiportaisuus.

Joustavuutta korostaa myös Vorobjov, jonka mukaan kokemukset konflikteista osoittavat liikkuvien ja joustavien taistelun muotojen hallitsevan aseman suhteessa ryhmittymiseen. Aseiden tehokkuuden kasvaessa kehityssuuntana on kiinteästi linnoitetun syvän puolustuksen ja läpimurron kaltaisten ryhmittymisten vastakkainasetteluiden karsiminen taktisista valikoimista. Sen sijaan taistelulentän rajua muutosta leimaa moniulotteisuus ja avaruudellisuus, mikä merkitsee taistelua erillisissä klustereissa, ilman etulinjaa sekä kosketusta naapurijoukkoon tai viholliseen. Tämä johtuu joukkojen rajallisesta määrästä aseellisissa konflikteissa. Tällöin tavoitteen saavuttaminen edellyttää aktiivisia menetelmiä, kuten vihollisen ryhmittymien jakamista ja tuhoamista paloissa, saarroistuksia, ”vasara ja alasin” -taisteluliikkeitä, tiedustelua ja rynnäköintiä sekä iskuja.⁸⁴⁷ Vaatimus eri taistelumenetelmien aktiivisesta käytöstä edellyttää aiempaa

⁸⁴⁴ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁴⁵ Vakkaus, M. F: The Nature and Content of an Offensive Operation in a Local War, *Military Thought*, No. 8, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400764>, 14.1.2016

⁸⁴⁶ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁴⁷ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

määrällisesti vähäisemmiksi ja toisaalta tehokkaammin aseistetuksi todetuilta joukoilta korkeampaa koulutustasoa.

Myös Garejev tunnistaa taistelutilan hajaantumisen, jonka oloissa hänen mukaansa päätehtävää vihollisen tuhoamisessa ei ole etujoukkojen taistelukosketuksen aikana, vaan tehokkaamman taistelukosketuksen ja ilmaiskujen avulla ilmatorjunnan vaikutusalueen ulkopuolelta. Taistelu tulee saamaan hajautetumman, laajemman ja erittäin liikkuvan luonteen, joka kattaa sotilasoperaatioiden kaikki alat. Operaatiot keskittyvät nopeassa tahdissa, kiinteiden ja jatkuvien rintamalinjojen puuttuessa.⁸⁴⁸ Tehokkaammalla taistelukosketuksella ja ilmaiskuilla ilmatorjunnan ulottumattomista Garejev tarkoittaa ilmeisesti kaukovaikutteista tulenkäyttöä, jonka näkee keskeiseksi ratkaisuvälineeksi hajanaisessa ja nopeasti muuttuvassa taistelutilassa.

Vahrušev perustelee taistelutilan hajanaisuutta infrastruktuurilla tai paremminkin sen puutteella. Hänen mukaansa moderni sodankäynti, taistelutoimet ja taisteluperaatiot toimeenpannaan erillisissä suunnissa, operatiivisen ryhmytyksen sisältäessä suuria välejä, koska hyvin liikkuvaa sotilaskalustoa sisältävät suuret keskittymät kykenevät toteuttamaan operaatioita ainoastaan ympäristössä, jossa on tiestöä, infrastruktuuria ja riittävästi kunnossapitopalveluita.⁸⁴⁹ Toisaalta joukkojen määrän väheneminen antaa jo lähtökohtaisesti paremmat edellytykset suunnata suurimman osan joukoista sellaisille alueille, joiden infrastruktuuri tukee hyökkäyksen toteuttamista.

Myös Vahrušev tuo esille joukkojen joustavan suuntamisen. Hänen mukaansa modernille sodankäynnille on luonteenomaista päävoimien nopea uudelleen suuntaaminen. Kokemukset osoittavat hyvin tehokkailla aseilla varustettujen joukkojen etsivän heikkoja kohtia tai kiertävän linnoitteet, puolustuksen murtaamisen sijaan sekä käyttämällä sivuttaisliikettä joukkojen oikea-aikaiseksi keskittämiseksi uhkasuuntaan. Taistelupanssarivaunuja ja panssaroituja ajoneuvoja käytetään pääasiassa aloitteen tai toimintavapauden riistämiseen vastustajalta, nopeisiin taisteluliikkeisiin ja jalkaväen tukemiseen taistelussa.⁸⁵⁰ Sen sijaan Garejev ei näe läpimurtohyökkäyksen merkityksen heikentyneen samassa määrin Vahrušev kanssa. Hän toteaa, että heti sodan alettua sivustat pitää suojata, vihollisen rynnäköjoukkojen iskujen estämiseksi selustaan ja logistiikan tukialueille, lentokentille, viestiyhteyksiin sekä edelleen muu infrastruktuuri on suojattava ja sitä on puolustettava. Joten tulevaisuudessa rintama voi vakiintua joksikin aikaa, mutta harvemmin kuin aikaisemmin ja siksi on tärkeää kyetä murtaamaan vihollisen puolustus ja järjestää tehokas kosketuksen ottaminen joillakin operaatiosektoreilla.⁸⁵¹

Manžurin on tunnistanut joustavuuden vaatimuksesta aiheutuvan tarpeen reservin muodostamiselle. Hänen mukaansa konflikteissa sodankäynnin muodot eroavat perinteisistä, käsittäen laajemman kirjon menetelmiä. Tämä edellyttää uutta elementtiä operatiivisissa joukkomuodostelmissa, joka on maahanlaskujoukkojen ja laittomien aseellisten ryhmien neutraloimiseen kykenevän liikkuva reservi. Se voi sisältää erilaisia erittäin liikkuvia joukkoja ja tehokkaita ase-

⁸⁴⁸ Garejev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

⁸⁴⁹ Vakhrušev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸⁵⁰ Vakhrušev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸⁵¹ Garejev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

järjestelmiä, kuten panssari- ja moottoroituja jalkaväkimuodostelmia, ilmarynnäkö- ja -kuljetusmuodostelmia, ilmataistelu- ja helikopterilaivueita sekä ilmatorjuntayksiköitä.⁸⁵² Reservin muodostamisen periaatteena vaikuttaa olevan tarpeelliseksi tunnistettujen tehokkaiden suorituskykyjen ja joukkojen kokoaminen yhteen ”vastatoimintaresurssipooliksi” sen sijaan, että yksi orgaaninen joukko nimettäisiin vakiokokoonpanossaan reserviksi.

Vorobjov näkee Manžurin tapaamaan tarpeen nopeasti suunnattaville, tulivoimaisille ja itsenäiseen toimintaan kykeneville osastoille. Aseellisen konfliktin epäselvissä oloissa joukkojen on samanaikaisesti etsittävä vihollista ja iskettävä sitä vastaan välittömästi. Taistelutehtäviä varten on perustettava erillisiä erikoisosastoja, jotka kykenevät itsenäisesti sekä tiedusteluun että tuhoamaan vihollisen ryhmyksen heti sen tultua selvitetyn. Osastoon tulisi kuulua sekä tiedustelu- että taistelujoukkoja, kuten moottoroitua jalkaväkeä, taistelupanssarivaunuja ja tykistöä. Osastojen tukeminen taisteluhelikoptereilla on tärkeää. Jos vihollinen on marssilla tai hajaantuneena laajoille alueille, voidaan muodostaa rynnäköryhmiä erityistarkoitusta varten, esimerkiksi yksi osasto komentopaikkojen, toinen selustan huoltotukikohtien ja kolmas reservien tuhoamiseksi. Joukot voivat siirtyä ajoneuvoissaan, helikoptereilla, joskus jalan tai näiden yhdistelmänä. Tehokkain tapa on saarrosta vihollinen useasta suunnasta. Muodostettaessa osastoja on tärkeää varmistua niiden taktisesta ja tulenkäytöllisestä itsenäisyydestä, siten niillä on mahdollisuus toimia kaksi–kolme vuorokautta erillään pääjoukoista ja huoltotukikohdista. Yksiköt voivat muodostaa sisäisesti vastasissi, pelastus- ja evakuointi-, esteiden raivaamis-, saattueiden suojaus- sekä selustansuojaosastoja. Osastoille ei pidä tarpeettomasti käskä tarkkoja toimintasektoreita, sen sijaan toimintasuunnan ja tavoitteen käskeminen riittää. Osastoille on tarkoituksenmukaista nimetä varautumistehtäviä useampiin suuntiin. Toiminta osastoina edellyttää hyvin huolellisia järjestelyitä ja kokonaisvaltaisia tukitoimia. Ennen kaikkea on tärkeää sovittaa yhteen taistelutoiminnan tavoitteet, paikat ja ajat, koska osastot toimivat eristyksissä ja usein pitkien etäisyyksien päässä eri tehtävillä. On tärkeää tunnistaa mihin kohteisiin päävoima tulee suunnata vihollisen tuhoamiseksi, miten vihollista harhautetaan, miten vihollisen taisteluliikkeet estetään, miten taistelun operaatioalue eristetään, missä ja millä kokoonpanolla on tarkoituksenmukaista toimeenpanna väijytyksiä, tuliylläköitä ja ryhmittää liikkuvia pysäytysosastoja sekä millä alueilla ja joukoilla järjestetään voiman näyttöä sekä harhautuksia.⁸⁵³

Manžurinista poiketen Vorobjov ei puhu reservistä. Hänen mukaansa tiedustelu- ja taisteluosastoja ei olisi tarkoitus suunnata tehtävään ylemmän johtoportaalle käskystä yllättävään tai epäsuotuisaan tilannekehitykseen vastaamiseksi. Sen sijaan osastoja käytettäisiin tehtävätaktiikan hengessä aloitteellisesti ja ennakkoivasti niille annetun korkean toiminnanvapauden ja resurssien turvin. Toisin sanoen hänen ajattelussaan pienehköjen, liikkuvien ja tulivoimaisten osastojen tiedustelu-taistelutehtävät ovat aseellisissa konflikteissa sovellettavaa perustaktiikkaa. Tämän kaltaisen taktiikan toteuttaminen ja eri osastojen toiminnan yhteensovittaminen edellyttää erittäin hyvää tilannekuvaa tai korkeaa riskinsietokykyä. Joukoilta ja niiden komentajilta edellytetään korkeaa ammattitaitoa ja koulutustasoa.

Garejevin mukaan vihollisen kyky käyttää asejärjestelmiä torjuntajärjestelmien kantaman ulkopuolelta voidaan kiistää toimeenpanemalla hyökkäysoperaatio, pudottamalla rynnäköjoukkoja vihollisen selustaan ja tuhoamalla sen lentokentät. Hänen mukaansa on elintärkeää pakottaa vihollinen hyväksymään lähitaitelukosketus maalla. Tähän tarkoitukseen liikkuvat operatiiviset ryhmät olisivat erittäin tehokkaita.⁸⁵⁴ Liikkuvilla operatiivisilla ryhmillä Garejev todennäköisesti tarkoittaa Vorobjovin tiedustelu- ja taisteluosastoja huomattavasti suurempia yhtymiä. Jossain määrin perusajatus on kuitenkin sama. Kummassakin ta-

Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁵³ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸⁵⁴ Garejev (Garejev), M.A: Preparation for Local Wars: A Priority for the Armed Forces, *Military Thought*, No. 1, 2000, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=8&id=400003&hl=>, 10.3.2016

pauksessa joukko suunnataan syvyyteen ja pakotetaan vihollinen taisteluun ja lopulta tuhotaan se.

Vahrušev tuo esille liikkeen suuntaamisen mereltä ja ilmasta todeten, että mairinnousujoukkoja voidaan käyttää aktiivisen rintaman avaamiseksi vihollisen selustaan ja reservien sitomiseksi. Yleisesti maahanlasku- ja ilmarynnäkö- sekä merijalkaväki- ja mairinnousujoukkojen laajasta käytöstä on tullut välttämättömän edellytys onnistuneille taisteluoperaatioille, erityisesti paikallisissa sodissa ja aseellisissa konflikteissa. Samalla kuljetettaviin joukkoihin vaikuttamisen estäminen ilmassa tai merikuljetusten aikana, tekee ilmanherruuden saavuttamisesta ensisijaisen tehtävän.⁸⁵⁵

Bujanovski ja Tanenja mukaan aseellisten konfliktien aikana toteutetut sotilasoperaatiot tarjoavat mahdollisuuden testata kehitettyjä aseita ja sotilasmateriaalia taistelukentällä sekä todentaa uusien ajatusten ja sotatieteen teorian toimivuus käytännön olosuhteissa käytettäessä eri joukkoja sekä erilaisia aseita. Tämä koskee myös maahanlaskujoukkoja, jotka ovat olleet ensisijainen aseellinen voima iskettäessä selustaan, kaikilla rintamilla ja kaikissa sotilaallisissa konflikteissa viime vuosina. Esimerkit paikallisista sodista ja aseellisista konflikteista ovat osoittaneet, että maahanlaskujoukkojen osallistumisella maavoimien operaatioon saavutetaan tehokkain vaikutus, kun maahanlaskujoukkoja käytetään niiden suoranaisen tarkoituksen mukaisesti.⁸⁵⁶ Bujanovski ja Tanenja pitävät siis maahanlaskujoukkoja tärkeimpänä selustassa käytettävänä joukkotyyppinä ja samalla uusien aseiden sekä uusien taistelu- ja toimintatapojen testijoukkona. Tähän maahanlaskujoukkojen keskimääräistä parempi koulutustason antaa varmasti hyvän lähtökohdan.

Maahanlasku- ja ilmarynnäköjoukkojen käyttömahdollisuuksia operatiivisella tasolla kuvatessaan Bujanovski ja Tanenja toteavat, että ilmakuljettaisia joukkoja voidaan käyttää erittäin vaikuttavasti rynnäköaltona vertikaalisessa selustaiskussa taistelun alueen eristämiseksi, vihollisen operatiivisten reservien sitomiseksi sekä ystävällismielisten joukkojen etenemisen tukemiseksi vihollista kohti ja puolustajan joukkojen lyömiseksi. Monitoimihelikoptereilla varustetut ilmarynnäköjoukot voivat ottaa viholliseen taistelukosketuksen menestyksekkäästi laskuvarjopudotettavan joukon maahanlaskualueelle etenemisen tai siellä taistelemisen tukemiseksi. Lisäksi edullisten asemien ja linjojen valtaaminen ja pitäminen syvällä vihollisen selustassa sekä maajoukkojen elementtien ja tulenkäytön johtamisjärjestelmien tuhoaminen ovat edelleen maahanlaskujoukkojen tunnusmerkkejä. Kaksi–kolme vuorokautta ennen maahanlaskua tai sitä edeltävänä yönä kohdealueelle tulisi laskea pieniä tiedusteluryhmiä keräämään lisää tietoa pääjoukon maahanlaskualueesta. Pääjoukko kannattaa laskea maahan kahdessa tai kolmessa aallossa. Ensimmäisen aallon kevyesti aseistetut laskuvarjojoukot valtaavat ja pitävät maahanlaskualueen lentokentät ja valtatie sekä suojaavat seuraavien aaltojen laskeutumisen ilma-aluksilla tai laskuvarjopudotukset laskeutumisalustalle.⁸⁵⁷

Maahanlaskujoukkojen käyttöä paikallisissa sodissa ja aseellisissa konflikteissa koskevan analyysin perusteella voidaan tehdä muiden muassa seuraavia johtopäätöksiä:

Operaatiot voivat onnistua vain, jos joukot on koulutettu perusteellisesti ja yhteistoiminta niiden ja muiden operaatioon osallistuvien joukkojen välillä on järjestetty.

Joukon mukana on oltava ilma- ja tykistön tulenjohtajia keskeytyksettömän tykistö- ja ilmatulituen mahdollistamiseksi maassa.

Yksikään aseellinen konflikti ei ole samanlainen kuin muut ja siksi maahanlaskuoperaatioon valmistautuvan joukon on otettava sen erityispiirteet huomioon.

⁸⁵⁵ Vahrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸⁵⁶ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

⁸⁵⁷ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013, <http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

Tietovuodot maahanlaskun suunnittelusta on estettävä rajaamalla päätöksentekoon osallistuvien määrää sekä toteuttamalla monipuolisia operatiivisia ja taktisia peite- ja naamiointitoimia.

Asevoimat tarvitsevat erittäin liikkuvia elementtejä, joita voidaan käyttää vastatoimena alueen loukkaamisen tai aloitteen riistämisen tilanteissa laskuvarjopudotuksiin tunneissa ilman, että vallatulle alueelle tarvitsee uhrata muita kuljetuksia.

Joukkojen on edelleen kyettävä taistelutehtäviin yhteistoiminnassa pääjoukkojen kanssa tai itsenäisenä taisteluosastona.⁸⁵⁸

Liikkeen suuntaamisen ja tehtävien antamisen lisäksi joustavuus korostuu Manžurinin mukaan myös erityyppisten joukkojen toimintojen sovittamisessa yhteen. Hän toteaa, että konflikteissa vakinaisten joukkojen suorittamat operaatiot voivat yhdistyä erilaisten sisällissotien, sissisotien ja vastaavien menetelmien käyttöön kykenevien ei-vakinaisten muodostelmien taktisiin operaatioihin. Selustaan laskettujen kumouksellisten joukkojen ja tiedustelujoukkojen yhdessä alueellisten aseellisten ryhmien kanssa toteuttamat päätehtävät ovat iskut lentokentille ja selustan palvelulaitoksiin erilaisilla aseilla, kommunikaatiolinjojen kaappaaminen, avainalueiden ja -laitosten pitäminen pääjoukkojen tulon saakka. Myös panttivankien ottamisesta on tullut aseellisten konfliktien menetelmä.⁸⁵⁹

Lähteissä ei korosteta tilannekuvan merkitystä juuri lainkaan. Manžurin toteaa kuitenkin, että menestys kuuluu sille osapuolelle, joka kykenee ennaltaehkäisevään toimintaan suhteessa vastustajaan ja jolla on parempi johtamisjärjestelmä. Hänen mukaansa päätöksentekoa taistelussa leimaavat huomattavat yksityiskohdat. Tällöin yleisistä kysymyksistä poiketen, korostuu tarve suojata ja puolustaa johtamispaikkoja ja selustayhteyksiä, saattaa moottoroituja kuljetuksia, ehkäistä kumouksellisia tekoja sekä torjua iskuja ja väijytyksiä.⁸⁶⁰ Oman toiminnan suojaamiseen viittaa myös Vahrušev, jonka mukaan operatiivisen tehokkuuden ja henkilötappioiden minimoimiseksi pitkäkantaman täsmäaseita vastaan, on elintärkeää hajauttaa joukot samalla, kun omat voimat keskitetään päähyökkäykseen, mikä voidaan tehdä joukkojen ja tulen käytön ajallisella ohjaamisella sekä suunnan vaihdolla.⁸⁶¹

Vahrušev painottaa myös asejärjestelmien tehokkuutta keskeisenä taistelutilan tekijänä. Hänen mukaansa asejärjestelmien kasvava liikkuvuus sekä niiden ulottuvuus ja tarkkuus mahdollistavat osapuolille hyökkäykset vastustajan joukkoja vastaan koko ryhmitysalueen syvyyden lisäksi vihollisen koko alueella, suunnaten iskut nopeasti uudelleen kaikkein kannattavimpia kohteita vastaan. Hän toteaa myös, että yksi merkittävä trendi on johtamis-, tiedustelu- ja elektronisen sodankäynninjärjestelmien kasvava rooli ja kyky. Pian nämä joukot ja suorituskyvyt voivat olla operatiivisen ryhmityksen erikoiselementti. Tämä tekee niistä ensisijaisen kohteen heikennettäessä vihollisen asejärjestelmien tehokkuutta. Hänen mukaansa yksi sodankäynnin tehokkaimmista muodoista on ilmaoperaatioita tukevan infrastruktuurin tuhoaminen.⁸⁶²

Myös Manžurin tuo esille monipuolisen vaikuttamisen koko syvyydessä. Hänen mukaansa vihollisen tuhoaminen sekä rintamassa että syvyydessä varmistee-

⁸⁵⁸ Buyanovsky (Bujanovski), S.A, Tanenya (Tanenja), O.S: Airborne Forces in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 3, 2013,

<http://dlib.eastview.com/search/simple/doc?art=6&id=43184056&hl=>, 10.3.2016

⁸⁵⁹ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁶⁰ Vorobyev (Vorobjov), I.N: Tactics in Local Wars and Armed Conflicts, *Military Thought*, No. 1, 1995, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400861>

⁸⁶¹ Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

⁸⁶² Vakhrushev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

taan ilma-, ohjus- ja tykistöiskuun, joihin yhdistyy elektroninen vaikuttaminen. Hän toteaa myös, että ilmaoperaation toteuttaminen yleisesti ymmärretyssä muodossa on tuskin mahdollista. Sen sijaan on sopivampaa toteuttaa sotilaalliset toimet uudessa muodossa – liikkuvien joukkojen operaationa, jotka ovat olemukseltaan yleisjoukkomuodostelmien ja laajempien aselaji- ja puolustushaarajoukkojen yhteisoperaatioita, joissa johtava rooli on ilma-aseen, ohjusten ja tykistön rynnäkö- ja tulenantosuorituskyvyillä.⁸⁶³

Vahruševin mukaan paikallisten sotien analyysistä voi tehdä johtopäätöksen, jonka mukaan maavoimajoukkojen kyllästäminen maavoimien ilmailulla lisää niiden ensimmäisen portaan tulivoimaa, siirtäen ilmavoimiin kohdistuvaa lähitulitukitehtävien kuormaa taisteluhelikoptereille. Tämä lisää tulenkäyttömahdollisuuksia vihollisen syvyydessä eristämällä taistelualueen sekä rajoittaa merkittävästi evakuointi ja ulosmurtautumismahdollisuuksia. Eristämistehtävässä merkittävä rooli on myös laivastolla, joka kykenee vaikuttamaan vihollisen syvyyteen mereltä.⁸⁶⁴

⁸⁶³ Manzhurin (Manžurin), I.N: The Specifics of Conducting Military Actions in Medium and Low Intensity Conflicts (Historical Experience and the Present), *Military Thought*, No. 1, 1994, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/400776>, 14.1.2016

⁸⁶⁴ Vakhrušev (Vahrušev), V.A: Local Wars and Armed Conflicts: Impact on the Military Art, *Military Thought*, No. 4, 1999, <http://dlib.eastview.com/browse/doc/401213>, 10.3.2016

ESIMERKKI TUTKIMUSTAPAUKSEN JA SIIHEN LIITTYVIEN OPERATIIVIS-TAKTISTEN ILMIÖIDEN TEEMOITTELUTAULUKOSTA (*KRIM*)

Ukrainan konfliktia käsittelevän lähdeaineiston materiaali teemoiteltiin pääosin aseellisten konfliktien tyypillisten piirteiden mukaisesti. Joitakin määritettyjä piirteitä pelkistettiin tai yhdistettiin teemoittelun selkeyttämiseksi. Esimerkiksi ”Asevoimien pysyvän valmiuden yleis- ja aselajijoukot” esitetään teemoittelutaulukossa muodossa ”Pysyvän valmiuden joukot”. Vastaavasti ”Joustavat tehtävänannot ja hyökkäysrakenteet, itsenäiset ja liikkuvat reservit sekä korkea toiminnanvapaus” esitetään muodossa ”Joustava hyökkäystaktiikka”. Joitakin määritettyjä aseellisten konfliktien piirteitä puolestaan yhdistettiin. Esimerkiksi ”Ilmasta maahan vaikuttamisen potentiaali” sekä ”Täsmä- ja kaukovaikutteiset asejärjestelmät” yhdistettiin teemoittelutaulukossa muotoon ”Ilmasta maahan vaikuttamisen potentiaali sekä täsmä- ja kaukovaikutteiset asejärjestelmät”. Edellä kuvatulla tavalla muodostetut teemat on esitetty alla olevassa taulukossa.

TAISTELUPOTENTIAALI	OPERATIIVIS-TAKTISET RATKAISUT JA TOIMENPITEET
T1: Pysyvän valmiuden joukot	O1: Oppositio- ja rikollisryhmittymien sekä -joukkojen tukeminen, terroriteot ja pitkäaikaisen konfliktialueen muodostaminen
T2: Erikoisjoukot ja maahanlaskujoukot	O2: Voimaryhmän muodostaminen tehtäväorganisaatioperiaatteella yhden johtoportaan alaisuuteen
T3: Ilmasta maahan vaikuttaminen, miehittämättömät ilma-alukset sekä täsmä- ja kaukovaikutteiset asejärjestelmät	O3: Voiman näyttö ja muut ei-aseelliset sotilaalliset toimet
T4: Elektronisen sodankäynnin joukot ja järjestelmät	O4: Operaatioalueen eristäminen ja hallinta tulella ml. ilman ja merenherruus

T5: Informaatiovaikuttaminen	O5: Lamauttava tuli-isku ja valikoiva tulenkäyttö operaatioalueen koko syvyydessä
T6: Voimaministeriöiden ja viranomaisten joukot ja potentiaali	O6: Alueiden valtaaminen ja määräaikainen pitäminen
T7: Johtamisjärjestelmä	O7: Vihollisen joukkojen sitominen ja tuhoaminen
T8: Ei-vakinaiset aseelliset ryhmittymät ja yksityiset sotilasyhtiöt	O8: Ilmarynnäkö ja laskuvarjopudotukset sekä maihinnousut
	O9: Joustava hyökkäystaktiikka
	O10: Oman toiminnan ja kriittisen taistelukyvyn suojaaminen

Tutkimusongelman kannalta relevantti Ukrainan konfliktin tutkimustapausta käsittelevä aineisto kirjattiin alla olevaan taulukkoon tutkimustapauksen kuvailun kannalta johdonmukaisessa järjestyksessä. Tämän jälkeen tunnistettiin ja merkittiin teema tai teemat, joihin kirjattu kuvaus liittyy. Kirjatun aineiston abduktiivisen analyysin perusteella valittiin ja muotoiltiin tutkimusraporttiin kirjattava materiaali sekä tunnistettiin aseellisten konfliktien yleisimpien ilmiöiden ja Ukrainan konfliktin ilmiöiden vastaavuus. Teemoittelun ja analyysin tuloksena syntyi toisen tutkimustapauksen – Ukrainan konfliktin – kuvaus, joka on esitetty tutkimuksen viidennessä pääluvussa.

KRIMIN OPERAATION TEEMOITTELU	
Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
[Helmikuun 20—21] Venäläinen 810. Erillinen merijalkaväkiprikaatti otti samankaltaisia askelia. Se ryhmitti merijalkaväkikomppanian vartioimaan venäläistä lentokenttää Simferopolin ulkopuolella ja joukkueen vartioimaan Venäjän Mustanmeren laivaston esikuntaa Sevastopo-	Teema O10: Paikallisista levottomuuksista huolimatta venäläisiin joukkoihin ei tässä vaiheessa kohdistunut uhkaa. Vartioinnin tehostaminen vaikuttaa varautumiselta mahdollisesti alkavaan operaatioon ja omien toimintaedellytysten turvaamiseen sen käynnistämiseksi.

<p>lissa. Prikaatin kaikki henkilöstö eristettiin tukikohtaan ja heitä kiellettiin poistumasta vapaa-ajallaankin.⁸⁶⁵</p>	<p>Liittyy myös teemaan O3: Ryhmittämällä joukkoja annettiin osoitus, että Venäjä on tarvittaessa valmis sotilaallisiin toimiin tilanteen kehittyessä sille epäsuotuisaksi.</p> <p>Toimenpide saattoi myös ajankohtansa perusteella liittyä presidentti Janukovitšin paon suojaamiseen.</p>
<p>Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali</p>	
<p>Sevastopoliin sijoitettu Venäjän 810. Erillinen merijalkaväkiprikaati ryhmitti 20.–21.2.2014 merijalkaväkikomppanian Simferopolin lentokentälle⁸⁶⁶ ja joukkueen Mustanmeren laivaston esikunnan alueelle vartiotehtävään samalla, kun prikaatin henkilöstö eristettiin tukikohtaan kokonaisuudessaan.⁸⁶⁷ Paikallisista levottomuuksista huolimatta venäläisiin joukkoihin ei kohdistunut uhkaa. Vartioinnin tehostaminen tässä vaiheessa vaikuttaa siten yhdeltä Krimin operatiivisen suunnitelman ensimmäisistä toimenpiteistä ja omien toimintaedellytysten turvaamiselta mahdollisen sotilasoperaation käynnistämiseksi. Ryhmittämällä joukkoja kohteiden suojaksi näkyvästi, annettiin samalla osoitus Venäjän valmiudesta sotilaallisiin toimiin, jos tilanne kehittyä sille epäsuotuisaksi. Toimenpide saattoi myös ajankohtansa perusteella liittyä presidentti Janukovitšin paon suojaamiseen.</p>	
<p>Lähteiden materiaali</p>	<p>Huomioita ja tulkintaa</p>
<p>Venäjän operaation voi uskottavasti arvioida olleen käynnissä 22.2. Tuolta päivämäärältä on peräisin Venäjän erikoisoperaatiojoukkojen operaatiosta vuodettua kuvamateriaalia⁸⁶⁸. Muiden venäläisten erikoisjoukkojen tiedetään saaneen marssikäskynsä myös 22–23. helmikuuta.</p>	<p>Teema T2: Päätökselle hälyttää ja keskittää juuri erikois- ja maahanlaskujoukkoja voidaan löytää useita syitä. Jo normaalioloissa korkeassa valmiudessa olevat joukot olivat Sotšin olympialaisista johtuen mahdollisesti jopa kohotetussa valmiudessa ja siten nopeasti liikkeelle-</p>

⁸⁶⁵ Lavrov, Anton: Russian Again, The Military Operation for Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015a s. 160.

⁸⁶⁶ Gvardiiske

⁸⁶⁷ Lavrov, Anton: Russian Again, The Military Operation for Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015a s. 160.

⁸⁶⁸ Lavrovin viitteenä käyttämä linkki ei toimi enää.

Se tosiasia, että jotain poikkeuksellista on meneillään, nostettiin nopeasti esille Venäjän sosiaalisen median verkostossa ja alueellisissa tiedotusvälineissä. Esimerkiksi maahanlaskujoukkojen 45. Erillisen spetsnaz-rykmentin⁸⁶⁹ raportoitiin lähteneen tukikohdastaan Moskovan ulkopuolella koko vahvuudellaan. Kaksi ryhmää 16. Erillisestä spetsnaz-prikaatista lähtivät tukikohdastaan Tambovista. 3. Erillinen spetsnaz-prikaati Toljattissa asetettiin taisteluvalmiuteen. Samanlaisia käskyjä saivat jotkin maahanlaskujoukkojen yksiköt, mukaan lukien 7. Ilmarynnäködivisioona Novorossijskissa, Krimin lähellä.⁸⁷⁰

Flot.com raportoi viikonlopun aikana 45. Maahanlasku erikoisjoukko-yksikön⁸⁷¹ ja lisäksi joidenkin divisioonien tulleen kuljetetuksi Anapaan.⁸⁷²

Janukovitšin Kiovasta pakoa seuranneen päivänä, 22.2. maahanlaskujoukkojen 45. Spetsnaz-rykmentti⁸⁷³ ja 3. Spetsnaz-prikaati asetettiin

lähtövalmiina. Kevyestä varustuksesta johtuen kyseisten joukkotyypien keskittäminen voitiin toteuttaa maavoimien muita joukkoja vähäisemmällä kuljetuskapasiteetilla. Käyttämällä kevyemmin aseistettuja joukkoja pyrittiin mahdollisesti välttämään provokaatiota ja konfliktin eskaloitumista. Kaikkien edellä mainittujen perusteiden kautta pyrittiin myös mahdollisesti myös **yllätykseen** ja siten **aloitteen tempaamiseen**.

Liittyy myös teemaan O2 ja T1.

⁸⁶⁹ Nykyään tämä joukko on nimetty 45. Kaartin erilliseksi spetsnaz-prikaatiksi, mutta sen kokoonpanoon kuuluu tiettävästi edelleen 218. Spetsnaz-pataljoona ja 901. Tiedustelupataljoona, kts. <http://structure.mil.ru/structure/forces/airborne/structure/details.htm?id=11266@egOrganization>, 4.1.2017.

⁸⁷⁰ Lavrov (2015a), s. 160.

⁸⁷¹ Tarkoittaa 45. Kaartin erillistä spetsnaz-rykmenttiä.

⁸⁷² Harress, Christopher: Russian Ships Arrive On Ukraine's Crimean Coast As Fears Mount Over Russian Invasion In the Region, *International Business Times*, 24.4.2014, <http://www.ibtimes.com/russian-ships-arrive-ukraines-crimean-coast-fears-mount-over-russian-invasion-region-1557639>, 8.11.2016.

⁸⁷³ Nykyään tämä joukko on nimetty 45. Kaartin erilliseksi spetsnaz-prikaatiksi, mutta sen kokoonpanoon kuuluu tiettävästi edelleen 218. Spetsnaz-pataljoona ja 901. Tiedustelupataljoona, kts. <http://structure.mil.ru/structure/forces/airborne/structure/details.htm?id=11266@egOrganization>, 4.1.2017.

hälytysvalmiuteen. Samalla kaksi 16. ja 3. Spetsnaz-prikaatin osastoa siirrettiin ilmakuljetuksella lähemmäs Ukrainaa Rostov-na-Donuun.⁸⁷⁴

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Venäjän sotilasoperaatio Krimillä oli varmuudella käynnissä 22.2.2014. Erikoisoperaatiojoukkoja⁸⁷⁵ oli Krimillä todennäköisesti jo tuolloin.⁸⁷⁶ Maahanlaskujoukkojen⁸⁷⁷ 45. Kaartin erillinen spetsnaz-prikaati siirrettiin kokonaisuudessaan tukikohdastaan Kubinkasta lähemmäs Krimiä, todennäköisesti Anapaan. Toljattiin sijoitettu 3. ja Tamboviin sijoitettu 16. Erillinen spetsnaz-prikaati saivat hälytyksen ja kummastakin keskitettiin osastot todennäköisesti Rostov-na-Donuun. Krimin lähellä Novorossijskissa sijaitsevan 7. Ilmarynnäkködivisioonan käskettiin myös kohottaa valmiuttaan.⁸⁷⁸ Päätökselle hälyttää ja keskittää juuri erikois- ja maahanlaskujoukkoja voidaan löytää useita syitä. Jo normaalioloissa korkeassa valmiudessa olevat joukot olivat Sotšin olympialaisista johtuen mahdollisesti jopa kohotetussa valmiudessa ja siten nopeasti liikkeellelä-

⁸⁷⁴ Galeotti, Mark: The rising influence of Russian special forces, *Jane's Intelligence Review*, 24-Nov-2014, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1729350>, 6.10.2016.

⁸⁷⁵ Nikolskyn mukaan Venäjän Erikoisoperaatiojoukoilla tarkoitetaan vuonna 2011 perustettua ja Erikoisoperaatioiden johtoportaan (ven. Управление Специальных Операций – УСО, transl. Upravlenije Spetsialnyh Operatsi – USO, suom. erikoisoperaatioiden johto) alaista erikoisjoukkoa, jolla on komentorakenteensa, henkilöstönsä ja perinteidensä kautta läheinen suhde tiedustelupäähallinnon (ven. Главное разведывательное управление – ГРУ, transl. Glavnoje razvedyvatelnoje upravlenije – GRU) alaisiin erityiskohde- eli spetsnaz (ven. специального назначения, transl. spetsialnogo naznatšeniija, suom. erityiskohde tai erikoispäämäärä) -joukkoihin. Kuitenkin siinä missä GRU:n spetsnaz-joukkojen ensisijainen päätehtävä on ollut erityistiedustelu syvyydessä, keskittyvät erikoisoperaatiojoukot enemmän suoriin vaikuttamistehtäviin.

Galeottin mukaan Erikoisoperaatioiden johtoportaan (ven. Команда Специальных Операций – КСО, transl. Komanda Spetsialnyh Operatsi – KSO, suom. erikoisoperaatio-ryhmä) alaisuudessa toimii muista spetsnaz-prikaateista poiketen vain noin 500 sotilaan vahvuinen 346. Erillinen spetsnaz-prikaati, Taistelu- ja kuljetushelikopterilaiue, Kuljetuslentolaiue sekä Koulutus- ja operaatiokeskus Solnetšnogorskissa. Helikopterilaiueen kalustona on Mi-8 tai Mi-17 kuljetushelikopterit sekä Ka-50 tai Ka-52 taisteluhelikopterit, joilla se toimii Toržokin tukikohdasta. Kuljetuslentolaiue toimii Tverin Migalovosta Il-76 kalustolla. Kts. Nikolsky, Alexey: Little Green and Polite, The Creation of Russian Special Operations Forces, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015 s. 125 sekä Galeotti, Mark: The rising influence of Russian special forces, *Jane's Intelligence Review*, 24-Nov-2014, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1729350>, 6.10.2016.

⁸⁷⁶ Lavrov (2015a), s. 160.

⁸⁷⁷ ven. Воздушно-десантные войска – ВДВ, transl. Vozdušno-desantnyje voiska – VDV, suom. ilma-laskujoukot.

⁸⁷⁸ Galeotti (2014) sekä Lavrov (2015a), s. 160, kts. myös Harress, Christopher: Russian Ships Arrive On Ukraine's Crimean Coast As Fears Mount Over Russian Invasion In the Region, *International Business Times*, 24.4.2014, <http://www.ibtimes.com/russian-ships-arrive-ukraines-crimean-coast-fears-mount-over-russian-invasion-region-1557639>, 8.11.2016.

<p>tövalmiina. Kevyestä varustuksesta johtuen kyseisten joukkotyyppien keskittäminen voitiin toteuttaa maavoimien muita joukkoja vähäisemmällä kuljetuskapasiteetilla. Käyttämällä kevyemmin aseistettuja joukkoja pyrittiin mahdollisesti välttämään provokaatiota ja konfliktin eskaloitumista. Kaikkien edellä mainittujen perusteiden kautta pyrittiin myös mahdollisesti myös yllätykseen ja siten aloitteen tempaamiseen.</p>	
Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Samana päivänä [23.2.2014] alkoi ilmestyä raporteja, joiden mukaan venäläiset joukot nousivat maihinnousualuksiin Novorossijskin laivastotukikohdassa.⁸⁷⁹</p> <p>Venäläisen uutislähteen mukaan venäläisiä sota-aluksia, kyydissään sotilaita saapui Krimin rannikolle [24.2.2014]. ...Venäläinen suuri maihinnousualus Nikolai Filtšenkov⁸⁸⁰ saapui lähelle Venäjän Mustanmeren laivaston tukikohtaa Sevastopolissa. Aluksen on kerrottu kuljettavan 200 sotilasta ja sen mukana olevan neljä muuta alusta, jotka kuljettavat tuntematonta määrää erikoisjoukkojen sotilaita.⁸⁸¹</p>	<p>Teema O8: Mainitun Nikolai Filtšenkovin kuljetuskapasiteetti muusta kuormasta riippuen on 313–440 sotilasta. Mustanmeren laivastolla on kaksi samaan luokkaan kuuluvaa maihinnousualusta ja neljä muuta maihinnousualusta⁸⁸², joiden kuljetuskapasiteetti muusta kuormasta riippuen on 313–340 sotilasta.⁸⁸³ Kyseisen viiden maihinnousualuksen kokonaiskuljetuskapasiteetti oli siten noin 1500–2000 sotilasta. Ajankohdan ja lähtösataman perusteella mukana oli todennäköisesti edellisenä päivänä Anapaan lentokuljetuksella siirretty 45. Kaartin erillinen spetsnaz-rykmentti, jonka noin 800 sotilaan taisteluvahvuus⁸⁸⁴ huomioiden aluksiin jäi mainitun 200 sotilaan lisäksi tilaa kahdelle tai korkeintaan kolmelle pataljoonalle.</p>
Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali	

⁸⁷⁹ Lavrov (2015a), s. 162.

⁸⁸⁰ вен. Николай Фильченков, kyseessä on projekti 1171 eli Tapir-luokan alus.

⁸⁸¹ Harress, Christopher: Russian Ships Arrive On Ukraine's Crimean Coast As Fears Mount Over Russian Invasion In the Region, *International Business Times*, 24.4.2014, <http://www.ibtimes.com/russian-ships-arrive-ukraines-crimean-coast-fears-mount-over-russian-invasion-region-1557639>, 8.11.2016.

⁸⁸² Kyseiset alukset ovat projektia 775/II ja projektia 775/III eli eli ne ovat Ropucha II -luokan aluksia.

⁸⁸³ <http://russianships.info/eng/today/>, 4.1.2017.

⁸⁸⁴ <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/45-abn.htm>, 4.1.2017.

Venäläisten joukkojen havaittiin nousevan maihinnousualuksiin Novorossijskin satamassa 23.2. kuluessa.⁸⁸⁵ Tästä seuraavana päivänä maihinnousualus Nikolai Filtšenkov⁸⁸⁶ saapui 200 sotilasta kuljettaen ja neljän muun maihinnousualuksena kanssa yhdessä Sevastopolin edustalle.⁸⁸⁷ Ajankohdan ja lähtösataman perusteella kuljetettavana oli todennäköisesti edellisenä päivänä Anapaan lentokuljetuksella siirretyn 45. Kaartin erillisen spetsnaz-rykmentin taisteluvahvuuteen kuuluvat 800⁸⁸⁸ sotilasta. Mainittu 200 sotilaan osasto saattoi kuulua 346. Erillisen spetsnaz-prikaatin Erikoisoperaatiojoukkoihin, jolloin kuljetuserän vahvuus olisi ollut vähintään 1000 sotilasta. Mustanmeren laivaston maihinnousualusten kuljetuskapasiteetti⁸⁸⁹ huomioiden, viiden aluksen osastoon olisi jäänyt edelleen tilaa 500–1000 sotilaille.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Ukrainassa ja Venäjällä vietetään kansallista juhlapäivää 23.2. Krimillä juhlinta muodostui separatististen tuntemusten kasvualustaksi. ... Julkiset kokoontumiset täyttyivät Venäjän lipuista ja separatistisista iskulauseista. Sevastopolissa nähtiin suurimmat joukkokokoukset sitten 1990-luvun. Improvisoitu kansankokous julisti, ettei Kiovan uuden hallituksen päätöksiä noudateta. Venäläismieliset järjestöt vaativat paikallisten itsepuolustuksellisten miilijoukkojen perustamista, joihin ihmiset alkoivat rekrytoitua välittömästi keskusaukiolla. Samankaltaisia tapahtumia saatiin todistaa myös Krimin muissa kaupungeissa.⁸⁹⁰</p>	<p>Teema O1: Separatistisen mielipideilmaston esiintyminen Krimillä tai väitteet venäläisten sitä vahvistavista ja hyödyntävistä toimista eivät ole yllättäviä. Erikoisoperaatiojoukkojen ja 45. Kaartin erillisen spetsnaz-rykmentin sotilaiden mahdollinen osallisuus separatistien organisoimiseen sen sijaan tarkoittaa, että osastoja kyseisistä joukoista olisi ollut Krimillä jo 22.2. Neli presidentti Janukovitšin paon aikana tai ennen sitä. On siis mahdollista, että Venäjän operaatiovalmistelut Krimillä ovat olleet pidemmälle vietyjä, kuin yleisesti on vaikuttanut.</p>

⁸⁸⁵ Lavrov (2015a), s. 162.

⁸⁸⁶ ven. Николай Фильченков, kyseessä on projekti 1171 eli Tapir-luokan alus.

⁸⁸⁷ Harress, Christopher: Russian Ships Arrive On Ukraine's Crimean Coast As Fears Mount Over Russian Invasion In the Region, *International Business Times*, 24.4.2014, <http://www.ibtimes.com/russian-ships-arrive-ukraines-crimean-coast-fears-mount-over-russian-invasion-region-1557639>, 8.11.2016.

⁸⁸⁸ <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/45-abn.htm>, 4.1.2017.

⁸⁸⁹ Mustanmeren laivastolla on Nikolai Filtšenkovin lisäksi kaksi muuta Tapir-luokan alusta sekä neljä projektin 775/II tai III eli Ropucha II -luokan alusta. Tapir-luokan kuljetuskapasiteetti on muusta kuormasta riippuen 313–440 sotilasta. Vastaavasti Ropucha II-luokan kuljetuskapasiteetti on 313–340 sotilasta.

⁸⁹⁰ Lavrov (2015a), s. 161.

Kiovan kontrollia heikentäviä ”paikallis-puolustus”-joukkoja organisoivat todennäköisesti Venäjän sotilastiedustelun upseerit. ... Useat Krimin asukkaat ja virkamiehet olivat venäläismielisiä ja alttiita Venäjän propagandalle ja vähemmän alttiita torjumaan hyökkäyksen. Tuntemukset eivät ratkaise kaikkea, mutta silti Venäjän agentit perustivat ja johtivat ”paikallispuolustus”-joukkoja, joita vahvistettiin nuorilla Venäjältä Krimille kuljetetuilla miehillä. Etninen yhtenevyys auttoi näitä sekoittamaan joukkoon helposti.⁸⁹¹

Neuvoteltuaan salaisesti ”paikallispuolustusjoukkojen” kadulle tuloa järjestäneen paikallisen venäläisen eliitin edustajien kanssa, erikoisoperaatiojoukon ja 45. Spetsnaz-rykmentin operaattorit siirtyivät 810. Erillisen merijalkaväkirykmentin kasarmeille Sevastopoliin.⁸⁹²

Krimin parlamentin jäsen Sergei Aksjunov, jonka johdossa oli huomattava ”paikallispuolustusjoukko” vetosi avun saamiseksi myös Venäjän presidenttiin.⁸⁹³

Liittyy myös teemaan T8 ja teemaan T2: Käyttämällä erikoisjoukkoja ”paikallispuolustusjoukkojen organisoimiseen” Venäjä muodosti ainakin väljästi kontrollinsa alaisen, ei-vakinaisen ja osittain aseellisen ryhmittymän.

⁸⁹¹ Norberg, Johan (toim.), Franke, Ulrik ja Westerlund, Fredrik: The Crimea Operation: Implications for Future Russian Military Interventions, *A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, Granholm, Niklas, Malminen, Johannes ja Persson, Gudrun (toim.), 2014, <http://www.foi.se/report?rNo=FOI-R--3892--SE>, 12.10.2015, s. 41 ja 45.

⁸⁹² Galeotti (2014).

⁸⁹³ The United States Army Special Operations Command (julk.), s. 31.

Ukrainan konflikti osoittaa Venäjän erikoisjoukkojen rekrytoivan agentteja kohdevaltion paikallisväestön venäläismyönteisten nationalistien, vähemmistöjen, poliittisten toisinajattelijoiden ja rikollisten keskuudesta. Tultuaan lähetetyksi tehtävään agentit tyytyvät alustavasti poliittiseen agitaatioon ja muihin ei-kineettisiin menetelmiin, joiden päämääränä on luoda Venäjän toimille suotuisa ilmapiiri.⁸⁹⁴

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Kansallisen juhlapäivän vietto 23.2 muodostui Krimillä venäläismielisen separatismien kasvualustaksi. Sevastopolissa spontaanisti järjestetty kansankokous julisti, ettei Ukrainan uuden hallituksen päätöksiä noudateta. Venäläismieliset järjestöt vaativat paikallisten itsepuolustusellisten miliisijoukkojen perustamista, joihin ihmiset alkoivat rekrytoitua välittömästi keskusaukiolla. Samankaltaisia tapahtumia saatiin todistaa myös Krimin muissa kaupungeissa.⁸⁹⁵ Kiovan kontrollia heikentäviä ”paikallispuolustusjoukkoja” organisoivat todennäköisesti Venäjän sotilastiedustelun upseerit, soluttaen etnisen yhtenevyyden avulla joukkoihin Venäjältä tuotuja nuoria miehiä.⁸⁹⁶ Venäjän erikoisjoukkojen agentteja rekrytoidaan kohdevaltion väestöstä, paikallisväestön venäläismyönteisten nationalistien, vähemmistöjen, poliittisten toisinajattelijoiden sekä rikollisten keskuudesta ja niiden tehtävänä on edesauttaa Venäjän toimille suotuisan ilmapiirin muodostumista poliittisen agitaation ja muiden ei-kineettisten menetelmien avulla.⁸⁹⁷ Erikoisoperaatiojoukkojen ja 45. Kaartin erillisen spetsnaz-rykmentin henkilöstön on raportoitu neuvotelleen paikallisen venäläisen eliitin kanssa ”Paikallispuolustusjoukkojen” kaduille tulemisesta.⁸⁹⁸ Krimin parlamentin jäsen Sergei Aksjunov, jonka

⁸⁹⁴ The United States Army Special Operations Command (julk.), s. 43.

⁸⁹⁵ Lavrov (2015a), s. 161.

⁸⁹⁶ Norberg, Johan (toim.), Franke, Ulrik ja Westerlund, Fredrik: The Crimea Operation: Implications for Future Russian Military Interventions, *A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, Granholm, Niklas, Malminen, Johannes ja Persson, Gudrun (toim.), 2014, <http://www.foi.se/report?rNo=FOI-R--3892--SE>, 12.10.2015, s. 41 ja 45.

⁸⁹⁷ The United States Army Special Operations Command (julk.), s. 43.

⁸⁹⁸ Galeotti (2014).

johdossa oli huomattava ”paikallispuolustusjoukko” ,vetosi myös julkisesti Venäjän presidenttiin avun saamiseksi.⁸⁹⁹

Separatistisen mielipideilmaston esiintyminen Krimillä tai väitteet venäläisten sitä vahvistavista ja hyödyntävistä toimista eivät ole yllättäviä. Erikoisoperaatiojoukkojen ja 45. Kaartin erillisen spetsnaz-rykmentin sotilaiden mahdollinen osallisuus separatistien organisoimiseen sen sijaan tarkoittaa, että osastoja kyseisistä joukoista olisi ollut Krimillä jo 22.2. eli presidentti Janukovitšin paon aikana tai ennen sitä. On siis mahdollista, että Venäjän operaatiovalmistelut Krimillä ovat olleet pidemmälle vietyjä, kuin yleisesti on vaikuttanut.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Sevastopoliin johtavalle tielle ja niemimaan mantereesta erottavalle maakaistalle ilmestyi 25.2. kulunvalvontapaikkoja. Sisäministerin määrätessä Berkut-mellakkapoliisin lakkautettavaksi, ryhtyivät aseistetut ja virkapukuiset poliisit kapinallisiksi ja liittyivät miehittämään tarkastuspisteitä.⁹⁰⁰</p> <p>Berkut-poliiseja palasi Krimille Kiovasta 23.2. aikana.⁹⁰¹</p> <p>Perekopissa yhdellä mantereelta Krimille johtavista pääteistä tarkastuspisteitä miehitti arviolta 200 entistä Berkut-poliisia, Krimin kasakkaa ja Venäjältä tullutta Kubanin kasakka. Samalla hallituksen vastaiset mielenilmaukset käynnistyivät uudelleen ja kärjistyivät 26.2. venä-</p>	<p>Teemat O1 ja T8 sekä O4.</p> <p>Venäjän osallisuutta Berkutin, kasakoiden, moottoripyöräkerhojen tai serbialaisten toiminnan organisoimisessa ei voida osoittaa. Joka tapauksessa toiminta alkoi Venäjän sotilasoperaation kanssa samaan aikaan ja palveli sitä useilla tavoilla. Kulunvalvontapaikkojen joukot auttoivat liikkeen rajoittamisessa ja todennäköisesti tiedonhankinnassa vaiheessa, jossa Venäjän joukot alueella olivat hyvin rajalliset. Ennen kaikkea näiden joukkojen näkyvä toiminta vaikeutti Ukrainan hallituksen ja ulkopuolisten tilannekuvan muodostamista ja siten myös vastatoimiin ryhtymistä. Harhautus edesauttoi Venäjää hankkimaan ja ylläpitämään aloitteen.</p>

⁸⁹⁹ The United States Army Special Operations Command (julk.), s. 31.

⁹⁰⁰ Lavrov (2015a), s. 162.

⁹⁰¹ <http://liveuamap.com/e/100855>, 5.1.2017.

läismielisten ja Krimin tataarien yhteenotoksi, jossa kuoli kolme ihmistä.⁹⁰²

Krimillä eversti Sergei Jurjevitš johtamat kasakat puolustivat Sevastopolia sekä saartoivat ja uhkailivat ukrainalaisjoukkoja.⁹⁰³

Amerikkalaisen toimittajan sosiaalisessa mediassa julkaiseman kuvan ja tiedon perusteella Krimin ja Manner-Ukrainan välille perustettiin 28.2. aikana kaksi Venäjän lipuilla varustettua kulunvalvontapaikka, joilla aseistetut venäläismieliset henkilöt tarkastivat ajoneuvoja.⁹⁰⁴

Sosiaalisessa mediassa julkaistun tiedon mukaan venäläisen moottoripyöräkerho Yön susien jäseniä saapui Krimille.⁹⁰⁵ Toisen lähteen mukaan moottoripyöräkerhot miehittivät kulunvalvontapaikkoja Krimillä itä-länsi-suuntaisella valtatiellä.⁹⁰⁶

Yön sudet on vuonna 1989 perustettu venäläisnationalistinen sijaistomija, jonka 5 000 jäsenestä useat ovat entisiä sotilaita. Krimille järjestö

⁹⁰² Lavrov (2015a), s. 162.

⁹⁰³ The United States Army Special Operations Command (julk.): ”*Little Green Men*”: a primer on Modern Russian Unconventional Warfare, Ukraine 2013–2014, <https://info.publicintelligence.net/USASOC-LittleGreenMen.pdf>, 9.8.2016, s. 44.

⁹⁰⁴ <https://twitter.com/PaulSonne/status/439414407882633216>, 3.1.2017.

⁹⁰⁵ <https://twitter.com/euromaidan/statuses/439431914793889792>, 3.1.2017.

⁹⁰⁶ <https://twitter.com/AlanCullison/status/439422043084582912>, 3.1.2017.

<p>saapui kertomansa mukaan turvaamaan niemimaan Venäjään liittämisestä pidettävien vaalien vapaan ja rehellisen toteuttamisen sekä auttaakseen ihmisiä kamppailemaan Kiovan ”fasisteja” vastaan.⁹⁰⁷</p> <p>Internetissä 11.3. julkaistulla videolla haastatellaan Jugoslavian haajoimissodissa taistelleita serbialaisia, jotka kertovat tukevansa Venäjää ja, joiden näytettän ylläpitävän tarkastuspistetta Sevastopolin ja Simferopolin välisellä tieosuudella.⁹⁰⁸</p>	
Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali	
<p>Sevastopoliin johtavalle tielle ja niemimaan mantereesta erottavalle Perekopin kannakselle perustettiin kulunvalvontapaikkoja 25.2. Tarkastuspisteiden toimeenpanijoiksi osoittautuivat Kiovasta kaksi päivää aiemmin palanneet⁹⁰⁹ Berkut-mellakkapoliisit yhdessä Krimin kasakoiden ja Venäjältä tulleiden Kubanin kasakoiden kanssa. Aseistetut ja virkapukuiset Berkut-poliisit ryhtyivät kapinallisiksi uuden hallituksen määrättyä joukot lakkautettavaksi. Samalla hallituksen vastaiset mielenilmaukset käynnistyivät uudelleen ja kärjistyivät 26.2. venäläismielisten ja Krimin tataarien yhteenotoksi, jossa kuoli kolme ihmistä.⁹¹⁰ Eversti Sergei Jurjevitš johtamien kasakoiden tehtäviksi Krimillä on kerrottu Sevastopolin puolustamisen sekä ukrainalaisjoukkojen saartamisen ja uhkailun.⁹¹¹</p>	

⁹⁰⁷ The United States Army Special Operations Command (julk.): ”Little Green Men”: a primer on Modern Russian Unconventional Warfare, Ukraine 2013–2014, <https://info.publicintelligence.net/USASOC-LittleGreenMen.pdf>, 9.8.2016, s. 44.

⁹⁰⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=CTUoNJLM2t8&feature=youtu.be>, 14.7.2017.

⁹⁰⁹ <http://liveuamap.com/e/100855>, 5.1.2017.

⁹¹⁰ Lavrov (2015a), s. 162.

⁹¹¹ The United States Army Special Operations Command (julk.), s. 44.

28.2. Krimin ja Manner-Ukrainan välisten rajanylityspaikkojen tarkastuspisteille nostettiin Venäjän liput.⁹¹² Samana päivänä Krimillä nähtiin venäläisten moottoripyöräkerhojen jäseniä,⁹¹³ joiden havaittiin myös miehittävän kulunvalvontapaikkoja idästä länteen johtavalla maantiellä.⁹¹⁴ Entisten sotilaiden suosima ja venäläiskansallisena sijaistoimijana tunnettu moottoripyöräkerho Yön sudet kertoi saapuneensa Krimille turvaamaan niemimaan Venäjään liittämistä pidettävien vaalien vapaan ja rehellisen toteuttamisen sekä auttaakseen ihmisiä kamppailemaan Kiovan ”fasisteja” vastaan.⁹¹⁵ Bratislav Zivkovicin johtamat serbialaiset tšetnikit tulivat kertomansa mukaan Krimille oma-aloitteisesti auttamaan slaavilaisia veljiään taistelussa länttä vastaan.⁹¹⁶ Tšetnikit toimivat ainakin kulunvalvonta tehtävissä Sevastopolin ja Simferopolin välisellä tieosuudella.⁹¹⁷

Venäjän osallisuutta Berkutin, kasakoiden, moottoripyöräkerhojen tai serbialaisten toiminnan organisoimisessa on vaikeaa todistaa.. Joka tapauksessa toiminta alkoi Venäjän sotilasoperaation kanssa samaan aikaan ja palveli sitä useilla tavoilla. Kulunvalvontapaikkojen joukot auttoivat liikkeen rajoittamisessa ja todennäköisesti tiedonhankinnassa vaiheessa, jossa Venäjän joukot alueella olivat hyvin rajalliset. Ennen kaikkea näiden joukkojen näkyvä toiminta vaikeutti Ukrainan hallituksen ja ulkopuolisten tilannekuvan muodostamista ja siten myös vastatoimiin ryhtymistä. Harhautus edesauttoi Venäjää hankkimaan ja ylläpitämään aloitteen.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
Helmikuun 26. päivänä presidentti Putin käski taisteluvalmiuden yllätystarkastuksen Läntiseen sotilaspiiriin ja osalle Keskiseen sotilaspiiriin sijoitetuista venäläisistä joukoista. Harjoitus oli peite sotilasope-	Teema T1: Operaation aloittaminen suurella valmiusharjoituksella samalla, kun suhteellisen pienet ja nopeasti keskitettävät joukot suunnattiin Krimille korostaa harhautusta, oman toiminnan päämäärän sa-

⁹¹² <https://twitter.com/PaulSonne/status/439414407882633216>, 3.1.2017.

⁹¹³ <https://twitter.com/euromaidan/statuses/439431914793889792>, 3.1.2017.

⁹¹⁴ <https://twitter.com/AlanCullison/status/439422043084582912>, 3.1.2017.

⁹¹⁵ The United States Army Special Operations Command (julk.), s. 44.

⁹¹⁶ Sama, s. 44.

⁹¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=CTUoNJLM2t8&feature=youtu.be>, 14.7.2017.

<p>raatiolle, jolla Krim saataisiin Venäjän sotilaalliseen hallintaan. Venäjä noudatti uskottavalta vaikuttavaa harjoitusskenaariota, johon osallistuvista joukoista suurin osa keskitettiin Ukrainasta kaukana sijaitseviin kohteisiin, kuten Pohjois-Venäjälle. Suuria joukkojen siirtoja käytettiin savuverhona useiden tuhansien spetsnaz- ja maahanlaskujoukkojen keskittämiseksi Krimille.⁹¹⁸</p> <p>Harjoituksen ilmoitettu vahvuus oli 150 000 sotilasta, joka oli uskottava hyökkäysvoima ja uhka Ukrainan uudelle hallitukselle. Se oli samalla sotilaallinen harhautus, koska Kiovan oli pakko kiinnittää huomionsa siihen ja jättää Krim vähemmälle huomiolle.⁹¹⁹</p> <p>Valmiusharjoituksen skenaarioon liittyen noin 40 Il-76 sotilaskuljetuskonetta lähti Uljanovskin lentotukikohdasta 26. ja 27. helmikuuta. Yli kymmenen niistä laskeutui Anapaan ja 28. helmikuuta joitakin koneita havaittiin Krimillä.⁹²⁰</p>	<p>laamista ja sekä myös aloitteellisuutta taktisina periaatteina.</p> <p>Liittyy myös teemaan T2.</p>
<p>Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali</p>	
<p>Venäjällä presidentti Putin käski toimeenpanna valmiustarkastuksen Läntisessä ja osassa Keskistä sotilaspiiriä 26.2.⁹²¹ Harjoituksen ilmoitettu</p>	

⁹¹⁸ Lavrov (2015a), s. 162–163.

⁹¹⁹ Norberg (toim.), Franke ja Westerlund, (2014) s. 41.

⁹²⁰ Lavrov, Anton: Russian Again, The Military Operation for Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015 s. 162–163.

⁹²¹ Lavrov (2015a), s. 162.

vahvuus oli 150 000 sotilasta, joka muodosti Ukrainan uuden hallituksen näkökulmasta uskottavan ja uhkaavan hyökkäysvoiman, vetäen sen huomion puoleensa ja pois Krimin tapahtumista.⁹²² Suurin osa harjoitusjoukoista keskitettiin Ukrainasta kaukana sijaitseviin kohteisiin, kuten Pohjois-Venäjälle samalla, kun usean tuhannen sotilaan vahvuiset spetsnaz- ja maahanlaskujoukot keskitettiin Krimille. Harjoitukseen liittyen 40 Il-76 sotilaskuljetuskonetta lähti Uljanovskin lentotukikohdasta 26. ja 27. helmikuuta. Yli kymmenen niistä laskeutui Anapaan ja 28. helmikuuta joitakin koneista havaittiin Krimillä.⁹²³ Operaation aloittaminen suurella valmiusharjoituksella samalla, kun siihen suhteutettuna pienet ja nopeasti keskitettävät joukot suunnattiin Krimille korostaa harhautusta, oman toiminnan päämäärän salaamista ja sekä myös aloitteellisuutta taktisina periaatteina.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>26.2. Sosiaalisessa mediassa raportoitiin BTR-miehistönkuljetusajonevoilla liikkuvista, vähintään kuuden ajoneuvon osastoista Simferopolin lounais ja luoteispuolella.⁹²⁴</p>	<p>Teemat T1, O3 ja O4: Sosiaalisessa mediassa esitetyt arviot kyseisten ajoneuvojen kuulumisesta 810. Erilliselle merijalkaväkiprikaatille ovat oikeita, mikä ei kuitenkaan todista ajoneuvojen henkilöstön olleen samasta joukosta. Kyseessä oli todennäköisesti seuraavana päivänä tapahtuneen Krimin parlamentin valtauksen valmistelut, jotka ovat todennäköisesti liittyneet alueen eristämiseen sekä tiedusteluun ja valvontaan. Samalla on vahvistettu separatistien itseluottamusta ja mielialaa, tuomalla venäläisiä joukkoja Krimin pääkaupungin läheisyyteen.</p>

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Sosiaalisessa mediassa raportoitiin 26.2. BTR-miehistönkuljetusajonevoilla liikkuvista, vähintään kuuden ajoneuvon osastoista Simferopolin lounais- ja luoteispuolella.⁹²⁵ Esitetyt arviot kyseisten ajoneuvojen kuulumisesta 810. Erilliselle merijalkaväkiprikaatille ovat oikeita, mikä ei

⁹²² Norberg (toim.), Franke ja Westerlund, (2014) s. 41.

⁹²³ Lavrov (2015a), s. 162–163.

⁹²⁴ <https://twitter.com/varlamov/statuses/438942097643958272>, 1.1.2017 ja <https://twitter.com/euromaidan/statuses/438949236697096192>, 1.1.2017.

⁹²⁵ <https://twitter.com/varlamov/statuses/438942097643958272>, 1.1.2017 ja <https://twitter.com/euromaidan/statuses/438949236697096192>, 1.1.2017.

kuitenkaan todista ajoneuvojen henkilöstön olleen samasta joukosta. Kyseessä oli todennäköisesti seuraavana päivänä tapahtuneen Krimin parlamentin valtauksen valmistelut, jotka ovat todennäköisesti liittyneet alueen eristämiseen sekä tiedusteluun ja valvontaan. Samalla on vahvistettu separatistien itseluottamusta ja mielialaa, tuomalla venäläisiä joukkoja Krimin pääkaupungin läheisyyteen.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Operaation aktiivinen vaihe alkoi kello 04.25 helmikuun 27. päivä, kun noin 50 aseistetun miehen osasto valtasi Krimin parlamentin. He nostivat Venäjän lipun rakennuksen katolle ja kertoivat olevansa Krimin venäjänkielisen väestön paikallispuolustusjoukko. [...] Monen muun Ukrainassa tuolloin muodostuneen aseellisen ryhmän tapaan, osaston taistelijat pukeutuivat kirjavaan sekoitukseen tavallisia vaatteita ja sotilasvarusteita. Kaikki heistä olivat kuitenkin äärimmäisen hyvin aseistettuja. Hyökkäysjoukolla oli suuri määrä tarkkuuskivääreitä, uusia venäläisvalmisteisia Petšeneg⁹²⁶-konekivääreitä, pimeätähtäimiä henkilökohtaisissa aseissa ja jopa raskaita AGM⁹²⁷ kranaattikonekivääreitä. Lähes jokainen taistelija käytti asevoimien jakomateriaalin lukeutuvaan kypärää ja luotisuojaliiviä siviilivaatteidensa päällä ja monet kantivat sinkoa. [...] Oli ilmeistä, että Krimin parlamentin valtausoperaation toteutti tunnistamaton, mutta erittäin ammattimainen erikoistehtäväjoukko. Pian internettiin vuodettu video antaa viitteitä, että operaatio oli Venäjän vastaperustettujen erikoisoperaatiojoukkojen ensimmäinen</p>	<p>Teema T2: Pienen ja ammattimaisen erikoisjoukon käyttö suoraan Krimin hallinnollista keskusta vastaan viittaa Venäjään pyrkineen välttämään sotilaallista yhteenottoa.</p>

⁹²⁶ Печенег, kyseessä on 2000-luvun alussa käyttöön otettu PK-konekiväärin kehitysversio.

⁹²⁷ Pitäisi todennäköisesti olla AGS.

tärkeä tehtävä. Tehtävään osallistui henkilöstöä myös maahanlaskujoukkojen 45. Spetsnaz-rykmentistä. Osasto tuotiin Krimille salassa muutama päivä ennen operaatiota.⁹²⁸

Erikoisoperaatiojoukoilla oli avainrooli tärkeimpien kohteiden, kuten Krimin parlamenttirakennuksen [...] valtaamisessa.⁹²⁹ Erikoisoperaatiojoukkojen ensimmäinen laajasti havainnoitu korkean profiilin tehtävä oli niiden operaatio Krimillä. Ryhmän 0900 sotilaat korvasivat Krimin parlamenttitalon vartiohenkilöstön helmikuun 27. päivän yönä.⁹³⁰

Helmikuun 27. päivänä nämä joukot valtasivat Krimin parlamenttirakennuksen [...]. Kuitenkin pian paljastui, että nämä sotilaat [parlamenttitalon valtaajat] olivat spetsnaz-joukkoja, joita tuettiin 810. Erillisen merijalkaväkiprikaatin merijalkaväellä ja seuraavana päivänä [28.2.] myös 431. Erillisen meritiedustelun spetsnaz-aseman⁹³¹ elementeillä [...].⁹³²

⁹²⁸ Lavrov, Anton: Russian Again, The Military Operation for Crimea, teoksessa Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015 s. 163.

⁹²⁹ Nikolsky (2015), s. 124.

⁹³⁰ Nikolsky (2015), s. 129–130.

⁹³¹ Отдельный морской разведывательный пункт специального назначения (Otdelnyi morskoi razvedyvatelnyi punkt spetsialnogo naznatšeniija), suom. erillinen meritiedustelu spetsnaz-asema.

⁹³² Galeotti, (2014).

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali	
<p>Venäjän operaation aktiivinen vaihe alkoi Krimillä aamuyöstä 27.3., kun noin 50 aseistetun miehen osasto valtasi Krimin parlamentin. Taistelijat nostivat Venäjän lipun rakennuksen katolle ja kertoivat olevansa Krimin venäjänkielisen väestön paikallispuolustusjoukko. Kirjavasta vaateuksesta huolimatta joukon venäläinen sotilasaseistus ja suojaruusteet viittasivat ammattimaiseen erikoisjoukkoon. Pian paljastui, että kyseessä oli Venäjän uuden Erikoisoperaatiojoukon ensimmäinen merkittävä tehtävä.⁹³³ Pienen ja ammattimaisen erikoisjoukon käyttö suoraan Krimin hallinnollista keskusta vastaan viittaa Venäjään pyrkineen välttämään sotilaallista yhteenottoa.</p>	
Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>[27.2.]Venäläismieliset paikallispuolustusjoukot Simferopolista alkoivat kerääntyä [Venäjän erikoisoperaatiojoukkojen valtaaman Krimin parlamaentti-] rakennuksen ulkopuolelle Venäjä-mieliseen kokoontumiseen, johon liittyi pian aseettomia, mutta hyvin organisoituja ryhmiä Sevastopolista. Tilanne sai vielä oudomman käänteen, kun Krimin parlamentin jäseniä alkoi saapua vallattuun parlamenttitaloon hätäkokoukseen. Kokous alkoi kello 15.00. Useita kohtalokkaita päätöksiä hyväksyttiin ylivoimaisella enemmistöllä, mukaan lukien päätös erottaa Krimin autonomian Kiova-mielinen hallitus sekä pitää kansanäänestys Krimin asemasta 25.5. samanaikaisesti Ukrainan parlamentin järjestämien presidentin pikavaalien kanssa.⁹³⁴</p>	<p>Teemat O1 ja T2: Krimin asemaan keskeisesti vaikuttavien päätösten tekeminen Ukrainan parlamentin toimesta venäläisjoukkojen valtaamassa rakennuksessa osoittaa, että Venäjän tavoitteena oli saada Krim hallintaansa, ei ainoastaan sotilaallisesti, vaan ennen kaikkea poliittisesti. Parlamentin organisoitu istunto yhdessä separatistisen liikehdinnän ja kansallisuudeltaan kyseenalaisen valtausjoukon kanssa muodostivat Venäjän valitsemän ja sille edullisen toiminta-ajatuksen peruselementit. Ratkaisu voitiin saavuttaa nopeasti ja suhteellisen vähällä voimalla samalla, kun mahdolliseen epäonnistumiseen sisältyvä arvovaltatappio olisi voitu kiistää väheksymällä omaa osuutta ja väittämällä tapahtumia Krimin väestön kansannousuksi.</p>
Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali	
<p>Krimin ”paikallispuolustusjoukkoja” alkoi kerääntyä Krimin parlamenttirakennuksen ulkopuolelle venäläismieliseen kokoontumiseen yhdessä Sevastopolista tulleiden aseettomien, mutta hyvin organisoitujen ryhmien kanssa. Iltapäivällä paikalle saapui myös Krimin parlamentin jäseniä,</p>	

⁹³³ Lavrov (2015a), s. 163, kts. myös Nikolsky (2015), s. 129–130 ja Galeotti (2014) sekä https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=NQgWdoeZP8U, 9.1.2017.

⁹³⁴ Lavrov (2015a), s. 164.

jotka aloittivat hätäkokouksen venäläisten valtaamassa parlamenttirakennuksessa. Ylivoimaisella enemmistöllä päätettiin muiden muassa erottaa Ukrainan uudelle hallitukselle uskollinen Krimin autonomian hallitus ja järjestää ansanäänestys Krimin asemasta toukokuussa.⁹³⁵ Krimin asemaan keskeisesti vaikuttavien päätösten tekeminen Ukrainan parlamentin toimesta venäläisjoukkojen valtaamassa rakennuksessa osoittaa, että Venäjän tavoitteena oli saada Krim hallintaansa, ei ainoastaan sotilaallisesti, vaan ennen kaikkea poliittisesti. Parlamentin organisoitu istunto yhdessä separatistisen liikehdinnän ja kansallisuudeltaan kyseenalaisen valtausjoukon kanssa muodostivat Venäjän valitseman ja sille edullisen toiminta-ajatuksen peruselementit. Ratkaisu voitiin saavuttaa nopeasti ja suhteellisen vähällä voimalla samalla, kun mahdolliseen epäonnistumiseen sisältyvä arvovaltatappio olisi voitu kiistää väheksymällä omaa osuutta ja väittämällä tapahtumia Krimin väestön kansannousuksi.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Seuraavana päivänä [28.2.] noin kello 03.00 Moskovan aikaa 10 kuorma-auton ja kolmen miehistönkuljetusajoneuvon saattue mukanaan tunnuksettomia sotilaita saapui Belbekin lentokentälle, joka toimi Ukrainan 204. Taktisen lentoprikaatin tukikohtana. Joukko saapui tukikohtaan vartioimattomasta huoltoportista ja sulki kiitotien, ukrainalaiset suihkühävittäjät seisontatasoille sekä ilma-alusten ammusvarastot. Ukrainan ilmapuolustuksen pääjoukko Krimillä, joka oli varustettu 45 MiG-29 -hävittäjällä, oli saatettu toimintakyvyttömäksi minuuteissa.⁹³⁶ Erikoisoperaatiojoukot osallistuivat myös ... Belbekissä sijainneen ilmavoimien 204. Taktisen lentoprikaatin esikunnan valtaamiseen.⁹³⁷</p>	<p>Teemat O4 ja O3: Vaikka ilmanherruuden hankkimisesta ei voida puhua, kiistettiin Ukrainan ilmavoimien Krimille sijoitetuilta joukoilta kyky vastatoimiin suhteellisen vähäisillä maajoukoilla varsin nopeasti sen sijaan, että olisi ryhdytty mittavaan vuorokausien tai viikkojen mittaiseen ilmapuolustuksen lamauttavaan tuli-iskuun. Lentokenttien valtaamisessa ei käytetty ollenkaan tulta, joten ne voidaan siten nähdä myös voimannäyttönä.</p>

⁹³⁵ Lavrov (2015a), s. 164.

⁹³⁶ Lavrov (2015a), s. 164–165.

⁹³⁷ Nikolsky (2015), s. 129–130.

Samanaikaisesti [aamuyöllä 28.2.] komppaniolla vallattiin Krimin tärkein siviililentokenttä ja ilmatilan hallinta-asema Simferopolissa. [...] Valtauskoukon henkilöstö oli pukeutunut standardin mukaisiin jaettavaan venäläisiin taisteluasuihin ja he olivat aseistautuneet venäläisillä aseilla, mutta heillä ei ollut tunnuksia ja he kieltäytyivät tunnistautumasta. Ajoneuvoissa ei ollut rekisterikilpiä tai kylkinumeroita. Tämä loi epävarmuutta siitä, ovatko lentokentän vallanneet taistelijat venäläisiä sotilaita vai paikallisia paikallispuolustusjoukkoja, jotka Venäjä on varustanut. Tämä vaikeutti Ukrainan asevoimien ja lainvalvontavirnaomaisten ratkaisua vastatoimista.⁹³⁸ Utislähteen mukaan Belbekin kentän valtasivat Venäjän Merivoimien joukot, kun taas Simferopolin kentän olisivat vallanneet Krimin paikallispuolustusjoukot.⁹³⁹ Sosiaalisessa mediassa julkaistut videot Simferopolin lentokenttää miehittävästä joukosta osoittavat kyseessä kuitenkin olleen siviilien lisäksi sotilaskoukon.⁹⁴⁰

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Aamuyöllä 28.2. kymmenen kuorma-auton ja kolmen miehistönkuljetusajoneuvon saattue saapui Ukrainan 204. Taktisen lentoprikaatin tukikohtaan Belbekin lentokentälle Joukko saapui tukikohtaan vartioimattomasta huoltoportista ja se sulki kiitotien, ukrainalaiset hävittäjät seisonta-

⁹³⁸ Lavrov (2015a), s. 164–165.

⁹³⁹ <http://www.bbc.com/news/world-europe-26379722#TWEET1058118>, 3.1.2017.

⁹⁴⁰ https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dM2uuDJ_QvI, 3.1.2017 ja https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=uqEbrzeAp8g, 3.1.2017.

tasoilleen sekä ammusvarastot. Ukrainan 45 MiG-29 -hävittäjällä kalustettu ilmapuolustuksen pääjoukko Krimillä, oli saatettu toimintakyvyttömäksi minuuteissa. Samanaikaisesti vallattiin Krimin tärkein siviililentokenttä⁹⁴¹ ja lennonjohto-asema Simferopolissa. Joukon sotilaat käyttivät venäläisiä taisteluasuja, mutta heidän ajoneuvoissaan tai vaatetuksessaan ei ollut kansallisuus- tai joukkotunnuksia, mikä osaltaan johti epäilyksiin Venäjän varustamista ”paikallispuolustusjoukoista”. Epävarmuus henkilöiden kansallisuudesta ja joukosta johtivat Ukrainan viranomaisten pitäytymiseen vastatoimista.⁹⁴² Vaikka ilmanherruuden hankkimisesta ei voida puhua, kiistettiin Ukrainan ilmavoimien Krimille sijoitetuilta joukoilta kyky vastatoimiin suhteellisen vähäisillä maajoukoilla varsin nopeasti sen sijaan, että olisi ryhdytty mittavaan vuorokausien tai viikkojen mittaiseen ilmapuolustuksen lamauttavaan tuli-iskuun. Lentokenttien valtaamisessa ei käytetty ollenkaan tulta, joten ne voidaan siten nähdä myös voimannäyttönä.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Venäjän aikomukset tulivat ilmeisemmiksi 28.2. kello 08.45, kun kolme Mi-8 kuljetushelikopteria saapui Ukrainan ilmatilaan kahdeksan Venäjän uusimman Mi-35M taisteluhelikopterin saattamana ilman lupaa. Liikkeen mahdollisti yllätys. Lentopyyntö osoitettiin Ukrainan Rajavartiopalvelulle aiemmin ainoastaan kolme kuljetushelikopteria koskien. Venäläiset helikopterit lähestyivät Ukrainan rajaa Anapan suunnasta. Ne lensivät äärimmäisen matalalla, ylittivät rajan Kertšin salmen kohdalla ja laskeutuivat Katšan lentokentälle, jota venäläiset käyttivät vuokraperustaisesti. Vaikuttaa, että kuljetushelikopterit toivat Ukraina Mustanmeren laivaston spetsnaz-joukkojen ryhmän. Samalla Mi.35M -helikopterit antoivat venäläisjoukoille yö- ja panssarintor-</p>	<p>Teemat T2, O2, O8 ja O9: Joukkosiirrot aloitettiin vain vuorokausi Krimin parlamentin kaappaamisen ja tunteja Gvardiisken sekä Belbeikin lentokenttien valtaamisen jälkeen. Tämä osoittaa operaation ensimmäisen vaiheen edenneen suotuisasti ja toiseen vaiheeseen siirtymisen mahdollistavalla tavalla. On kuitenkin mahdotonta tietää olisiko operaatio keskeytetty, jos Ukrainan asevoimat tai muut virnaomaiset olisivat ryhtyneet vastatoimiin lentokentillä tai parlamenttitalolla.</p> <p>Lisäjoukkojen myötä Venäjän joukkokokoonpano Krimillä kasvoi, mutta säilytti kuitenkin olemuksensa, joukkojen käsitettyä lähes täysin pelkkiä erikoisjoukkoja. Määrällisestä kasvusta huolimatta muodostet-</p>

⁹⁴¹ Gvardiiske

⁹⁴² Lavrov (2015a), s. 164–165, kts. myös Nikolsky (2015), s. 129–130 sekä ⁹⁴² <http://www.bbc.com/news/world-europe-26379722#TWEET1058118>, 3.1.2017, https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dM2uuDJ_QvI, 3.1.2017 ja https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=uqEbrzeAp8g, 3.1.2017.

juntakyvyn. Venäjällä ei ollut taisteluhelikoptereita Krimillä ennen helmikuun 28. päivää, koska niiden sijoittaminen sinne ei ollut sallittua Ukrainan kanssa tehtyjen sopimusten perusteella.⁹⁴³ YouTube-palvelussa julkaistujen videoiden mukaan osastoon kuului 11 helikopteria, joiden määränpää oli Katšan sijaan Belbek.⁹⁴⁴ [...] seuraavana päivänä [28.2.] myös 431. Erillisen meritiedustelun spetsnaz-aseman⁹⁴⁵ elementeillä, jotka kuljetettiin Venäjältä Mi-8 kuljetushelikoptereilla, joita saattoivat 35M Hind-E taisteluhelikopterit.⁹⁴⁶

Myöhään iltapäivällä 28.2. useita Anapasta lähteneitä, Venäjän Il-76 kuljetuskoneita laskeutui Gvardiiskeⁿ lentokentälle, lähellä Simferopolia, jälleen ilman Ukrainan lupaa. Koneiden tarkkaa lukumäärää ei tiedetä. Useiden ukrainalaisten lähteiden mukaan koneita oli kahdeksasta neljääntoista. Jälkimmäinen luku vaikuttaa liioitellulta. Joka tapauksessa näillä lennoilla kyettiin kuljettamaan noin 1 500 spetsnaz-sotilasta täydessä varustuksessa Krimille, mikä muutti välittömästi voimasuhteen niemimaalla Venäjän eduksi.⁹⁴⁷

tu voimaryhmä oli edelleen ilman raskaita asejärjestelmiä ja siltä osin sen toimintamahdollisuudet olivat rajoittuneet. Tässä vaiheessa Venäjän tulivoimaisimmat joukot Krimillä olivat 28.2. alueelle tuodut kahdeksan modernia taisteluhelikopteria. Helikopteryyksikkö muodosti **nopean, liikkuvan ja tulivoimaisen reservin ja joukkojen omasuojaelementin**, joka sopi olemukseltaan myös voimannäyttöön.

Mustanmeren laivasto sai toteuttaa merikuljetuksensa operaation kaikissa vaiheissa täysin vapaasti ilman, että Ukrainan laivasto tai muut joukot olisivat häirinneet toimintaa mitenkään. Havainnot Krimin edustalla partioivista aluksista osoittavat kuitenkin, että kuljetuksia varauduttiin suojaamaan tarvittaessa.

Ehdottoman ilmanherruuden puuttuminen keskeytti joukkojen ilmakuljetukset, kun Ukraina uhkasi pudottaa ilmatilaansa loukkaavat koneet. Joukkojen lisäsiirrot jäivät käytännössä pelkkien merikuljetusten varaan. Toisaalta oliko lentokuljetuksille enää tarvittakaan? Voiman kasvattamisen kriittisimmässä vaiheessa lentokuljetuksilla oli saatu

⁹⁴³ Lavrov, (2015) s. 165.

⁹⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=2TVyPiHVZ1A#t=16>, 3.1.2017 ja https://www.youtube.com/watch?v=XE2SO2_IOQ4, 3.1.2017.

⁹⁴⁵ Отдельный морской разведывательный пункт spetsialnogo naznatšeniija (Otdelnyi morskoi razvedyvatelnyi punkt spetsialnogo naznatšeniija), suom. erillinen meritiedustelu spetsnaz-asema.

⁹⁴⁶ Galeotti, Mark: The rising influence of Russian special forces, *Jane's Intelligence Review*, 24-Nov-2014, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1729350>, 6.10.2016.

⁹⁴⁷ Lavrov (2015a), s. 165.

Myöhemmin samana iltapäivänä [28.2.] venäläinen maihinnousualus Azov⁹⁴⁸ toteutti kaikki tavalliset rajanylitysmuodollisuudet, kiinnittyi venäläiseen laituriin ja purki maihin 300 aseistettua sotilasta, joiden saapumista ei ollut koordinoitu Ukrainan hallituksen kanssa. Kyseinen joukko oli todennäköisesti 382. Erillinen merijalkaväkipataljoona Temrjukista ja se oli aiemmin ollut osa 810. Merijalkaväkiprikaatia. Tämä mahdollisti Venäjälle heidän siirtämisensä Krimille laillisesti sijoitettuna sotilaina.⁹⁴⁹

Myöhemmin [28.2] komppaniankokoiset yksiköt 10. ja 25. Spetsnaz-prikaateista⁹⁵⁰ rantautuivat Sevastopolin satamaan mereltä ja niihin liittyivät osastot 3. ja 16. Spetsnaz-prikaateista sekä 25. Spetsnaz-rykmentti.⁹⁵¹

Venäläisiä joukkoja kuljettaneet neljä suurta maihinnousualusta saapuivat Sevastopoliin 1.–2. maaliskuuta. Ne toivat mukanaan 10. Erillisen spetsnaz-prikaatin tukikohdastaan Krasnodarista⁹⁵² sekä 25. Erilli-

kevennettyä maihinnousualuksiin ja Sevastopolin satamaan kohdistuvaa kuormitusta, kun alueelle oli tuotu yllätyksellisillä lentokuljetuksilla noin 1 500–2 000 sotilasta

⁹⁴⁸ ven. Азов, kyseessä on projekti 775M eli Ropucha II -luokan alus.

⁹⁴⁹ Lavrov (2015a), s. 164.

⁹⁵⁰ Lähde on ristiriidassa siinä esitetyn taistelujoukkojen kanssa. Taulukon mukaan erikoisjoukkojen kokoonpanossa ei ole 25. spetsnaz-prikaatia. Tässä kohtaa tarkoitetaan mahdollisesti 22. kaartin spetsnaz-prikaatia tai todennäköisemmin 24. spetsnaz-prikaatia.

⁹⁵¹ Galeotti, (2014).

⁹⁵² Tukikohta on tarkemmin ottaen Molkinossa (ven. Молькино) noin 35 kilometriä Krasnodarista (ven. Краснодар) luoteeseen.

sen spetsnaz-rykmentin kaluston.⁹⁵³

Sosiaalisessa mediassa julkaistun tiedon mukaan Venäjän Merivoimien alusten oli havaittu partioivan Balaklavan edustalla 28.2. aikana.⁹⁵⁴

Useita tunteja sellaisen kursailemattoman hyökkäyksen [Belbekin lentokentän valtaaminen 28.2. maahyökkäyksellä, helikopteriosasto Katšan lentokentälle ja kuljetuskoneosasto Gvardijskeⁿ lentokentälle] jälkeen se [Ukrainan asevoimat] lähetti ilmaan kaksi Su-27 hävittäjää Manner-Ukrainan lentokentältä ja varoitti Venäjää varautuvansa pudottamaan kaikki Ukrainan ilmatilaa loukkaavat koneet. Vaikka Ukraina ei jatkanut partiointia pitkään, se onnistui pelottamaan Venäjän olemaan yrittämättä lisäjoukkojen tuomista ilmakuljetuksilla useiden vuorokausien ajan.⁹⁵⁵

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Merkittävä määrä venäläisiä joukkoja kuljetettiin Krimille 28.2.–2.3. välisenä aikana. Helmikuun 28. kello 08.45 kolme Mi-8 kuljetushelikopteria saapui Anapan suunnasta Kertšin salmen yli Ukrainan ilmatilaan luvallisesti kahdeksan luvattomasti ilmatilaa tulleen Mi-35M Hind-E taisteluhelikopterin saattamana.⁹⁵⁶ Helikopterit laskeutuivat joko Belbekin⁹⁵⁷ tai Katšan lentokentälle.⁹⁵⁸ Kuljetushelikoptereilla Krimille kuljetettiin

⁹⁵³ Lavrov (2015a), s. 166.

⁹⁵⁴ <http://liveuamap.com/en/2014/28-february-russian-frigate-patrolling-the-entrance-to-balaclava>, 3.1.2017 ja <https://twitter.com/ChristianFraser/status/439347124082597888>, 3.1.2017.

⁹⁵⁵ Lavrov (2015a), s. 165.

⁹⁵⁶ Lavrov (2015a), s. 165.

⁹⁵⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=2TVyPiHVZ1A#t=16>, 3.1.2017 ja https://www.youtube.com/watch?v=XE2SO2_I0Q4, 3.1.2017.

431. Erillisen meritiedustelun spetsnaz-aseman⁹⁵⁹ joukkoja.⁹⁶⁰ Iltapäivällä vähintään kahdeksan Anapasta lähtenyttä Il-76 kuljetuslentokonetta, jotka kuljetuskapasiteettinsa puolesta mahdollistivat noin 1 500 sotilaan siirtämisen, laskeutuivat ilman lupaa Gvardiiskeⁿ lentokentälle Simferopolissa. Iltapäivän aikana maihinnousualus Azov⁹⁶¹ kiinnittyi tavalliset rajanylitysmuodollisuudet hoidettuaan, venäläiseen laituriin Sevastopolissa, purkaen maihin 300 aseistettua sotilasta, joiden saapumisesta ei ollut sovittu Ukrainan hallituksen kanssa. Todennäköisesti kyseessä oli Temrju-kiin sijoitettu 382. Erillinen merijalkaväkijoukko, joka oli aiemmin ollut osa 810. Merijalkaväkijoukkoa.⁹⁶² Samana päivänä meritse Sevastopoliin kuljetettiin noin komppanian vahvuiset osastot 10. ja 24. Spetsnaz-prikaateista.⁹⁶³ Neljä maihinnousualusta saapui Sevastopoliin 1.–2. maaliskuuta, tuoden mukanaan 10. Erillisen spetsnaz-prikaatin tukikohdastaan Krasnodarista⁹⁶⁴ sekä 25. Erillisen spetsnaz-rykmentin kaluston,⁹⁶⁵ jota edellisenä päivänä lentokuljetuksella saapunut joukko ei ollut saanut mukaansa.

Joukkosiirrot aloitettiin vain vuorokausi Krimin parlamentin kaappaamisen ja tunteja Gvardiisken sekä Belbekin lentokenttien valtaamisen jälkeen. Tämä osoittaa operaation ensimmäisen vaiheen edenneen suotuisasti ja toiseen vaiheeseen siirtymisen mahdollistavalla tavalla. On kuitenkin mahdotonta tietää olisiko operaatio keskeytetty, jos Ukrainan asevoimat tai muut viranomaiset olisivat ryhtyneet vastatoimiin lentokentillä tai parlamenttitalolla.

Lisäjoukkojen myötä Venäjän joukkokokoonpano Krimillä kasvoi, mutta säilytti kuitenkin olemuksensa, joukkojen käsitettyä lähes täysin pelk-

⁹⁵⁸ Lavrov (2015a), s. 165.

⁹⁵⁹ Отдельный морской разведывательный пункт специального назначения (Otdelnyi morskoi razvedyvatelnyi punkt specialnogo naznatšeniija), suom. erillinen meritiedustelu spetsnaz-asema.

⁹⁶⁰ Galeotti,(2014).

⁹⁶¹ ven. Азов, kyseessä on projekti 775M eli Ropucha II -luokan alus.

⁹⁶² Lavrov (2015a), s. 164–165.

⁹⁶³ Galeotti, (2014).

⁹⁶⁴ Tukikohta on tarkemmin ottaen Molkinossa (ven. Молькино) noin 35 kilometriä Krasnodarista (ven. Краснодар) luoteeseen.

⁹⁶⁵ Lavrov (2015a), s. 166.

kiä erikoisjoukkoja. Määrällisestä kasvusta huolimatta muodostettu voimaryhmä oli edelleen ilman raskaita asejärjestelmiä ja siltä osin sen toimintamahdollisuudet olivat rajoittuneet. Venäjän taistelujoukkojen määrä oli tähän mennessä kasvanut arviolta 810. Erillisen merijalkaväkiprikaatin noin 9 000 tukitehtävissä toimivasta sotilaasta ja 2 000 taistelijasta⁹⁶⁶ sekä operaation ensimmäisen vaiheen noin 3 000–4 000 sotilaasta noin 5 500–7 000 sotilaaseen. Tässä vaiheessa Venäjän tulivoimaisimmat joukot Krimillä olivat 28.2. alueelle tuodut kahdeksan modernia taisteluhelikopteria. Helikopteriyksikkö muodosti nopean, liikkuvan ja tulivoimaisen reservin ja joukkojen omasuojaelementin, joka sopi olemukseltaan myös voimannäyttöön.

Sosiaalisessa mediassa julkaistun tiedon mukaan Venäjän Merivoimien alusten oli havaittu partioivan Balaklavan edustalla 28.2. aikana.⁹⁶⁷ Havainto osoittaa Mustanmeren laivaston suojanneen kuljetuksensa saattavilla tai partioivilla aluksilla. Venäläiset saivat kuitenkin toteuttaa merikuljetuksensa häiriöttä. Sen sijaan ilmakuljetukset Venäjä joutui keskeyttämään useammaksi vuorokaudeksi, kun Ukrainan ilmavoimat lähetti illan 28.2. aikana mantereelta ilmaan kaksi Su-27 hävittäjää varoitti Venäjää varautuvansa pudottamaan kaikki Ukrainan ilmatilaa loukkaavat koneet.⁹⁶⁸ Ehdottoman ilmanherruuden puuttuminen johti tilanteeseen, jossa joukkojen läsiirrot olivat pelkkien merikuljetusten varassa. Toisaalta lentokuljetusten tarve oli kenties suurin juuri voiman kasvattamisen alkuvaiheessa mairinnousaluksiin ja Sevastopolin satamaan kohdistuvan kuormituksen keventämiseksi. Kun alueelle oli tuotu noin 1 500–2 000 sotilasta, ei lisälentoiille ollut enää niin suurta tarvetta.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
Maaliskuun ensimmäisen päivän aamuna 10. Erillisen spetsnaz-prikaatin joukkoja saapui Simferopolin keskustaan ja ne ryhmittäivät edelleen ”paikallispuolustusjoukkojen” hallussa olevan parlamenttitalon pihapiirin reunustoille. ⁹⁶⁹	Teemat T2, O1 ja O3: Ukrainan joukkojen mahdollinen yritys vallata parlamenttirakennus takaisin olisi epäonnistuessaankin murentanut kuvaa Krimin väestön ja viranomaisten yhtenäisestä noususta Ukrainan uutta hallitusta vastaan. Parlamenttirakennuksen puolustusta vahvistet-

⁹⁶⁶ Aid, Matthew: The Role of the GRU in Russia’s Takeover of the Crimea, 26.4.2014, <http://www.matthewaid.com/post/80776580075/the-role-of-the-gru-in-russias-takeover-of-the>, 16.1.2017.

⁹⁶⁷ <http://liveuamap.com/en/2014/28-february-russian-frigate-patrolling-the-entrance-to-balaclava>, 3.1.2017 ja <https://twitter.com/ChristianFraser/status/439347124082597888>, 3.1.2017.

⁹⁶⁸ Lavrov (2015a), s. 165.

⁹⁶⁹ Lavrov (2015a), s. 166.

	tiinkin lähinnä sen symbolisen arvon takia.
Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali	
Aamulla 1.3. Krimin parlamenttitalon ympäristöön ryhmitettiin 10. Erillisen spetsnaz-prikaatin joukkoja. ⁹⁷⁰ Ukrainan joukkojen mahdollinen yritys vallata parlamenttirakennus takaisin olisi epäonnistuessaankin murentanut kuvaa Krimin väestön ja viranomaisten yhtenäisestä noususta Ukrainan uutta hallitusta vastaan. Parlamenttirakennuksen puolustusta vahvistettiin lähinnä sen symbolisen arvon takia.	
Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
Myöhemmin samana päivänä [1.3.2014] venäläiset joukot saapuivat myös BUK M1-järjestelmällä varustetun 55. Ilmatorjuntaohjusrykmentin kasarmialueen ulkopuolelle Jevapatorijassa sekä kahden muun ilmapuolustusrykmentin tukikohdan ulkopuolelle. He ottivat hallintansa myös kaksi ukrainalaista tutka-asemaa. ⁹⁷¹	Teemat O3 ja O4: Venäläisten joukkojen toiminta kohdistui, kuten edellisenäkin päivänä, myös 1.3. ilmapuolustuksen kohteisiin. Tämä ei ole sinänsä yllättävää, ovathan lähes kaikki viimevuosikymmenten aikana käydyt konfliktit alkaneet iskuilla ilmapuolustusta vastaan. Poikkeuksellista on kuitenkin se, että ilmapuolustus ”lामautettiin” ainoastaan ryhmittämällä suhteellisen pieni määrä kevyesti varustettuja erikoisjoukkoja kohteiden läheisyyteen edes valtaamatta niitä.
Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali	

⁹⁷⁰ Lavrov (2015a), s. 166.

⁹⁷¹ Lavrov (2015a), s. 166.

Samana päivänä venäläiset joukot ryhmittivät Jevapatorijassa BUK M1-järjestelmällä toimivan ukrainalaisen 55. Ilmatorjuntaohjusrykmentin sekä kahden muun ilmapuolustusrykmentin tukikohdan ulkopuolelle vallaten myös kaksi ukrainalaista tutka-asemaa.⁹⁷² Venäläisten joukkojen toiminnan kohdistuminen, edellisen päivän tapaan ilmapuolustuksen kohteisiin myös 1.3. ole sinänsä yllättävää, ovathan lähes kaikki viime vuosikymmenten aikana käydyt konfliktit alkaneet iskuilla ilmapuolustusta vastaan. Poikkeuksellista on kuitenkin se, että ilmapuolustus ”lामautettiin” ainoastaan ryhmittämällä suhteellisen pieni määrä kevyesti varustettuja erikoisjoukkoja kohteiden läheisyyteen edes valtaamatta niitä.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p data-bbox="100 467 1037 837">Samanaikaisesti [1.3.2014] Ukrainan laivaston alukset suljettiin satamiinsa Venäjän Mustanmeren laivaston toimesta, eivätkä osoittaneet mitään aktiivisuutta. Ainoastaan komentoalus Slavutiš irrottautui laiturista, mutta ei jättänyt satamaa ja palasi pian kiinnitykseensä. Seuraavina päivinä Venäjä kiristi saartoa ja ukrainalaisten alusten mahdollisuus murtautua ulos poistui. Yksikään Ukrainan laivaston alus ei onnistunut vetäytymään Krimiltä.⁹⁷³</p> <p data-bbox="100 917 1037 1005">Kahden venäläisen sukellusveneentorjunta-aluksen raportoitiin sosiaalisessa mediassa lähteneen Sevastopolista 1.3. aikana.⁹⁷⁴</p> <p data-bbox="100 1077 1037 1243">1.3. noin kello 13.00 kymmenen kuorma-autoa jalkautti 300 venäläissotilasta 5. Merivartio-osaston kasarmialueen sisäänkäynnillä Balaklavassa. Ukrainan rajavartiopalvelu reagoi välittömästi. Heidän alustensa</p>	<p data-bbox="1037 467 1977 1005">Teema O4: Ukrainan laivaston ja merivartioston toisistaan poikkeavalle toiminnalle Venäläisten saarroitusuhkan alla on useita syitä, jotka liittyvät esimerkiksi valmiuteen, alusten huoltotilanteeseen ja henkilöstön venäläismielisyyteen. Tätä oleellisempaa on huomata, että kummassakaan tapauksessa Venäjä ei toiminut erityisen aktiivisesti aluksia tai satamia vastaan. Venäjän ensisijaisena tavoitteena lienee ollut Krimin ja sen infrastruktuurin hallintaan saaminen toimintakuntoisena ja mahdollisimman vähällä vastarinnalla, sen sijaan että Ukrainan joukot tai tukikohdat olisi haluttu tuhota tai alusten vetäytyminen estää kaikin mahdollisin keinoin.</p>

⁹⁷² Lavrov (2015a), s. 166.

⁹⁷³ Lavrov (2015a), s. 166.

⁹⁷⁴ <https://twitter.com/ChristopherJM/status/439857454722334720>, 3.1.2017.

kunnossapitotilanne oli paljon parempi kuin laivastolla ja he olivat valmistautuneet toteutuneen kaltaiseen tapahtumaan. Kello 15.00 mennessä 12 Ukrainan rannikkovartioston laivaa ja venettä oli lähtenyt Sevastopolista ja purjehtinut Odessaan. Venäläiset eivät ilmeisesti odottaneet ukrainalaisten toimivan niin nopeasti ja olivat myöhässä estääkseen irtautumisen. Ukrainan rajavartiopalvelu raportoi myöhemmin, että venäläinen ohjusristeilijä Moskva⁹⁷⁵ ja useat sitä saattavat ohjuskorvetit lähestyivät vetäytyviä ukrainalaisia aluksia, mutta eivät käyttäneet aseita pysäyttääkseen niitä.⁹⁷⁶

Ukrainan 23. Merivartio-osasto irtautui onnistuneesti Kertšistä. Sen kaksi partiolaivaa ja yhdeksän venettä lähtivät tukikohdastaan samanaikaisesti [1.3. kello 15.00 mennessä] Sevastopolista lähteneiden laivojen kanssa ja purjehtivat ensin Berdjanskiin ja sitten Mariupoliin. ... Ukrainan rajavartiopalvelu onnistui evakuoimaan 23 laivaa ja venettä eli suurimman osan aluksistaan.⁹⁷⁷

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Kahden venäläisen sukellusveneentorjunta-aluksen raportoitiin lähteneen Sevastopolista 1.3. aikana.⁹⁷⁸ Samana päivänä Ukrainan laivasto suljettiin satamiinsa Venäjän Mustanmeren laivaston toimesta. Ukrainalainen komentoalus Slavutiš irrottautui laiturista, mutta ei jättänyt satamaa ja

⁹⁷⁵ ven. Москва, kyseessä on projekti 1164 eli Slava-luokan alus.

⁹⁷⁶ Lavrov (2015a), s. 167.

⁹⁷⁷ Lavrov (2015a), s. 167.

⁹⁷⁸ <https://twitter.com/ChristopherJM/status/439857454722334720>, 3.1.2017.

palasi pian kiinnitykseensä. Muut ukrainalaiset alukset eivät edes yrittäneet poistua laiturista. Kello 13.00 aikaan 300 venäläissotilasta jalkautui kuorma-autoista 5. Merivartio-osaston kasarmialueen sisäänkäynnillä Balaklavassa. Kello 15.00 mennessä 12 Ukrainan rannikkovartioston laivaa ja venettä oli lähtenyt Sevastopolista ja purjehtinut Odessaan. Rajavartiopalvelu raportoi ohjusristeilijä Moskvan⁹⁷⁹ ja useiden sitä saattaneiden ohjuskorvettien lähestyneen vetäytyviä ukrainalaisia aluksia, käyttämättä kuitenkaan tulta niiden pysäyttämiseen. Vastaavasti 23. Merivartio-osasto irtautui onnistuneesti Kertšistä, kun sen kaksi partiolaivaa ja yhdeksän venettä lähtivät tukikohdastaan samanaikaisesti Sevastopolista irtautuneiden alusten kanssa ja purjehtivat ensin Berdjanskiin ja sitten Mariupoliin. Siinä missä Ukrainan rajavartiopalvelu onnistui evakuoimaan Krimiltä 23 laivaa ja venettä eli suurimman osan aluksistaan, yksikään Ukrainan laivaston alus ei onnistunut vetäytymään Krimiltä.⁹⁸⁰

Ukrainan laivaston ja merivartioston toisistaan poikkeavalle toiminnalle Venäläisten saarroitusuhkan alla on useita syitä, jotka liittyvät esimerkiksi valmiuteen, alusten huoltotilanteeseen ja henkilöstön venäläismielisyyteen. Tätä oleellisempaa on huomata, että kummassakaan tapauksessa Venäjä ei toiminut erityisen aktiivisesti aluksia tai satamia vastaan. Venäjän ensisijaisena tavoitteena lienee ollut Krimin ja sen infrastruktuurin hallintaan saaminen toimintakuntoisena ja mahdollisimman vähällä vastarinnalla, sen sijaan että Ukrainan joukot tai tukikohdat olisi haluttu tuhota tai alusten vetäytyminen estää kaikin mahdollisin keinoin.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Maaliskuun 2. päivänä joka puolella niemimaata havaittiin pataljoonan ja komppanian suuruisia saattueita, joiden lukuisissa kuorma-autoissa oli tunnusettomia sotilaita ja niiden mukana kulki panssaroituja Tigr-ajoneuvoja⁹⁸¹. Siinäkin vaiheessa, kun nämä joukot levittäytyivät asemiinsa, ne eivät kohdanneet vastarintaa.⁹⁸²</p>	<p>Teemat T2, O3, O4 ja O7: Ukrainan joukkojen lyömisen, nopeaan antautumiseen pakottamisen tai sotilaallisten kohteiden laajan tuhoamisen sijaan venäläiset tyytyivät pääasiassa piirittämään sotilaskohteita ja tuhoamaan ainoastaan rajoitettuja ja tarkasti valittuja materiaalisia kohteita. Valittu toiminta-ajatus osoittaa, että venäläisten tavoitteena</p>

⁹⁷⁹ ven. Москва, kyseessä on projekti 1164 eli Slava-luokan alus.

⁹⁸⁰ Lavrov (2015a), s. 166–167.

⁹⁸¹ Tigr (ven. Тигр) on GAZ:n eli Gorkovskin autotehtaan (ven. Горьковский автомобильный завод) valmistama panssaroitu partioajoneuvo, jonka ensimmäisenä otti käyttöön Venäjän asevoimat vuonna 2006.

⁹⁸² Lavrov (2015a), s. 166.

Aamulla 2.3. Feodosian varuskunnan alueelle tulleet venäläisjoukot vaativat ukrainalaisia luopuman aseistaan, mutta nämä kieltäytyivät. Venäläiset ryhmittivät varuskunnan ulkopuolelle.⁹⁸³

Ukrainan 36. Erillinen rannikkovartioprikaati oli raskaimmin aseistettu ukrainalainen joukko niemimaalla. Sen Perevalnessa, lähellä Simferopolia sijainneen kasarmialueen saartaminen uskottavasti nähtiin venäläisessä johdossa tärkeänä prioriteettina. Kasarmialue saarrettiin maaliskuun toisen päivän iltapäivänä venäläisen spetsnaz-pataljoonan toimesta. Saartojoukko perusti kenttäleirin kasarmialueen aidan ulkopuolelle. Jopa siellä tusinoittain panssarivaunuja ja jalkaväen taisteluajoneuvoja omaavan ukrainalaisen joukon saartaneilla venäläisillä joukoilla oli joitakin panssaroituja Tigr-ajoneuvoja^{984 985}.

Heidän [Ukrainana rajavartiopalvelun] maayksikkönsä menestyivät vähemmän hyvin, kun suurin osa rajavartioasemista saarrettiin Krimin paikallispuolustusjoukkojen ja venäläisten sotilaiden toimesta. Maaliskuun toisena päivänä noin kello 14.00 Ukrainan rajavartiopalvelun

oli ensisijaisesti estää ukrainalaisjoukkojen mahdolliset vastatoimet sitomalla ne tukikohtiinsa sekä lisäksi saada sotilaskohteet haltuunsa vahingoittumattomina. Ilman mittavaa ilmatukea tai raskaasti aseistettuja maajoukkoja erikoisjoukot eivät olisi sopineetkaan erityisen hyvin varuskuntien ja kohteiden valtaamiseen.

⁹⁸³ <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/02/ukraine-crisis-russia-crimea-standoff>, 11.1.2017

⁹⁸⁴ Tigr (ven. Тигр) on GAZ:n eli Gorkovskin autotehtaan (ven. Горьковский автомобильный завод) valmistama panssaroitu partioajoneuvo, jonka ensimmäisenä otti käyttöön Venäjän asevoimat vuonna 2006.

⁹⁸⁵ Lavrov (2015a), s. 168.

alueelliseen esikuntaan rynnäköitiin. Hyökkääjät tuhosivat viestikeskuksen, tietokoneet ja automatisoidut työasemat, jonka jälkeen he poistuivat. Henkilöstö ei ryhtynyt vastarintaan, mutta esti pääsyn asevarastoon ja jatkoi työskentelyä miten kykenivät.⁹⁸⁶

Ainoa Ukrainan asevoimien yksikkö, joka onnistui murtautumaan saarosta ja evakuoimaan kalustonsa Krimiltä, oli 5. Merivoimien ilmausprikaati, joka oli sijoitettu Novofedorivkan lentokentälle... Komppanian suurin osasto venäläisiä sotilaita ylläpiti piiritystä kolme vuorokautta, mutta pysyi ukrainalaisen lentotukikohdan alueen ulkopuolella. Kuitenkin 3.3. Ukrainan tekninen henkilöstö onnistui käynnistämään yhdenaikaisesti suurimman osan prikaatin operatiivisesta lentokalustosta. Neljä helikopteria nousi ja niitä seurasi välittömästi kolme lentokonetta. Vielä 7.3. yksi Ka-27 irtautui samalta lentokentältä.⁹⁸⁷

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Operaation toinen, Ukrainan sotilaallisen toiminnanvapauden kiistämiseen keskittynyt vaihe oli täysimittaisesti käynnissä viimeistään 2.3. Tuolloin eri puolella niemimaata havaittiin pataljoonan ja komppanian suuruisia osastoja, jotka kuorma-autoilla ja panssaroiduilla Tigr-ajoneuvoilla⁹⁸⁸, kohtaamatta vastarintaa silloinkaan kun tunnuksettomat sotilaat ryhmittäivät kohteilleen.⁹⁸⁹ Kevyesti varustettu venäläinen

⁹⁸⁶ Lavrov (2015a), s. 167.

⁹⁸⁷ Lavrov (2015a), s. 169.

⁹⁸⁸ Tigr (ven. Тигр) on GAZ:n eli Gorkovskin autotehtaan (ven. Горьковский автомобильный завод) valmistama panssaroitu partioajoneuvo, jonka ensimmäisenä otti käyttöön Venäjän asevoimat vuonna 2006.

⁹⁸⁹ Lavrov (2015a), s. 166.

spetsnaz-pataljoona sai esimerkiksi saartaa vapaasti Ukrainan raskaimmin aseistetun joukon, 36. Erillinen rannikkovartioprikaatin, jolla oli käytössään kymmeniä panssarivaunuja ja rynnäkövaunuja.⁹⁹⁰ Myös Feodosian varuskunta saarrettiin, kun sen henkilöstö ei suostunut luopumaan aseistaan vaatimusten mukaisesti.⁹⁹¹ Vastaavasti saarrettiin suurin osa Ukrainan rajavartioasemista.⁹⁹² Vaikka voimankäyttö oli hyvin rajoitettua, ei siitä täysin pidättäydyttykään. Ukrainan rajavartiopalvelun esikuntaan 2.3. tunkeutuneet hyökkääjät tuhosivat viestikeskuksen, tietokoneet ja automatisoidut työasemat ennen poistumistaan.⁹⁹³ Ainoa Ukrainan asevoimien joukko, joka onnistui evakuoimaan kalustoaan Krimiltä, oli Novofedorivkan lentokentälle sijoitettu 5. Merivoimien ilmailuprikaati. Sen henkilöstö onnistui kolmantena piirityspäivänä 3.3. lentämään lähes yhdenaikaisesti nousseet neljä helikopteria ja kolme lentokonetta sekä vielä 7.3. yhden lentokoneen Ukrainan mantereelle.⁹⁹⁴

Ukrainan joukkojen lyömisen, nopeaan antautumiseen pakottamisen tai sotilaallisten kohteiden laajan tuhoamisen sijaan venäläiset tyytyivät pääasiassa piirittämään sotilaskohteita ja tuhoamaan ainoastaan rajoitettuja ja tarkasti valittuja materiaalisia kohteita. Valittu toiminta-ajatus osoittaa, että venäläisten tavoitteena oli ensisijaisesti estää ukrainalaisjoukkojen mahdolliset vastatoimet sitomalla ne tukikohtiinsa sekä lisäksi saada sotilaskohteet haltuunsa vahingoittumattomina. Toisaalta ilman mittavaa ilmatukea tai raskaasti aseistettuja maajoukkoja erikoisjoukot eivät olisi sopineetkaan erityisen hyvin varuskuntien ja kohteiden valtaamiseen. Lavrovin mukaan

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Maaliskuun 5. päivän loppuun mennessä Krimille sijoitettuun 810. Merijalkaväkiprikaatiin oli liittynyt joukkoja 3., 10., 16., ja 22. Erillisestä spetsnaz-prikaatista, 25. Erillinen spetsnaz-rykmentti, 45. Erillinen maahanlaskujoukkojen spetsnaz-rykmentti, osia 31. Erillisestä maahanlaskujoukkojen ilmarynnäköprikaatista sekä hyvin pieni, mut-</p>	<p>Teemat T1, T2, O2, O3, O4, O6 ja O10:</p> <p>Venäjän taistelujoukkojen vahvuus Krimillä oli tuolloin arviolta 6 000–7 500 sotilasta.</p>

⁹⁹⁰ Sama, s. 168.

⁹⁹¹ <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/02/ukraine-crisis-russia-crimea-standoff>, 11.1.2017

⁹⁹² Lavrov (2015a), s. 167.

⁹⁹³ Sama, s. 167.

⁹⁹⁴ Sama, s. 169.

ta suorituskykyinen Erikoisoperaatiojoukkojen osasto. Venäjällä oli nyt useiden tuhansien joukko Krimillä, mutta niiltä puuttui raskas aseistus. Niillä ei ollut yhtään panssarivaunua, jalkaväen taisteluajoneuvoa, tykistöä tai ilmatorjuntajärjestelmää ja niiden oli tultava toimeen ainoastaan noin 150 BTR-80 miehistönkuljetusajoneuvolla ja panssaroiduilla Tigr-ajoneuvoilla.⁹⁹⁵

Maaliskuun 6. tukikohdistaan Krimin suuntaan lähtivät myös Astrahaniin sijoitettu 727. Erillinen merijalkaväkipataljoona ja Tšetšeniaan sijoitettu 18. Erillinen moottoroitu jalkaväkiprikaati. 18. Erillinen moottoroitu jalkaväkiprikaati saapui 12.3. 900 kilometrin siirtymisen jälkeen Krimille Kertšin lauttayhteyden kautta. Panssaroiduilla BTR-82A miehistönkuljetusajoneuvoilla kalustettuna se oli Venäjän ensimmäinen moottoroitu jalkaväkijoukko Krimillä. Prikaati aloitti välittömästi etenemisen kohti Perekopia, joka on niemimaan Ukrainan manneralueeseen yhdistävä strategisesti tärkeä 7 kilometriä leveä maakaistale. Siihen asti sen olivat pitäneet Krimin paikallispuolustusjoukot ja venäläinen spetsnaz-pataljoona. Moottoroidulla jalkaväkiprikaatilla muutamia päiviä aiemmin tuoduilla useilla tykistö- ja raketinheitinjärjestelmillä vahvistettu Perekop muodosti nyt merkittävästi varteenotetta-

Moottoroidun jalkaväkiprikaatin, tykistöprikaatin sekä ilma- ja meritorjuntaohjusjärjestelmien keskittämiseksi löytyy ainakin kaksi syytä. Ensinnäkin kyse **voimannäyttö** ja **aloitetta ylläpitävä taktinen liike**, joka nosti Venäjän joukkojen puolustusmahdollisuuksia Krimillä moninkertaisesti ja vähensi siten vastahyökkäyksen onnistumismahdollisuuksia ja siten myös sen yrittämisen todennäköisyyttä merkittävästi. Toisaalta kyse oli **menestyksen operatiivisesta hyödyntämisestä operaation strategisen tavoitteen mukaisesti**. Venäjä alkoi jo tässä vaiheessa rakentaa Krimistä puolustuskeskusta osana Jäämereltä Itämerelle ja edelleen Mustallemerelle ja Välimerelle ulottuvaa strategista turvallisuusvyöhykettä. Näin ollen Venäjän voidaan todeta käytännössä saavuttaneen Krimin operaation strategisen tavoitteensa operaation toiseen vaiheeseen ja ukrainalaisten sotilaskohteiden piirityksen ollessa vielä käynnissä.

Voimakkaan venäläisen hyökkäysjoukon keskittäminen Ukrainan rajan läheisyyteen oli uhkaavaa voimannäyttöä, jolla Ukrainan asevoimat pakotettiin sitomaan joukkojaan itärajalle ja pitäytymään samalla aktiivisista vastatoimista saarrettujen sotilaskohteiden vapauttamiseksi Krimillä. Voiman keskittämisen tarkoituksena oli ensisijaisesti tukea

⁹⁹⁵ Lavrov (2015a), s. 169.

vamman esteen Ukrainan joukoille, jos ne yrittäisivät hyökätä estääkseen kansäänestyksen.⁹⁹⁶

Ukrainalaisen ihmisoikeusjärjestön mukaan venäläiset olivat ulottaneet ryhmittänsä Krimin rajan pohjoispuolelle 8.3. kuluessa Hersonskan oblastiin Tšongarin alueella ja miinoittaneet Ukrainan mantereiden puoleisen rajatarkastuspisteen läheisyydessä.⁹⁹⁷

Yöllä 9.3. Sevastopolissa havaittiin useita Bastion-P meritorjuntaohjusjärjestelmiä. Ne kuuluivat 11. Erilliseen rannikkopuolustusohjusrikaatiin, joka oli tuotu Anapasta. Strategisesti Krimille sijoitettuna tällä kehittyneellä järjestelmällä pystytään vaikuttamaan lähes koko Mustanmeren alueelle.⁹⁹⁸

Maaliskuun 14. päivänä 291. Tykistörikaati, joka oli lähtenyt Ingušista 11.3. saapui Krimille Kertšin kautta. Prikaatin 220 mm Uragan⁹⁹⁹ raketinheitinjärjestelmät sekä vanhat, mutta tehokkaat 152 mm Msta-B¹⁰⁰⁰ vedettävät haupitsit keskitettiin välittömästi Krimin ja Ukrainan

Krimin operaatiota ja varmistaa sen menestyminen, mutta samalla valmistauduttiin uuden toimintasuunnan avaamiseen sen varalta, että tilanne olisi kehittynyt epäsuotuisasti.

⁹⁹⁶ Lavrov (2015a), s. 171–172.

⁹⁹⁷ <http://khp.org/en/index.php?id=1394319807>, 14.1.2017.

⁹⁹⁸ Lavrov (2015a), s. 171.

⁹⁹⁹ Ven. Реактивная система залпового огня 9К57 ”Ураган”.

¹⁰⁰⁰ Ven. 152-мм гаубица 2А65 ”Мста-Б”.

väliselle kannakselle.¹⁰⁰¹

Venäläisiä ilmapuolustusjoukkoja alkoi saapua Krimille 14.3. Merkit-
tävin venäläinen ilmapuolustuksen komponentti oli S-300PS¹⁰⁰² ohjus-
järjestelmä, joka saapui 15.3. Ne tuotiin välittömästi Simferopoliin ja
keskitettiin Gvardiiskeⁿ¹⁰⁰³ lentokentälle, josta käsin ne tarjoavat luo-
tettavan puolustuksen vihamielisiä ilma-aluksia vastaan kattaen suu-
rimman osan niemimaasta. Toinen Krimille tuotu venäläinen ilmator-
juntajärjestelmä oli yhdistetty ohjus- ja ammusilmatorjuntajärjestelmä
Pantsir-S.¹⁰⁰⁴

Venäjän asevoimat ovat kehittäneet 70 000–80 000 sotilaan nopean
toiminnan joukkoja, joiden rungon muodostaisivat maahanlaskujoukot
ja niiden kanssa yhdessä toimivat erikoisoperaatiojoukot, valikoituja
spetsnaz-prikaateja, kolme moottoroitua jalkaväkiprikaatia, valikoituja
osia maavoimien lentojoukoista ja kuljetusilmavoimista, merijalkavä-
keä, maihinnousualuksia ja mahdollisesti merivoimien spetsnaz-
joukkoja.¹⁰⁰⁵

¹⁰⁰¹ Lavrov (2015a), s. 172.

¹⁰⁰² Ven. зенитно-ракетная система (ЗРС) среднего радиуса действия С-300ПС 75Р6.

¹⁰⁰³ Ukr. Гвардійське, ven. Гвардейское

¹⁰⁰⁴ Lavrov (2015a), s. 172.

¹⁰⁰⁵ Foreign Military Studies Office: A Glimpse of the Russian Rapid Reaction Force in Crimea?, OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014, s. 4–5,
<http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015.

Maahanlaskujoukkojen tuolloisen komentajan kenraalieversti Vladimir Šamanovin vuonna 2013 kertoman tiedon mukaan, maahanlaskujoukot tulevat nopean toiminnan joukkojen rungoksi.¹⁰⁰⁶

Vaikka vielä ei olekaan olemassa johtamisrakennetta, joka liittäisi eri elementit yhteen, Krimin operaatio osoitti, että yhteisoperaatioita kyetään toteuttamaan tehokkaasti.¹⁰⁰⁷

Maahyökkäyksen alkuvaihetta seuranneina päivinä Venäjä jatkoi joukkovirtaa Krimille. Kuitenkin suuremmat joukkosiirrot tapahtuivat muualla; Venäjä käynnisti hyökkäysjoukon muodostamisen Ukrainan itärajalalle. ... Ukrainan rajalle kokoontuvat joukot olivat puolestaan ”raskaita” yksiköitä, jotka oli varustettu panssarivaunuilla, panssaroiduilla miehistönkuljetusajoneuvoilla ja telatykeillä. Ukrainan rajan läheisyydessä sijaitseville venäläisille lentokentille keskitettiin myös lisää lentokoneita ja helikoptereita. Vasteena Ukrainan asevoimat alkoi keskittää joukkoja valtakunnan itärajalalle ja Krimin kannakselle.¹⁰⁰⁸

¹⁰⁰⁶ Егоров, Иван: Десант пойдет на штурм, Российская газета, 1.8.2013, suom. Jegorov, Ivan: Maahanlaskujoukot tulevat iskemään, Rossijskaja gazeta 1.8.2013, <https://rg.ru/2013/07/31/desantniki-site.html>, 21.1.2017.

¹⁰⁰⁷ Baev, Pael: Ukraine: a Test for Russian Military Reforms, Russie.Nei.Reports No. 19, Ifri, May 2015, s. 23.

¹⁰⁰⁸ Lavrov (2015a), s. 170.

Maaliskuun 2.–3. päivän aikana Ukrainan nopean toiminnan yksiköt alkoivat lähestyä kannasta, joka yhdistää Krimin Manner-Ukrainaan ja Itä-Ukrainan rajaan.¹⁰⁰⁹

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Krimille oli 5.3. mennessä tuotu joukkoja ainakin 3., 10., 16., ja 22. Erillisestä spetsnaz-prikaatista, 25. Erillinen spetsnaz-rykmentti, 45. Erillinen maahanlaskujoukkojen spetsnaz-rykmentti, osia 31. Erillisestä maahanlaskujoukkojen ilmarynnäköprikaatista sekä pieni Erikoisoperaatiojoukkojen osasto. Tuhansien sotilaiden joukolta puuttui kuitenkin raskas aseistus, kuten panssarivaunut, tykistö tai ilmatorjuntajärjestelmät ja niiden oli tultava toimeen ainoastaan noin 150 BTR-80 miehistönkuljetusajoneuvolla ja panssaroiduilla Tigr-ajoneuvoilla.¹⁰¹⁰

Joukkosiirrot Krimille kuitenkin jatkuivat ja 6.3. siirtymisen Krimille aloittivat myös Astrahaniin sijoitettu 727. Erillinen merijalkaväkipataljoona ja Tšetšeniaan sijoitettu 18. Erillinen moottoroitu jalkaväkiprikaati, joista viimeksi mainittu saapui niemimaalle 900 kilometrin siirtymisen jälkeen 12.3. Kertšin lauttayhteyden kautta. BTR-82A kalustolla toiminut prikaati ryhmitettiin 7 km leveälle Krimin mantereesta erottavalle kannakselle Perekopin alueella, jossa se otti vastuun alueelle ryhmittyneeltä spetsnaz-pataljoonalta ja ”paikallispuolustusjoukoilta”.¹⁰¹¹ Kannasta puolustaneet joukot olivat ulottaneet ryhmityksensä tällä suunnalla jo 8.3. Krimin rajan pohjoispuolelle Hersonskan oblastiin Tšongarin alueella ja suluttaneet maastoa Ukrainan mantereen puoleisen rajatarkastuspisteen läheisyydessä.¹⁰¹²

Yöllä 9.3. Sevastopolissa havaittiin useita Anapasta siirrettyjä 11. Erilliselle rannikkopuolustusohjusprikaatille kuuluvia Bastion-P meritorjuntaohjusjärjestelmiä, joiden kantama kattaa Krimille sijoitettuna lähes kaikkialle Mustallamerellä.¹⁰¹³ Ingušiaista 11.3. lähtenyt 291. Tykistöprikaati,

¹⁰⁰⁹ Lavrov (2015a), s. 170.

¹⁰¹⁰ Lavrov (2015a), s. 169.

¹⁰¹¹ Sama, s. 171–172.

¹⁰¹² <http://khpg.org/en/index.php?id=1394319807>, 14.1.2017.

¹⁰¹³ Lavrov (2015a), s. 171.

jonka kalustona oli 220 mm Uragan¹⁰¹⁴ raketinheitinjärjestelmät ja 152 mm Msta-B¹⁰¹⁵ vedettävät haupitsit, saapui Krimille 14.3. ja se ryhmitettiin välittömästi Krimin ja Ukrainan mantereen väliselle kannakselle.¹⁰¹⁶ Krimille tuotiin 14.–15.3. välisenä aikana Pantsir-S ohjus- ja ammusilmatorjuntajärjestelmä sekä S-300PS¹⁰¹⁷ ohjusjärjestelmä, joka ryhmitettiin Gvardisken lentokentän alueelle, josta sen kantama kattoi suurimman osan Krimin-niemimaasta.¹⁰¹⁸ Erään arvion mukaan Venäjän joukkojen kokonaismäärä Krimillä oli maaliskuun 2014 lopussa noin 30 000 sotilasta.¹⁰¹⁹ Kyseisen arvioon täytyy sisältyä myös kaikki tukijoukot.

Moottoroidun jalkaväkiprikaatin, tykistöprikaatin sekä ilma- ja meritorjuntaohjusjärjestelmien keskittämiseksi löytyy ainakin kaksi syytä. Ensimmäkin kyseessä on voimannäyttö ja aloitetta ylläpitävä taktinen liike, joka nosti Venäjän joukkojen puolustusmahdollisuuksia Krimillä moninkertaisesti ja vähensi siten vastahyökkäyksen onnistumismahdollisuuksia ja siten myös sen yrittämisen todennäköisyyttä merkittävästi. Toisaalta kyse oli menestyksen operatiivisesta hyödyntämisestä operaation strategisen tavoitteen mukaisesti. Venäjä alkoi jo tässä vaiheessa rakentaa Krimistä puolustuskeskusta osana Jäämereltä Itämerelle ja edelleen Mustallemerelle ja Välimerelle ulottuvaa strategista turvallisuusvyöhykettä. Näin ollen Venäjän voidaan todeta käytännössä saavuttaneen Krimin operaation strategisen tavoitteensa operaation toiseen vaiheeseen ja ukrainalaisten sotilaskohteiden piirityksen ollessa vielä käynnissä.

Venäjän asevoimat ovat kehittäneet 70 000–80 000 sotilaan nopean toiminnan joukkoja, joiden rungon muodostaisivat maahanlaskujoukot ja

¹⁰¹⁴ Ven. Реактивная система залпового огня 9К57 ”Ураган”.

¹⁰¹⁵ Ven. 152-мм гаубица 2А65 ”Мста-Б”.

¹⁰¹⁶ Lavrov (2015a), s. 172.

¹⁰¹⁷ Ven. зенитно-ракетная система (ЗРС) среднего радиуса действия С-300ПС 75Р6.

¹⁰¹⁸ Lavrov (2015a), s. 172.

¹⁰¹⁹ Aid, (2014).

niiden kanssa yhdessä toimivat erikoisoperaatiojoukot, valikoituja spetsnaz-prikaateja, kolme moottoroitua jalkaväkiprikaatia, valikoituja osia maavoimien lentojoukoista ja kuljetusilmavoimista, merijalkaväkeä, mairinnousaluksia ja mahdollisesti merivoimien spetsnaz-joukkoja.¹⁰²⁰ Vaikka johtamisrakennetta näille joukoille ei olekaan, osoitti Krimin operaatio yhteisoperaatiokyvyn olevan hyvä.¹⁰²¹ Krimin operaatiota varten muodostettu joukkokokoonpano käsitti juuri edellä mainittuja joukkotyyppejä. Operaatiota käytettiin todennäköisesti kehitettävän joukko-poolin ja niiden yhteistoimintakyvyn testialustana.

Samanaikaisesti Krimille suuntautuvien joukkosiirtojen kanssa suurempia siirtoja nähtiin toisaalla, kun Venäjä alkoi koota Ukrainan rajalle panssarivaunuilla, panssaroiduilla miehistönkuljetusajoneuvoilla ja telatykeillä kalustettuja olemukseltaan hyökkäyksellisiä raskaampia yksiköitä. Samalla Ukrainan rajan läheisyydessä sijaitseville venäläisille lentokentille keskitettiin lisää lentokoneita ja helikoptereita. Ukrainan asevoimat alkoi myös keskittää joukkoja itärajalleen ja Krimille johtavan kannaksen suuntaan. Samaan aikaan Ukrainan nopean toiminnan yksiköt olivat lähestymässä mantereen ja Krimin yhdistävää kannasta.¹⁰²²

Voimakkaan venäläisen hyökkäysjoukon keskittäminen Ukrainan rajan läheisyyteen oli uhkaavaa voimannäyttöä, jolla Ukrainan asevoimat pakotettiin sitomaan joukkojaan itärajalle ja pitäytymään samalla aktiivisista vastatoimista saarrettujen sotilaskohteiden vapauttamiseksi Krimillä. Voiman keskittämisen tarkoituksena oli ensisijaisesti tukea Krimin operaatiota ja varmistaa sen menestyminen, mutta samalla valmistauduttiin uuden toimintasuunnan avaamiseen sen varalta, että tilanne olisi kehittynyt epäsuotuisasti.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
Useita kauemmas sijoitettuja venäläisiä yksiköitä kuljetettiin ilmateitse Anapaan. Anapan lentokentästä tuli operaation keskeinen logistiikka	Teemat T1, T2 ja O2: Anapan lentokentän, Kertšin lauttaterminaalin, Novorossijskin laivastotukikohdan sekä Sevastopolin laivastotukikoh-

¹⁰²⁰ Foreign Military Studies Office: A Glimpse of the Russian Rapid Reaction Force in Crimea?, OE Watch Vol. 4 Issue #4 April 2014, s. 4–5,

<http://fmso.leavenworth.army.mil/OEWatch/201404/201404.pdf>, 8.12.2015 kts. myös Егоров, Иван: Десант пойдет на штурм, Российская газета, 1.8.2013, suom. Jegorov, Ivan: Maahanlaskujoukot tulevat iskemään, Rossijskaja gazeta 1.8.2013, <https://rg.ru/2013/07/31/desantniki-site.html>, 21.1.2017.

¹⁰²¹ Baev, Pael: Ukraine: a Test for Russian Military Reforms, Russie.Nei.Reports No. 19, Ifri, May 2015, s. 23.

¹⁰²² Lavrov (2015a), s. 170.

tukikohta sen hyvän sijainnin – vain 70 kilometriä lauttaterminaalista Itä-Ukrainalaiseen Kertšin satamaan ja 50 kilometriä Novorossijskin satamasta, jossa Krimille suunnatut venäläiset joukot nousivat myöhemmin suuriin kuljetusaluksiin – takia. Anapasta toteutettiin myös suoria ilmakuljetuksia Krimin lentokentille.¹⁰²³

Samaan aikaan [6.3.2014] suuret maihinnousualukset toivat tasaisesti lisää venäläisiä joukkoja Krimille. Materiaalitäydennyksiä kasvaville venäläisjoukoille niemimaalla tuotiin lautalla venäläisten nyt jo hallitseman Kertšin kautta. Nyt tuotiin muitakin kuin erikois- tai maahanlaskujoukkoja.¹⁰²⁴

Venäläisten lisäjoukkojen saapuminen Krimille teki välttämättömäksi perustaa logistiikkakeskus, joka toimisi samalla saapuvien joukkojen majoituksena. Keskus perustettiin Lazarevskijen kasarmille, joka oli vanha käyttämätön sotilastilojen kokonaisuus Sevastopolissa. [...] Osa Lazarevskijen kasarmin rakennuksista oli rakennettu 1800-luvulla tuhansien sotilaiden majoittamiseksi ja niitä käytti venäläinen yliopisto¹⁰²⁵ vuokraperustaisesti, mutta loput niistä olivat tyhjillään. Maaliskuussa tyhjiä rakennuksista tuli äärettömän arvokkaita. Päivin ja öin

dan muodostama logistisen infrastruktuurin ja järjestelyiden kokonaisuuden toimivuus oli yksi tärkeimmistä tekijöistä operaation onnistumisen kannalta. **Voiman nopea projisointi** yllätyksellisesti ja aloitteen säilyttäminen voimaa kasvattamalla ei onnistu ilman riittävää kuljetuskalustoa sekä terminaalialueita, jotka kykenevät käsittelemään riittävän määrän siirrettävää materiaalia ja henkilöstöä. Eikä operaatiota kyetä ylläpitämään ilman riittävää operaatioalueella sijaitsevaa tukeutumisinfrastruktuuria. **Voiman projisoinnin ja tukeutumisen infrastruktuuri** vaikuttaa ainakin tämän operaation perusteella yhdeltä keskeisimmistä taistelupotentiaalin osista aseellisissa konflikteissa. Toisaalta tämä korostui Krimillä, toteutettaessa operaatio erikoisjoukoilla, joiden operatiivinen liikkuvuus ilman kuljetustukea on alhainen ja joita ei välittömästi seuraa voimakas orgaaninen huolto.

¹⁰²³ Lavrov (2015a), s. 160.

¹⁰²⁴ Lavrov (2015a), s. 171.

¹⁰²⁵ Kyseessä on Moskovan valtion yliopiston sivutoimipiste Sevastopolissa, ven. Филиал Московский государственный университет в Севастополе.

jatkuva virta sotilaskuorma-autoja, siviilihenkilöpakettiautoja ja panssaroituja ajoneuvoja kuljetti venäläisiä sotilaita Lazarevskijen kasarmille ja sieltä pois.¹⁰²⁶

Ukrainan Rajavartiopalvelun mukaan helmikuun 28. ja maaliskuun 11. päivän välisenä aikana Venäjän laivaston alukset tekivät 15 käyntiä Krimin satamiin. Suurin osa näistä oli maihinnousualuksia, jotka tekivät useita paluukäyntejä. Venäläisten helikoptereiden ja lentokoneiden laskeutumisia oli 48. Kymmenen saattuetta, joihin kuului yhteensä 139 ajoneuvoa, saapui Krimille Kertšin lauttayhteyden kautta. Kertšin kautta tuotiin ainoastaan kuusi panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoa ja neljä Grad raketinheitin järjestelmää. Krimille ei ollut edellenkään tuotu yhtään panssarivaunua tai telatykkiä.¹⁰²⁷

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Useita kauemmas sijoitettuja joukkoja oli jo operaation alkuvaiheessa siirretty ilmakuljetuksilla Anapaan, jonka lentokentästä tuli operaatiolle keskeinen logistinen keskus sen edullisen sijainnin takia. Anapan lentokenttä sijaitsee 70 kilometrin päässä Kertšin-salmen lauttaterminaalista ja 50 kilometriä Novorossijskin satamasta, jossa Krimille merikuljetuksien siirrettävät joukot nousivat kuljetusaluksiin. Anapasta toteutettiin myös suorita ilmakuljetuksia Krimin lentokentille.¹⁰²⁸ Ukrainan Rajavartiopalvelun mukaan helmikuun 28. ja maaliskuun 11. päivän välisenä aikana Venäjän laivaston alukset, pääosin maihinnousualukset kävivät Krimin satamissa 15 kertaa. Venäläisiä helikoptereita ja lentokoneita niemimaal-

¹⁰²⁶ Lavrov (2015a), s. 168.

¹⁰²⁷ Lavrov (2015a), s. 172.

¹⁰²⁸ Lavrov (2015a), s. 160.

le laskeutui 48 kertaa ja Kertšin-salmen ylitti kymmenen saattuetta, joihin kuului yhteensä 139 ajoneuvoa.¹⁰²⁹ Tämän jälkeen alkaneita mittavampien joukkosiirtojen ohessa Kertšin lauttayhteydestä muodostui tärkeä reitti kasvavien joukkojen materiaalitäydennyksille.¹⁰³⁰ Lisäjoukkojen saapuminen edellytti logistisen kapasiteetin kasvattamista myös Krimillä. Venäläisen yliopiston¹⁰³¹ osin käyttämille ja muuten tyhjiillään olleille, 1800-luvulta peräisin oleville Lazarevskijen kasarmeille Sevastopoliin perustettiin logistinen keskus, jota käytettiin samalla joukkojen majoittamiseen.¹⁰³²

Anapan lentokentän, Kertšin lauttaterminaalin, Novorossijskin laivastotukikohdan sekä Sevastopolin laivastotukikohdan muodostama logistisen infrastruktuurin ja järjestelyiden kokonaisuuden toimivuus oli yksi tärkeimmistä tekijöistä operaation onnistumisen kannalta. Voiman nopea projisointi yllätyksellisesti ja aloitteen säilyttäminen voimaa kasvattamalla ei onnistu ilman riittävää kuljetuskalustoa sekä terminaalialueita, jotka kykenevät käsittelemään riittävän määrän siirrettävää materiaalia ja henkilöstöä. Eikä operaatiota kyetä ylläpitämään ilman riittävää operaatioalueella sijaitsevaa tukeutumisinfrastruktuuria. Voiman projisoinnin ja tukeutumisen infrastruktuuri vaikuttaa ainakin tämän operaation perusteella yhdeltä keskeisimmistä taistelupotentiaalin osista aseellisissa konflikteissa. Toisaalta tämä korostui Krimillä, toteutettaessa operaatio erikoisjoukoilla, joiden operatiivinen liikkuvuus ilman kuljetustukea on alhainen ja joita ei välittömästi seuraa voimakas orgaaninen huolto.

Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Venäläisten kiistämän tiedon mukaan Venäjän Mustanmeren laivaston komentaja vaati Ukrainan asevoimien joukkoja Krimillä luovuttamaan aseensa ja antautumaan 4.3. kello 12.00 mennessä.¹⁰³³</p> <p>Ukrainan asevoimat kieltäytyivät luovuttamasta aseitaan 4.3. annetusta</p>	<p>Teemat: T5, O1, O3 ja O4: Lavrovin arvio Venäjän joukkojen käytön olemuksesta ja toiminta-ajatuksesta on oikeansuuntainen. Tukikohtien saartamisella ja uhkavaatimuksilla osoitettiin valmiutta sotilaallisen voiman käyttöön tarvittaessa, mutta samalla pitäydettiin pidemmälle menevistä provokaatioista ja annettiin psykologisesti viisaalla tavalla</p>

¹⁰²⁹ Lavrov (2015a), s. 172.

¹⁰³⁰ Sama, s. 171.

¹⁰³¹ Kyseessä on Moskovan valtion yliopiston sivutoimipiste Sevastopolissa, ven. Филиал Московский государственный университет в Севастополе.

¹⁰³² Lavrov (2015a), s. 168.

¹⁰³³ <http://www.bbc.com/news/world-europe-26424738#TWEET1060896>, 13.1.2017

uhkavaatimuksesta huolimatta [...] Ymmärrettyään että Ukrainan tukikohdat eivät antautuisi helposti, Venäjä vähensi painettaan ja jopa veti joukkojaan useiden tukikohtien ympäriltä. Saartoa pitivät kuitenkin yllä Krimin paikallispuolustusjoukot.¹⁰³⁴

Varmistaakseen 16.3. pidettävän ja Krimin asemaa koskevan kansanäänestyksen järjestämisen suhteellisen rauhallisesti ja tehden sen siten legitiimimmäksi, venäläisjoukot kevensivät Ukrainan sotilastukikohtiin kohdistuvaa painetta ja käyttivät ”pehmeää saarto” -taktiikkaa. Ukrainalaisten sotilaiden annettiin liikkua tukikohtien ulkopuolelle vapaasti siviilivaatetuksessa ja keskeisiin laitoksiin palautettiin sähköt.¹⁰³⁵

Yöllä 6.3. venäläiset purkivat tarkastuspisteet ukrainalaisen laivastotukikohdan ympäriltä Donuzlavissa. Ohjusristeilijä Moskva¹⁰³⁶ ja sen saattoalukset, jotka olivat usean vuorokauden ajan sulkeneet salmen, joka johtaa Donuzlavin-järvelle¹⁰³⁷, lähtivät myös. Estääkseen ukrainalaisten alusten lähdön järveltä, venäläiset hinaajat vetivät käytöstä poistetun ohjusristeilijä Otšakovin¹⁰³⁸ rungon ja upottivat sen salmen

ukrainalaisille aikaa luopua vastarinnasta. On kuitenkin syytä korostaa Venäjän valmiutta ottaa riskejä. Erikoisjoukot olisivat kokeneet merkittäviä tappioita ja koko operaatio olisi voinut epäonnistua, jos ukrainalaiset olisivat päättäneet murtautua ulos saarretuista tukikohdista. Toisaalta operaation suhteellisen korkeaa operatiivistaktista riskitasoa pyrittiin kompensoimaan venäläisjoukkojen läsnäolon kiistämisellä ja osallistamalla toimiin ”paikallispuolustusjoukkoja”, kasakoita ja moottoripyöräkerhoja. Jos operaatio olisi epäonnistunut, olisi venäläisten osuutta pyritty edelleen vähättelemään ja siten pienentämään arvovaltatappiota.

¹⁰³⁴ Lavrov (2015a), s. 169.

¹⁰³⁵ Lavrov (2015a), s. 170–171.

¹⁰³⁶ ven. Москва, kyseessä on projekti 1134B eli Nikolajev-luokan alus.

¹⁰³⁷ Kyseessä on enneminkin lahdeksi avautuva jokisuisto, jota erottaa merestä patoavat penkereet.

¹⁰³⁸ ven. Очаков, kyseessä on projekti 1164 eli Slava-luokan alus.

tukkeeksi. Juoni saattoi Ukrainan laivaston suorituskykyisimmän yksikön 5. Pinta-alus prikaatin toimintakyvyttömäksi.¹⁰³⁹ Venäjän Merivoimat hinasi sukellusveneentorjunta alus Otšakovin hylkyalueelta ja upottivat sen Donuzlavin-järvenä tunnetulle vesialueelle johtavaan salmeen. Teon tarkoitus oli estää Ukrainan laivaston aluksia lähtemästä läheisestä tukikohdasta ja pääsemästä merelle.¹⁰⁴⁰

Venäjän operaation kriittinen vaihe kesti useita vuorokausia, alkaen 28.2. Vaikka venäläisten joukkojen yllätyksellinen saapuminen sai ukrainalaiset sulkeutumaan kuoreensa useassa osassa Krimiä, olivat kyseiset joukot [venäläiset] tosiasiallisesti venytetty hyvin ohuiksi. Lähes kaikki joukot, jotka ylläpitivät Ukrainan sotilastukikohtien saartoa niemimaalla, koostuivat yhdestä vajaasta merijalkaväkiprikaatista ja Venäjältä saapuneista spetsnaz-taistelijoista. Ukrainalla oli edelleen määrällinen ylivoima erityisesti raskaan aseistuksen osalta... Kiovasta tulleiden ohjeiden johdosta aktiivisista vastatoimista kuitenkin pidäytyttiin... Pikatilanteessa syntynyt shokin tunne ja alhainen taisteluvalmius tuskin auttoivat myöskään.¹⁰⁴¹

¹⁰³⁹ Lavrov (2015a), s. 171.

¹⁰⁴⁰ http://www.smh.com.au/world/russia-sinks-ship-to-block-ukrainian-navy-entry-to-black-sea-20140306-vhghs.html?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=nc&eid=socialn%3Atwi-13omn1677-edtrl-other%3Annn-17%2F02%2F2014-edtrs_socialshare-all-nnn-nnn-vars-o%26sa%3DD%26usg%3DALhdy28zsr6qiq, 13.1.2017.

¹⁰⁴¹ Lavrov (2015a), s. 165–166.

Voimankäytön lisäksi [Krimin] liittämistä leimasi laaja venäläisen ”pehmeän voiman” käyttö. Se käsitti jatkuvan psykologisen paineen kohdistumisen Ukrainan joukkoihin ja niiden tukikohtien saartamisen sekä propaganda pyrkimyksiä ja anteliaita lupauksia Ukrainan sotilasjohtajille ja sopimussotilaille, niiden suostuttelemiseksi loikkaamaan Venäjän puolelle.¹⁰⁴²

Koko tämän [kansan äänestystä ja Krimin itsenäisyyden tunnustamista edeltävän] ajan Venäjän hallitus, mukaan lukien presidentti Vladimir Putin itse, kielsivät toistuvasti Krimillä olevien tunnistamattomien sotilaiden olevan venäläisiä. Nämä kiellot eivät todennäköisesti pettäneet ulkomaisia turvallisuuspalveluita tai sotilasasiantuntijoita. Ne kuitenkin palvelivat tarkoitusta ja niiden ansiosta Venäjän todelliset päämäärät ja sen pyrkimysten ulottuvuus pysyivät epäselvinä kansanäänestykseen asti. Toinen tuon epävarmuuden seuraus oli, että joidenkin ukrainalaisten joukkojen komentajat ryhtyivät valmistelemaan joukkojaan paikallispuolustusryhmien aseettomien väkijoukkojen kohtaamiseen hyvin aseistettujen ja koulutettujen vastustajien sijaan.¹⁰⁴³

Krimin operaatio olikin vaikuttava osoitus strategisesta kommunikaatiosta, jolla on paljon yhtenevyyksiä Etelä-Ossetian ja Abhasian inter-

¹⁰⁴² Lavrov (2015a), s. 173.

¹⁰⁴³ Lavrov (2015a), s. 170–171.

ventioon vuonna 2008, samalla kun se oli merkittävästi erilainen, koska se oli uusien 2020-luvulla noudatettavien sotilaallisten suuntaviivojen käytännöllinen operatiivinen ilmentymä. Sen menestystä voidaan mitata sillä faktalla, että kolmessa viikossa ja ilman laukausten ampu-
mista Ukrainan joukkojen moraali murtui ja kaikki niiden 190 tukikoh-
taa antautui. Panssarivaunujen ja tykistön massiivisen keskittämisen si-
jaan Venäjä luotti alle 10 000 sotilaan iskujoukkoon [...] ¹⁰⁴⁴

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Venäjäns joukot vähensivät saarrettuihin ukrainalaisiin tukikohtiin kohdistamaansa painetta, vetäytyen useiden tukikohtien ympäriltä 4.3. aikana, ymmärrettyään ukrainalaisten kieltäytyvän antautumisesta. ¹⁰⁴⁵ Kiistetyn tiedon mukaan Venäjän Mustanmeren laivaston komentaja oli aiemmin vaatinut Ukrainan asevoimien joukkoja Krimillä luovuttamaan aseensa ja antautumaan 4.3. kello 12.00 mennessä. ¹⁰⁴⁶ Saartoa jäivät kuitenkin ylläpitämään Krimin ”paikallispuolustusjoukot”. ¹⁰⁴⁷ Lavrovin mukaan etäisyyden ottaminen ukrainalaisiin johtui pyrkimyksestä varmistaa Kri-
min asemaa koskevan kansanäänestyksen rauhallinen ja siten legitiimi toteutus 16.3. Ukrainalaisten sotilaiden liikkuminen tukikohtien ulkopuo-
lella siviilivaatetuksessa sallittiin ja aiemmin katkaistut sähköt palautettiin tukikohtiin. ¹⁰⁴⁸ Esimerkiksi Donuzlavissa laivastotukikohtaa ympä-
röivät tarkastuspisteet purettiin yöllä 6.3. ja ohjusristeilijä Moskva ¹⁰⁴⁹ poistui saattoaluksineen Donuzlavin-järvelle ¹⁰⁵⁰ johtavan kanavan suulta.

¹⁰⁴⁴ Bērziņš, Jānis: Russia’s New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy, Policy Paper no 02, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, April 2014, <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>, 14.10.2015, s. 4.

¹⁰⁴⁵ Lavrov (2015a), s. 169.

¹⁰⁴⁶ <http://www.bbc.com/news/world-europe-26424738#TWEET1060896>, 13.1.2017

¹⁰⁴⁷ Lavrov (2015a), s. 169.

¹⁰⁴⁸ Sama, s. 170–171.

¹⁰⁴⁹ ven. Москва, kyseessä on projekti 1134B eli Nikolajev-luokan alus.

¹⁰⁵⁰ Kyseessä on enneminkin lahdeksi avautuva jokisuisto, jota erottaa merestä patoavat penkereet.

Tosin venäläiset hinaajat vetivät käytöstä poistetun ohjusristeilijä Otšakovin¹⁰⁵¹ rungon kanavan suulle ja upottivat sen, mikä esti Ukrainan laivaston suorituskykyisimmän yksikön 5. Pinta-alus prikaatin pääsyn merelle.¹⁰⁵²

Toisaalta Lavrov tuo itse esille Venäjän operaation kriittisen vaiheen, joka kesti ainakin vuorokausia operaation alkamisen jälkeen. Ukrainan joukoilla oli niemimaalla määrällinen ylivoima erityisesti raskaiden aseiden osalta, kun Venäjän saartojoukot koostuivat yhdestä vajaasta merijalkaväkiprikaatista ja kevyesti varustetuista spetsnaz-joukoista.¹⁰⁵³ Tavanomaisten taistelujoukkojen ja sotilaallisen voimankäytön sijaan Venäjän operaatiolle olikin leimallista psykologisen paineen kohdistumisen Ukrainan joukkoihin ja toisaalta houkuttelevien lupauksen esittäminen Venäjän puolelle loikkaamisen edistämiseksi. Samanaikaisesti Venäjän valtionjohto kiisti järjestelmällisesti venäläisjoukkojen osallisuuden niemimaan tapahtumiin ja tuki strategisella viestinnällään operaation tavoitteiden saavuttamista¹⁰⁵⁴.

Edellä esitetyt arviot Venäjän joukkojen käytön olemuksesta ja toiminta-ajatuksista ovat oikeansuuntaisia. Tukikohtien saartamisella ja uhka-vaatimuksilla osoitettiin valmiutta sotilaallisen voiman käyttöön tarvittaessa, mutta samalla pitäydettiin pidemmälle menevistä provokaatioista ja annettiin psykologisesti viisaalla tavalla ukrainalaisille aikaa luopua vastarinnasta. On kuitenkin syytä korostaa Venäjän valmiutta ottaa riskejä. Erikoisjoukot olisivat kokeneet merkittäviä tappioita ja koko operaatio olisi voinut epäonnistua, jos ukrainalaiset olisivat päättäneet murtautua ulos saarretuista tukikohdista. Toisaalta operaation suhteellisen korkeaa operatiivistaktista riskitasoa pyrittiin kompensoimaan venäläisjoukkojen läsnäolon kiistämisellä ja osallistamalla toimiin ”paikallispuolustusjoukkoja”, kasakoita ja moottoripyöräkerhoja. Jos operaatio olisi epä-

¹⁰⁵¹ ven. *Очаков*, kyseessä on projekti 1164 eli Slava-luokan alus.

¹⁰⁵² Lavrov (2015a), s. 171, kts. myös http://www.smh.com.au/world/russia-sinks-ship-to-block-ukrainian-navy-entry-to-black-sea-20140306-hvghs.html?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=nc&eid=socialn%3Atwi-13omn1677-edtrl-other%3Annn-17%2F02%2F2014-edtrs_socialshare-all-nnn-nnn-vars-o%26sa%3DD%26usg%3DALhdy28zsr6qiq, 13.1.2017.

¹⁰⁵³ Lavrov (2015a), s. 165–166.

¹⁰⁵⁴ Bērziņš, Jānis: Russia’s New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy, Policy Paper no 02, National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, April 2014, <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikacijas/PP%2002-2014.ashx>, 14.10.2015, s. 4 ja Lavrov (2015a), s. 170–171 ja 173.

onnistunut, olisi venäläisten osuutta pyritty edelleen vähättelemään ja siten pienentämään arvovaltatappiota.	
Lähteiden materiaali	Huomioita ja tulkintaa
<p>Myöhään illalla 9.3. Venäjän joukot ottivat Ukrainan laivaston lentotukikohdan Novofedorivkassa lopulta täysin hallintaansa. Venäläisjoukot ja tusinoittain Krimin paikallispuolustusjoukkojen aktivisteja eteni tukikohtaan vallaten kiitotiet, rullaustiet ja lennonjohtotornin.¹⁰⁵⁵</p> <p>Venäläiset joukot alkoivat ottaa hallintaansa jäljellä olevia ukrainalaisia tukikohtia aikaisin maaliskuun 19. päivän aamuna. Pienet erikoisjoukkoyksiköt, joista jokainen käsitti kymmeniä sotilaita, valtasivat voimalla myös sotilaallisen infrastruktuurin avainkohteita, menestyen nopeasti. Ne valtasivat Krimin taktisen ryhmän ilmapuolustuksen varakomentopaikan, Ukrainan laivaston materiaalivarikon esikunnan sekä Ukrainan laivaston esikunnan.¹⁰⁵⁶ Erikoisoperaatiojoukot osallistuvat myös ... Sevastopolissa sijainneen Ukrainan laivaston esikunnan valtaamiseen...¹⁰⁵⁷</p> <p>Useat Ukrainan joukot eivät ryhtyneet edes nimelliseen vastarintaan. Raskaimmin aseistettu joukko, Perevalneen sijoitettu 36. Erillinen mekanisoitu rannikkopuolustusprikaati antautui ilman välikohtauksia.</p>	

¹⁰⁵⁵ Lavrov (2015a), s. 171–172.

¹⁰⁵⁶ Lavrov (2015a), s. 174–175.

¹⁰⁵⁷ Nikolsky (2015), s. 129–130.

Suuri venäläismielinen väkijoukkoja ja Krimin paikallispuolustusjoukot kokoontuivat tukikohdan ulkopuolelle iltapäivällä 19.3. ja murtautuivat sisään puskutraktorilla, jonka jälkeen tukikohtaa piirittänyt venäläinen spetsnaz-joukkue eteni tukikohtaan yhdessä kahden venäläisen Mustanmeren laivaston upseerin kanssa. Venäläiset tapasivat ukrainalaisen prikaatin johdon sovussa ja he sopivat antautumisesta yhdessä.¹⁰⁵⁸

Maaliskuun 20. päivänä presidentti Putin antoi julistuksen, jossa Venäjän asevoimiin loikkaaville ukrainalaissotilaille luvattiin sotilas-arvon, tutkintotodistusten ja virkaiän säilyminen. ... Yksi ensimmäisenä antautuneista joukoista oli Kertšiin sijoitettu 501. Merijalkaväkipataljoona, jonka henkilöstöstä noin 70 % kirjautui Venäjän Merivoimiin. ... Samana päivänä Ukrainan laivaston alusten miehistö aloitti antautumisen, joskin ainakin kaksi alusta piti vallata paikallispuolustusjoukkojen toimesta. ... Maaliskuun 22. päivän kuluessa 54 ukrainalaista alusta ja suurin osa sotilastukikohdista oli nostanut Venäjän lipun.¹⁰⁵⁹

Maaliskuun 22. päivänä kello 18.00 aikaan venäläiset onnistuivat kukistamaan 204. Taktisen lentoprikaatin vastarinnan. Erikoisjoukko ryhmä tunkeutui 18. Erillisen moottoroidun jalkaväkiprikaatin miehis-

¹⁰⁵⁸ Lavrov (2015a), s. 175.

¹⁰⁵⁹ Lavrov (2015a), s. 175–176.

tönkuljetusajoneuvojen tukemana esikunnan alueelle, josta lentokoneensa jo aiemmin menettänyt henkilöstö ei ollut suostunut luopumaan.¹⁰⁶⁰

Maaliskuun 24. vastaisena yönä Venäjän erikoisjoukot rynnäköivät viimeiseen Ukrainan vastarintaa ylläpitävään maatukikohtaan, joka oli 1. Merijalkaväkirykmentin tukikohta Feodosiassa. Noin 60 ukrainalaisen linnoitaututtua kasarmeihinsa, venäläiset piirittivät tukikohdan BTR-miehistönkuljetusajoneuvoilla, kahden Mi-8 helikopterin laskeuduttua suoraan tukikohdan paraatikentälle ja jalkauttaen taistelumuodostelmassa edenneet venäläissotilaat. Operaatiota tuki ilmasta kaksi Mi-35M taisteluhelikopteria, valmiina antamaan tulitukea. Rynnäköiden aikana venäläissotilaat käyttivät tulta kasarmien yläikkunoihin sekä heittivät rakennuksiin paukku- ja savukranaatteja. Rynnäköiden aikana venäläisten ja ukrainalaisten välille muodostui nyrkkitappeluja. Kiinniotetut ukrainalaiset vapautettiin päivää myöhemmin.¹⁰⁶¹ Erikoisoperaatiojoukot osallistuivat myös yölliseen rynnäkköön Ukrainan laivaston 1. Erillisen merijalkaväkijoukon tukikohdan valtaamiseksi Feodosiassa.¹⁰⁶²

¹⁰⁶⁰ Lavrov (2015a), s. 176.

¹⁰⁶¹ Lavrov (2015a), s. 177.

¹⁰⁶² Nikolsky (2015), s. 129–130.

Krim saatettiin kokonaisuudessaan Venäjän hallintaan 25.3. illalla, kun miinanraivaaja Tšerkasi vallattiin rynnäkössä, jota tuki ilmasta kaksi Mi-35M taisteluhelikopteria. Ukrainan asevoimien noin 22 000 sotilasta sekä Krimillä olleet puolisotilaalliset joukot antautuivat taisteluitta noin kuukauden kestävän piiritysoperaation aikana. Suurin osa ukrainalaisista sotilasta päätti jäädä Venäjän hallitsemalle Krimille siitä huolimatta, että pääsy Manner-Ukrainaan turvattiin.¹⁰⁶³

Tutkimusraporttiin kirjattava materiaali

Yksi kerrallaan Ukrainan asevoimien tukikohdat ja alukset antautuivat venäläisille. Laivaston lentotukikohta Novofedorivkassa päättyi venäläisten hallintaan 9.3., kun venäläisjoukot valtasivat kiitotiet, rullaustiet ja lennonjohtotornin yhdessä ”paikallispuolustusjoukkojen” ja aktivistien kanssa.¹⁰⁶⁴ Maaliskuun 19. venäläiset valtasivat pienillä erikoisjoukkoyksiköillä useita kohteita, kuten valtasivat Krimin taktisen ryhmän ilma-
 puolustuksen varakomentopaikan, Ukrainan laivaston materiaalivarikon esikunnan sekä Ukrainan laivaston esikunnan.¹⁰⁶⁵ Perevalneen sijoitettu 36. Erillinen mekanisoitu rannikopuolustusprikaati antautui väkijoukon puskutraktorilla murtamasta muurista sisään tunkeutuneille erikoisjoukoille ja meriupseereille rauhanomaisesti.¹⁰⁶⁶ Presidentti Putin antoi 20.3. julistuksen, jonka mukaan Venäjän palvelukseen siirtyvät ukrainalaiset sotilaat saisivat säilyttää asemansa ja etuutensa. Kahdessa päivässä 54 ukrainalaista alusta ja suurin osa sotilastukikohdista oli nostanut Venäjän lipun.¹⁰⁶⁷

¹⁰⁶³ Lavrov (2015a), s. 177–178.

¹⁰⁶⁴ Lavrov (2015a), s. 171–172.

¹⁰⁶⁵ Lavrov (2015a), s. 174–175, kts. myös Nikolsky (2015), s. 129–130.

¹⁰⁶⁶ Lavrov (2015a), s. 175.

¹⁰⁶⁷ Lavrov (2015a), s. 175–176.

204. Taktisen lentoprikaatin vastarinta murtui, kun 18. Erillisen moottoroidun jalkaväkiprikaatin miehistönkuljetusajoneuvojen tukema erikoisjoukkoryhmä tunkeutui esikunnan alueelle, josta lentokoneensa jo aiemmin menettänyt henkilöstö ei ollut suostunut luopumaan.¹⁰⁶⁸ Viimeisenä maatukikohtana vallattiin 1. Merijalkaväkirykmentin tukikohta Feodosiassa, jossa kasarmeihin linnoittautuneet 60 sotilasta antautuivat hyökkääjien käytettyä savu- ja paukkuheitteitä ja tulitettua ikkunoita taisteluhelikopteriparin leijuessa varuskunnan yllä.¹⁰⁶⁹ Viimeisenä antautui miinanraivaaja Tšerkasin miehistö, kun kahden taisteluhelikopterin tukema rynnäkköjoukko valtasi aluksen 25.3. Ukrainan asevoimien noin 22 000 sotilasta sekä Krimillä olleet puolisotilaalliset joukot olivat antautuneet taisteluitta noin kuukauden kestäneen piiritysoperaation jälkeen. Suurin osa ukrainalaisista sotilaista päätti jäädä Venäjän hallitsevalle Krimille, vaikka pääsy Ukrainaan turvattiin.¹⁰⁷⁰

¹⁰⁶⁸ Lavrov (2015a), s. 176.

¹⁰⁶⁹ Lavrov (2015a), s. 177.

¹⁰⁷⁰ Lavrov (2015a), s. 177–178.

TUTKIMUSASETELMA

ESIYMMÄRRYS		
HERMENEUTTIVINEN TUTKIMUSTAPA	<p><u>VAIHE 1: Aihe, tutkimussuunnitelma ja käsitteet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiheen valinta, orientaatio ja esiymmärryksen laajentaminen • Tutkimussuunnitelman laatiminen ja viitekehyksen muodostaminen • Tutkimuskysymys 1: Millainen on venäläinen sotataidon peruskäsitteistö ja miten aseellisten konfliktien käsite aseitoituu osaksi tätä kokonaisuutta? • Pääluke 2. <p>Tiedonkeruumenetelmät: Dokumentaatio Analysointimenetelmä: Sisällönanalyysi</p>	LAADULLINEN TUTKIMUSTAPA
	<p><u>VAIHE 2: Aseelliset konfliktit</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuskysymys 2: Mitkä ovat aseellisten konfliktien tyypilliset piirteet venäläisestä näkökulmasta ja miten ne ovat ilmenneet venäläisessä sotataidossa ennen Georgian konfliktia? • Pääluke 3. <p>Tutkimusmenetelmä: Induktiivinen menetelmä Tiedonkeruumenetelmät: Dokumentaatio Analyysimenetelmät: Aineistolähtöinen sisällönanalyysi; 1) redusointi ja koodaaminen, 2) teemaryhmien muodostaminen, 3) klusterointi ja 4) abstrahointi</p>	
	<p><u>VAIHE 3: Tutkimustapaukset</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuskysymys 3: Miten Venäjä valmisteli ja toimeenpani Georgian operaation ja mitä aseellisten konfliktien piirteitä siitä on tunnistettavissa? • Tutkimuskysymys 4: Miten Venäjä valmisteli ja toimeenpani Ukrainan operaation ja mitä aseellisten konfliktien piirteitä siitä on tunnistettavissa? • Pääluvut 4. ja 5. <p>Tutkimusmenetelmä: Abduktiivinen menetelmä Tiedonkeruumenetelmät: Dokumentaatio Analyysimenetelmät: • Lähdekritiikki; 1) relevanssi, 2) reliabiliteetti, 3) validiteetti, 4) luokittelu, (päälähteet / täydentävät lähteet / hylätyt lähteet) • Teoriaohjaava sisällönanalyysi; 1) koodaaminen, 2) teemoittelu • Tapaustutkimus; Tutkimustapausten kuvaukset</p>	
	<p><u>VAIHE 4: Tutkimustapausten vertailu ja johtopäätökset</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuskysymys 5: Minkälaisen uhkapotentiaalin Venäjän sotataito ja -potentiaali muodostavat puolustajalle aseellisissa konflikteissa? • Päättökysymys: Mitkä ovat Venäjän sotataidon ja -potentiaalin keskeisimmät piirteet Georgian ja Ukrainan konfliktien perusteella sekä minkälaisen uhkapotentiaalin nämä muodostavat puolustajalle aseellisissa konflikteissa? • Pääluke 6. <p>Tutkimusmenetelmä: Abduktiivinen menetelmä Analyysimenetelmät: • Tapaustutkimus; Tutkimustapausten vertailu</p>	
YMMÄRRYS		

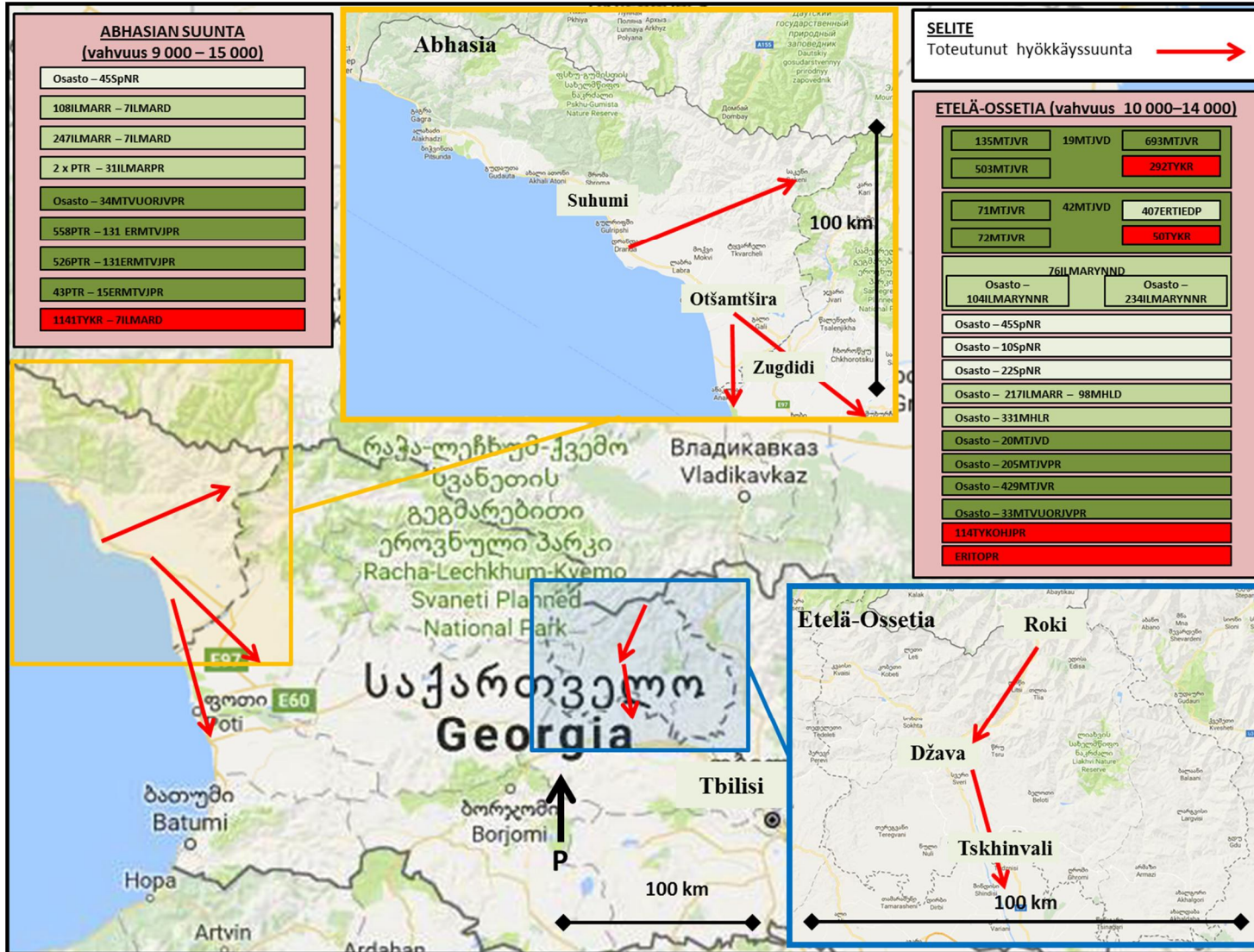
GEORGIAN JA UKRAINAN TUTKIMUSTAPAUSTEN PÄÄLÄHTEIDEN LÄHDEKRITIIKKI

Lähde	Asiaankuuluvuus (relevanssi)	Tiedon synnyn luotettavuus (reliabiliteetti)		Tiedontarpeeseen vas- taamisen luotettavuus (validiteetti)
	Tapaus / ilmiöt	Kirjoittajan / julkaisijan tarkoitus	Tiedon jäljitettävyys	
Colby, Howard, Pukhov, Ruslan (ed.): <i>Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second edition</i> , Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, East View Press, Minneapolis, USA 2015.	Ukrainan konflikti, osapuolten sotilaallinen suorituskyky, operaatiot	The Center for Analysis of Strategies and Technology (CAST) on vuonna 1997 perustettu johdava venäläinen aseteollisuuteen, konflikteihin ja sotilasreformiin erikoistunut yksityinen tutkimuskeskus ja ajatushautomo.	Teoksessa käytetään lähdeviitteitä varsin kattavasti. Myös venäläisiä lähteitä käytetään runsaasti.	Useista muista Ukrainan konfliktia käsittelevistä teoksista poiketen, tarkastelu keskittyy sotilaallisiin ilmiöihin ja palvelee siten operatiivis-taktisen tutkimuksen tiedontarvetta poikkeuksellisen hyvin.
Lavrov, Anton: Timeline of Russian–Georgian Hostilities in August 2008, julkaisussa Pukhov, Ruslan (toim.): <i>The Tanks of August</i> , Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow 2010	Georgian konflikti, osapuolten sotilaallinen suorituskyky, operaatiot	The Center for Analysis of Strategies and Technology (CAST) on vuonna 1997 perustettu johdava venäläinen aseteollisuuteen, konflikteihin ja sotilasreformiin erikoistunut yksityinen tutkimuskeskus ja ajatushautomo.	Teoksessa käytetään lähdeviitteitä hyvin ja osa lähteistä on venäläisiä.	Lähde on muita Georgian konfliktia käsitteleviä lähteitä yksityiskohtaisempi ja painottaa hetkittäin taktisen tai jopa taisteluteknisen tason tietoja, joista on kuitenkin johdettavissa operaatiotaidollisia johtopäätöksiä.

<p>Leonhard, Robert, R. ja Phillips, Stephen, P.: <i>”Little Green Men”: a primer on Modern Russian Unconventional Warfare, Ukraine 2013–2014</i>, The United States Army Special Operations Command, June 2015.</p>	<p>Ukrainan konflikti, konfliktin tausta, venäläinen epätavanomainen sodankäynti, keskeiset toimijat, konfliktin kulku</p>		<p>Raportissa käytetään lähdeviitteitä, mutta niitä on niukasti. Lähteet ovat pääasiassa länsimaisia, mutta joitakin venäjistä käännettyjä lähteitä on myös käytetty.</p>	<p>Yhdysvaltain maavoimien erikoisjoukoille laaditun raportin julkisessa versiossa Venäjän toimia tarkastellaan epätavanomaisen sodankäynnin ja osin sijaistoimijoiden näkökulmasta.</p>
<p>Mastriano, Douglas ja O’Malley, Derek (toim.): <i>Project 1704: Analysis of Russian strategy in Eastern Europe, An Appropriate U.S. Response, and the Implications for U.S. Land power</i>, A U.S. Army War College, 2015.</p>	<p>Ukrainan konflikti, konfliktin tausta, operaatiot</p>	<p>Yhdysvaltain maavoimien sotatiliopisto kouluttaa sotilasjohtajia kriittisiksi ajattelijoiksi ja tutkii maavoimajoukkojen käyttöperiaatteita maailmanlaajuisesti.</p>	<p>Raportissa on kattava lähdeluettelo. Lähdepohja on laaja.</p>	<p>Venäjän Itä-Euroopan strategiaa laajemmin käsittelevä tutkimusraportti, jossa käsitellään Ukrainan konfliktia ja sen taustatekijöitä yleisesti.</p>
<p>McDermott, Robert, N.: <i>Brothers Disunited: Russia’s Use of Military Power in Ukraine</i>, Foreign Military Studies Office, 2015.</p>	<p>Ukrainan konflikti, Venäjän sotilaallinen suorituskyky, operatiivistaktiset ratkaisut</p>	<p>The Foreign Military Studies Office (FMSO) on avoimia lähteitä käyttävä Yhdysvaltain Maavoimien tutkimusorganisaatio. Vuonna 1986 perustettu organisaatio tutkii sotilas- ja turvallisuusalan aiheita ulkomaisen medioiden kautta.</p>	<p>Tutkimusraportissa käytetään runsaasti lähdeviitteitä, joista huomattava osa viittaa venäläisiin lähteisiin.</p>	<p>Raportissa tarkastellaan Venäjän sotapotentiaalin osatekijöitä Ukrainan konfliktissa. Johtopäätöksinä esitetään Venäjän operaatioiden pääasiassa operatiivistaktisia ominaispiirteitä ja siltä osin se vastaa hyvin käsillä olleeseen tutkimusongelmaan.</p>

				Ajallisesti tarkastelu päättyy vuoden 2015 alkupuolelle, eikä siten kata Itä-Ukrainan pitkittynyttä konfliktia kokonaisuudessaan.
Singh, Harjeet: <i>A War of Intervention, The Russo-Georgia War 2008</i> , Pentagon Press, New Delhi 2016	Georgian konflikti, konfliktin taustat, osapuolten sotilaallinen suorituskyky, konfliktin kehitys, operaatiot	Singh on Intian armeijasta eronnut eversti ja on julkaissut useita sotataidollisia teoksia.	Kirjassa ei käytetä lähdeviitteitä, mutta se sisältää kirjallisuusluettelon. Tiedot ovat vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta voitu varmentaa muista lähteistä	Johdonmukainen teos, jossa konfliktin taustatekijät ja kulku on esitetty melko yleisellä tasolla.
Wilson, Andrew: <i>Ukraine Crisis, What it Means for the West</i> , Yale University Press, 2014.	Ukrainan konflikti, konfliktin tausta ja yleistapahtumat, osapuolet	Wilson on vanhempi politiikan tutkija <i>European Council on Foreign Relations</i> -ajatushautomossa. Hän on erikoistunut opinnoissaan slaavilaisiin ja itäeurooppalaisiin tieteesiin ja erityisesti Ukrainaan.	Kirjana julkaistu tutkimus on hyvin perusteellisesti viitteistetty ja sen lähdepohja on hyvin laaja perustuen myös venäläisiin ja ukrainalaisiin lähteisiin.	Selkeä teos, jossa sotilaallinen ja poliittinen ulottuvuus on esitetty tasapainoisesti.

VENÄJÄN JOUKOT GEORGIAN OPERAATIOSSA

Karttaphaja: <https://www.google.fi/maps>.

Tiedot joukoista on koottu useista lähteistä, joihin on viitattu 4. pääluvussa

VENÄJÄN JOUKOT JA VOIMAN KASVU KRIMIN OPERAATIOSSA

23.	24.	25.	26.	27.	28.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	22.	23.	24.	25.
Helmikuu														Maaliskuu															
810. Erillinen merijalkaväkiprikaati (Sevastopol)																													
VAIHE 1: Separatismien aktivoimien ja tukeminen																													
Erikoisoperaatiojoukot (Solnetšnogorsk), etujoukko oli todennäköisesti Krimillä jo 22.2. tai aiemminkin.																													
(9 000)																													
~ 2 000																													
= 11 000																													
VAIHE 2: Sotilaallisten kohteiden eristäminen ja valtaaminen																													
382. Erillinen merijalkaväkipataljoona (Temrjuk)																													
Osasto - 431. Erillisen meritiedustelun spetsnaz-asema																													
Osasto (n. komppania) - 10. Erillinen spetsnaz-prikaati (Novorossijsk)																													
Osasto (n. komppania) - 22. Erillinen spetsnaz-prikaati (Stepnoi n. 20 km Rostov-na-Donusta koilliseen)																													
Osasto (n. komppania) - 3. Erillinen spetsnaz-prikaati (Toljatti)																													
Osasto (n. komppania) 16. Erillinen spetsnaz-prikaati (Tambov)																													
25. Erillinen spetsnaz-rykmentti (Stavropol)																													
10. Erillinen spetsnaz-prikaatin pääosat (Molkino, Krasnodar)																													
76. Ilmerynnäködivisioonan osia (Pihkova)																													
31. Ilmerynnäköprikaatin osia (Uljanovsk)																													
VAIHE 3: Strategisen puolustusvyöhykkeen vahvistaminen Mustallamerellä																													
11. Rannikopuolustusohjusprikaati (Anapa) Bastion-P kalustolla																													
727. Erillinen merijalkaväkipataljoona (Astrahan)																													
18. Erillinen moottoroitu jalkaväkiprikaati (Tšetšenia)																													
291. Tykistöprikaati (Ingušia)																													
Ilmatorjuntajoukkoja S-300PS ja Pantsir-S kalustolla																													
+ 5 000																													
= ~ 11 000 - 12 500																													
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> Vahvuudet ovat arvioita ja niissä on huomioitu ainoastaan varsinaiset taistelujoukot. </div>																													

Tiedot joukoista on koottu useista lähteistä, joihin on viitattu 5. pääluvussa.

